

Это цифровая копия книги, хранящейся для потомков на библиотечных полках, прежде чем ее отсканировали сотрудники компании Google в рамках проекта, цель которого - сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских прав на эту книгу истек, и она перешла в свободный доступ. Книга переходит в свободный доступ, если на нее не были поданы авторские права или срок действия авторских прав истек. Переход книги в свободный доступ в разных странах осуществляется по-разному. Книги, перешедшие в свободный доступ, это наш ключ к прошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохраняются все пометки, примечания и другие записи, существующие в оригинальном издании, как наименование о том долгом пути, который книга прошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использования

Компания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы перевести книги, перешедшие в свободный доступ, в цифровой формат и сделать их широкодоступными. Книги, перешедшие в свободный доступ, принадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, поэтому, чтобы и в дальнейшем предоставлять этот ресурс, мы предприняли некоторые действия, предотвращающие коммерческое использование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические запросы.

Мы также просим Вас о следующем.

- Не используйте файлы в коммерческих целях.
Мы разработали программу Поиск книг Google для всех пользователей, поэтому используйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- Не отключайте автоматические запросы.
Не отключайте в систему Google автоматические запросы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного перевода, оптического распознавания символов или других областей, где доступ к большому количеству текста может оказаться полезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем использовать материалы, перешедшие в свободный доступ.
- Не удаляйте атрибуты Google.
В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он позволяет пользователям узнать об этом проекте и помогает им найти дополнительные материалы при помощи программы Поиск книг Google. Не удаляйте его.
- Делайте это законно.
Независимо от того, что Вы используете, не забудьте проверить законность своих действий, за которые Вы несете полную ответственность. Не думайте, что если книга перешла в свободный доступ в США, то ее на этом основании могут использовать читатели из других стран. Условия для перехода книги в свободный доступ в разных странах различны, поэтому нет единых правил, позволяющих определить, можно ли в определенном случае использовать определенную книгу. Не думайте, что если книга появилась в Поиске книг Google, то ее можно использовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских прав может быть очень серьезным.

О программе Поиск книг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне доступной и полезной. Программа Поиск книг Google помогает пользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый поиск по этой книге можно выполнить на странице <http://books.google.com/>

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

B

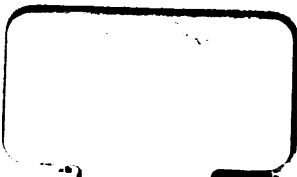
833,262

PROPERTY OF

*The
University of
Michigan
Libraries*

1817

ALTES SCIENTIA VERITAS

1000

✓

CHRONICA
NESTORIS

TEXTUM RUSSICO-SLOVENICUM VERSIONEM LATINAM
GLOSSARIUM

EDIDIT

FR. MIKLOSICH

VOLUMEN PRIMUM

TEXTUM CONTINENS

VINDOBONA
GUILIELMUS BRAUMÜLLER
1860.

POVEST' VREMENNYKH LET

CHRONICA
NESTORIS

TEXTUM RUSSICO-SLOVENICUM

EDIDIT

FR. MIKLOSICH

VINDOBONA
GUILIELMUS BRAUMÜLLER
1860.

DK
70
.P88
1860

Si je prends quelquefois le ton affirmatif, ce n'est point pour en imposer au lecteur; c'est pour lui parler comme je pense.

Rousseau.

Eine neue Vorstellungsart, wie sehr sie auch der Wahrheit sich nähern möchte, erhält nicht eher Zustimmung und Dank, als nachdem die Gelehrten in deren Anwendung sich geübt und die Entbehrlichkeit der alten Meinung stark genug empfunden haben

Herbart

PROLEGOMENA.

Nestor, monachus kioviensis, qui secundo saeculi duodecimi decennio vita decessisse fertur, chronica urbis Kioviae reliquit, in quibus cum historia huius urbis coniunxit historiam Russiae ab antiquissimis temporibus usque ad suam aetatem. traditiones populares, quarum plurimae scandicae originis; litterarum monumenta breviuscula, quorum antiquissima ultimis annis saeculi decimi orta putari possunt (cuius generis videntur esse ea, quae leguntur in Полное собраніе русскихъ лѣтописей III. 1: въ лѣто .x.сѣкк. Ярославъ иде къ Берестню, и заложина бысть Грѣтамъ Гофни, Кыевѣ. въ лѣто .x.сѣкк. въ лѣто .x.сѣкк. въ лѣто .x.сѣкк. роди си Колодмиръ сынъ оу Ярослава. въ лѣто .x.сѣкк. побѣди Ярославъ Брѣчислава cf. huius editionis 78. 10—21. 174. 12—16.); testimonia hominum natu maiorum (memento Ieremiae: Иеремия, нже помънише крещенію земли роусьскыи 118. 25, et Ioannis, qui 1106 nonaginta annos natus diem obiit supremum: отъ негоже и азъ многа словеса слышахъ, нже и въписахъ въ лѣтописанни семъ 179. 34); narrationes piratarum vel mercatorum scandicorum¹⁾, et quae ipse experiendo didicit, haec omnia Nestor in corpus redegit, intextis locis qui-

1) Nestor, en écrivant sa chronique au commencement du douzième siècle, la fit précéder d'une table ethnographique. Il m'est devenu possible de constater que les renseignements de ce genre qu'il donne sur le nord, l'ouest et le sud de l'Europe d'alors, sont dus aux pirates ou marchands normands, ou à leurs descendants. C'est ainsi que l'homme qui écrit son histoire dans le couvent célèbre des catacombes de Kiev passe pour un connaisseur exact de la situation de plusieurs pays éloignés. E. Kunik, Bulletin hist.-philol. de l'Académie de Saint-Petersbourg. VII. 71.

busdam sumptis e Georgio Hamartolo ¹⁾ (recte hamartolo i. e. peccatore v. Komnenen und Normannen von G. L. F. Tafel III. nota 2.) et e Methodio Patarensi.

Quamquam verum sit, argumenta, Nestorem, quem vitam S. Theodosii et SS. Boris et Gléb scripsisse constat, esse auctorem horum chronicorum, non ita esse comparata, ut omne dubium tollatur, tamen affirmari potest, chronica haec, quae non post initium saeculi duodecimi scripta esse omnia clamant, habitura esse auctoritatem et fidem, etsi demonstraretur, ea non scripta esse a Nestore, cui iam initio saeculi decimi tertii tribuebantur, uti patet e chronicis Perejaslavlii Suzdaliensis, in quibus ad locum *къ немоу же и азъ придохъ* 99.27. in margine scriptum est nomen *Нестеръ*: certum est, ea in posterum quoque eo pluris aestimatum iri, quo accuratius noscantur.

Antiquissimus horum chronicorum codex, quo praecipue usi sumus ad nostram editionem concinnandam, et qui nunc servatur in bibliotheca publica Petropolitana, scriptus est post medium saeculum decimum quartum: codex enim laurentianus a monacho Laurentio anno 1377 exaratus est pro Magno Duce Demetrio, Constantini filio. Полное собраніе русскихъ летописей I. 209. initium huius codicis a fol. 1 usque ad 40 antiquius

¹⁾ Chronicon (Χρονικὸν σύντομον ἐκ διαφόρων χρονογράφων τε καὶ ἐξηγητῶν συλλεγὲν καὶ συντεθὲν ὑπὸ Γεωργίου ἀμαρτωλοῦ μοναχοῦ) scripsit ab exordio mundi ad Michaëlem, Theophili filium, qui imperio praefuit ab anno Christi 841 ad 867, quando ipse vitam agebat, ex variis et diversis chronographis et interpretibus saeris contextum, historia quidem non admodum opulentum, sed ad firmanda fidei capita dissertationibus et sanctorum patrum auctoritatibus longiusculum. pleraque sunt in eo, quae in Cedreno, Theophane, Glyca aliisque, iisdem paene verbis ac sententiis, paucissimis tamen exceptis, descripta: ex hoc autem illos veluti e fonte suo, cum posteriores sint, hausisse nemo ambiget. historiam ad aliorum scriptorum loca obscura et ardua explananda apprime necessariam nos e graeca lingua multis abhinc annis vertimus in latinam, quae utinam aliquando bono reipublicae litterariae lucem videant. L. Allatius, Diatriba de tribus Georgiis. 329. neque versio L. Allatii, neque Caroli B. Hase, qui iam anno 1819 eam cum textu graeco prelo paratam habuit (cf. praefationem in Leonem diac. XIX.) publici iuris facta est. tandem Eduardus de Muralt textum graecum hoc anno Petropoli edidit, qui liber his diebus Viennam est allatus.

esse videtur foliis reliquis. Laurentium prae oculis habuisse codicem sat antiquum patet e sequentibus eius verbis: **КНИГЪ ВЪШАНЪ, А ОУМЪ МОЛОДЪ НЕ ДОШЕЛЪ.** vide A. Vostokovii descriptionem codicis in editione Timkovskii V—VII vel in **Ученныя записки II. 2. 94—96.** cum spatio ducentorum quinquaginta annorum lingua, qua Russi utebantur in scribendis libris, magna facta esset mutatio, ante omnia id erat exquirendum, qua lingua Nestor usus sit. quaestionem hanc ipsi instituimus, in auxilium vocatis litterarum monumentis in ipsa Russia aut aetate Nestoris aut paullo post natis (*Sitzungsberichte der philos.-histor. Classe der Kais. Academie der Wissenschaften vol. XIV*). summa quaestionis nostrae haec est: 1. Nestor certas grammaticae regulas observavit: hoc ideo erat demonstrandum, quod in editionibus nulla lex apparet. 2. lingua, qua Nestor scripsit, ei a palaeo-slovenica non videtur differre: **СЛОВЪННАСКЪ ИЗЪЫКЪ И РОУСЬСКЫЙ ІЕДИНЪ ІЕСТЪ С. XX**, unde colligimus, Nestorem in animo habuisse, scribere lingua sibi e libris liturgicis nota: confer **У. С. ЛАКЪТЪ, ИБО ЛАКЪТЪМЪ СМЪЖНЪ ЗОВОУТЪ 54. 4**, aperte Sloveni, apud quos lingua liturgica sermo erat nativus; supervacaneum est demonstrare, Nestorem necessario saepissime a proposito suo aberrasse. 3. lingua, qua haec chronica scripta sunt, russico-slovenica nominari potest. 4. in Nestoris chronicis eae discrepantiae a vera lingua palaeo-slovenica servandae sunt, quae non solum in his chronicis, verum etiam in aliis eiusdem loci et eiusdem aetatis monumentis reperiuntur. si qui putant, Nestorem usum esse lingua Russorum vulgari, obliti sunt, linguam, quae in Russorum libris adhibeatur, ne nunc quidem omnino liberam esse a lingua palaeo-slovenica; obliti, etiam alios populos slavicos, in quorum libris ecclesiasticis lingua palaeo-slovenica in usu sit, ad nostra usque tempora linguam Slavorum ecclesiasticam, id est palaeo-slovenicam, adhibuisse etiam in libris alienis a rebus divinis; obliti, etiam romanicos populos et germanicos sero se abdicasse usu linguae ecclesiasticae, id est latinae, et coepisse uti linguis vulgaribus. in edendo igitur Nestore primo id agitur, codicum linguam,

vitiatam a librariis saeculi decimi quarti, vertere in linguam saeculi duodecimi. minime reticebimus, quaedam in his rebus pendere ab arbitrio editoris: ita, ut unum tantum proponamus, pro **ѣ** scribere potuimus **ѧ**, utrumque enim signum eidem sono declarando inservit: nos tamen ubique **ѣ** scripsimus ideo, quod **ѧ** primitus sonum nasalem indicabat; non enim possumus astipulari viro clarissimo P. I. Šafaříkio, Starož. 992. nota affirmanti, in monumentis Russorum antiquioribus discrimen intercedere inter **ѣ** et **ѧ**, persuasum habentes, Nestorem necessario miscuisse litteras **ѣ** et **ѧ**, sono nasali apud Russos plura saecula ante eius aetatem sublato. universe eam scripturam praefendam putavimus, quae Russorum ori magis idonea videretur, ita semper **портъ** scripsimus et **плоть**, quamquam codices etiam scripturam palaeo-slovenicam **прѣтъ** et **плѣтъ** praebeant, quum nil dubitemus, Russos haec longe ante Nestoris aetatem enunciasse, uti hodie enuncient, neque aliter enunciare potuisse. non inficias ituri sumus, nos aliquoties praesertim in nominibus propriis damno nostro ab hac regula (cf. Sprache Nestors §. 5.) discessisse, et rectius scripturos fuisse **Бѣсѣволодъ**, **Городѣць** et **Ростиславъ** pro **Бѣсѣвладъ**, **Градѣць** et **Растиславъ** etc.; **Владимѣръ** tamen non mutandum esse putamus, quippe quod in antiquioribus codicibus saepius reperiri videatur quam **Болодимѣръ**. in his rebus ea, quae Russi e lingua ecclesiastica sumpta scriptura tantum poterant assequi, pronunciare minime valentes, uti **прѣтъ**, **плѣтъ**, distinguenda videntur ab iis, quae e lingua palaeo-slovenica mutuati et scribere poterant et efferre, uti **Владимѣръ** russ. **Володимѣръ**. notabis, aetate Nestoris sing. instr. et plur. dat. masc. et neutr. videri magis convenire semivocales **ѣ** et **ѧ** quam **ѡ** et **ѣ**: **пауѣльмѣ**; **боговидѣцьмѣ**, **вѣнѣцьмѣ** e Sborniko anni 1096.

Quod ad singula attinet vocabula, duorum vocabulorum in codicibus obviorum antiquius recipiendum esse putavimus.

Videbis, nos non solum plurima **ἀσύνδετα** codicum sustulisse interiecta coniunctione **и**, verum etiam coniunctionem hanc saepissime delevisse. in **ἀσυνδέτοις** enim codices minime consen-

tire notum est: pag. 53. 11. alii codices habent и вѣ Канинѣ; 19. и възьмѣ; 36. и живыхоу; 36. и вѣ Ной; 54. 7. и югда; 11. и наведе; 11. и потопа; 13. и отъ снхъ; 15. и на-чаша; 26. и кладьземъ; 33. и кланяхоу см etc., neque ignotum est, librariorum vim participiorum non sentientes, saepissime post ea inepte adiecisse coniunctionem и, ac si verbum finitum praecederet, auctorem ipsum hoc fecisse credi nequit: nos igitur pro и умножившимся брати въ печерѣ, и помыслиша поставити внѣ печеры монастырь E. 68. 19. scribendum putavimus: и оумножившемъ см брати въ пещерѣ помыслиша etc. 98. 6, neque enim latine dici potest: et aucto monachorum numero in specu et consilium ceperunt etc.; pro Изыславъ же слышавъ и радъ бысть E. 68. 29. scripsimus: Изыславъ же слышавъ радъ бысть 98. 24; pro и обрѣтъ у него и съписа E. 69. 13. posuimus: и обрѣтъ оу него съписа 99. 17. etc. idem valet de particula же: новоградцю же сѣдцию на празѣ, коудесъникъ же лежаше оцѣпкѣ E. 77. 3, ubi же ante лежаше eiecimus 111. 17.

Quae Laurentianus codex continet, ea omnia edenda putavimus, quamquam manifestum sit, totum caput LXXX Basilio (Vladiméro) Monomacho et narrationem de legato misso a Davide ad Vasilconem tribuendam esse ipsi legato, presbytero vel monacho cuidam Basilio, incolae regionis červenicae vel volynicae (Karamz. 2. nota 184), et quamquam probe sciamus, viros doctos contendere, etiam alia quaedam a Nestore aliena esse. uti enim Dobrovio, ita nobis quoque videtur, monachum kioviensem saeculi duodecimi plurima potuisse scribere, quae hominibus saeculi decimi noni displiceant. ex aliis codicibus recepta uncis inclusimus, aliquoties idem fecimus in iis, quae addi debuerunt 60. 4; 60. 6.

De foederibus factis cum Graecis confitemur, nos non intelligere, quomodo haec foedera, paucissimis exceptis continentia nonnisi nomina scandica, fingi potuerint post Nestoris aetatem, Russis tam brevi tempore oblitis haec nomina. affirmanti vero, ficta esse aut a Nestore aut saltem aetate Nestoris, respon-

debimus, fictionum aetatem in Russia longe esse recentiorem saeculo duodecimo. addemus, foedera haec, si quidem ficta sint, ficta esse lingua graeca: patet hoc, ne ab aliis dicta repetamus, e sequentibus: **въ проинихъ и вьсегда лѣтѣхъ с. XXII**, quod ad verbum versum videtur e graeco: **ἐν τοῖς ἐφ' ἑξῆς καὶ αἰὶ χρόνοις; ἰσκοῦσά τωροῖτη с. XXII**. praedari, quod nobis vitiosam videtur continere versionem vocabuli graeci **πειρα**: **ἐπι πειρα**, **ἐπι ληστειᾶ καὶ πειρατικῇ βλάβῃ** apud Hesychium, unde **πειράτης; отъ много лѣтъ оутвердити любева с. XXVII**, quod respondet graeco: **τὴν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν βεβαιῶσαι ἀγάπην; да не имать власти князь роуцьскыи да воюеть на тѣхъ странахъ с. XXVII**, quod is tantum explicare poterit, qui meminert, recentiores graecos dicere solitos esse: **μη ἔχη ἐξουσίαν ὁ ἀρχων τῶν Ῥως ἵνα στρατεύηται ἐν ταῖσδε ταῖς χώραις**.

Quaerenti e nobis, utrum Nestorem restituisse nobis videamur, responderemus, nos hoc nobis minime arrogare, probe scientes, ne eorum quidem scriptorum textum omnibus numeris esse absolutum, ad quos emendandos meliora exstent subsidia, quorum lingua minus habeat difficultatis et qui per saecula multorum virorum sagacitatem exercuerint. Si l'on comprend, doctus et intelligens talium rerum existimator dicit, combien il est peu facile d'obtenir un bon texte de Montaigne, de Corneille, de Molière, peut-on apprécier l'immense difficulté qui se produit pour les écrivains de l'antiquité. Quamquam confiteamur, editionem nostram non ita esse comparatam, ut amplius emendari nequeat, tamen persuasum habemus, textum nostrum non solum, utpote innumeris librariorum et editorum mendis purgatum, intellectu esse faciliorem, verum etiam, quod caput rei est, ad genuinum Nestoris textum propius accedere quam priores editiones; et si qui rationem, quam nos ineundam putavimus, vituperabunt, hoc minime aegre feremus, scientes, neminem rei peritum inventum iri, qui priorum editorum rationem laudet. putamus enim, nullam editionum Nestoris hucusque factarum praestare id, quod iure poscatur, ne recentissima quidem excepta, editione Commissionis Archæ-

ographicae. hoc ante nos vidit N. Lambin, qui in *Журналъ Министерства народнаго просвѣщенія* vol. 98. II. 68. scribit: Покойный издатель Полнаго собранія русскихъ лѣтописей, среди многообразныхъ ученыхъ занятій и обязанностей по службѣ, не имѣлъ времени самъ съ надлежащимъ вниманіемъ просматривать свое изданіе, и потому слишкомъ полагался на своихъ помощниковъ. Этой же причинѣ, вѣроятно, приписать должно и недостатокъ системы, и невѣрность въ передачѣ текстовъ, и всѣ тѣ противорѣчія и несообразности въ объясненіяхъ, которыя, къ сожалѣнію, нерѣдко встрѣчаются въ этомъ столь важномъ трудѣ, требовавшемъ величайшей точности. Schlözeri editionem, praestantissimis commentariis historicis insignitam, textum, si linguam spectes, praebere minus laudabilem iam Dobrovius dixit; neque hoc mirum, usus enim est vir clarissimus codicibus mediocribus, et linguae antiquae ea aetate ne ipsi quidem Russi satis periti erant.

Iis, qui in textu, quem librariis saeculi decimi quarti debemus, nihil mutandum esse putant, libellus noster scriptus non est; hi enim inter legendum malunt textum emendare quam emendatum legere: qui enim verba *се, градъ нашъ, мы приходомъ къ* intelligere vult, ultimum vocabulum mutare debet in *и*; idem in *иде Олгѣ на Сѣверинѣ, и побѣди Сѣверинны, и въложи на нь дань pro Сѣверинѣ et на* necessario leget *Сѣверинны et ны*. editor chronici latini sine dubio codicem corrigeret, qui similia praeberet: ecce urbs nostra est, nos expugnauimus id; profectus est Oleg contra Séveriani, et vicit Séverianos, et tributum imposuit ei. qui hucusque chronica russica ediderunt, talia facere non sunt ausi.

Ut etiam ii, qui editionem Commissionis Archaeographicae prae manu non habent, videant, quomodo differat textus noster a textu illius editionis, liceat nobis hic conferre duos locos: priorem habes apud nos c. VIII. pag. 5, in editione Petropolitana pag. 5; posteriorem apud nos c. XIV. pag. 21, in editione Petropolitana pag. 16.

- I. а.** Словѣнскоу же языку, якоже рекохомъ, жи-
б. Словѣнску же языку, якоже рекохомъ, жи-
- а.** воуцю на Дунаи, придоша отъ Скоудъ, рекъше
б. вуцю на Дунаи, придоша отъ Скуоъ, рекше
- а.** отъ Козаръ, рекомин Болгаре, и съдоша по Ду-
б. отъ Козаръ, рекомин Болгаре, съдоша по Ду-
- а.** наевн, и насильници Словѣномъ быша. а по
б. наеви, населници Словѣномъ быша. по
- а.** семь придоша Оугре Бѣлини, и наслѣдиша землю
б. семь придоша Угри Бѣлини наслѣдиша землю
- а.** словѣнскоу. си оубо Оугри почаша быти при И-
б. словѣнску; си бо Угри почаша быти при И-
- а.** раклини цѣсаря, иже находиша на Хоздроя, цѣ-
б. раклини цари, иже находиша на Хоздроя ца-
- а.** саря перьскаго. въ си же врѣмена быша и Обри,
б. ря перьскаго. въ си же времена быша и Обри,
- а.** иже и ходиша на Ираклини цѣсаря, и мало него
б. ходиша на Ираклини царя, и мало его
- а.** не яша. си же Обри воеваху на Словѣны, и
б. не яша; си же Обръ воеваху на Словѣны и
- а.** примочушиша Дулѣты, соуща Словѣны, и наси-
б. примучиша Дулѣты, суцая Словѣны, и наси-
- а.** лине творяху женамъ дулѣтскимъ. аще по-
б. лье творяху женамъ дулѣтскимъ: аще по-
- а.** хати боудыше Обриноу, не дадыше въпряци коня
б. хати будыше Обрину, не дадыше въпряци коня,
- а.** ни вола, нъ велыше въпряци три ли четыри
б. ни вола, но велыше въпряци три ли четыри
- а.** ли пять женъ въ телѣгоу и повести Обрина.
б. пять ли женъ въ телѣгу и повести Обръна.

И. а. Се же дивно есть, яко отъ волхвования съ-
 б. Се же дивно есть, яко отъ волхвования с-

а. бýváеть ся чародѣйство, якоже бысть въ цѣ-
 б. бывает ся чародѣйствомъ. якоже бысть во цар-

а. царство Деметіаново: нѣкій волхвъ, именемъ
 б. ство Деметіаново, нѣкій волхвъ, именемъ

а. Аполоній, Тимининъ, знаемъ бѣаше шествоуи
 б. Аполоніянинъ, знаемъ бѣаше, шествуа

а. и творя всюду въ градѣхъ и въ селѣхъ бѣ-
 б. и творя всюду въ городѣхъ и въ селѣхъ бѣ-

а. совьска чудеса: отъ Рима бо пришедь въ Ки-
 б. совьская чудеса: отъ Рима бо пришедь въ Ви-

а. зантію, умоленъ бывъ отъ живущихъ тоу,
 б. зантію, умоленъ бывъ отъ живущихъ ту

а. сътвори снѣ: отгнавъ множество змій и
 б. створи снѣ, отгна множество змій и

а. скорѣпий изъ града, яко не вѣрждати ся чловѣ-
 б. скорѣпий изъ града, яко не вѣрждати ся чловѣ-

а. комъ отъ нихъ; ярость коньскою обуздавъ,
 б. комъ отъ нихъ; ярость коньскую обуздавъ,

а. егда съхощаху ся бояре.

б. егда схожаху ся бояре.

Quam difficilis sit emendatio textus Nestoriani, vel ex eo colligi potest, quod ab antiquissimis inde temporibus librarii russici soliti erant vocabulis vetustioribus subdere recentiora et ad intelligendum faciliora: прѣмѣноу сътворити рѣчи, инакко наведаште тождество разумъ его e Sborniko anni 1073. Kopitar, Glagolita Clozianus IX. XI.

Cum textus Nestoris ita sit comparatus, mirandum non est, inveniri non paucos locos, qui explicari nequeant, nihil enim, ut C. G. Cobeti verbis utamur, esse arbitror, quod sit verius et evi-

dentius, quam Quintiliani praeceptum: interpretationem praecedere debet emendata lectio, nam nemo potest et ipse intelligere et alteri interpretari id, quod non est sanum et integrum. textum vero Nestoris ne in recentissima quidem editione a mendis liberam esse, iam supra diximus, clare hoc intelligitur e sequentibus locis, quos e magno numero locorum mendosorum selegimus, non ut editorem, cui nos plurimum debere confitemur, vituperemus, sed ut manifestum fiat, operam, quae a nobis in Nestore emendando ponatur, minime esse supervacaneam: scriptorem vero diligentia hac non esse indignum, facile concedent omnes rei periti, sine Nestore enim de rebus a populis partes septentrionales incolentibus gestis ante saeculum duodecimum parum, ne dicamus nihil sciremus. про оуже намъ нѣ камо си дѣти lege оуже намъ нѣ (i. e. не ѣ, не ѣсть) камо си дѣти; про възимаа изло на лѣпокъ lege възимаа изъ лона лѣпкъкъ sumens e sinu viscum, inepte enim in notis изло per узло, увель explicatur; аще ли кто дѣеть, выскъецъ искче, quem locum editor ita se dicit emendasse, corrige, legens: аще ли кто дѣеть въ: скъецъ искче, et verte: si vero quis dixerit vobis: homicidas occidit; ita enim dativum non raro usurpari videmus: се, идеть въ Грѣтославъ въ Роусъ; не могу въ и нти; Владимѣръ ти идеть на ти; пристранѣе, quod iam N. habet, mutabis in притранѣе, quod vocabulum, in lingua palaeo-slovenica usitatissimum, in codice laurentiano non solum hoc loco legitur, sed etiam alio: Полное собраніе I. 166. 13.

Liber hic praeter textum continet additamenta tria. I. Locos chronicorum Nestoris depromptos e scriptoribus graecis. II. Nomina propria scandicae originis in chronicis Russorum passim obvia. maximi momenti haec nomina esse ad diiudicandam controversiam de origine Varjagorum — quae tamen nobis quidem post Schlözerum, Krugium, Karamzinum, Pogodinum, Kunikium controversia non est — in vulgus notum est. nos igitur multis abhinc annis, cum primum coepissemus Nestoris chronicis operam dare, nomina et propria et appella-

tiva, quae nobis scandica viderentur, sedulo collegimus, et nondum explicata pro viribus explicavimus, non ut alios doceremus — est enim res perdifficilis — sed ut nobis ipsis aliqua ex parte manifestum fieret, quid nomina propria conferant ad demonstrandam originem scandicam Varjagorum. quae collegeramus, anno 1858 communicavimus cum Petro Munchio, eo tempore Vindobonae moranti, viro clarissimo, auctore historiae populi norvegici: *Det Norske Folks Historie*, qui, ut nobis quidem videtur, plurima egregie explicavit, quique sine dubio et reliqua explicasset, nisi pars haec Nestoris librariorum scateret mendis insanabilibus. habes igitur, benevole lector, opus et nostrum et viri linguae antiquioris populorum scandicorum non minus quam historiae peritissimi: huic meliorem partem acceptam merito referes. in re tam impedita etiam post Kunikium et Munchium non pauca posteriorum sagacitati relinqui, non miraberis. III. *Notas criticas et exegeticas. Corrigenda. Addenda.*

Hunc textum slavicum sequetur versio latina Nestoris, scripta a Michaële Osadca, quem olim inter discipulos optimaе spei numerabamus, nunc in amicos dilectissimos reponimus. operi finis imponetur glossario, quo difficiliora vocabula explicare conabimur: hanc ultimam operis partem minime esse supervacaneam, facile demonstrari potest. 160. 32; 160. 33. in omnibus codicibus legitur idem vocabulum *соуниклнтъ*, *соуниклнтѡвъ*, aperte respondens graeco *σὺγκλητος* senatus, quod igitur hoc loco stare nequit: qui textum graecum cum versione slavica contulerit, facile videbit, scribendum esse *асоунихнтъ*, *асоунихнтѡвъ* vel *соунихнтъ*, *соунихнтѡвъ*, respondens graeco *ἀσὺγχετον*, materiam aliquam unguento similem indicanti. — in propositione *ти аще ключнтъ съ близъ земли роусьскыи* quidam pro *ти* legendum putarunt *ци*, *ли* aut *или* (*Истор. Чтенія. 1852 — 3. 25*), quod non fecissent, si perpendissent, coniunctionem palaeo-slovenicam *ти* significare et: et si (navis) fuerit (*καὶ ἐὰν τὴν*) prope terram russicam; habere vero particulam *ти* in lingua pa-

laeo-slovenica et in russo-slovenica vim coniunctionis et, manifestum fit sequentibus locis: E. 15. 5, ubi **ти** e textu nostro eiectum est; 27. 16. E. 21. 16; 28. 36. E. 22. 18; 45. 10. E. 33. 7; 80. 26. E. 56. 27, ubi **І. ти** habet; 80. 28. E. 56. 28; 153. 13. E. 103. 35. eandem vim habere videtur 10. 13: et sunt homines novogradiensis oriundi e gente Varjagorum. — **чинъ**, quod in lingua palaeo-slovenica **τάξις** ordo significat, russice olim etiam tempus, temporis momentum significabat, quod e sequentibus locis apparebit: **и азъ въ тѣ чинѣ прокопахъ** E. 90. 13, ubi **І.** habet **о съ чинѣ**, quod etiam latet in lectione codd. R. et T., pro quo **І.** et **Ch.** praebent **въ тѣ часъ; съпаннѣ юсть отъ Бога присоуждено полуу днѣ, о тѣ чинѣ во починають и звѣръ и пѣтица и чловѣци** E. 103. 3: a deo iudicatum est dormire tempore meridiano, hoc enim tempore requiescunt et ferae et aves et homines: lectio editionis **отъ чина** non quadrat; **Давыдъ же въ тѣ чинѣ пришѣдъ изъ Лиховъ** David vero eo tempore veniens e Ljachia, in hoc libro 172. 15. E. 115. 7, ubi **Ch.** habet **въ тѣи часъ**. cf. quae N. Lambin notavit: Полное собраніе **І.** 215. 13. **о тѣ чинѣ** pro **отъ чинѣ** editionis; **І.** 141. 33; 253. 7; 254. 6. **о то** (i. e. **тѣ**) **чинѣ**. cf. **Р.** 63. 17. **II.** 60. 20. **отъ Торчина**, ubi codices habent **оточинѣ** et **о то** (i. e. **тѣ**) **чинѣ**. — **юдинъць** 105. 33. editionis nostrae Karamzino **II.** nota 133. videtur significare monacham, cui explicationi adversatur genus substantivi: nobis **юдинъць** aper significare videtur, quae fera, adulta, solitaria pascitur, unde nomen nacta est: confer vocabulum mediae latinitatis singularis, unde franco-gallicum sanglier et italicum cinghiale pro singhiale orta sunt, et graecum **μόνιος, μονιός**, quod peculiariter accipitur pro porco agresti: Photio et Suidae enim **μονιός** est **ἄγριος ὃς μεμονωμένος** et Hesychio **ὃς ἄγριος ὁ μὴ τοῖς ἄλλοις συναγελαζόμενος**: sic accipitur in fabulis Aesopi 54: vide Thesaurum graecae linguae ed. a C. B. Hase; adde e Caesario **τὰς ἐνδρόμους κάττας καὶ μονιόδες ἐσθιόντας** in Spicilegio Syriaco ed. a Guil. Cureton 39,

et nota, nomen proprium **одинецъ** sof.-vrem. idem significare cf. nomina **αδρος**, **aper**, **ebur**, **ebfurr** et **вепръ** sof.-vrem.; locus igitur ita vertendus est: etenim si quis obviam fit monacho, revertitur, vel apro vel sui (vel equo albam habenti in capite maculam; quidam enim codices addunt **или конь лысъ** Karamz. II. nota 113.) — **миръ** 12. 4, quod Schlözerus 2. 67. vertit per pacem, nobis tutelam videtur significare: Oleg constituit a Novogradio trecentas grivnas annuas esse pendendas Varjagis pro tutela: eandem vim habuisse videntur voces scand. **fridhr** (tuta mansio, **рах**) et slav. **гой**, ita ut scand. **fridhlos** (Dahlmann Gesch. von Dänemark 2. 232—234.) ad amussim respondeat russ. **изгой**, quod, si compositionem respicias, simile est latino **exlex**. — **ѣтеръ**, quod palaeo-slovenice respondet graeco **τις** quidam, apud Nestorem eandem vim habet 80. 13. (56. 20. Ed. Comm. Archaeogr.); 103. 5. (71. 28.); 117. 34. (81. 8.); 117. 37. (81. 10.); 126. 29. (87. 8.): duobus tamen locis 7. 28. (6. 23.) et 22. 18. (17. 25.) respondet graeco **ἕτερος** alter, alius, e qua versione conici potest, locos hos si non ab ipso Nestore, saltem in Russia e graeco esse versos, Slovenus enim graecum **ἕτερος** slovenico **ѣтеръ** non reddidisset. — animadvertite, apud Nestorem negationem **не** post **аще ли** aliquoties omitti: **крести мѣ самъ: аще ли, то не крещю сѣ** 34. 24; **въ скорѣ крести сѣ: аще ли, то не нмаши извѣсти сего** 67. 31, ubi I. et Ch. addunt **ни**, et Strojev aliquid omissum putat 80. 1; **въдай моужа снѣ: аще ли, то отворимъ врата градоу** 170. 25; **въдай, кого ти хотѣть: аще ли, то прѣдаемъ сѣ** 170. 31, ubi N. 2. 27, 28. addit **ни**; **да аще вама любо, да сѣднта; аще ли ни, да поусти Василька сѣмо** 175. 8, ubi I. Ch. R. T. **аще ли, аче ли** habent. idem valet de **а любо: да аще хочете за снѣхъ бити сѣ, да се мѣ готовѣ; а любо, въдайте врагы наша** 170 22, ubi N. habet **аще ли ни. потъ**, in menaeo Antonii de Mihanović serbico-slovenico saeculi XV haec legi: **ноуждоу полагаю, да се комькакають отъ Птьднка; аще ли, то казнѣ да подиметь.**

talia e graecis fontibus videntur fluxisse, in quibus post εὶ δέ non raro particula negativa omittitur, quae post particulas adversativas ΛΗ, Α, δέ suppleri posse putanda est: εὶ μὲν ποιήσουσι κατὰ τὴν ἔγγραφον τούτων ὑπόσχεσιν, εὖ ἂν καὶ καλῶς ἔχει· εὶ δ' οὖν, τοὺς μὲν ἐξ αὐτῶν ἐπισχημένους ἔχει τοῦ ἱερουργεῖν ἢ μετριότης ἡμῶν etc. Acta et diplomata graeca, edita ab I. Müller et a nobis. I. 107. 13. adde II. 15. 31; 16. 1; ὑπόσχομαι ἀπέχσιν καπηλίων καὶ μέθης καὶ ἐτέρων καταστασιῶν· εὶ δ' οὖν, ἵνα καθαιροῦμαι MS. saec. XIV. etiam apud auctores classicos μὴ post εὶ δέ et εὶ δ' οὖν non raro omitti docemur a doctissimo amico nostro, H. Bonitz, qui nobiscum sequentia communicavit: Plato Symp. 212. c. τοῦτον οὖν τὸν λόγον, ὦ Φαίδρε, εὶ μὲν βούλει, ὡς ἐγκώμιον εἰς Ἐρωτα νόμισον εἰρησθαι, εὶ δέ, ὃ τι καὶ ἔπη χαίρεις ὀνομάζων, τοῦτο ὀνόμαζε, ad quem locum Stallbaum sequentes locos memorat: Euthyd. 285 c., Rep. IV. 432. a., Alcib. I. 114. b. — Soph. Ant. 720. φήμ' ἔγωγε πρεσβεύειν πολὺ, φῶναι τὸν ἄνδρα πάντ' ἐπιστήμης πλέω. εὶ δ' οὖν, φιλεῖ γὰρ τοῦτο μὴ ταύτη ῥέπειν, καὶ τῶν λεγόντων εὖ καλὸν τὸ μανθάνειν. Eur. Hippol. 509. εἴ τοι δοκεῖ σοι, χρῆν μὲν οὐ σ' ἀμαρτάνειν· εὶ δ' οὖν, πιθοῦ μοι δευτέρα γὰρ ἢ χάρις. cf. Herm. ad Vig. nro 308. Matthiae, Gramm. §. 617, 6. Krüger, Gramm. §. 65, 5. 12. Hartung, Partikellehre II. p. 213.

Libri, quibus in hoc opere usi sumus, sunt sequentes:

Русская лѣтопись по Никонову списку. С. Петербургъ. 1767. 4. 2 voll.

Krug, Ph., Zur Münzkunde Russlands. S. Petersburg. 1805. 8.

Schlözer, A., Несторъ. Russische Annalen. Göttingen. 1802—8. 8. 5 voll. Finitur anno 6485 ni jedinogo editionis nostrae 46. 24.

Krug, Ph., Kritischer Versuch zur Aufklärung der byzantinischen Chronologie. S. Petersburg. 1810. 8.

Müller, J., Altrussische Geschichte nach Nestor. Berlin. 1812. 8. Usque ad C. XLIII. pag. 72. editionis nostrae, omisis plurimis.

Dobrovský, J., Vorrede zu Jos. Müllers altrussischer Geschichte. Berlin. 1812. 8.

Dobrovský, J., Recension über Schlözers Nestor. Wiener Allg. Litteraturzeitung. 1814. 4. 396—408.

Карамзинъ, Н., Исторія государства російскаго. Изд. П. С. Петербургъ. 1818. 8. I. II.

Софійскій времянникъ или русская лѣтопись съ 862 по 1534 годъ. Издавъ П. Строевъ. Москва. 1820—21. 2 voll. 4.

Dobrovský, J., Recension über Karamzins Geschichte. Wiener Jahrbücher. 1822. 8. 214—258.

Лѣтопись Несторова. Изданіе Тимковскаго. Москва. 1824. 4. Continet textum usque ad annum 6528. pag. 90. huius editionis.

Pogodin, M., Nestor. Eine historisch-kritische Untersuchung über den Anfang der russischen Chroniken, übersetzt von F. Löwe. S. Petersburg. 1844. 8.

Kunik, E., Die Berufung der schwedischen Rodsen durch die Finnen und Slaven. S. Petersburg. 1844—45. 8. 2 voll.

Tobbien, E. S., Sammlung kritisch bearbeiteter Quellen der Geschichte des russischen Rechtes. Dorpat und Leipzig. 1845. 4. I.

Полное собраніе русскихъ лѣтописей, изданное Археогрaфической Коммиссіею. С. Петербургъ. 1846. 4. I.

Krug, Ph., Forschungen in der älteren Geschichte Russlands. S. Petersburg. 1848. 8. 2 voll.

Лѣтописецъ Переяславля Суздальскаго, составленный въ началѣ XIII вѣка, изданъ К. М. Оболенскимъ. Москва. 1851. 8.

Зубрицкій, Д., Исторія древняго галичско-русскаго княжества. Львовъ. 1852. 8. I. II.

Соловьевъ, С., Исторія Россіи. Москва. I. 1857. Tertia editio; II. 1856. Secunda editio.

Се повѣсть вѣременныхъ лѣтъ, отъ коудоу вѣсть пошла роуьская земля, кѣто въ Кывекѣ нача первое княжити, и отъ коудоу роуьская земля стала вѣсть.

Се начинѣмъ повѣсть сню.

I. По потопѣ тривъ сынове Ноива раздѣлиша землю, Симъ, Хамъ, Шѣтъ. и ѿ сѣ вѣстокъ Симови: Персида, Бактръ даже и до Индикы въ долготоу, и въ шириноу и до Ринкоуруру, шкоже рѣци отъ вѣстока и до полоудьныи, и Гоури и Миди и Шфратъ рѣка, Бавилоу, Корьдоуна, Ясоури, Месопотамия, Явани Старѣйшаи, Селоумань, Инди, Явани Сильнаи, Коулисоруи, Комагыни, Финникии вѣси. Хамови же ѿ сѣ полоудьнаи страна: Сюпѣтъ, Единопи прилежащи къ Индомъ, другаи же Единопи, изъ нешиже исходитъ рѣка еднопьская Чермына, текоущи на вѣстокъ, Онеа, Ливоуи прилежащи до Коурини, Марьмариа, Гоурѣти, Ливоуи другаи, Ноумиди, Месоури, Мавритани протикоу соущи Гадирѣ; въ соущихъ же къ вѣстокомъ имать Килкию, Памѣфианю, Писидию, Моусию, Лоукаонию, Фроугню, Камалию, Ликию, Карию, Лоудию, Моусию другоую, Троадоу, Соландоу, Бидоунию, Староую Фроугню; и островы пакы имать: Сарьдани, Критъ, Коупръ и рѣкоу Гионоу, зовомоую Нилъ. Шѣтоу же шша сѣ полоунощьныи страны и западньныи: Миди, Алъвани, Ярѣмени Малаи и Белкаи, Кападокии, Памфлагонии, Галатии, Коалхисъ, Боспори, Мюти, Дерьен, Сарьмати, Таверини, Скоуди, Ораки, Македонии, Далматии, Молоси, Шесалии, Локрии, Пелинии, шже и Пелопонисъ наричетъ сѣ, Яркади, Ипиротии, Илирикъ, Словѣне, Лоухнитии, Янѣдришкии, отъ нешиже анѣдритиньская поучина; имать же и островы: Бретанню, Сицилию, Сибию, Родона, Хиона, Лезьвона, Коудирана, Закоуьнда, Кефалинию, Идакиноу, Керькоуру, и часть асийскыи страны, нарицаемоую Ионнию, и рѣкоу Тигроу, текоущоую между Миды и Бавилономъ; до понѣтскаго моря, на полоунощьныи страны, Доунай, Дънѣстръ и кавька-

сийскыи горы, рекъше оугорскыи, и отъ тоудѣ доже и до Диѣпра, и прочаи рѣкы: Дѣсна, Припеть, Двина, Болховъ, Болга, иже идетъ на вѣстокъ, въ часть Симовоу. въ Яфетовѣ же части сѣдытъ Роусь, Чюдь и си иштыци: Мери, Моурома, Веси, Морѣдва, Заболочаскаи Чюдь, Пермь, Нечера, Шми, Оугра, Литва, Зимѣгола, Кора, Лѣтъгола, Лнея, Лишове же и Проусь. Чюдь присѣдытъ къ морю варяжискомоу; по семоужде морю сѣдытъ Баризи сѣмо къ вѣстокоу до прѣдѣла Симова, по томоужде морю сѣдытъ къ западоу до земли аглыньскыи и до влашьскыи. Яфетово бо и то колѣно: Баризи, Свие, Ноурьмане, Готе, Роусь, Яглыне, Галичане, Блашове, Римляне, Нѣмьци, Корлязи, Бенедици. Фригове и прочии присѣдытъ отъ запада къ полоуданню, и съсѣдытъ съ племенимъ Хамовомъ.

II. Симъ же и Хамъ и Яфеть, раздѣливъше землю жрѣкий метавъше, оурока положиша не прѣстоупати никомоуже въ жрѣкий вратънь, и живахоу къждо въ своей части: и бысть изыкъ юдинъ и оумноживъшемъ си чловѣкомъ на земли, помыслиша създати столпъ до небесе, въ дъни Никтана и Фалка, и събраша си на мѣстѣ Генаръ поли, здати столпъ до небесе и градъ около него Бавилонъ. и създаша столпъ ть за четьри десяти лѣтъ, и не съвершенъ бысть. и съиде господь Богъ видѣти града и столпа, и рече господь: се, родъ юдинъ и изыкъ юдинъ. и съмѣси Богъ изыкы, и раздѣли на седмь десеть и два изыка, и раски и по всей земли. по размѣшени же изыкъ Богъ вѣтрома великомъ разруши столпъ, и кестъ останкъкъ яго промеждуу Исюра и Бавилона, и кестъ въ высотоу и въ широтоу лакътъ пяти тысоуць и четьри сѣтъ и трий десеть и трий, и въ лѣта многа бысть хранимъ останкъкъ ть. по разрушени же столпа и по раздѣлени изыкъ приша сынове Симови вѣсточныи страны, а Хамови сынове полоудныи страны, Яфетови же приша западъ и полоуднощныи страны. отъ сихъ же седми десеть и двою изыкоу бысть изыкъ словѣньскъ, отъ племени Яфетова, Норци, иже соуть Словѣне.

III. По мнозѣхъ же врѣменехъ скан соуть Словѣне по Доунаеви, къде кестъ иынѣ оугорска земля и болгарска.

и отъ тѣхъ Словѣни разидоша се по земли, и прозваша се имены своимъ, къде сѣдѣше на которѣмъ мѣстѣ, шко пришьдѣше сѣдоша на рѣцѣ именованъ Моравъ, и прозваша се Моравъ, а дружини Чеси нарекоша се, а се ти же Словѣни: Хорвати Бѣлини и Серви и Хороутане. Блѣхомъ бо нашьдѣшемъ на Словѣны на доунайскыи, и сѣдѣшемъ въ нихъ и наслашюшемъ имъ, Словѣни же ови пришьдѣше сѣдоша на Бислѣ, и прозваша се Лихоуе, а нини отъ тѣхъ Лихоуе прозваша се Полани, а Лихоуе дружини Лоутичи, нини Мавошане, нини Поморшани. тако же и ти Словѣни пришьдѣше сѣдоша на Днѣпроу, и нарекоша се Полани, а дружини Дрѣвалани, за не сѣдоша въ лѣсѣхъ; а дружини сѣдоша между Припятию и Двиною, и нарекоша се Дреговичи. нини сѣдоша на Двинѣ, и нарекоша се Полочане, рѣчкы ради, шже течеть въ Двиноу, именованъ Полота, отъ сеи прозваша се Полочане. Словѣни же сѣдоша около jezera Ильмери, и прозваша се своимъ именованъ, и сѣдѣлаша градъ, и нарекоша и Новъ Градъ. а дружини сѣдоша на Деснѣ и на Гемнѣ и на Соулѣ, и нарекоша се Сѣверѣ. и тако разиде се словѣнскыи языкъ. тѣмъ же и грамата прозва се словѣнскыи.

IV. Поланомъ же живущемъ оубо по горамъ симъ въ путь изъ Барисъ въ Греки и изъ Греки по Днѣпроу, и вѣдухъ Днѣпра влоукъ до Ловоти, и по Ловоти вѣинти въ Ильмери jezera великою, изъ негоже jezera течеть Болхоуе, и течеть въ jezera великою Нево, и того jezera течеть оустни въ море варяжское, и по тому морю ити до Рима, а отъ Рима прити по тому же морю къ Цѣсарю Градоу, и отъ Цѣсаря Града прити въ Понтьское море, въ неже течеть Днѣпръ рѣка. Днѣпръ бо течеть изъ оковьскаго лѣса, и течеть на волъ дне, а Двина изъ того же лѣса течеть, и идеть на полоуношние, и вѣиндеть въ море варяжское. изъ того же лѣса течеть Волга на вѣстокъ, и вѣтечеть седмию десетъ жрѣлъ въ море хвалнское. тѣмъ же изъ Ружен можеть ити по Болзѣ въ Болгары и въ Хвалнцы, и на вѣстокъ донти въ жрѣбий Снмовъ, а по Двинѣ въ Варягы, изъ Барисъ до Рима, а отъ Рима до племени Халмова. а Днѣпръ течеть въ понтьское море тремя жрѣцкы,

иже море словеть роусьско, по немоуже оучилъ свѣтъи Пндрѣй, вратъ Петровъ, иже рѣша.

V. Пндрѣю оучацію въ Гинопини и пришѣдъшю юмоу въ Корьсоунъ, оувѣдѣ, иже изъ Корьсоуни влизъ оустниѣ днѣпрьскою, и въсхотѣ понти въ Римъ, и приде въ оустниѣ днѣпрьскою, и отъ толѣ понде по Днѣпроу горѣ, и по прикаючаю приде и ста подъ горами на врѣзѣ. и за оутра въставѣ рече къ соущимъ съ нимъ оученикомъ: видите ли горы сии? иже на сихъ горахъ въсннѣтъ благодать божиѣ, и имать градъ великъ быти, и церкви многы имать Богъ възденгноути. и въшѣдъ на горы сии благослови ѿ, и постави крестъ, и помолнѣвъ съ Богоу и сълѣзъ съ горы сѣи, идеже послѣжде бысть Кывѣвъ, понде по Днѣпроу горѣ. и приде въ Словѣнны, идеже нѣынѣ Нокъ Градъ, и видѣ люди тоу соущамъ, какъ исть обѣчай имъ, и како сѣ мѣють и хвощють, и оудни сѣ имъ. и иде въ Барыгы, и приде въ Римъ, и исповѣда, иже наоучи и иже видѣ, и рече имъ: дневно видѣхъ въ словѣннѣстѣй землѣи идоущю ми сѣмо; видѣхъ бани дрѣвинны, и прѣжьгоутъ ѿ рамыно, и съвалѣкоутъ сѣ, и боудоутъ назн, и обѣкютъ сѣ квасомъ оусниномъ, и възьмоутъ на сѣ проутниѣ младо, и бнютъ сѣ сами, и того сѣ добнютъ, иеда вълѣзоутъ живн, и обѣкютъ сѣ водою стоуденою, и тако ожнвоутъ. и то творить по въси дѣни, не моучими никымъже, нъ сами сѣ моучать, и то творить мѣвннн сѣбѣ, а не моученнн. и се слышавѣше днѣлѣхоу сѣ. Пндрѣй же бывъ въ Римѣ приде въ Гинопнн.

VI. Полымъ же живоущемъ особѣ и владоущемъ роды своимъ, иже и до сѣи вратни вѣхоу поланѣ, живнхоу къждо съ своимъ родомъ и на своихъ мѣстѣхъ, владѣюще къждо родомъ своимъ. и быша .г. вратни, идиномоу ими Кый, а другомю Щекъ, а третнемю Хорнѣвъ, и сѣстра нѣхъ Лывѣдѣ. и сѣдыше Кый на горѣ, идеже нѣынѣ оувозъ Борнчѣвъ, а Щекъ сѣдыше на горѣ, идеже нѣынѣ зоветъ сѣ Шиковнца, а Хорнѣвъ на третни горѣ, отъ негоже прозва сѣ Хорннца. и сътвориша градъ въ ими врата своего старѣйшаго, и нарекоша ими юмоу Кывѣвъ. и вѣше около града лѣсъ и боръ великъ, и вѣхоу ловнще звѣра,

вѣхоу моужи моудри и съмъслѣни, и нарицахоу сѣ Полинѣ, отъ нѣхъже соуть Полинѣ въ Къивѣѣ и до сѣго дѣна. ини же, не съвѣдоуше, рекоша, яко Кыйъ иестъ прѣвозникъ вѣмль, оу Къивѣа бо вѣше прѣвозъ тѣгда съ ономъ странтѣ Днѣпра, тѣмъ глаголахоу: на прѣвозъ на Къивѣѣ: аще бо етъ вѣмль прѣвозникъ Кыйъ, то не етъ ходилъ Цѣсарю Градоу, нѣ съ Кыйъ княжаше въ родѣ своемъ. и приходивѣшю кѣмоу къ цѣсарю, якоже съказаютъ, великоу часть приимль отъ цѣсари, при которѣмъ приходивѣ цѣсари. идоушю же кѣмоу опыта приде къ Доунаивѣн, и вѣзавѣи мѣсто, и съроуѣн градъкъ малъ, и хотѣше сѣсти съ родомъ своимъ, и не даша кѣмоу тоу близъ живоушимъ, еже и до нѣнѣ наричють Доунайци градище Къивѣвѣцъ. Къивѣн же пришѣдѣшю въ свой градъ Къивѣѣ, тоу животъ сѣой съконъча. и врата ивоу Цѣкъ и Хорнѣѣ и сѣстра нѣхъ Лѣвѣдѣ тоу съконъчаща сѣ.

VII. И по сѣхъ вратни держати почаша родъ нѣхъ княжение въ Полнѣхъ, а въ Дрѣвлѣшѣхъ свою, а Дреговичи свою, а Словѣни въ Новѣ Градѣ свою, а другою на Полотѣ, иже соуть Полочанѣ: отъ нѣхъже Кривичи, иже сѣдѣтъ на верхѣ Болгты и на верхѣ Двинтѣ и на верхѣ Днѣпра, нѣхъже градъ иестъ Смольнаскъ, тоудѣ бо сѣдѣтъ Кривичи, таже сѣверѣ отъ нѣхъ на Бѣлѣѣ Юзерѣ сѣдѣтъ Бѣсь, а на Ростовѣстѣмъ юзерѣ Мѣри, а на Кѣлѣчинѣ юзерѣ Мѣри же. а по Оцѣ рѣцѣ, идѣже вѣтечетъ въ Болгоу, сѣдѣтъ Моурома, изыкъ свой, и Черемиса, свой изыкъ, Морѣдва, свой изыкъ. сѣ бо тѣкъмо словѣнскѣ изыкъ въ Роуѣн: Полинѣ, Дрѣвлѣнѣ, Новоградѣци, Полочанѣ, Дреговичи, Сѣверѣ, Боужанѣ, за не сѣдоша по Боугоу, послѣжде же Болтынѣнѣ. а сѣ соуть ини изыци, иже данѣ даютъ Роуѣн: Чюдѣ, Мѣри, Бѣсь, Моурома, Черемиса, Морѣдва, Пермь, Печѣра, Шмь, Литѣа, Зимѣгола, Корѣ, Норѣва, Лиѣв. сѣ соуть свой изыкъ имоуше, отъ колѣна Ифѣтова, иже живоутъ въ странахъ полоунощѣнѣхъ.

VIII. Словѣнскоу же изыкоу, якоже рекохомъ, живоушю на Доунаѣ, придоша отъ Скоудѣ, рекѣше отъ Козарѣ, рекомни Болгарѣ, и сѣдоша по Доунаивѣн, и насильници Словѣномъ вѣша. а по сѣмъ придоша Оугри Бѣлни, и насѣдѣнѣша землю словѣнскоу. сѣ оубо Оугри почаша быти

при Ираклии цѣсаря, иже находиша на Хоздрои; цѣсаря перскаго. въ си же времена быша и Обре, иже и ходиша на Ираклиа цѣсаря, и мало юго не ыша. си же Обре боеваху на Словѣны, и примоучиша Доулѣкы, соуца Словѣны, и насиліе творяху женамъ доулѣвскыма. аще поухати боудаше Обриноу, не дадыше въпрыци кони ни кола, нъ велыше въпрыци три ли четыри ли пять женъ въ телѣгоу и повести Обрина, и тако моучаху Доулѣкы: выху ко Обре тѣлома велици и оумомъ горди, и Богъ по-трѣбен ы, и помроша вси, и не оста си ни единъ Обринъ. и ысть притѣча въ Руси и до сего днѣ: погыбоша ажы Обре; нухъже нѣсть племени ни наследѣка. но сиухъ же придоша Печенѣзи, и пакы идоша Оугри Чернии мимо Къивь, послѣжде при Ользѣ.

IX. Полинѣмъ же живоущемъ осовъ, ижеже рекохомъ, соущемъ отъ рода словѣнска, нарекоша си Полинѣ, а Дрѣвланѣ отъ Словѣнъ же, и нарекоша си Дрѣвланѣ. Радимичи же и Бытичи отъ Лиховъ: быста бо два врата въ Лихѣхъ, Радимъ, а дрюгъи Бытко, и пришьдъша сѣдоста Радимъ на Сою, и прозваша си Радимичи, а Бытко сѣде съ родомъ своимъ по Оцѣ, отъ негоже прозваша си Бытичи: и живяху въ мирѣ Полинѣ и Дрѣвланѣ и Сѣверъ и Радимичи и Бытичи и Хорватѣ. Доулѣви же живяху по Бѣуроу, къде нынѣ Болыианѣ, а Оугланчи и Тиверци сѣдяху по Днѣпестроу, присѣдяху къ Доулавви, и въ множество нухъ, сѣдяху ко по Днѣпестроу и до моря, и соутъ гради нухъ и до сего днѣ, да то си зовяху отъ Грекъ Великамъ Скоудѣ.

X. Имиху оубо обычаи свои и законъ отаць своихъ и прѣданиа, къждо свой нравѣ. Полинѣ бо своихъ отаць обычаи имоуть кроткѣ и тихъ и стыдѣннѣ къ снѣхамъ своимъ и къ сестрамъ, къ матеремъ и къ родителямъ своимъ, къ свекровемъ и къ дѣверемъ велико стыдѣннѣ ими-ху, брачный обычай имиху: не хождаше зыть по невѣстоу, нъ привождяху вечеръ, а за оутра приносаху по ней что въдадоуше. а Дрѣвланѣ живяху звѣриньскома обра-зомъ, живоуще скотьскы: оубеняху дрюгъ дрюга, и иди-ху все нечисто, и брака оу нухъ не бываше, нъ оумѣка-

хоу оубоды дѣвца. и Радимичи и Битичи и Сѣверь юдинъ
обычай имѣхоу: живыхоу въ лѣтѣхъ шкоже и всикъ звѣрь,
идоуще въсе нечисто, и срамословниѣ въ нихъ прѣдъ отци
и прѣдъ снѣхами, и краци не бывахоу въ нихъ, нѣ игрища
междоу селы, и съхождахоу ся на игрища и на пашсаниѣ и
на въси вѣсовьская игрища, и тѣхъ оумъкахоу жены семѣ,
съ неуже кѣто съвѣщаваше ся; имѣхоу же по двѣ и по
три жены. и аще кѣто оумрише, творихоу тризноу надъ
нимъ, и по семь творихоу крадоу великоу, и възложашоуть
на крадоу мергьца, и съжъжашоу, и по семь събранъше ко-
сти въложашоу въ соудиноу малоу, и поставашоу на стонпѣ
на поутехъ, юже творить Битичи и нынѣ. снѣжде обычаи
творихоу Кривичи и прочии погани, не вѣдоуще закона бо-
жни, нѣ твореще сами себѣ законъ.

ХІ. Глаголетъ Георгий въ лѣтописани: нею коумоу-
ждо изыхоу обѣмъ исписанъ законъ юсть, другымъ же
обычай, за не законъ безаконьникомъ отъчѣстениѣ живнотъ
ся. отъ нихъже первии Сири живоущей на коньць земли
законъ имоуть отъца своихъ обычай: не любодѣяти и прѣ-
любодѣяти, ни красти, ни клеветати, ни оубыти, ни зѣло-
дѣяти въсьма. законъ же оу Бактриинъ, глаголемыхъ
Брахманъ, и оу Островьникъ юже отъ прадѣдъ наказаниѣ
и благочѣстиѣ, мысь не идоуще, ни вина пиюще, ни влоу-
да твореще, никакомъже зѣлокы твореще, страха ради
многа божи, нею таче прилежащемъ къ нимъ Индомъ
оубийстводѣйцамъ и сквернотворещемъ гнѣхълюбо и паче
юстества, въ вѣноутрнѣйшии странѣ чловѣкы идоуще и
страньствоющихъ оубивахоу, паче же идихоу яко пси. ю-
теръ же законъ Халдѣемъ и Бавилонимъ: матери помати,
съ вратъи чады влоудѣ дѣяти, и оубивати, въсико бо стоу-
дною дѣинниѣ яко добродѣтель мѣнати ся дѣюще; люно
далече страны своей боудоуть. инъ же законъ Гилкомъ:
жены оу нихъ орютъ, зиждоуть храмъ, и моужьская дѣ-
ла творить, нѣ и любы творить, юлико хотить, не въз-
держаемы отъ моужий своихъ въсьма, ни зазрять; въ
нихъже соуть хракры жены, ловить звѣрь крѣпакый, вло-
дѣютъ же моужи своимъ и довлаютъ ими. въ Брѣта-
нии же мнози моужи съ юдиною женою съпять, и многи

женѣ съ іудинѣмъ моужемъ похотѣствоуютъ: въ законѣмъ акы законъ отъца творитъ независтно ни въздѣржанно. Имазони же моужа не имоуть, нъ акы скотъ бесловесный іудинною лѣтомъ къ веснѣмъ днѣмъ оземьственѣ боудутъ, и съчѣтаютъ сѣ съ окрестными имъ моужѣи, яко нѣкотою имъ торжество и велико празднѣство врѣми то мнѣитъ: отъ нѣхъ зачѣнъше въ чрѣвѣ, пакы разбѣгнуутъ сѣ отъ сюдоу въ сѣ. въ врѣми же, хотышамъ родити, аще родитъ сѣ моужьскъ полъ, погоубитъ; аще ли дѣвничскъ полъ, то въздомътъ, и прилежанѣ въспитаютъ. якоже сѣ и при насъ нѣмѣ Половци законъ держатъ отъца своихъ: кровь проливати, а хвалище сѣ о снѣхъ, идоуще мертвѣчиноу и въсю нечистотоу, хомыкы и соусьлы, и понимаютъ мащѣхы свои и штрови, и нны обычаи отъца своихъ творитъ. мы же хрестинѣи и велико земля, иже вѣроуютъ въ свѣтоу Троицу и въ іудино крещеніе и въ іудиноу вѣроу, законъ имамы іудинѣ, велико въ Христа крестинхомъ сѣ и въ Христа облѣкохомъ сѣ.

ХІІ. По снѣхъ же лѣтѣхъ, по смѣрти братиѣи сѣи быша обидимѣи Дрѣвлѣими и нѣмѣи окольными, и нандоша и Козаре сѣдища на горахъ снѣхъ въ лѣсѣхъ, и рѣша Козари: платите намъ дань. съдоумавѣше же Полѣи въдаша отъ дыма мѣчь, и несоша Козаре къ князю своему и къ старѣйшинѣмъ, и рѣша имъ: сѣ, налѣзохомъ дань новоу. они же рѣша имъ: отъ коудоу? сѣ же рѣша: въ лѣсѣхъ на горахъ надъ рѣкою дѣпрьскою. они же рѣша: чѣто соутъ въдали? сѣ же показаша мѣчь. и рѣша старѣйшинѣи козарьстинѣи: нѣ добра дань, княже, мы сѣ донскахомъ нѣхъ ороужіемъ іудиноу страною остроу, рекъше саблѣими, а снѣхъ ороужіе обоюдоу остро, рекъше мѣчи: сѣ имоуть имати дань на насъ и на нѣхъ странахъ. сѣ же събѣсть сѣ въ сѣ, не отъ своихъ во воли рекоша, нъ отъ божиѣ повелѣнны, яко и при Фараонѣ цѣсарѣи юптьскѣмъ, югда привѣдоша Мойсиѣи прѣдъ Фараона, рѣша старѣйшинѣи Фараона: сѣ хочѣтъ смѣрѣити овласть юптьскоую, якоже и бысть: погубѣоша во Сюптьинѣи отъ Мойсиѣи, а первое кѣша работающе имъ. тако и сѣ владѣша, а послѣжде самѣи владѣютъ. якоже и бысть, владѣютъ во Козарѣи роусьстинѣи князи и до днѣшнѣиго днѣи.

XIII. Въ лѣто .x.стѣ., индикта .ii., начавъшю Мнѣханоу цѣсарьствовати, нача сѣ прозывать. роусьска земля. о сѣмъ во оубѣдахомъ, яко при сѣмъ цѣсарн приходиша Роусь на Цѣсарь градъ, якоже пишеть сѣ въ лѣтописании гречестѣмъ. тѣмъже отъ сѣлѣ почнемъ и числа положимъ. яко отъ Идама до потопа лѣтъ. .x.сѣмь., а отъ потопа до Иерама лѣтъ .x.а. и .пв., а отъ Иерама до исхожденни Мойсиева лѣтъ .уа., а отъ исхожденни Мойсиева до Давыда лѣтъ .х. и .а., а отъ Давыда и отъ начала цѣсарьства Соломона до плѣнении иероусалима лѣтъ .уми., а отъ плѣнении до Ялксанъдра лѣтъ .тн., а отъ Ялксанъдра до рождѣства Христова .таг., а отъ Христова рождѣства до Костинтина лѣтъ .тн., отъ Костинтина же до Мнѣхана сего лѣтъ .фмь., а отъ перваго лѣта Мнѣханова до перваго лѣта Ольгова, роусьскаго князѣ, лѣтъ .кд., а отъ перваго лѣта Ольгова, по неже сѣде въ Кыивѣ, до перваго лѣта Игоря лѣтъ .ла., а отъ перваго лѣта Игоря до перваго лѣта Святослава лѣтъ .лг., а отъ перваго лѣта Святослава до перваго лѣта Шрополча лѣтъ .кн., а Шрополкъ княжи лѣтъ .и., а Владимѣръ лѣтъ .лз., а Шрославъ княжи лѣтъ .м. тѣмъже отъ сѣмрти Святослава до сѣмрти Шрослава лѣтъ .пв., а отъ сѣмрти Шрослава до сѣмрти Свитополча лѣтъ .ѣ. нѣ мы на прѣждание възвратимъ сѣ, и сѣкажемъ, чьто сѣ оудѣи въ лѣта сѣ, якоже прѣжде почали выхомъ первою лѣто Мнѣханомъ, и по рѣдоу положимъ числа.

XIV. Въ лѣто .x.стѣа. въ лѣто .x.стѣв. въ лѣто .x.стѣг. въ лѣто .x.стѣд. въ лѣто .x.стѣе. въ лѣто .x.стѣс. Мнѣханъ цѣсарь изиде съ вон вѣггомъ и моремъ на Болгары. Болгаре же оубѣдѣвши, яко не моглоша стати противоу, крѣстити сѣ просиша, и покорниша сѣ Грекомъ. цѣсарь же крѣсти князи нхъ и вошры вѣси, и миръ сътвори съ Болгары.

Въ лѣто .x.стѣз. имахоу дань Барызи, приходѣше наъ заморни, на Чюди и на Словѣнхъ, на Шери и на Кеси и Криенихъ; а Козари имахоу на Полхъ и на Гѣверѣ и на Битичихъ, имахоу по вѣлѣ вѣдерици отъ дѣма.

XV. Въ лѣто .x.стѣи. въ лѣто .x.стѣд. въ лѣто .x.сто. изгнаша Барыгы за море, и не даша имъ дани, и почаша сами въ сѣбѣ владѣти, и не вѣ въ ихъ правды, и вѣста

родъ на родъ, и бѣша въ нихъ оусобица, и коивати почаша сами на си. и рѣша сами въ себѣ: понизимъ себѣ князи, иже бы владѣла нами и соудилъ по правоу. и идоша за море къ Барягомъ, къ Роуси, сице бо си звахоу ти Барязи, Роусь, яко се друззи зовоутъ си Свиню, друззи же Ноурьмане, Яглыне, друззи Готе, тако и си. рѣша Роуси Чюдъ, Словѣни и Кривичи и Бесъ: земля наша велика и обильна, а народда въ ней яется; да пондѣте княжитъ и владѣте нами. и извраща си .г. братиѣ съ роды своими, и поиша по себѣ всю Роусь, и придоша. и старѣйший, Рюрикъ, сѣде въ Новѣ Градѣ, а другый, Синюсъ, на Бѣлкѣ Юзерѣ, а третии Изборскѣ, Труворѣ. и отъ тѣхъ Барягъ прозва си роусьская земля, Новоградьци, ти соутъ людие Новоградьци отъ рода варяжска, прѣжде бѣша Словѣни. по двою же лѣтоу Синюсъ оумре и братъ его Труворѣ. и при власть Рюрикъ, и раздаи мужемъ своимъ грады, оволоу Полотскѣ, оволоу Ростовѣ, другомю Бѣло Юзеро. и по тѣмъ градомъ соутъ находаници Барязи, а первии насельници въ Новѣ Градѣ Словѣне, въ Полотскѣ Кривичи, въ Ростовѣ Мери, въ Бѣлкѣ Юзерѣ Бесъ, въ Моуромѣ Моурома. и чѣмъ ли вѣскми овладаше Рюрикъ. и виста оу него два мужа, не племени его, нъ болярина, и та испросета си къ Цѣсарю Градоу съ родомъ своимъ. и пондоета по Днѣпроу, и идоуца мимо оуэрѣста на горѣ градъкѣ, и оупрашаста и рѣста: чий съ градъкѣ? они же рѣша: бѣла соутъ .г. братиѣ, Кый, Цекъ, Хорневъ, иже сѣдѣлаша градъкѣ съ, и изчѣвоша, и мѣ сѣдимъ, родъ ихъ, сѣде, платише дань Козаромъ. Оскоадъ же и Диръ сѣдоета въ градѣ семь, и многы Барягы съвѣкоупиета, и начаста владѣти польскою землею, Рюрикоу же княжашоу въ Новѣ Градѣ.

XVI. Въ лѣто .x.стол. въ лѣто .x.стол. въ лѣто .x.стол. въ лѣто .x.стол. иде Оскоадъ и Диръ на Греки, и придоша въ .дѣ лѣто Михаилъ цѣсарь. цѣсарю же отъишадъшию на Ягарыны, и дошадъшию кемоу Черныи Рѣкы, вѣсть спарухъ посла къ нему, яко Роусь на Цѣсарь Градъ идеть, и врати си цѣсарь. Си же въ ноутрь соудоу вѣшадъше, много оубийство хрестинномъ сътвориша; и въ двою сътоу корабель остоупиша Цѣсарь Градъ. цѣсарь же едка въ градъ вѣннде,

и съ патриархомъ съ Фотисомъ приде къ соущи церкви свѣтѣй воегородни въ Блахданѣ, и всюю ношю молитвою сътворши, таже вожастельною ризою свѣтлымъ воегородни-ца съ пѣньми изнесше въ рѣкою омовши, тишинѣ соущи, морю оукротивъшию сѧ. и дение воури вѣста съ вѣтромъ, и волнамъ вланимъ вѣставѣшамъ засоба кезвожнѣхъ Роуци юракамъ съмыте, и къ брѣгоу приверже; и нвен ш, шко мило ихъ отъ такоути бѣды извѣгностн. и въ свомъ онъ вѣзвратиша сѧ.

XVII. Въ лѣто .x.стоз. въ лѣто .x.стоз. поча цѣсарь-ствовати Басланн.

Въ лѣто .x.стоз. крѣпина вѣсть вѣсн земли болгарская.

Въ лѣто .x.стон. въ лѣто .x.стод. въ лѣто .x.стп. въ лѣто .x.стпа. въ лѣто .x.стпв. въ лѣто .x.стпг. въ лѣто .x.стпд. въ лѣто .x.стпѣ. въ лѣто .x.стпис. въ лѣто .x.стпис: оумершу Рюрикюи вѣдаста книжини своею Ольгови, отъ рода юмоу соущоу, вѣдакъ юмоу бынѣ оной на роуцѣ, Игорю, вѣ ко дѣтскѣ вѣлѣан.

XVIII. Въ лѣто .x.стпи. въ лѣто .x.стпд. въ лѣто .x.стч. помде Ольга, понмаъ вомъ многы, Варыгы, Чюды, Словѣны, Мери, Басы, Кривича, и приде къ Смольнскѣ въ Кривича, и прии градъ, и посади жоужь своей. и отъ роудоу помде въ низъ, и вѣви Любечъ, и посади жоужь своей. и приде къ горамъ къ кыивьскымъ, и оувѣдѣ Ольга, шко Осколдъ и Диръ книжита, и похранн вомъ въ ладнхъ, а друугыи на задн оставн, а самѣ приде, носн Игорю дѣтскѣ: и приймоу подъ Оугорьскою, похраннѣ вомъ своимъ, и посла къ Осколдоу и Дирюви, вѣлагош: шко гостѣ юсмѣ, и идемъ въ Греку отъ Олга и отъ Игорю книжица: да придѣта къ намъ, къ родоу своему. Осколдъ же и Диръ придоста. и вѣскакашѣ вѣси прочни изъ ладн, и рече Ольга Осколдоу и Дирюви: вѣ нѣста книжи, ни рода книжа, нѣ азъ юсмѣ родоу книжи, и вѣисоша Игорю, и съ юсть сынъ Рюрикювѣ. и оубиша Осколда и Дира, и несоша на гороу, и погрѣкоша ш на горѣ; таже сѧ нынѣ воевъ Оугорьскою, идеже нынѣ Ольминъ дворъ: на той могынѣ поставилъ Олма церкѣвь, Свѣтаго Николоу; а Дирюви жоужьла за Свѣтаю Ирною. и сѣде Ольга книжа въ Кыивѣ. и рече Ольга: сѧ, воудн мати градомъ роуцѣскымъ.

и вѣша оу него Баризи и Словѣни, и проче прозваша сѣ Роуסיю. съ же Ольгъ нача градъ ставити, и оустави дани Словѣномъ, Кривичимъ и Мери. и оустави Баригомъ дань дашти отъ Нова Града гривень .т. на лѣто, мира дѣла, еже до съмерти Шрославлѣ дашоу Баригомъ.

XIX. Въ лѣто .х.стча. поча Ольгъ воєвати Дрѣвлѣны, и примоучнѣ ѿ нмаше на нхъ дань по черикъ коуикъ.

Въ лѣто .х.стчв. нде Ольгъ на Гѣверинны, и побѣди Гѣверинны, и възложи на ны дань льгъкоу, и не дасть имъ Козаромъ дани платити, рекы: азъ имъ противнѣ, а вамъ нѣ чемоу.

Въ лѣто .х.стчг. посла Ольгъ къ Радимичимъ, рекы: комоу дань даѣте? они же рѣша: Козаромъ. и рече имъ Ольгъ: не даѣте Козаромъ, нѣ мѣнѣ даѣте. и вѣдѣша Ольгови по шельгоу, ижеже и Козаромъ дашоу. и вѣ овладѣи Ольгъ Полонны и Дрѣвлѣны и Гѣверинны и Радимичи, а съ Оуганчи и Тиверци нмаше рать.

Въ лѣто .х.стчд. въ лѣто .х.стче. Леонъ цѣсарьствова; сынъ Басилиевъ, иже Львъ прозва сѣ, и братъ юго Александръ, иже цѣсарьствова лѣтъ к. н. с.

Въ лѣто .х.стчз. въ лѣто .х.стчз. въ лѣто .х.стчн. въ лѣт .х.стчд. въ лѣто .х.сѹ. въ лѣто .х.сѹа. въ лѣто .х.сѹв. въ лѣто .х.сѹг. въ лѣто .х.сѹд. въ лѣто .х.сѹе. въ лѣто .х.сѹз. идоша Оугри мимо Кыевъ горою, иже сѣ зовѣтъ нынѣ Оугорьскоє, и пришѣдъше къ Днѣпроу сташа вѣжами, вѣша бо ходище акы сѣ Половци. и пришѣдъше отъ вѣстока оустремиша сѣ чрѣзъ горы великыи, и почаша воєвати на живоущаи тоу Блахы и Словѣны. сѣдѣхоу бо тоу прѣжде Словѣни, и Блахове приша землю словѣньскоу. по сѣмъ же Оугри прогнаша Блахы, и наслѣдиша землю, и сѣдоша съ Словѣны, покоривъше ѿ подъ сѣ, и отъ толѣ прозва сѣ земля оугорьска. и начаша воєвати Оугри на Грекы, и поплѣниша землю драчьскоу и македоньскоу доже и до Белоуни; и начаша воєвати на Моракоу и на Чехы. вѣ юдинѣ изыкъ словѣньскъ, Словѣни, иже сѣдѣхоу по Доунавѣи, нхъже приша Оугри, и Морава и Чеси и Ляхове и Полони, иже ныни зокомам Рѹсь. симъ бо первое положиты книгы, Морава, иже прозва сѣ грамата словѣнь-

скамъ, шже грамата юсть въ Роуци и въ Болгарѣхъ доуднай-
скыхъ.

XX. Словѣномъ живущимъ вѣршиномъ, книзи нхъ, Растиславъ и Свѣтополкъ и Коцелъ, послаша къ цѣсарю Муханлоу, глаголюще: земаи наша крѣшна, а нѣсть оу насъ оучители, шже бы нѣ наказалъ и пооучилъ насъ и прѣтолковалъ свѣтymi книги, не разоумѣемъ во ни греческоу шзыкоу ни латинскоу, они бо нѣ инako оучать, а друзѣни инako, тѣмъже не разоумѣемъ книжнаго образа ни енагы нхъ: да послѣте нѣ оучители, шже нѣ могутъ съказати книжнаи словеса и разоумъ нхъ. се слышавъ цѣсарь Муханлъ съзва философы вси, и съказа имъ рѣчи вси словѣнскыхъ книзъ. и рѣша философи: юсть моужь въ Белоуни, именимъ Львѣ, и соутъ оу него сынове разоумни шзыкоу словѣнскоу, хытра два сына оу него и философа. се слышавъ цѣсарь посла по ны въ Белоуня къ Львови, глаголи: послан къ намъ въ скорѣ сына свом, Мѣродни и Костмнтина. се слышавъ Львѣ въ скорѣ посла ш, и придоста къ цѣсареви, и рече има: се, прислала си къ мѣнкъ словѣнскан землан, просиши оучители швѣ, шже бы могъ имъ прѣтолковати свѣтymi книги, сего во желаютъ. и оумолина вѣста цѣсаремъ. и посла ш въ словѣнскою землю къ Растиславоу и Свѣтополкоу и Коцелови. сима же пришѣдъшема начаста съставлѣти писмена азѣбоуковнани словѣнскы, и прѣложиста апостолъ и ювангелие. и ради быша Словѣни, шко слышаша величии вожи ш своимъ шзыкомъ. по сима же прѣложиста псалтырь и оутоникъ и прочаи книги. нѣцини же начаша хоулити словѣнскymi книги, глаголюще: шко не достонть некоторомоуже шзыкоу имѣти воукѣвъ своихъ развѣ Юврѣй и Грекъ и Латинъ, по Пилатовоу писанию, шже на крестѣ господни написа. се же слышавъ папѣжъ римскый похоули тѣхъ, шже рѣпѣщютъ на книги словѣнскymi, рекы: да си исполнитъ книжною слово, шко въшхвалитъ Бога вси шзыци; другоу же: вси възглаголютъ шзыкы различнymi величии вожи ш, шкоже дастъ имъ Свѣтый Доухъ отѣшавати. да шце кѣто хоуантъ словѣнскою граматоу, да воудеть отѣлоученъ отъ церкѣви, донде си исправитъ; ти во соутъ волци, а не овца, шже достонть отъ плода знати, хра-

ниги си нѣтъ. кы же, чада божии, послоушайте оучении, и не отригѣте наказании царьскаго, шбоже кы наказалъ Мѣдодий, оучителъ каишъ. Костантина же възвратилъ си въспита иде оучити болгарскаго языка, а Мѣдодий оста въ Моравѣ. по сама же Кривель князь постави Мѣдодии епискоупа въ Панонии на столѣ святаго Индроника апостола, единого отъ .ф., оученика святаго апостола Павла. Мѣдодий же посади два нова скоровиска зѣла, и предложъ въси книги испованъ отъ греческа языка къ словѣнскѣ шестию мѣсци, начеть отъ марта мѣсци, до двю десятоу и шести дна октиери мѣсци. окончаетъ же достойноу хвалоу и славоу Богоу въздасть, дающиму такоу благодать епискоупоу Мѣдодию, настояннику Индрониковоу. тѣмъже словѣнскоу языкоу оучителъ есть Индроникъ апостолъ, Моравы ко дохотилъ: и апостолъ Павла оучилъ тоу, тоу ко есть Наврникъ, негоже дохотилъ апостола Павла, тоу ко екаша Словѣни перекѣ. тѣмъже словѣнскоу языкоу оучителъ есть Павелъ, отъ негоже языка и мѣи исме, Роусь, тѣмъже и намъ. Роуси оучителъ есть Павелъ апостолъ, по неже оучилъ есть языкъ словѣнскъ, и поставилъ есть епискоупа и мамѣстаника по свѣтѣ Индроника словѣнскоу языкоу. а словѣнскѣ языкъ и роусьскый единый, отъ Баригъ ко прозваши си Роусню, а перекѣ екаша Словѣни; аще и Полани зваху си, въ словѣнскѣ рѣчь ека: Полани же прозваши си, за неже въ поли сѣдиху, а языкъ словѣнскый имъ единый.

.. XXI. Въ лѣто .х.сѣз. въ лѣто .х.сѣи. въ лѣто .х.сѣд. въ лѣто .х.сѣи. Леонъ цѣсарь мам Оугры на Болгары, Оугре же нападѣше въсю землю болгарскою лѣтноваху: Симеонъ же оуждѣкъ на Оугры възврати си, и Оугри противоу пондоша, и побѣдиша Болгары, шко идеа Симеонъ въ Двостръ оубѣжа.

Въ лѣто .х.сѣд. Игорени възрасташю хождаше по Ользѣ, и слоушаше юго. и приехдоша юмоу женоу отъ Паскова, наменеа Ольгоу.

Въ лѣто .х.сѣи. въ лѣто .х.сѣи. въ лѣто .х.сѣд. въ лѣто .х.сѣи. иде Ольгъ на Греки, Игорени оставилъ Кыиѣкъ. пом же множаство Баригъ и Словѣнъ и Чюди и Кривича и Мѣрю

и Полемъ и Ефериъ и Дръвоинъ и Радимичъ и Хорватъ и
 Доутицы и Тиверца, иже соуть толковницы: си вси зед-
 хууть съ Великимъ Соудъ. и съ ними: въсклми жонде Ольгъ на
 конихъ и въ корабанхъ, и въ числомъ кораблей .xv., и приде
 къ Цѣсарю Градоу. и Греци замъкоша Соудъ, и градъ за-
 творилиша: и въмъже Ольгъ на вѣгъ, и повелѣ: возмъ из-
 вличити корабли на вѣгъ, и покоюва около града, и много
 оубиѣстно сътвори Грекомъ, и полатъ много разениша, и
 църквы пожгоша, а иже имаху: пакъшники, обѣхъ по-
 склаху: дротъи же моунаху, шны же растрѣлаху; а
 дротъи въ море въмѣтаху, и мно многа зѣла твориху:
 Роусь Грекомъ, ианкоже ратни творить. и повелѣ Олгъ
 возмъ своимъ коаса издѣлати и въставити корабли на ко-
 леса: и въмъжю покосноу вѣтроу въспиша при, и съ полъ
 идяху къ градоу. видѣвъше же Греци оубокоша си, и рико-
 ша въ славетшикъ Ольгови: не погоувай града, имемъ
 съ по дань, икоже хоушиши. и оустави Олгъ вой. и въни-
 соша имоу: брашна и вино, и не приимго, вѣ бо оустроино
 съ отравоу, и оубокоша си Греци, и рикоша: икъте съ
 Олгъ, нъ едитъи Дамитрий, посланъ на ны отъ Бога. и
 заповѣда Олгъ дань дати на .xv. корабль по .м. грн-
 ванѣ на чаетка, а въ корабли по .м.: моужь и зѣла съ
 Греци по .с, и почаша Греци: мира просити, да ны не во-
 ювалъ греческыи зѣла. Олгъ же мало отъстоупнивъ отъ
 града нача миръ творити съ цѣсарима греческыи, съ Дю-
 номъ и съ Ялксандромъ, посаа къ нимъ въ градъ Карла,
 Фарлофа, Беръмоуда, Роулава и Стимнда, глаголы: имѣ-
 те ми съ по дань. и рикоша Греци: него хоушиши, дати ти.
 и заповѣда имъ Олгъ дати воюмъ на .xv. корабль по дежъ
 на десети гривнѣ на ключь и по тома дати оуклады
 на роускыи градъ, лавою на Кыевъ, таже на: Черни-
 говъ и на Париславль: и на Полотскъ и на Ростовъ и на
 Любьчъ и на прочаи градъ, по вѣмъ бо градомъ сѣдяху
 князи подъ Ольгомъ соушим. да приходить Роусь, съ авь-
 номъ: иемлють, ианко хотитъ, и зже придоуть гостие, да
 юмають мѣсчиноу на .в. мѣсць, хлѣбъ и вино и месо и
 рыбы и ооцъ; и да творить имъ мовъ, ианко хотитъ;
 пондоуше же Роусь долови да иемлють оу цѣсаря нашего.

на мочѣ вращью и шкори и оужа и прѣи, иланко на добѣ. и
иша си Греци. и рѣста цѣсаря и боярство вьсе: аще при-
доутъ Роуси везъ коупаш, да не вѣзнимають мѣсичинны;
да запрѣтить книзь сѣломъ своимъ приходищимъ Роуси
сѣди, да не творить пакости въ сѣлѣхъ въ странѣ нашей;
приходищии Роусь да вѣнтають оу святаго Мамты, и послеть
цѣсарство наше, да испишють имена нѣхъ, и тѣгда вѣзь-
моутъ мѣсичное свое гостинѣ, первое отъ града Кыивка и
пакы отъ Чернигова и Перыселавы, и прочии гради; и да
вѣходить въ градъ юдинѣми враты съ цѣсаревомъ моу-
жымъ, везъ ороужны, моужь .и.; и да творить коуплю, ико-
же имѣ на добѣ, не платише мѣта ни въ чѣмъже. цѣсарь
же Леонъ съ Ялксанъдромъ миръ сътвориета съ Ольгомъ,
имѣше си по дань и ротѣ заходивше междуу собою, цѣ-
лобавѣше сами крестъ, а Ольга водивше и моужа юго на
ротоу по роусьскомоу законуу. и кыша си ороужиемъ сво-
нимъ и Пероуномъ, егомы своимъ, и Болосомъ, скотнымъ бо-
гомъ, и оутвердиша миръ. и рече Ольга: съшните прѣи пако-
лочиты Роуси, а Гловѣномъ коприньны. и вѣсть тако. и
повѣси щитъ свой въ вратѣхъ, показоуи повѣдоу. и понде
отъ Цѣсаря Града. и вѣспыша Роусь прѣи паколочитымъ, а
Гловѣне коприньнымъ, и раздра и вѣтръ, и рикоша Гловѣне:
имѣмъ си своимъ толстинамъ, не даны соутъ Гловѣномъ
прѣи коприньнымъ. и приде Ольга къ Кыивкоу, несъ злато и
паколоуы и обоуъ и вино и вьско оузорочны. и прозваши
Ольга вѣщій, вѣхоу бо людне погани и шѣтгласи.

Бѣ лѣто .х.сѣси. въ лѣто .х.сѣси. въ лѣто .х.сѣси.
въ лѣто .х.сѣди. иви си зѣзда вланка на западѣ, копий-
номъ образомъ.

XXII. Бѣ лѣто .х.сѣк. посла Ольга моужа своимъ постро-
ить мира и положить рядъ междуу Греку и Роусию, и по-
сла глаголи равню друугаго съвѣщаниы, вѣвѣшаго при-
тѣхъжде цѣсарихъ, Львѣ и Ялксанъдрѣ. мѣ отъ рода роусь-
ска, Карлы, Инъгелъдъ, Фарлофъ, Берьмоудъ, Роулакъ, Гоу-
ды, Роуладъ, Карнъ, Фрелафъ, Роуаръ, Яктивоу, Троу-
анъ, Андоуль, Фостъ, Стемидъ, иже послани отъ Ольга,
книзы роусьскаго, и отъ вьсѣхъ, иже соутъ подъ роукою
юго, свѣтлыхъ вошрь, къ вамъ, Львови и Ялксанъдроу

и Костянтиноу, великыиъ о Бозѣ самодержьцемъ, цѣсарьствъ гречьскыиъ, на оудержаніе и на извѣщеніе отъ многыхъ лѣтъ между хрестинны и Роусню бывѣшюю любѣвъ, по хотѣнню нашихъ князь и по повелѣнню, и отъ васѣхъ иже подъ роукою юго соущихъ Роусн. наша свѣтлость боле ниѣхъ, хотыщихъ же о Бозѣ оудержати и извѣстити такоюю любѣвъ, бывѣшюю между хрестинны и Роусню, многажды право соудихомъ, не тѣчию просто словоемъ, нѣ и писаниемъ и клятвою твердою кленѣши сѣ ороужиемъ своимъ, такоюю любѣвъ извѣстити и оутверднати по вѣрѣ и по законуу нашемоу. соуть, яко по неже мы сѣ имали по божий миръ и любѣвъ, главы такоуы: по первемоу оубо словоу да оумиримъ сѣ съ вами Грекуы, да любимъ другъ друга отъ вѣссы доуша и изволенна, и не вѣдаемъ, яко наши изволенне, быти отъ соущихъ подъ роукою нашихъ князь свѣтлыхъ никакомууже съблзною или винѣ, нѣ потѣчимъ сѣ, яко по силѣ, на съхраненне прочнихъ и вьсегда лѣтъ съ вами Грекуы исповѣданіемъ и написаниемъ и съ клятвою извѣщаемоюю любѣвъ непрѣкратною и неподвижною. такожде и вы, Греци; да храните такоужде любѣвъ къ княземъ свѣтлымъ нашимъ роусьскымъ и къ васѣмъ, иже соуть подъ роукою свѣтлаго князи нашего, несъблзною и непрѣложною вьсегда и вѣ вѣссы лѣта. а о главахъ, аще сѣ ключите проказа, оурядимъ сѣ снце: да яко иже бѣдетъ показани ивленымъ, да имѣемъ вѣрно о тацѣхъ ивленне; а якоуже начыноуть не ити вѣры, да кленеть сѣ часть та, иже иреть нештню вѣры: да яко да кленеть сѣ по вѣрѣ своей, бѣдетъ казнь, якоже ивнеть сѣ съгрѣшенне о семь. аще кѣто оубиеть хрестинина Роусинъ или хрестининъ Роусина, да оумреть, иже аще сътворитъ оубиство: аще ли оубѣжитъ сътворивый оубиство, аще иеть имовитъ, да часть юго, срѣчь юже юго бѣдетъ, по законуу да вѣзметъ ближний оубиенаго; а иже оубивѣшаго иметь, толнцѣмъ же прибѣдетъ по законуу; аще ли иеть иномовитъ сътворивый оубиство и оубѣжавъ, да держитъ сѣ тыжа, дондеже оберяцеть сѣ, яко да оумреть. аще ли оударитъ мѣчемъ, или биетъ кацѣмъ любо съсоудомъ, за то оударенне или

БИЕННІЕ ДА ВЪДАСТЬ АНТРЪ ПЯТЬ СРЕБРА ПО ПОКОНОУ РОУСЬСКО-
 МОУ; АЩЕ ЛИ БОУДЕТЬ НЕИМОВНТЪ ТАКО СЪТВОРНВТЪИ, ДА
 ВЪДАСТЬ, КАЛКО МОЖЕТЪ, И ДА СЪНЪМЕТЪ СЪ СЕБЕ И ТЫ САМЪИ
 ПАРТЪИ СВОИ, ВЪ НИХЪЖЕ ХОДИТЬ, А О ПРОЦКЪ ДА РОТКЪ ХОДИТЬ
 СВОЮ ВЪКРОУ, ИКО НИКАКОЖЕ ИНОМОУ ПОМОЩИ ИМОУ, ДА ПРК-
 БЪВЪАЮЕТЪ ТЫЖА ОТЪ ТОЛКЪ НЕВЪЗНАКАЮМА О СЕМЬ. АЩЕ ОУКРА-
 ДЕТЪ РОУСИНЪ ЧЪТО ЛЮБО ОУ ХРСТИАННИНА ИЛИ ПАКЪИ ХРСТИАН-
 НИНЪ ОУ РОУСИНА, И ИТЪ БОУДЕТЬ ВЪ ТОМЪ ЧАСКЪ ТАТЬ, ЮГДА
 ТАТЬБОУ СЪТВОРНТЪ, ОТЪ ПОГОУБИВЪШАГО ЧЪТО ЛЮБО, АЩЕ
 ПРОТИВНТЪ СИ ТАТЬБОУ ТВОРИИ, И ОУБИВНЪ БОУДЕТЬ, ДА НЕ
 ВЪЗНИРЪТЪ СИ СЪМЕРТЬ ЕГО НИ ОТЪ ХРСТИАНЪ НИ ОТЪ РОУСИ;
 НЪ ПАЧЕ ОУБО ДА ВЪЗЪМЕТЪ СВОИ, ИЖЕ БОУДАТЬ ПОГОУБИЛЪ.
 АЩЕ ВЪДАСТЬ РОУЦКЪ ОУКРАДЪИ, ДА ИТЪ БОУДЕТЬ ТЪМЪЖДЕ,
 ОУ НЕГОЖЕ БОУДЕТЬ ОУКРАДЕНО, И СЪВЪЗАНЪ БОУДЕТЬ, И ОТЪ-
 ДАСТЬ ТО, ЮЖЕ СМКЪ СЪТВОРНТИ, И СЪТВОРНТИ ТРИЖДЪ О
 СЕМЬ. АЩЕ ЛИ КЪТО ИЛИ РОУСИНЪ ХРСТИАННИНОУ ИЛИ ХРСТИАН-
 НИНЪ РОУСИНОУ МОУЧЕНИИ ОБРАЗОМЪ ИСКОУСЪ ТВОРНТЪ, И НАСН-
 АИЕМЪ ИВКЪ ВЪЗЪМЕТЪ ЧЪТО ЛЮБО ДРОУЖАНЕ, ДА ВЪСПИТИТЬ
 ТРИЖДЪ. АЩЕ ИЗВЕРЖЕНА ЛАДНИ БОУДЕТЬ ВЪТРОМЪ ВЪЛКОМЪ
 НА ЗЕМЛЮ ЧЮЖДОУ, И ОБРИЩОУТЬ СИ ТАМО ИЖЕ ОТЪ НАСЪ РОУ-
 СИ, ДА АЩЕ КЪТО ИДЕТЬ СЪНАВЪДКТИ ЛАДНЮ СЪ РОУХЛОМЪ
 СВОИМЪ И ОТЪСЛАТИ ПАКЪИ НА ЗЕМЛЮ ХРСТИАНЬСКОУ, ДА ПРОВО-
 ДИМЪ Ю СКВОЗКЪ ВЪСИКО СТРАШНО МКЪСТО, ДОНЪДЕЖЕ ПРІДЕТЬ
 ВЪ ВЕСТРАШНО МКЪСТО: АЩЕ ЛИ ТАКОВАИ ЛАДНИ ИЛИ ОТЪ КОУРИ
 ИЛИ БРАНЕНИИ ЗЕМЪНАГО БРАНИМА НЕ МОЖЕТЪ ВЪЗВРАТИТИ СИ
 ВЪ СВОИ СИ МКЪСТА, СЪПОТРОУЖДАИМЪ СИ ГРЕВЪЦЕМЪ ТОИ ЛА-
 ДНИ МЪ РОУСЪ, И ДОПРОВОДИМЪ НХЪ СЪ КОУПЛЮ НХЪ ПО ЗДРА-
 ВОУ, АЩЕ КЛЮЧИТЬ СИ БАНЪ ЗЕМЛЪ ГРЕЧЬСКИМЪ: АЩЕ ЛИ КЛЮ-
 ЧИТЬ СИ ТАКОЖДЕ ПРОКАЗА ЛАДНИ (ВЛИЗЪ ЗЕМЛЪ) РОУСЬСКИМЪ, ДА
 ПРОВОДИМЪ Ю ВЪ РОУСЬСКОЮ ЗЕМЛЮ, И ДА ПРОДАЮТЬ РОУХЛО
 ТОИ ЛАДНИ, АЩЕ ЧЪТО МОЖЕТЪ ПРОДАТИ СИ ОТЪ ЛАДНИ, И ЛА-
 ДНЮ ВЪВЛАЧИМЪ ИМЪ МЪ РОУСЪ; ДА ЮГДА ХОДИМЪ ВЪ ГРЕКЪИ
 ИЛИ СЪ КОУПЛЮ ИЛИ ВЪ СОЛЪБОУ КЪ ЦКЪСАРЕВИ ВАШЕМОУ, ДА
 ПОУСТИМЪ СЪ ЧЪСТНЮ ПРОДАНОЕ РОУХЛО ЛАДНИ НХЪ. АЩЕ ЛИ
 КЛЮЧИТЬ СИ КОМОУ ОТЪ ТОИ ЛАДНИ ВЪ НЕИ ОУБИВНОУ БЪТИ ИЛИ
 ВНЕНОУ БЪТИ ОТЪ НАСЪ РОУСИ ИЛИ ВЪЗЫТОУ БЪТИ ЧЕМОУ ЛЮ-
 БО, ДА ПОВИНЫИ БОУДОУТЬ ТО СЪТВОРЪШИИ ПРКЪЖДЕ РЕЧЕМОУ
 СПИТИМНІЮ О ТЪХЪ. АЩЕ ПАКЪНИКЪ ОБОЮ СТРАНОУ ДЕРЖИМЪ

иеть или отъ Роуси или отъ Греки; продавъ въ иноу страну, аще окрещеть ся или Роусинъ или Гречинъ, да искоупитъ и възвратитъ искоупленое лице въ свою страну; и възьмоутъ цѣноу яго коупщини, или възьмѣнть ся въ коуплю на днь члвдннанаи цѣна. такожде аще отъ рати шть боудеть отъ тѣхъ Греки, такожде да възвратитъ ся въ свою страну, и отьдана боудеть цѣна яго, шкоже речено иеть; шкоже иеть коупля. ягда же боудеть на войноу ити, ягда потрѣкоу творити, и си хотитъ почести цѣсаря вашего, да аще въ кое время ялико нхъ придетъ, и хотитъ остати ся оу цѣсаря вашего своею волю, да боудоутъ. о Роуси: о пѣннни многожды отъ коеш любо страны приидышимъ въ Роусь и продаемымъ въ хрестинны, иеще же и о хрестиннѣхъ пѣнннѣхъ многожды отъ коеш любо страны приидышимъ въ Роусь, се продаемнъ бывають по .к. злата, и да придоутъ въ Греки. о томъ аще оукраденъ боудеть члвдннъ роусьскый, или оускочитъ, или по ноужди проданъ боудеть, и жаловати начьноутъ Роусь, да покажетъ ся таковоу о члвдннѣ, да имоутъ и въ Роусь. нъ и гостинь аще погоубиша члвдннъ, и жалоуютъ, да ницють и, и обертанемоу да имоутъ яе: аще ли кѣто искоупшении сего не дастъ сътворити мьстникоу, да погоубитъ доушоу свою. отъ работающнхъ въ Грецѣхъ Роуси оу хрестиньскаго цѣсаря аще кѣто оумреть, не оуряднвъ своего имѣннн, люко и свонхъ не имать, да възвратитъ ся имѣннне къ мнлымъ ближикамъ въ Роусь: аще ли сътворитъ обршженнне таковоу, възьметъ оуршженное яго, комоу боудеть пнеалъ наслѣдити имѣннне, да наслѣдитъ яе отъ възнимающнхъ коуплю Роуси и отъ разлнчннхъ ходыщнхъ въ Греки и оудолжающнхъ. аще злодѣй възвратитъ ся въ (Греки изъ) Роуси, да жалоуютъ Роусь хрестиньскомоу цѣсарьствоу, и шть боудеть таковоу, и възвращенъ боудеть, и не хотя, въ Роусь. си же всьи да творятъ Роусь Грекомъ, идеже аще ключитъ ся таково. оутвержденнне же неподвнжнѣе быти между вами хрестинны и Роусию, бывѣшнй миръ сътворихомъ неановомъ написаниемъ на двою харѣтню, цѣсаря вашего и своею роукою, прѣдѣлжачнмъ чьстннмъ крестомъ и святою еднносочншноу

тронцею единого истиннаго Бога вашего извеѣсти и дастъ нашимъ съломъ: мы же клѣхомъ сы къ цѣсарю вашему ниже отъ Бога соуща яко божіе зданіе по законоу и по поконоу языка нашего, не прѣстоупати ни намъ ни иномоу отъ страны нашей отъ оуставленыхъ главъ мира и любѣви. и таково написаніе дахомъ цѣсарства нашего на оутвержденіи обоюмоу прѣкѣвати таковому съвѣщанію, на оутвержденіи и извеѣщеніи между нами бывающаго мира. мѣсица септември въ .в., а въ недѣлю .и., въ лѣто създа- нны мироу .дсук.

XXIII. Цѣсарь же Леонъ сълты роусьскымъ почестнѣ дарьми, златомъ и паволокамъ и изфодными пристави къ нимъ моужа свои показати имъ церквѣвноюю красотоу и полатты златымъ и въ нихъ соущамъ богатства, злато много и паволокы и каменіе драгоѣ и страсти господни, вѣнцы и гвоздїе и хламидоу багриноую и мощи свѣтлыхъ, оучаще ѣ вѣрѣ своей и показающе имъ истинноую вѣроу, и тако отъпусти ѣ въ свою земаю съ чьстїю великою. посланни же Ольгомъ съли придоша къ Ольгови, и повѣдаша въсы рѣчи обою цѣсарю, како сътвориша миръ и оурядъ положнша между греческою землею и роусьскою и клѣтвы, не прѣстоупати ни Грекомъ ни Роуси. и живише Ольга миръ имѣи къ въскѣмъ странамъ, княжа въ Кыивѣ. и приспѣ осень, и поминоу Ольгъ конь свой, иже бѣ поставилъ кормити, не въсѣды на нь, кѣ во прѣжде въпрашала волхвовъ и коудесьникъ: отъ чего ми ѣсть оумрѣти? и рече ѣмоу ѣдинъ коудесьникъ: княже, конь, ѣгоже любѣши и ѣздиши на немъ, отъ того ти оумрѣти. Ольга же приимъ въ оумѣ си рече: николиже въсѣдоу на нь, ни виждоу ѣго боле того. и повелѣ кормити и и не водити ѣго къ нему, и прѣкѣвь иѣколко лѣтъ не дѣи ѣго, дондеже и на Грекы иде. и пришѣдъшоу ѣмоу къ Кыивоу прѣбывѣсть четыри лѣта, на пятоѣ лѣто поминоу конь свой, отъ негоже вѣхоу рѣканъ волсви оумрѣти Ольгови, и призва старѣйшиноу конюхомъ, рекы: кѣде ѣсть конь мой, ѣгоже вѣхъ поставилъ кормити и блюсти ѣго? онъ же рече: оумерлъ ѣсть. Ольга же посми си, и оукори коудесьника, рекы: то тѣ неправо молвѣть волсви, и въсе то лѣжа ѣсть, конь

оумерлаъ, а изъ живеть. и повелѣ оседлати конь: да ть вьждоу кости яго. и приѣха на мѣсто, идеже быхоу лежаще кости яго голы и лъвъ голъ, и сълѣзъ съ кони, посмни сѣ, рекы: отъ сего ли лъва съмерть мѣнѣ възити? и вѣстоупи ногою на лъвъ, и вѣтнкнуощи змии оуклюноу и въ ногоу, и съ того разколѣвъ сѣ оумре. и плакаша сѣ по немь вси людие плачѣмь великомь, и несоша и погребоша и на горѣ, шже глаголетъ сѣ Цековница: юсть же могоула яго до сего дѣни; и словеть могоула Ольгава. и вѣсть вѣсѣхъ лѣтъ яго книженни три десѣте и три.

XXIV. Се же дивьно юсть, шко отъ волхвованни събывають сѣ чародѣйство, шкоже вѣсть въ цѣсарьство Деметриново: нѣкый волхвъ, именовъ Яполоний, Тыншинъ, знаемъ вѣаше шествоуи и твори вѣсюдоу въ градѣхъ и въ селѣхъ вѣсовьска чюдеса: отъ Рима бо пришьдъ въ Бизантию, оумоленъ вѣвъ отъ живоущихъ тоу, сътвори сии: отъгнавъ множество змий и скорѣпий изъ града, шко не вѣждати сѣ чловѣкомъ отъ нихъ; шрость коньскою овоуздавъ, югда съхождахоу сѣ болире. такожде и въ Антиохию пришьдъ и оумоленъ вѣвъ отъ нихъ, томимомъ бо антиохиномъ отъ скорѣпий и отъ комаровъ, сътвори скорѣпий мѣднъ, и погребѣ и въ земли, и малъ столпъ мраморинъ постави надъ нимь; и повелѣ трости держати чловѣкомъ и ходити по граду и звати, тростемъ трисомомъ: безъ комара градъ. и тако ишезоша изъ града комари и скорѣпий. просиша же и пакы о лежащимъ на градѣ троусѣ, и вѣздѣхноувъ съписа на дѣщници сии: оувѣ твѣѣ, окашнѣй граде, шко потрясеши сѣ много, и одержимъ воудешн огнемь, оплачетъ же ти и при вѣзѣк сѣи Оригнѣи. о немьже и великый Анастасий Божий Града рече: Яполонию же доже и до нынѣ на нѣцѣхъ мѣстѣхъ събывають сѣ сътворенни стоища, ова на отвѣращенни животномъ четвероногымъ и пѣтицамъ могоушимъ вѣдѣти чловѣкы, дроугам же на вѣздержанни строушамъ рѣчанымъ несѣдержано текоушимъ, и ина нѣкам на тлѣнни и вѣдѣ чловѣкомъ соуца на повѣжденни стоить. не тѣчию бо за живота яго та и таковаи сътвориша вѣсовь яго ради, нъ и по съмерти яго прѣбывающи оу гроба яго.

знамени творящюу въ нѣмъ юго на прѣльщеніе окаянныиъ чловѣкомъ, больша крадомыиъ на такоуи отъ дивела. что оубо кѣто рече о творящихъ сѣ отъ Манедона волшбьныхъ дѣлѣхъ? яко таковый гораздъ бысть воашьбьныиъ прѣльщеніемъ, яко въ иноу зазрѣши видѣти Иполонію, яко не истокоу на нѣ философьскоюу хытрость имоушоу. подобащеть бо юмоу, рече, якоже и азъ словомъ тѣчню творити, нхъже хотѣши, а не съвершеніемъ творити повелѣваемы отъ него. та же всѣ ослабленіемъ божиемъ и твореніемъ бѣсовьскыиъ бывають, таковыи вещии искоушати сѣ нашей православнѣй вѣрѣ, аще тверда юсть и крѣпѣка, прѣбывающн господени и не вѣкома врагомъ мѣчѣтнхъ ради чюдесъ и сотоннѣ дѣла, творимыхъ отъ рабѣ и слоугъ зѣловы юго. и юще именованъ господнемъ пророчествоваша нѣции, яко Балаамъ и Саоулъ и Канифа, и бѣсы пакы изгнаша, яко Июда и сынове Скивови. оубо и на недостойныиъ благодать дѣйствоуютъ многажды, да ютерыиъ благодатьствоуютъ, ибо Балаамъ чюжда бѣ обонхъ, житиѣ изыщна и вѣры, нѣ обаче съдѣйствова въ немъ благодать инѣхъ ради съмотренныи. и Фараонъ таковъ бѣ, нѣ и томоу боудущаѣ прѣдъпоказа. и Навоуходоносоръ законопрѣстоупнѣ, нѣ и сѣмоу пакы по мнозѣхъ соущаѣ послѣжде родѣхъ отъкры, тѣмъ великии, яко мнози, прѣккостныи имоуше оумъ, прѣдобразомъ христовомъ знамении творятъ иноу кѣзнію на прѣльсть чловѣкомъ не разумѣющнмъ добраго, якоже бысть Симонъ волхвъ и Менидръ и инн. таковыхъ ради по истинѣ рече: не чюдесы прѣльщати сѣ.

XXV. Въ лѣто .x.сѣка. почѣ книжити Игорьъ по Ольвѣ. въ сежде вѣрѣи почѣ цѣсарьствовати Костынтинъ, сынъ Леонтовъ, зять Романовъ. и Дрѣвляне заратнша сѣ отъ Игорѣ по Ольговѣ сѣмерти.

Въ лѣто .x.сѣкв. идѣ Игорьъ на Дрѣвляны, и повѣднѣ възложи на нѣ данъ большю Ольговы. въ тожде лѣто приде Семіонъ болгарьскый на Цѣсарь Градъ, и сътворивъ миръ идѣ въ свои сн.

Въ лѣто .x.сѣкг. придоша Печенѣзи первоеу на роуьскоюу землю, и сътворивше миръ, съ Игоремъ идоша къ

Доунаю: въ снѣде 'врѣмена приде Семѣонъ плѣнныи Оракию, Греци же послаша по Печенѣгъ, Печенѣгомъ же пришедъшимъ и хотищемъ на Семѣона, расвариша съ греческыи войводы. видѣвъше Печенѣзи, яко сами на сѣ рѣтъ нмоуть, отидоша въ свои си, а Болгаре съ Грекы състоупиша съ, и посѣчени быша Греци. Семѣонъ же прии градъ Онѣдрианъ, иже первое Орѣстовъ градъ нарицаше съ, сына Ягамемнона, иже первое въ трехъ рѣкахъ коупавъ съ нѣдоуга изкы, тоу сего ради градъ въ свое имя нарече, послѣдѣ же Онѣдрианъ кесарь обновивъи и въ свое имя нарече Онѣдрианъ, мы же зовемъ Одрѣнемъ Градомъ.

Въ лѣто .x.sykd. въ лѣто .x.syke. въ лѣто .x.syks. въ лѣто .x.syks. въ лѣто .x.syky. поставленъ Романъ цѣсаремъ въ Грецѣхъ. Игорь же воюваше на Печенѣгъ.

Въ лѣто .x.sykd. въ лѣто .x.syl. въ лѣто .x.syла. въ лѣто .x.sylв. въ лѣто .x.sylг. въ лѣто .x.sylд. въ лѣто .x.sylе. въ лѣто .x.syls. въ лѣто .x.sylз. приде Семѣонъ на Цѣсарь Градъ, и попални Оракию и Македонню, и приде къ Цѣсарю Градоу въ силѣ въ велицѣ, въ гордости, и сътвори миръ съ Романомъ цѣсаремъ, и възврати съ въ свои си.

Въ лѣто .x.syли. въ лѣто .x.syлд. въ лѣто .x.syм. въ лѣто .x.syма. въ лѣто .x.syмв. первое придоша Оугри на Цѣсарь Градъ, и плѣнихоу всю Оракию, Романъ же сътвори миръ съ Оугры.

XXVI. Въ лѣто .x.syмг. въ лѣто .x.syмд. въ лѣто .x.syме. въ лѣто .x.syмс. въ лѣто .x.syмз. въ лѣто .x.syмин. въ лѣто .x.syмд. иде Игорь на Грекы, яко послаша Болгаре вѣсть къ цѣсарю, яко ндоуть Роусь на Цѣсарь Градъ, скѣднй десяти тьсоуць. иже пондоша, и приплоуша, и почаша воювати видиньскыи страны, и воювахоу по Понѣтоу до Ираклия и до пафлагоньскыи земля, и всю страну никомидийскоую попалниевше соудъ въсь пожгоша; нхъже юмъше, овѣхъ растинахоу, дроугъи акы страны поставляюще стрѣлихоу въ ны, и изламахоу, опакы роуцѣ: съвизывахоутъ, гвозди желѣзныи по срѣдѣ главы въбивахоутъ имъ, много же святыхъ церквий огнени прѣдаша, монастыри и села пожгоша, и имѣнни не ма-

ао на окою страну възвѣша. по томъ же пришѣдъшемъ воюемъ отъ вѣстока, Намѣфилъ дѣместникъ съ четырами десяты тысоуца, Фока же патрикій съ Македонты, Федоръ же стратилатъ съ Тракты, съ ними же и сановники болгарьстни, обидоша Роуць около. съвѣщаша Роуць, и изидоша, въороуживѣше сѣ, на Гректы, и врани междуу ими бывѣши зълѣкъ едва одолѣша Греци, Роуць же възвратиша сѣ къ дружинѣ своей къ вечеру, и на ноцѣ вѣлѣзѣше въ ладни отѣбѣгоша. Теофанъ же оустрѣте и въ олицехъ съ огнемъ, и поущати нача троуками огнь на ладни роуцьскыи, и бысть видѣти страшно чудо. Роуць же видѣше пламень вѣмѣктахоу сѣ въ водоу морьскоую, хотѣше оуберести, и тако прочии възвратиша сѣ въ свои ситѣмъ же пришѣдъшемъ въ землю свою, повѣдахоу къждо сонмъ о бывѣшнмъ и о олицѣмъ огни. икоже молнии, рече, иже на небесехъ, Греци имоуть оу себе, и сны поущающе жежахоу насъ, сего ради не одолѣхомъ имъ. Игорь же пришѣдъ нача съвѣкоупати вои многы, и посла по Барыгы за море, вави и на Гректы, пакы хотѣи поити на ны.

Бѣ лѣто .ж.сѹн. Гемѣонъ иде на Хроваты, и побѣжденъ бысть Хроваты, и оумре, оставивъ Петра князи, сына своего, Болгаромъ княжити.

Бѣ сежде лѣто роди сѣ Святославъ оу Игорѣ.

XXVII. Бѣ лѣто .ж.сѹна. пакы придоша Оугри на Цѣсарь Градъ, и миръ сътворивѣше съ Романомъ възвратиша сѣ въ свои си.

Бѣ лѣто .ж.сѹнв. Игорь съвѣкоупивъ вои многы, Барыгы, Роуць и Полинты, Словѣкты и Кривича и Тиверьца, Печенѣгы наятъ, тали оу нихъ поимъ, и понде на Гректы въ ладнихъ и на конихъ, хотѣи мѣстити себе. сѣ слышавѣше Корѣсоунице послаша къ Роману, глаголюще: сѣ, идоуть Роуць, вѣщела корабль, покрыли соуть море корабли. такожде и Болгарѣ послаша вѣсть, глаголюще: идоуть Роуць, и напали соуть къ севѣ Печенѣгы. сѣ слышавъ цѣсарь посла къ Игорю лоучышам болгары, моли и глаголы: не ходи, нѣ възьми дань, юже ималъ Ольгъ, придамъ и юще къ той данн. такожде и къ Печенѣгомъ посла паволокы и злато

много. Игорь же дошѣдъ доунаи съзва дружинаюу, и нача доумати, и повѣда имъ рѣчь цѣсаревюу. рѣша же дружина Игорева: да аще сице глаголетъ цѣсарь, то чѣто хоцѣмъ боле того, не вѣвѣше си имати злато и сѣребро и паволокы? юда кѣто вѣсте, кѣто одолѣеть, мы ли, они ли? ли съ моремъ кѣто съвѣтънъ? се во не по земли ходимъ, нѣ по глаубинѣ морьстѣй, обѣща съмерть вѣсѣмъ. послуша ихъ Игорь, и повелъ Печенѣгомъ воивати болгарьскоу землю, а самъ възвѣмъ оу Грекъ злато и паволокы на вѣси вом възврати си възпять, и приде къ Киевоу въ свои си.

Въ лѣто .x.сѣмь. присла Романъ и Костянтинъ и Стефанъ сълы къ Игореву построишь мира пераго. Игорь же глагола съ ними о мирѣ. посла Игорь моужа своимъ къ Романюу, Романъ же съзва воиары и сановники. приведоша роусьскыи сълы, и велѣша глаголати и пѣсати обонхъ рѣчи на харѣтин, равню друугаго съвѣщаниа, вѣвѣшаго при цѣсари Романѣ и Костянтинѣ и Стефанѣ, христолюбивыхъ владыкахъ: мы отъ рода роусьскаго съли и гостни, Иворъ, сълъ Игоревъ, великаго князя роусьскаго, и обѣщани съли: Боуефасть, Святославъ, сына Игорева; Искоусевъ, Оалгы княгынн; Слуды, Игоревъ, нетни Игорева; Оульбъ, Бладиславъ; Канимаръ, Прѣдъславинъ; Шихъвернъ, Сфанъды, жены Оульбви; Прастѣнъ, Тоурдовъ; Ливи Ярѣфастовъ; Гримъ, Сфирьковъ; Прастѣнъ, Якоунъ, нетни Игорева; Кары, Стоудьковъ; Каршевъ, Тоурдовъ; Стри Селисковъ; Констъ, Койковъ; Истръ Ямоуиъдовъ; Прастѣнъ, Керновъ; Истигъ, Гоунаривъ; Шивридъ, Ялданъ; Колъ, Кайковъ; Стегги Стоновъ; Сфирька...; Плаврадъ, Гоудовъ; Фроуди, Троудовъ; Моутуоръ, Оустинъ; коупца Ядоунъ, Ядоулекъ, Иггивладъ, Олкѣвъ, Фроутанъ, Гомолъ, Коуци, Смигъ, Тоуръвандъ, Фоуръстѣнъ, Броунъ, Ролдъ, Гоунастръ, Фрастѣнъ, Игелъдъ, Тоуръвернъ, Монъ, Роуладъ, Сѣкнъ, Стиръ, Ялданъ, Тирей, Япоубранъ, Боузалѣвъ, Синъ Коровичъ; послани отъ Игоря, великаго князя роусьскаго, и отъ вѣсви княжини и отъ вѣсѣхъ людей роусьскыи земли. и отъ тѣхъ заповѣдамо обновити ветхуый миръ, ненавидѣщаго добра и враждолюбѣца дивела разорити, отъ многа лѣтъ

оутвердити любѣвь между Грекъ и Роусню. и великый князь нашъ Игорь и воиере его и людие вси роусьстии послаша ны къ Роману и Костянтину и къ Стефану, къ великымъ цѣсаремъ гречьскимъ, сътворити любѣвь съ самѣми цѣсаря, съ вѣсѣма воиерствомъ и съ вѣсѣми людьми гречьскимъ на вси лѣта, дондеже снѣють солнце и вси миръ стонть. и ниже помыслити отъ страны роусьскыи разроушити такоу любѣвь, ѡанко нхъ крещение пришло ѡсть, да примоуть мѣсть отъ Бога вседержителя, осоужденне на погыбѣль въ снй вѣкъ и въ боудоуший; и ѡанко нхъ ѡсть нехрещено, да не имоуть помощи отъ бога ни отъ Пероуна, да не оушитыть ся щиты своимъ, и да поскѣчени боудоуть мѣчи своимъ, отъ стрѣлъ и отъ иного ороужия своего, и да боудоуть раби въ всь вѣкъ въ боудоуший. а великый князь роусьскый и воиере его да посылають въ Грекъ къ великымъ цѣсаремъ гречьскимъ корабли, ѡанко хотыть, съ сълы и съ гостями, ѡанкоже имъ оуставлено ѡсть. ношахоу съли печати златы а гостие сребрены, нынѣ же оубѣдѣлъ ѡсть князь вашъ послати граматы къ цѣсарьствоу нашему; ниже посылаемъ бывають отъ нхъ съли и гостие, да приносятъ граматы, пишущи сице: ѡко послахъ корабль селико; и отъ тѣхъ да оубѣмы и мы, ѡеже съ миромъ приходыть: аще ли безъ граматы придоуть, и прѣдани боудоуть намъ, да держимъ и хранимъ, дондеже възвѣстимъ князю вашему; аще ли роукоу не дадыть, и противыть ся, да оубиени боудоуть, да не изищеть ся съмерть нхъ отъ князя вашего; аще ли оубѣжавъше въ Роусь придоуть, мы напишемъ къ князю вашему, ѡко имъ любо, тако сътворять. аще придоуть Роусь безъ коупля, да не възнимають мѣсична. да запрѣтити князь съломъ своимъ и приходившимъ Роуси съде, да не творять вѣщинни въ селѣхъ ни въ странѣ нашей. и приходившемъ имъ, да витають оу святаго Мамы, да послеть цѣсарьство наше, да испишетъ имена ваша, тѣгда възьмоуть мѣсичноѡ свое, съли съльбеноѡ, а гостие мѣсичноѡ, первое отъ града Кыева, пакы изъ Чернигова и Переиславлы. да въходыть въ градъ ѡднимъ враты съ цѣсаревомъ моужемъ безъ ороужия, моужь пять десять, и да творыть коуплю, ѡко-

же имъ на довѣ, пакы да исходитъ; и моужь цѣсарства нашего да хранитъ и; да аще кто отъ Роуѣн или отъ Грекъ сътворитъ криво, да оправляетъ то. въходищей же Роуѣ въ градъ да не имѣють власти коупити паволокъ лише по пятьдесятъ златьникъ, и отъ тѣхъ паволокъ аще кто кренеть, да показывають цѣсареву моужу, и тѣ и запечатають, и дасть имъ. и отъходищей Роуѣ отъ сюдоу възимають отъ насъ, еже на довѣ, брашно на поуть, и еже на довѣ ладнимъ, шкоже оуставлено есть прѣжде, и да възвращають си съ спасениемъ въ страну свою; да не имѣють власти зимовати оу святаго Мамы. аще оускочитъ челядинъ отъ Роуѣ, по нь же придуть въ страну цѣсарствени нашего, и отъ святаго Мамы аще боудеть, да помоуть и; аще ли не обрещеть си, да на ротоу идуть наши хрестниане Роуѣ по вѣрѣ ихъ, а нехрестниане по закону своему, ти тѣгда възимають отъ насъ цѣноу свою, шкоже оуставлено есть прѣжде, двѣ паволоцѣ за челядинъ. аще ли кто отъ людей цѣсарства нашего ли отъ града нашего или отъ инѣхъ градъ оускочитъ челядинъ нашъ къ вамъ, и принесеть что, да възспытитъ и опитъ, и еже принеслъ боудеть, все цѣло, и да възьметъ отъ него златьника два. аще ли кто покоуситъ си отъ Роуѣ възити что отъ людей цѣсарства нашего, иже то сътворитъ, покажненъ боудеть вельми; аще ли възьмъ боудеть, да заплатитъ соугуво; и аще сътворитъ тожде Гречинъ Роуѣноу, да приметъ тожде казнь, шкоже примъ есть и онъ; аще ли ключитъ си оукрасти Роуѣноу отъ Грекъ что или Гречинноу отъ Роуѣ, достойно есть, да възвратитъ ю не тѣчно единого, нъ и цѣноу юго; аще оукраденое обрещеть си продано, да въздасть цѣноу юго соугуво, и тѣ покажненъ боудеть по законуу гречьскомуу и по оуставоу и по законуу роуѣскомуу. елико хрестинъ отъ власти нашей плѣнныхъ приведуть Роуѣ, тоу аще боудеть оуноша или дѣвца добра, да въздадуть златьникъ десять, и помоуть и: аще ли есть срѣдовѣчь, да въздадуть златьникъ осемь, и помоуть и: аще ли боудеть старъ или дѣтищъ, да въздадуть златьникъ пять. аще ли обрещоуть си Роуѣ работающе оу Грекъ, аще соуть плѣнници, да искоупають и Роуѣ по де-

снть златъникъ : аще ли коупнахъ и боудеть Гречинъ , подь хрестомъ достонть юмоу , да възьметъ цѣноу свою , юликоже дала боудеть на немъ . а о коръсоуныстѣй странѣ , юликоже юсть градовъ на той части , да не имать власти князь роуьскый , да воюють на тѣхъ странахъ , и та страна не покариеть сѣ вамъ . и тѣгда , аще просить вой оу насъ князь роуьскый , да воюють , да дамъ юмоу , юлико юмоу боудеть трѣбѣ . и о томъ , аще обрещоуть Роуьскъ коубароу гречьскоу выверженоу на коемъ любо мѣстѣ , да не прѣкидять юи : аще ли отъ немъ възьметъ кѣто чѣто , ли чловека поработитъ , ли оубиеть , да боудеть повинньнъ законоу роуьскоу и гречьскоу . аще обрещоуть въ оустини днѣпрьстѣмъ Роуьскъ Коръсоунынъ рымы ловища , да не творить имъ зѣла никакоже , и да не имѣють власти Роуьскъ зимовати въ оустини Днѣпра , Бѣлобережини , ни оу святаго Бдерны , нѣ югда придетъ юсень , да ндоуть въ домъ свои въ Роуьскъ . а о снхъ , юже то приходять Чернини Болгаре , и воюють въ странѣ коръсоуныстѣй , велимъ князю роуьскомоу , да ихъ не поущають пакоститъ странѣ той . аще ли ключить сѣ проказа нѣкака отъ Грекъ , соущихъ подь властнию цѣсарьства нашего , да не имате власти казнити ю , нѣ повелѣниемъ цѣсарьства нашего да приметь , юкоже боудеть сътворилъ . аще оубиеть хрестининъ Роуьсина или Роуьсинъ хрестинина , да держимъ боудеть сътворивый оубиство отъ ближнихъ оубиенаго , да оубиють и ; аще ли оускочить сътворивый оубой , и оупѣжить , аще боудеть имовитъ , да възьмоуть имѣние юго ближнии оубиенаго ; аще ли юсть немовитъ , и оускочить же , да ниють юго , дондеже обрещеть сѣ : аще ли обрещеть сѣ , да оубиеньнъ боудеть . или аще оударить мѣчемъ или копиемъ или кацѣмъ любо ороужиемъ Роуьсинъ Гречина или Гречинъ Роуьсина , да того дѣламъ грѣха заплатитъ сребра литръ пять по законоу роуьскомоу ; аще ли юсть немовитъ , да колико можетъ , въ толко же проданъ боудеть , юко да и портъ , въ нихъже ходитъ , да и тѣ сѣ него сънхити , а о процѣ да на ротоу ходитъ по своей вѣрѣ , юко не имѣи ничѣтоже , ти тако поущенъ боудеть . аще ли хотѣти начьнеть наше цѣсарьство отъ васъ вой на противщамъ сѣ намъ , да пишемъ къ

великомуу книзю вашемуу, и послеть къ намъ, великоже
 хошемъ: и отъ толкъ оубѣдыти ныи страны, какоу любевь
 имѣють Греци съ Роусию. мы же съвѣщаниие вѣсе написа-
 хомъ на двою харътню, и едиина харътня юсть оу цѣсарь-
 стка нашего, на нейже юсть крестъ и имена наша написана,
 а на друозѣи съли ваши и гостниѣ ваши. а отъходоуще съ
 съломъ цѣсарьства нашего да допроводитъ къ великомуу
 книзю роусьскомуу Игоревн и къ людемъ его, ти прин-
 мающе харътню на ротоу ндоутъ, хранити истинноу, яко мы
 съвѣщахомъ, напсахомъ на харътню сню, на нейже соутъ
 имена наша написана. мы же, велико насъ хрестнали си
 юсмы, каихомъ си церкъвию святаго Ивана въ съборнѣи
 церкъви и прѣдълажающимъ чьстнымъ крестомъ и харътн-
 юю сню, хранити вѣсе, юже юсть написано на ней, не прѣ-
 стоупити отъ него ничьтоже: а иже прѣстоупитъ се отъ
 страны нашей, ли книзь ли инъ къто, ли крещенъ или не-
 крещенъ, да не имать помощи отъ Бога, и да боудеть
 рабъ въ вѣсь вѣкъ въ боудоуший, и да заколенъ боудеть
 скомъ ороуживемъ: а некрещенаи Роусь полагають щиты
 свои и мьча свои нагы, оброуча свои и прочаи ороужия, да
 каиноутъ си о вѣсѣхъ, юже соутъ написана на харътни сей,
 хранити отъ Игоря и отъ вѣсѣхъ боиаръ и отъ вѣсѣхъ лю-
 дий отъ страны роусьскыи въ прочаи лѣта и въ иноу: аще
 ли къто отъ книзь или отъ людей роусьскыхъ, ли хрести-
 ниъ или нехрестианъ, прѣстоупитъ се, юже юсть писано на
 харътни сей, боудеть достоинъ своимъ ороуживемъ оумрѣ-
 ти, и да боудеть каитъ отъ Бога и отъ Пероуна, яко прѣ-
 стоупи свою каитвоу: да аще боудеть доверъ Игорьъ, вели-
 кый книзь, да хранитъ си, любевь врякам да не разроу-
 шитъ си, дондеже солнце сншееть, и вѣсь миръ стонть, въ
 нынѣшнихъ вѣкы и въ боудоушаи. послании же съли Иго-
 ревь придоша къ Игоревн съ сълы гречьскыи, и повѣда-
 ша вѣси рѣчи цѣсаря Романа. Игорь же призва сълы гречь-
 скыи, и рече имъ: глаголетъ, чьто вы казалъ цѣсарь. и
 рѣша съли цѣсаревн: се, посла ны цѣсарь, радъ юсть ми-
 роу, хошетъ миръ имѣти съ книзьма роусьскыи и лю-
 бевь: твои съли водни соутъ цѣсаря наша ротѣ, и насъ
 послаша ротѣ водитъ тебе и моужь твоухъ. обѣща си

Игорь сице сътвориши. за оттра приваа Игорь сълты, и приде на холмъ, къде стоише Пероути, и покладоша ороужие свое и щиты и злато, и ходи Игорь ротк и людие его; и еанко поганыхъ Роуен: а хрестияноую Роуць водниша ротк въ церквѣи святаго Илии, иже есть надъ роучаеми коньць пасыньча вѣскды и Козари, се бо бѣ съкорьнаи церквѣи, мнози бо бѣша Варязи хрестияни. Игорь же оутвердивъ миръ съ Грѣкы отъпоустн сълты, одаривъ скорою и челядню и воскомъ, и отъпоустн и. съли же придоша къ цѣсаревѣи, и повѣдаша вѣси рѣчи Игоревы и люкъвь юже къ Грѣкомъ.

XXVIII. Игорь же нача книжити въ Кыивѣ, миръ имѣи къ вѣскымъ странамъ. и приепѣ осень, и нача мысланти на Дрѣкланы, хоти примыслнти большоу дань.

Бѣ лѣто . . . сѣмѣ. въ се же лѣто рекоша дружина Игоревн: отроци Сеѣкиалъжди иводѣли си соутъ ороужиемъ и порты, а мы назн: поиди, книже, съ нами въ дань, да и ты добоудши и мы. и послуша ихъ Игорь, и иде въ Дрѣва въ дань. и примышлалше къ первѣй дани, и написалше имъ и моужи его. и възъемаеъ дань поиде въ градъ свой. идоуцю же юмоу вѣспати, размысливъ рече дружинѣкъ своей: идѣте съ данню домови, а и къвращю се, и походу юще. и поустн дружиноу свою домови, съ маломъ же дружинты къврати си, желаш больша имѣнии. слышавъше же Дрѣклане, ико опять идеть, съдоумавъше съ княземъ своимъ Маломъ рекоша: аще си въвадитъ волкъ въ овьца, то вьносите по юдиной вѣсе стадо, аще не оубиють юго: тако и съ, аще не оубиеть юго, то вѣси и ты погоуентъ. и послаша къ нему, глаголющи: по чѣто идѣши опять? понмалъ иви вѣсю дань. и не послуша ихъ Игорь. и ишѣдъше изъ града Искоръстѣни Дрѣклане оубиша Игоря и дружиноу юго, бѣ бо ихъ мало. и погребенъ вѣсть Игорь, и вѣсть могыла юго оу Искоръстѣни града въ Дрѣвѣхъ и до сего днѣ.

XXIX. Ольга же вѣше въ Кыивѣ съ сыномъ своимъ съ дѣтскомъ Святославомъ, и кормильць юго бѣ Ясмоудъ, и воєвода бѣ Сеѣкиалъдъ, тѣжде отаць Мьстишинъ. рѣша же Дрѣклане: се, князи оубихомъ роуцьскаго, пон-

мѣла женоу'его Ольгоу за князь свой Малъ; и Святославъ, и сътвори мѣлоу; икоже хощемъ. и послаша Дрѣвляне лоучышаи моужа, числомъ два десѣти, въ ладни къ Ольгѣ; и присташа подъ Боричевоу въ ладни, еѣ бо тогда вода тскоуци въздолъ горы кыиовскыи, и на подолни не сѣди, хоу людие, нъ на горѣ, градъ же еѣ Кыиовъ, ижеже есть нынѣ дворъ Гордытинъ и Никифоровъ, а дворъ княжь быше въ градѣ, ижеже есть нынѣ дворъ Братиславля и Чоудинъ, и рѣкъсише еѣ вънѣ града, и еѣ вънѣ града дворъ другъи, ижеже есть дворъ Демѣстиковъ за сѣнтою богородицею; надъ горою дворъ теремъный, еѣ бо тоу теремъ каминъ. и повѣдаша Ользѣ, ико Дрѣвляне придоса, и възва и Ольга къ севѣ: добри гостниѣ придоса. и рѣша Дрѣвляне: придохомъ, княгыни. и рече имъ Ольга: да глаголѣте, чьсо ради придосте сѣмо. рѣша же Дрѣвляне: посла нъ дрѣвляска земля, рекоуци сице: моужа твоего оубихомъ, быше бо моужь твой икы волкъ въсхуцыи и граки, а наши князи добри соутъ, иже распасли соутъ дрѣвляскоу землю, да понди за князь за Малъ; еѣ бо нми мѣлоу Малъ, князю дрѣвляскоу. рече же имъ Ольга: любя мѣ есть рѣчь ваша, оуже мѣи моужа своѣго не въскрѣсити, нъ хощю въ почастити за оутра прѣдъ людьми своими, а нынѣ идѣте въ ладню свою, и амзѣте въ ладни величающе си, и азъ оутро послю по въ, въ же рѣцѣте: не ѣдемъ на коннхъ, ни пѣши идемъ, нъ понесѣте ны въ ладни; и вънесоутъ въ въ ладни. и отъпоусти и въ ладню. Ольга же повелѣ ископати мѣмоу великоу и глаубокоу на дворѣ теремьстѣмъ вънѣ града. и за оутра Ольга, сѣдши въ теремѣ, посла по гости, и придоса къ нимъ, глаголюще: зоветь въ Ольга на чьсть великоу. они же рѣша: не ѣдемъ на коннхъ, ни на возѣхъ, ни пѣши идемъ, понесѣте ны въ ладни. рѣша же Кыиане: намъ неволя, князь нашъ оубиенъ, а княгыни наша хощеть за вашъ князь. и понесоша и въ ладни. они же сѣдхоу въ прѣгъвѣхъ въ великыхъ соустоугахъ гордыше си. и принесоша и на дворъ къ Ользѣ, и несше въриноуша и въ мѣлоу и съ ладню. и принѣкши Ольга рече имъ: добра ли въ чьсть? они же рѣша: поущи ны Игоревы съмерти. и повелѣ засыпати и

жнѣтъ, и посыпаша ѿ. и пославетъши Ольга къ Дръквланомъ рече имъ: да аще ми просите право, то пришлите моужа нарочиты, да въ велицѣ чѣсти придоу за вашъ князь, иеда не поустиять мене людие кыивѣстни. се слышавѣши Дръквлане избраша лоучышамъ моужа, иже держахоу дръвѣскоу землю, и послаша по ню. Дръквланомъ же пришдѣшамъ повелѣ Ольга мовь сътворити, рекоуци сице: измѣвѣше си придѣте къ мѣнѣ. они же прѣжъгоша истѣвѣкоу, и вѣлѣзоша Дръквлане, и начаша си мѣти, и запроша о нухъ истѣвѣкоу, и повелѣ зажиши ѿ отъ двѣрнй, тоу изгорѣша вѣси. и посла къ Дръквланомъ, рекоуци сице: се, оуже идоу къ вамъ, да пристройте меды многы въ градѣ, иеже оуенете моужа моего, да поплачу си надъ гробомъ его, и сътворю тризноу моужю своему. они же то слышавѣше съвѣзоша меды многы зѣло, и вѣзвариша. Ольга же, понмѣши мало дружинны, и льгъко идоуци приде къ гробоу его, и плака си по моужни своему, и повелѣ людемъ своимъ съсоути могылоу великоу, и яко съсплоша, повелѣ тризноу творити. по семь сѣдоша Дръквлане пити, и повелѣ Ольга отрокомъ своимъ слоужити прѣдъ ними. и рѣша Дръквлане къ Ользѣ: кѣде соутъ дружина наша, нухъже послахомъ по ти? она же рече: идоутъ во мѣнѣ съ дружиною моужа моего. и яко оупиша си Дръквлане, повелѣ отрокомъ своимъ ити на ны, а сама отиде кромѣ, и повелѣ дружинѣ сѣщи Дръквланты. и исккоша нухъ пять тысоуци. а Ольга вѣзврати си Кыиевоу, и пристрон вои на прокъ нухъ.

XXX. Въ лѣто .x.сѣнд. Ольга съ сыномъ своимъ Святославомъ събра вои многы и хравры, и иде на дръвѣскоу землю. и изидоша Дръквлане противоу, и сънмѣшима си обѣма полкома на съкоупѣ соуноу копиемъ Святославѣ на Дръквланты, и копие летѣ сквозѣ оуши коневн, и оударн въ ногоу коневн, вѣ во дѣтѣскѣ. и рече Свѣналдъ и Ясмоудъ: князь оуже почалъ, потыгнѣте, дружина, по князи. и повѣдиша Дръквланты, Дръквлане же повѣгоша, и затвориша си въ градѣхъ своихъ. Ольга же оустреми си съ сыномъ своимъ на Искорѣстѣнѣ градѣ, яко ти вѣхоу оукили моужа ѿи, и ста около града съ сыномъ своимъ, а Дръквлане затвориша си въ градѣ, и борихоу си крѣпъко изъ

града, вѣдѣхоу бо, яко сами оубили князи, и на чѣто си прѣдати? и стои Ольга лѣто, и не можаше вѣзяти града, и оумысли сице: посла къ градоу, глаголющи: чѣто хоцете досѣдѣти? а вси гради ваши прѣдаша си мѣнѣ, и шли си по дань, и дѣлають нивы свои и земли свои, а вы хоцете измрѣти гладомъ, не имоуше си по дань. Дрѣвлени же рекоша: ради си вѣхомъ или по дань, нѣ хоцешн мѣшатн моужа своего. рече же имъ Ольга: яко азъ мѣстила оуже обидоу моужа своего, югда придоша Кыяевоу, вѣторое и третиею, югда теорихъ тринзоу моужекн своимоу, а оуже не хоцю мѣшатн, нѣ хоцю дань имати по малоу, и съмирнѣвшн си съ вами, пондоу опыта. рекоша же Дрѣвлени: чѣто хоцешн оу насъ? ради даемъ медомъ и скорою. она же рече имъ: нѣнѣ оу васъ нѣсть медоу, ни скоры, нѣ мало оу васъ прошую: дадите ми отъ двора по три голоуен да по три врабени, азъ бо не хоцю тыжкы данн вѣзложити, якоже моужъ мой, сего прошую оу васъ мала, вы бо юсте изнемогли вѣ осадѣ, да сего оу васъ прошую мала. Дрѣвлени же ради бѣвѣше съвраща отъ двора по три голоуен и по три врабени, и послаша къ Ользѣ съ поклономъ. Ольга же рече имъ: се, оуже юсте покорили си мѣнѣ и моемоу дѣтяти, а идѣте вѣ градъ, а я за оутра отъстоуплю отъ града, и пондоу вѣ градъ си. Дрѣвлени же ради бѣвѣше вѣнидоша вѣ градъ, и повѣдаша людемъ, и обрadowаша си людие вѣ градѣ. Ольга же раздаи воємъ по голоуен комоуждо, а дроугымъ по врабени, и повелѣ къ коюмоуждо голоуен и къ врабени, и приемзывать цѣрь, обертывають платѣкы малы, нитѣкою поверзывать къ коюмоуждо ихъ; и повелѣ Ольга, яко съмерче си, поустити голоуен и врабени воємъ своимъ. голоуение же и врабени полетѣша вѣ гнѣзда свои, они вѣ голоуѣнникы, врабени же подѣ стрѣхы, и тако вѣзгарахоу си голоуѣнници, ово клѣти, ово вѣжа, ово ли одринны, и не вѣ двора, идеже не гореше, и не вѣ лъзѣ гасити, вси бо дворн вѣзгорѣша си. и повѣгоша людие изъ града, и повелѣ Ольга воємъ своимъ имати я, яко вѣзи градъ и пожже н; старѣйшинны же града изима, и прочаи люди обыхъ изен, а дроугымъ работѣ прѣдасть моужемъ своимъ, а

прокъ нхъ остави платити дань. и възложи на ны дань
тижьюку: двѣ части данн идѣта Къиевоу, а третини Бѣ-
шеградоу къ Ользѣ, вѣ бо Бѣшеградѣ градъ Ольжинъ. и
идѣ Ольга по дрѣвѣсткѣи земли съ сыномъ своимъ и съ
дроужиною, оуставляющи оуставы и оурокы, и соуть ста-
новнища юи и ловища. и приде въ градъ свой Къиевъ съ
сыномъ своимъ Святослакомъ, и прѣвѣвѣши лѣто юдино,
въ .x.сѹне. идѣ Ольга Новоу Градоу, и оустави по Мѣстѣ
погосты и данн и по Лоузѣ оброкы и данн; и ловища юи
соуть по вѣсей земли, знаменни и мѣста и погосты, и сани
юи стоить въ Плесковѣ и до сего днѣ, и по Днѣпроу прѣ-
вѣщища и по Деснѣ, и юсть село юи Ольжини и до селѣ. и
изряднѣвши възврати си къ сыноу своему Къиевоу, и
прѣвѣваше съ нимъ въ любѣви.

XXXI. Бѣ лѣто .x.сѹнс. въ лѣто .x.сѹнз. въ лѣто
.x.сѹни. въ лѣто .x.сѹнд. въ лѣто .x.сѹѣ. въ лѣто .x.сѹѣа.
въ лѣто .x.сѹѣв. въ лѣто .x.сѹѣг. идѣ Ольга въ Греку, и
приде Цѣсарю Градоу. вѣ тѣгда цѣсарь именемъ Цѣмь-
ский, и приде къ нему Ольга, и видѣвъ ю докроу соущю
зѣло лицемъ и съмыслноу, оуднѣвъ си цѣсарь разоумоу
юи вѣсѣдова къ ней, и рече юи: подобна юси цѣсарство-
вати въ градѣ семь съ нами. она же разоумѣвши рече къ
цѣсарю: азъ погана юсмь, да аще ми хоцешн крестити,
то крести ми самъ; аще ли, то не крещю си. и крести ю
цѣсарь съ патриархомъ. просвѣщена же бѣвшн радоваше
си доушею и тѣломъ, и поучи ю патриархъ о вѣрѣ, и рече
юи: благословена ты въ женахъ роусьскыхъ, яко възлюби
свѣтъ, а тѣмоу остави: благословити ти хотять сынове
роусьстни и въ послѣдний родъ вноукъ твоихъ. и заповѣ-
да юи о церковнѣмъ оуставѣ, о молитвѣ и о постѣ, о ми-
лостыни и о въздержани тѣла чиста; она же поклоннѣши
главоу стоише акы гоуба напашема, вѣнимающн оученин,
и поклоннѣши си патриархоу глаголаше: молитвама твои-
ми, владыко, да съхранена боудоу отъ сѣти непризнаны.
вѣ же речено имъ юи въ крещенин Юлена, шкоже и дре-
вныи цѣсарница, мати великаго Костянтинна. и благослови
ю патриархъ, и отъпоусти ю. и по крещенин възва ю цѣ-
сарь, и рече юи: хоцю ты помти сѣвѣ женѣ. она же рече:

како хоцеши ми помти, крестивъ ми самъ и нарекъ ми дѣщерню? а въ хрестинехъ того нѣсть закона, ты самъ вѣси. и рече цѣсарь: прѣклоукала ми яси, Ольга. и дастъ ей дары многы, злато и сребро, паволокы и съсоуды различны, и отъпоусти ю, нарекъ ю дѣщерню себѣ: она же хотиши домови приде къ патриарху, благословении просиши на домъ, и рече юмоу: людие мои погани и сынъ мой, да бы ми богъ събляюль отъ вьсшкого зѣла. и рече патриархъ: чадо вѣрною, въ Креста крестила си яси, и въ Креста овлѣче си, Христось имать съхранити ты, шкоже съхрани Еноха въ пердыи роды и по томъ Нохъ въ ковчезѣ, Аврама отъ Авимелеха, Лота отъ Содомлянъ, Мойсисъ отъ Фараона, Давыда отъ Саула, три отрокы отъ пещи, Данила отъ звѣрий, тако и тебе избавить отъ неприязни и отъ сѣтний юго. и благослови ю патриархъ, и иде съ миромъ въ свою землю, и приде Кыевоу. се же бысть, шкоже при Соломонѣ приде цѣсарица еднопаская къ Соломоноу, слышати хотиши прѣмоудрости Соломона, и многоу моудрость видѣ и знаменни: такоже и си блаженая Ольга искаше добрыи моудрости божи, нъ она чловечѣскы, а си божи; нищии бо моудрости обрещють, прѣмоудрость на исходищи хъ поють си, на поутехъ же дерзновеннѣ водить, на кранхъ же забральныхъ проповѣдають си, въ вратѣхъ же градныхъ дерзаючи глаголетъ. велико бо лѣтъ незлобннн держать си по правьдоу, не постыдыть си. си бо отъ вѣзраста блаженая Ольга искаше моудростию, чьто юсть лоуче вьсего въ свѣтѣ семь, и налѣзе вискеръ многоцѣнныи, иже юсть Христось, рече бо Соломонъ: желаннѣе благовѣрныхъ наслаждають доушю, и: приложиши сердце твое въ разумъ; азъ любящамъ ми люблю, и нищии мене обрещють ми. Господь рече: приходищаго къ мѣнѣ не ижденоу вѣнъ. си же Ольга приде Кыевоу, и присла къ ней цѣсарь гречьскый, глаголю: шко много дарихъ ты, ты бо глаголаше къ мѣнѣ, шко аще вѣвращю си въ Роуць, многы дары прислю ти, челядь, воскъ и скороу и вои въ помощь. и отвѣщавъши Ольга рече къ съломъ: аще ты, рци, такожде постонши оу мене въ Почайнѣ, шкоже азъ въ Соудоу, то тѣгда ти дамъ. и

отъпоусти сълзы, си рекъши.. живыше же Ольга съ сыномъ своимъ Святославомъ, и оучашеть и мати крестити си, и не вѣржаше того ни въ оуши принмати, нъ аще кѣто хотыше крестити си, не бранихоу, нъ роугахоу си томоу, невѣрныиъ бо вѣра хрестинаньска оуродьство юсть, не съмыслиша бо ни разоумѣша въ тѣмѣ ходышши, и не вѣдыте славы господни, одебелѣша бо сердца нхъ, оушима тижко слышати а очима видѣти, рече бо Соломонъ: дѣла нечестивыхъ далече отъ разоума, по неже звахъ вы, и не послушасте мене, и прострохъ словеса, и не вѣнимасте, нъ отъметасте мои съвѣты, монхъ же обличеннй не вѣнимасте, възненавидѣша бо прѣмоудрость, а страха господни не изволиша, ни хотихоу монхъ вѣнимати съвѣтъ, подражахоу же мои обличенны. икоже бо Ольга часто глаголашеть: азъ, сыноу мой, Бога познахъ, и радоую си; аще и ты познаюши, и радовати си почынеши. онъ же не вѣнимаше того, глагола: како азъ хошю ннъ законъ приити юдинъ? а дружина семоу смнати си начыноуть. она же рече юмоу: аще ты крестиши си, вси имоуть тожде сътворити. онъ же не послуша матере, и творыше нравы поганьскыи, не вѣды, аще кѣто матере не послушашеть, въ вѣдоу вѣпадаетъ, икоже рече: аще кѣто отца ли матере не послушашеть, то съмерть приметъ. съ же къ томоу гнѣваше си на матерь, Соломонъ бо рече: кажай зѣлы приимаеть себѣ досаждению, обличай нечестиваго поречеть себѣ, обличенны бо нечестивымъ мозолнѣ соуть, не обличай зѣлыхъ, да не възненавидыте тебе. нъ обаче любаше Ольга сына своего Святослава, рекоуши: воли божи да воудеть, аще Богъ хошеть помиловати рода моего и земли роусьскыи, да възложитъ имъ на сердце обрати си къ Богоу, икоже и мѣнѣ Богъ дарова. и се рекъши моаше си за сына и за люди по вси ноши и дѣни, кормиши сына своего до моужьства юго и до възраста юго.

XXXII. Въ лѣто .x.sv̄ǫd. въ лѣто .x.sv̄ǫe. въ лѣто .x.sv̄ǫs. въ лѣто .x.sv̄ǫz. въ лѣто .x.sv̄ǫn. въ лѣто .x.sv̄ǫd. въ лѣто .x.sv̄o. въ лѣто .x.sv̄oa. въ лѣто .x.sv̄ov. кнѣзю Святославоу възрастьшоу и възмоужавъшоу нача возсѣвъкоупати многы и хравры, и льгъко ходи акы пар-

доусть войны многы творыше, ходы возъ по сѣкѣ не вожа-
ше, ни котла, ни мшсъ вары, нъ по тьнкоу изрѣзавъ
конною ли зѣриноу ли или говидиноу на оуглахъ испекъ
идыше, ни шатъра имаше, нъ подъкладъ постлаеъ и седло
въ главахъ: такожде и прочини вонъ его вси выхоу. и по-
сылаше къ странамъ, глаголы: хоцю на вы нти. и иде на
Окоу рѣкоу и на Болгоу, и налѣзе Битича, и рече Бити-
чельмъ: комоу дань даете? они же рѣша: Козаромъ по
цъльмгоу отъ рала даемъ.

Въ лѣто . . . 8508. иде Святославъ на Козары. слы-
шавъше же Козари изидоша противоу съ княземъ своимъ
Каганомъ, и състоупиша си бити, и кывѣши брани одолѣ
Святославъ Козаромъ, и градъ ихъ Бѣлоу Бѣжю възв. и
Исы повѣди и Касогы.

Въ лѣто . . . 8509. Битича повѣди Святославъ, и дань
на нихъ възложи.

Въ лѣто . . . 8510. иде Святославъ на Доунай на Бол-
гары. и вивѣшимъ си обонимъ одолѣ Святославъ Болга-
ромъ, и възв градъ осми десеть по Доунаевни, и сѣде
кнѣжа тоу въ Периславьци, юмаш дань на Грецьхъ.

XXXIII. Въ лѣто . . . 8511. придоша Печенѣзи на роуць-
скоу землю первое, а Святославъ выше Периславьци, и за-
твори си Ольга въ градѣ съ вноукы своими, Ярополкомъ и
Ольгомъ и Владимѣромъ, въ градѣ Къиевѣ. и остоупиша
градъ въ силѣ велицѣ, вѣщисально множество около града, и
не бѣ лѣзѣ изъ града излѣсти, ни вѣсти послати, изнимога-
хоу же людие гладомъ и водою. събравъше си людие ономъ
страны Днѣпра въ ладнихъ, обѣ оную страну стоимхоу, и
не бѣ лѣзѣ вѣннати въ Къиевъ ни юдиномоу ихъ, ни изъ гра-
да къ онѣмъ. и вѣстоужнша людие въ градѣ, и рѣша: нѣ
ли кого, нже вы моглъ на оную страну донти и рещи имъ:
аще не пристоупите съ оутра, прѣдати си нмамъ Печенѣ-
гомъ. и рече юдинъ отрокъ: азъ прѣидоу. и рѣша: иди.
онъ же изиде изъ града съ оуздою, и ристаше сквозѣ Пече-
нѣгъ, глаголы: не видѣ ли кони никътоже? бѣ ко оумѣмъ
печенѣжьскы, и мьншхоутъ и своего. и яко приблѣжи си къ
рѣцѣ, съвергъ порты соуноу си въ Днѣпръ, и побереде;
видѣвъше же Печенѣзи оустраминиша си на нь, стрѣляюще

яго, и не моглоша ямоу ничтоже сътворити; они же видѣвъше съ ономъ странѣ приѣхаша въ ладни противоу ямоу, и възвѣша и въ ладню, и привезоша и къ дружинѣ, и рече имъ: аще не подѣстоупите за оутра къ градуу, прѣдати си хотѣте людиѣ Печенѣгомъ. рече же воєвода ихъ, именемъ Прѣтичъ: подѣстоупимъ за оутра въ ладнихъ, и попадѣше книгыню и книжница оумѣчимъ на сию страну: аще ли сего не сътворимъ, погоубити ны имать Святославъ. яко бысть за оутра, възсѣдѣше въ ладни противоу свѣтоу въстроуенша вельми, и людиѣ въ градѣ кланюша, Печенѣзи же мѣнѣша князи пришѣдѣша, и повѣгоша разьно отъ града; и изиде Ольга съ вноукы и съ людми къ ладнимъ. видѣвъ же се князь печенѣжскый възврати си юдинъ къ воєводѣ Прѣтичю, и рече: кѣто се приде? и рече ямоу: людиѣ ономъ странѣ. и рече князь печенѣжскый: а ты князь ли еси? онъ же рече: азъ ясмь моужь яго, и пришлѣхъ ясмь въ стражихъ, и по мѣнѣ идеъ полкъ съ княземъ, възъ числа множество. се же рече, грозѣ имъ. рече же князь печенѣжскый къ Прѣтичю: боуди ми другъ. онъ же рече: тако сътворю. и подаста роукоу мѣждоу собою, и въздасть печенѣжскый князь. Прѣтичю конь, саблю, стрѣлы, онъ же дастъ ямоу брони, щитъ, мѣчь. и отѣстоупиша Печенѣзи отъ града, и не выше лѣзѣ кони напonti на Лѣмбеди Печенѣгомъ. и послаша Кыивне къ Святославоу, глаголюще: ты, княже, чюждеи земли нишеши и блюдеши, своимъ си охавневъ, малы бо насъ не възвѣша Печенѣзи и матеръ твою и дѣти твои; аще не придеши, ни обраниши насъ, да пакы ны възвемоутъ, аще ти нѣ жалъ отъчинны своимъ, ни матери, стары соуща, и дѣтний свонхъ. то слышавъ Святославъ въ борзѣ възсѣде на кони съ дружиною своею, и приде Кыивоу, цѣлова матеръ свою и дѣти свои, и съжали си о бывѣшимъ отъ Печенѣгъ, и събра вои, и прогна Печенѣгы на поле, и бысть миръ.

XXXIV. Въ лѣто .х.зѣоз. рече Святославъ къ матери своей и къ колшромъ своимъ: нелюбо ми ясть въ Кыивѣкъ быти, хошю жити въ Перемславци на Доунан, яко то ясть срѣда земан моеи, яко тоу въси благиа съходитъ

си: отъ Грекъъ злато, паволокы, вина, овощеве разьноличь-
ни, изъ Чехъ же, изъ Оугръ сребро и комонн, изъ Роусп
же скоро и воскъ, медъ и челида. рече юмоу Ольга: види-
ши ми больноу соуцю; камо хоцешн отъ мене нти? бѣ бо
разболѣла си оуже. рече же юмоу: погрѣвъ ми нди, шможе
хоцешн. по трехъ днѣхъ оумре Ольга. и плака си по ней
сынъ юи и внуци юи и люднѣ вси плачѣмь великомь. и не-
соша и погрѣвоша ю на мѣстѣ. и бѣ заповѣдала Ольга не
теорити тризны надъ собою, бѣ бо имоуци презвоутерь,
снй похрани блаженоюю Ольгоу. си бѣсть прѣдѣтекоуции
крестнншестѣй земли акы днѣнница прѣдъ солньцемь и
акы зорн прѣдъ свѣтомь, си бо сншше акы лоуна въ ноци,
тако и си въ невѣрнхъ чловѣцѣхъ свѣтшши си акы ен-
серъ въ калѣ, калнн бо бѣша грѣхомь, неомѣвени креще-
ннѣмь свѣтымь. си бо омъ си коупѣланю свѣтою, и съ-
влѣче си грѣховннхъ одежда ветѣхаго чловѣка Ядама, и
въ новшй Ядамъ облѣче си, юже юсть Христось. мѣ же
рьцѣмъ къ ней: радоуи си, роуспстѣй земли познннѣ, къ
Богоу начатъкъ примиренню бѣсть. си первое въннде въ
цѣсарьство небесноѣ отъ Роуспн, сню бо хвалитъ роуспстнн
сынѣ акы начальннцю, неѣ по смѣрти молише Бога за
Роуспъ, правдѣннхъ бо доуша не оумирають, шкоже рече
Голомонъ: похвалннемоу правдѣномоу възвеселитъ си
люднѣ, вѣзъ смѣрти бо юсть память юго, шко отъ Бога
познаваѣтъ си и отъ чловѣкѣ. сню бо вси чловѣци просла-
вляють, виднше лежащю въ тѣлѣ на многа лѣта, рече бо
пророкъ: прославляющаи ми прославлю. о снковхъ бо
Давыдъ глаголаше: въ память вѣчноюю правдѣннкъ
боудеть, отъ слоуха зѣла не оубонтъ си, готово сердце
юго оупокати на Господа, оутверди си сердце юго, и не по-
двнжетъ си. Голомонъ бо рече: правдѣннци въ вѣкы жи-
воутъ, и отъ Господа мѣзда нмѣ юсть и строеннѣ отъ вышн-
ннго, снго ради прннмоутъ цѣсарьственнѣ красотѣ и вѣннцѣ
добротѣ отъ роукы господнн, шко деснннцю покрывѣтъ
ш, и мѣшнцѣю зашнтнтъ ш, зашнтнлъ бо юсть сню бла-
женоюю Ольгоу отъ протнвнннка и соупостата днѣвола.

XXXV. Бѣ лѣто .xlv. Свѣтославъ посади Яро-
полка въ Кывѣкѣ а Ольга въ Дрѣвѣкхъ. въ се же врѣмн

придоша люднѣ новоградѣстни, просише князи себѣ: аще не поидете къ намѣ, то налѣземъ князи себѣ. и рече къ нимъ Святославъ: а вѣ пошлѣтъ къто къ вамѣ. и отъпрѣ сѣ Ярополкъ и Ольга, и рече Добрыни: просите Владимѣра. Владимѣръ бо бѣ отъ Малоуша, ключьница Ольжинъ, сестра же бѣ Добрыни, отьць же бѣ има Малѣкъ любьчанинъ, и бѣ Добрыни оуи Владимѣроу. и рѣша Новоградѣци Святославоу: вѣдай ны Владимѣра. онъ же рече имъ: юто вѣ юсть. и поиша Новоградѣци Владимѣра къ себѣ, и иде Владимѣръ съ Добрынею, оуіемъ своимъ, Новоу Градоу, а Святославъ Переиславьцю.

XXXVI. Въ лѣто .x.сѹод. приде Святославъ въ Переиславьць, и затвориша сѣ Болгаре въ градѣ. и излѣзоша Болгаре на сѣчю противоу Святославоу, и бѣсть сѣча велика, и одолѹоу Болгаре, и рече Святославъ во емѣ своимъ: оуже намѣ сѣде пасти, потыгнѣмъ моужьскы, братнѣ и дружино. и къ вечероу одолѣ Святославъ, и вѣзи градъ коннѣемъ. и посла къ Грекомъ, глагола: хощю на вѣ нти и вѣзѣти градъ вашъ яко и сий. и рѣша Греци: ми недоужни противоу вамѣ стати, нѣ вѣзѣми дань на насѣ на себѣ и на дружиноу свою, и повѣдите ны, колико васѣ, да вѣдамъ по числоу на главы. се же рѣша Греци, лѣстише подѣ Роусяно. и рече имъ Святославъ: юсть насѣ два десѣти тѣсоуць, и прирече десѣтъ тѣсоуць, бѣ бо Роуся десѣтъ тѣсоуць толико. и пристронша Греци съто тѣсоуць на Святослава, и не даша дани. и понде Святославъ на Грекы, и изидоша противоу Роуся. видѣвъше же Роуся оукомша сѣ зѣло множѣства вой, и рече Святославъ: оуже намѣ нѣ, камо сѣ дѣти, волею и неволею стати противоу; да не прсрамимъ землѣ роуцьскы, нѣ лижемъ костьми тоу, мертви бо срама не имамъ: аще ли повѣгнемъ, срамъ имамъ; ни имамъ оубѣжати, нѣ станемъ крѣпко, азъ же прѣдѣ вами поидоу: аще моя глава лижетъ, то промыслите собою. и рѣша вон: идеже глава твоѣ, тоу и своѣ главы сѣложимъ. и исполчиша сѣ Роуся, и бѣсть сѣча велика, и одолѣ Святославъ, и вѣжаша Греци, и понде Святославъ къ градоу, воюи и градъ разбиваш, якоже стоить и до днѣшняго днѣ поустѣ. и сѣзва цѣсарь болгары свои въ полатоу, и рече имъ:

чѣто сътворимъ? яко не можемъ противоу юмоу стати. и рѣша юмоу болярѣ: послан къ нему дары, искоусимъ и, любезниевъ ли есть златоу ли паволокамъ. и посла къ нему злато и паволокы и моужа моудра, и рѣша юмоу: глядай възора и лица юго и съмысла юго. онъ же възьмъ дары приде къ Святославоу. и повѣдаша Святославоу, яко придоша Греци съ поклономъ. и рече: въведѣте мѣ сѣмо. придоша, и поклонниша сѣ юмоу, и положиша прѣдъ нимъ злато и паволокы, и рече Святославъ, кромѣ зри, отрокомъ своимъ: съхранитѣ. они же придоша къ цѣсарю, и съзва цѣсарь болярѣ, рѣша же посланни: яко придохомъ къ нему, и въдахомъ дары, и не възрѣ на ны, и повелѣ съхранити. и рече юдинъ: искоуси и юще, послан юмоу ороужие. они же послоушаша юго, и послаша юмоу мѣчь и ино ороужие, и принесоша къ нему: онъ же примъ нача хвалити и любити, и цѣлова цѣсаря. придоша опыты къ цѣсарю, и повѣдаша юмоу вѣсѣ бѣвѣшамъ, и рѣша болярѣ: люта съ моужь хошеть бѣти, яко имѣнны не вѣрѣжеть, а ороужие юмлетъ: ими сѣ по дань. и посла цѣсарь, глаголю снце: не ходи къ градуу, възьми дань, юже хошеш. за малою бо бѣ не дошълъ Цѣсаря Града. и въдаша юмоу дань; имашеть же и за оубиенныи, глаголю: яко родъ юго възьметъ. възьмъ же и дары многы, и възврати сѣ въ Переславьць съ похвалою великою. видѣвъ же мало дроужинны своимъ рече въ себѣ: юда како прѣльстивѣшѣ извнютъ дроужиноу мою и мене. бѣша бо мнози погыбели на полкоу. и рече: пондоу въ Роусь, приведуу боле дроужинны. и посла сълты къ цѣсаревн въ Дерстръ, бѣ бо тоу цѣсарь, рекъ снце: хошю имѣти миръ съ тобою твердъ и любезвъ. се же слышавъ цѣсарь радъ бѣсть, и посла къ нему дары больша первыхъ. Святославъ же примъ дары, и поча доумати съ дроужиноу своею, рекъ снце: аще не сътворимъ мира съ цѣсаремъ, а оувѣсть цѣсарь, яко мало насъ есть, пришьдъше остоупитъ ны въ градъ, а роусьска земля далека, а Печенѣзи съ нами ратни, а кто ны поможетъ? нъ сътворимъ миръ съ цѣсаремъ, се бо ны сѣ по дань шли, и то боуди довольно намъ: аще ли почьнетъ не оуправляти дани, да изъ нова изъ Роуси, съвъкоупивъше вои мно-

жайша, пондема Цѣсарю Градоу. люба въсты рѣчь си дру-
жинѣ, и послаша лѣпѣйшаму моужа къ цѣсаревнѣ, и при-
доша въ Дерстрѣ, и повѣдаша цѣсаревнѣ. цѣсарь же на оу-
тринѣ призва ихъ, и рече цѣсарь: да глаголють съли роуць-
стини. они же рѣша: тако глаголетъ князь нашъ: хоцю
имѣти любвь съ цѣсаремъ гречьскымъ съвершеноу про-
чашъ всьмъ лѣтѣ. цѣсарь же радъ въсты, и повелѣ письцю
писати въсьмъ рѣчи Святослави на харьтню. нача глаго-
лати съль въсьмъ рѣчи, и нача письць писати. глагола сице:
равно друугаго съвѣщаниа, въвъшаго при Святославѣ,
велицѣмъ князи роуцьстѣмъ, и при Свѣнальдѣ, писано при
Феофанѣ синькелѣ къ Иваноу, нарицаемому Цѣмьскию,
цѣсарю гречьскомуу, въ Дерстрѣ, мѣсица июля, инѣди-
кта .ид. въ лѣто .х.сѹод. азъ Святославъ, князь роуць-
скый, якоже кляхъ си, и оутверждаю на съвѣщаниа семь
ротоу свою: хоцю имѣти миръ и съвершеноу любвь съ
вьсьцѣмъ великымъ цѣсаремъ гречьскымъ, съ Василиемъ и
Костантиномъ, и съ богодѣхновеными цѣсари и съ вьсьми
людьми вашими, и иже соуть подъ мѣною Роуць, воларе
и прочини, до коньца вѣка; яко николиже помышлю на
страноу вашу, ни събираю вой, ни изьыка иного приведу
на строу вашу, якоже юсть подъ властью гречьскою, ни
на власть корьсоуньскою, якоже юсть градовъ ихъ, ни
на строу болгарскоу: да аще инѣ кто помыслить на
строу вашу, да и азъ боуду противнѣ юмоу, и борю
си съ нимъ. якоже кляхъ си къ цѣсаремъ гречьскымъ и
съ мѣною воларе и Роуць въсьмъ, да съхранимъ права съвѣ-
щаниа: аще ли отъ тѣхъ самѣхъ прѣжде реченыхъ не
съхранимъ азъ же и съ мѣною иже подъ мѣною, да имѣ-
емъ клятву отъ бога, въ негоже вѣроуемъ, въ Пероуна
и въ Полоса, скотна бога, и да боудемъ клати яко злато,
и своимъ оруженемъ да исѣчени боудемъ. се же имѣй-
те въ истиноу, якоже сътворихомъ нынѣ къ вамъ, и на-
писахомъ на харьтни сей, и своимъ печатми запечата-
хомъ. съторивъ же миръ Святославъ съ Грекомъ понде въ
ладинахъ къ порогомъ. и рече юмоу воєвода отънь, Свѣ-
нальдъ: понди, княже, на конихъ около, стоимъ бо Пече-
нѣзи въ порозѣхъ. и не послуша юго, и понде въ ладинахъ,

и послаша Переиславъци къ Печенѣгомъ, глаголюще: се, идеть въ Святославъ въ Роусь, възьмъ имѣннѣ много оу Грекъ и пакнѣ вѣщисльнѣ, съ маломъ дружини. слышавѣше же се Печенѣзи застоупиша порогы. и приде Святославъ къ порогомъ, и не бѣ лъзѣ прони порога. и ста зимовати въ Бѣлокережин, и не бѣ оу нихъ брашна оуже, и бѣ гладъ великъ, яко по полоугривьнѣ глава конища. и зимова Святославъ тоу. всенѣ же приспѣвъши въ лѣто .x.суп. поиде Святославъ въ порогы, и нападе на нь Коури, князь печенѣжскый, и оубиша Святослава, и възьмша главоу яго, и въ лъбѣ яго съдѣлаша чашю, оковавѣше лъбѣ яго, и пишхоу изъ него. Свѣнальда же приде Кыявою къ Ирополкоу. и вьсѣхъ лѣтъ книжении Святослава .к. и .и.

XXXVII. Въ лѣто .x.супа. нача книжити Ирополкъ.

Въ лѣто .x.супе. въ лѣто .x.супг. ловы дѣюцю Свѣнальдицю, именемъ Лютоу, ишъдъ бо изъ Кыява гна по зѣри въ лѣскъ. и оузрѣ и Ольгъ, и рече: кѣто съ юсть? и рѣша юмоу: Свѣнальдищъ. и захавъ оуби и, бѣ бо ловы дѣи Ольгъ. и о томъ вѣсть междуу ими ненавнсть, Ирополкоу на Ольга, и мовашише вьегда Ирополкоу Свѣнальда: поиди на братъ свой, и прими власть яго, хоти отъмѣстити сыноу своемуу.

Въ лѣто .x.супд. въ лѣто .x.супе. поиде Ирополкъ на Ольга, врата своего, на дрѣвьскоу землю, и изиде противоу яго Ольгъ, и въполчиста си, и ративѣшима си полкома побѣди Ирополкъ Ольга. побѣгъшию же Ольгоу съ вои сконми въ градъ, рекомый Броучий, вѣше черезъ гроблю мостъ къ вратомъ граднымъ: тѣсьнище си, другъ друга пиухоу въ гроблю, и съпхнуоуша Ольга съ мостоу въ дѣбрь, падахоу люднѣ мнози, и оудавиша кони чловекъ. и вѣшъдъ Ирополкъ въ градъ Ольговъ прѣи власть яго. и посла искать брата своего, и искавѣше яго не обрѣтоша: и рече юдинъ Дрѣвлиннѣ: азъ видѣхъ, яко вьчера съпхнуоуша и съ мостоу. и посла Ирополкъ искать брата, и влачиша троупнѣ изъ гробли отъ оутра и до полоу днѣ, и налѣзоша и Ольга вѣисподи троупни, вьне-соша и. и положиша и на ковьрѣ. и приде Ирополкъ надъ

нѣ, и плака сѣ, и рече Свѣнальдоу: виждѣ, сего ты еси хотѣлъ. и погрекоша Ольга на мѣстѣ оу града Броучаго, и естъ могыла яго и до сего днѣ оу Броучаго. и прии власть яго Шрополкѣ. оу Шрополка же жена грекъни бѣ, и быше бѣла черницею, бѣ бо привелъ отца яго Свѣто-славѣ, и вѣда ю за Шрополка красоты ради лица яви. слышавѣ же се Владимѣръ въ Новѣ Градѣ, яко Шрополкѣ оуби Ольга, оубоше сѣ бѣжа за море, а Шрополкѣ посадникы свои посади въ Новѣ Градѣ, и бѣ владѣи единѣ въ Роуци.

XXXVIII. Бѣ лѣто .x.сѣѣос. въ лѣто .x.сѣѣоз. въ лѣто .x.сѣѣон. приде Владимѣръ съ Баригы Новоу Градоу, и рече посадникомѣ Шрополчимѣ: идѣте къ братоу моему, и рѣчѣте кѣмоу: Владимѣръ ти идеть на ты, пристраивай сѣ противоу вѣти сѣ. и сѣде въ Новѣ Градѣ. и посла къ Рогъвольдоу Полотыскоу, глаголи: хоцю пошти дѣщери твою свѣѣ женѣ. онѣ же рече дѣщери своєю: хоцѣши ли за Владимѣра? она же рече: не хоцю разоути робичища, нѣ Шрополка хоцю. бѣ бо Рогъвольдѣ пришель изѣ заморни, и имѣши власть свою въ Полотыскѣ, а Тоурты Тоуровѣ, отъ него же и Тоуровѣци прозваша сѣ. и придоша отроци Владимѣрови, и повѣдаша кѣмоу вѣсю рѣчь Рогънѣдиноу, дѣщери Рогъвольжда, князи полотыскаго. Владимѣръ же събра вои многы, Баригы и Словѣны, Чюдь и Кривича, и поиде на Рогъвольда. въ се же вѣрѣмѣ хотяхоу Рогънѣдѣ вѣсти за Шрополка: и приде Владимѣръ на Полотыскѣ, и оуби Рогъвольда и сына яго два, и дѣщери яго пош женѣ, и поиде на Шрополка. и приде Владимѣръ Кыяевоу съ вои многы, и не може Шрополкѣ стати противоу, и затвори сѣ Кыяевѣ съ людьми своимѣ и съ Белоудомѣ, и стоиши Владимѣръ обрѣвѣ сѣ на Дорогожичи междю Дорогожичемѣ и Капичемѣ, и естъ ровѣ и до сего днѣ. Владимѣръ же посла къ Белоуду, воиводѣ Шрополчю, съ лѣстнию глаголи: поприши ми: аще оубию врата своего, имѣти ти хоцю въ отца мѣсто, и многоу чѣсть вѣзьмѣши отъ мене; не изѣ бо почалъ братню вѣти, нѣ онѣ; азъ же того оубоше сѣ придохѣ на нь. и рече Белоудъ къ посломѣ Владимѣремѣ: азъ боудоу тѣбѣ въ сердце и въ призывѣство. о зѣлаи

льсть чловѣчьска. икоже Давыдъ глаголетъ: шдѣи хлѣбъ мой възвѣснчнлъ юсть на ми льсть. съ бо лоукавьствоваше на книзи своего льстнию. и пакы: шзѣкы своимъ льстихоу съ, соуди имъ, Боже, да отъпадоутъ отъ мѣслии своихъ, по множествѣу нечѣстии ихъ изрени ш, ико прогнѣваша ти, Господи. и пакы тѣже рече Давыдъ: моужь въ крови льстивъ не прѣпоавентъ дѣний своихъ. се юсть свѣтъ зълъ, иже свѣщиваютъ на кровопролитнѣ; то соутъ неистовни, иже приѣмъше отъ книзи или отъ господина своего чѣсть ли дары, ти мѣслимъ о главѣ книзи своего на погубленнѣ, горьше соутъ вѣсовъ такоени, икоже Блоудъ прѣда книзи своего, и приимъ отъ него чѣсти многы: съ бо вѣсть повинанъ крови той, съ бо Блоудъ затвори съ съ Шрополкомъ, льсти юмоу, слаше къ Владимѣроу часто, вели юмоу пристрыпати къ градоу кранию, а самъ мѣсли оувенти Шрополка, гражданы же не вѣ льзѣ оувенти юго. Блоудъ же не възмогъ, како вѣ погубенти и, замѣсли льстнию, вели юмоу не излазити на врань изъ града. и рече Блоудъ Шрополкоу: Кыише слютъ съ къ Владимѣроу, глаголющи: пристоупай къ градоу, ико прѣдамъ ти Шрополка: повѣгни за градъ. и послоуша юго Шрополкъ, и извѣгъ прѣдъ нимъ затвори съ въ градѣ Родѣни на оустии Рѣси, а Владимѣръ вѣниде въ Кыевъ, и оскѣде Шрополка въ Родѣни, и вѣ гладъ великъ въ немъ, и юсть притѣча и до сѣго дѣне: вѣда акы въ Родѣни. и рече Блоудъ Шрополкоу: видиши, колнко вой оу врата твоего, нама ихъ нѣ прѣврати: твори миръ съ вратомъ своимъ. льсти подъ нимъ се рече. и рече Шрополкъ: тако боуди. и посла Блоудъ къ Владимѣроу, сице глаголи: ико свѣсть съ мѣсль твою, ико приведоу къ текѣ Шрополка, и пристрой оувенти и. Владимѣръ же то слышавъ, вѣшдъ въ дворъ теремнѣи отънь, о немъже прѣжде съказахомъ, сѣде тоу съ дружинною своею. и рече Блоудъ Шрополкоу: понди къ братоу своему, и рѣци юмоу: чѣто ми ни вѣдаси, то шзѣ приимоу. понде же Шрополкъ, и рече юмоу Еврѣшко: не ходи, книже, оувнютъ ти, повѣгни въ Печенѣгы, и привѣдеши вош. и не послоуша юго. и приде Шрополкъ къ Владимѣроу. ико полѣзе въ двѣри, подъишта

и два варыга мѣчи подѣ пазоускѣ, Блоудѣ же затвори двѣри, и не да по немѣ ити своимѣ. и тако оубиенѣ бысть Шрополкѣ. Варыжко же видѣвъ, яко оубиенѣ бысть Шрополкѣ, вѣжа съ двора въ Печенѣгы, и много воюва съ Печенѣгы на Владимѣра, и едва приваби и, заходниѣ къ нему ротѣ. Владимѣръ же залече женоу вратню грекыню, и вѣк непраздна, отъ неже роди си Святлополкѣ, отъ грѣховнаго во корени зѣлъ плодѣ вѣвакеть: по неже вѣк была мати яго черницею, а вѣторое, Владимѣръ залече ю не по бракоу, прѣлюбодѣйчищѣ бысть оубо; тѣмъ ни отьць яго не любавше, вѣк во отъ двою отьцю, отъ Шрополка и отъ Владимѣра. по семь рѣша варызи Владимѣроу: съ градѣ нашѣ, мѣ прихомѣ и, да хоцѣмъ имати окоупѣ на нухѣ, по двѣ гривнѣ отъ чловѣка. и рече имѣ Владимѣръ: пождѣте, даже въ коуны съвероутѣ, за мѣсць. и жѣдаша за мѣсць, и не дасть имѣ. и рѣша варызи: съльстилѣ юси нами, да покажи нѣ поутѣ въ Грекы. онѣ же рече имѣ: идѣте. и извѣра отъ нухѣ моужа добры, съмыслны и храбры, и раздаи имѣ градѣ, прочни же идоша Цѣсарю Градоу въ Грекы. и посла прѣдѣ ними сълѣ, глаголи сице цѣсарю: се, идоутѣ къ тебѣ варызи, не мози нхѣ держати въ градѣ, или, то сътворишь ти зѣло, яко и съде, нѣ расточи и разьно, а сѣмо не поущай ни единого. и нача княжити Владимѣръ въ Кыевѣ юдинѣ. и постави коумирѣ на холмоу вѣнѣ двора теремнаго: Пероуна дрѣвина и главоу яго сребреноу, а оусѣ златѣ, и Хорьса, Даждьбога и Стрибога и Сѣморьгла и Мокошь. и жрихоу имѣ, наричюще и богы, и привождоу сыны свои и дѣщери, и жрихоу вѣсомѣ, и осквернихоу землю трѣвами своими, и оскверни си кровьми земля рѣвська и холмѣ тѣ. нѣ прѣблагый Богѣ на хоти съмерти грѣшьникомѣ, на томѣ холмѣ нѣмѣ церкѣви стонтѣ, святаго Басилія юсть, якоже послѣди съкажемѣ. мѣ же на прѣдѣние вѣзвратимѣ си. Владимѣръ же посади Добрыню, оуи своѣго, въ Новѣ Градѣ. и пришѣдѣ Добрыни Новоу Градоу постави коумира надѣ рѣкою Болховомѣ, и жрихоу юмоу людиѣ новоградѣстни акы богоу. вѣк же Владимѣръ побѣжденѣ похотню женьскою, и быша юмоу водимыи:

Рогънѣдъ же посади на Лыбеди, идеже нѣмѣ стоитъ сельце Прѣдъславинно, отъ немже роди четьри сѣмѣны: Изислава, Мьстислава, Шрослава, Бьсевлада, а дѣкѣ дѣщери; отъ грекыни Святполка; отъ чехыни Бьшислава; а отъ друугы Святослава и Станислава; а отъ болгарыни Пориса и Глѣва; а наложницы бѣ оу него три сѣта Бьшеградѣ, а три сѣта въ Бѣлкѣ Градѣ, а дѣкѣ сѣтѣ на Берестовѣ въ сельци, иже зовоуть и нѣмѣ Берестовою. и бѣ несѣтъ влоуды, приводы къ себѣ моужьскы жены и дѣвнца растылы, бѣ во жемоловьць шкоже и Голомонъ: бѣ во, рече, оу Голомона женъ седмь сѣтъ, а наложницы три сѣта. моудръ же бѣ, а на коньць погыбе: съ же бѣ невѣгласъ, а на коньць оверѣте съпасеннѣ. велий Господь и велии крѣпость его, и разоумоу его нѣсть коньца. зѣло во юсть женьскам прѣльсть, шкоже рече Голомонъ; покажь сѣ, о женахъ: не вѣнмай зѣлкѣ женѣ, медь во каплетъ отъ оустьноу жены любодѣнца, въ врѣмѣ наслаждають твоей гортань, послѣди же горьчаю золчи овершешн, прилѣпашущей сѣ иѣ вѣнидоуть съ сѣмртню въ адъ, на поути во животыныи не находитъ, влоудна же теченнѣ иѣи и не-благоразоумна. се же рече Голомонъ о прѣлюбодѣнцахъ, о добрыхъ же женахъ рече: дражайши юсть камини многоцѣнна, радоуютъ сѣ о ней моужь иѣи, дѣють во моужьви своемоу благо все житие, оверѣтши волноу и льнѣ творить благопотрѣбнам роукама своима. бысть шко корабель коуплю дѣющѣ, и съемрають себѣ богатство, и вѣстають изъ ношии, и дають брашно домоу и дѣла рабьшымъ. видѣвъши сѣтужаннѣ коуповаше, отъ дѣла роукоу своею насади тужаннѣ. прѣпомсавѣши крѣпко чрѣсла свои оутверди мьшыци свои на дѣло, и вѣкоу си, шко добро юсть дѣлати, и не оугасають сѣктнѣльникъ иѣи всю ношь. роуцѣ свои простирають на пользынам, лакѣти свои оустремляють на вретено, роуцѣ свои отверзають оубоугомоу, плодъ же простре нищемоу; не печеть сѣ моужь иѣи о домоу своемь, югда кѣде моудитъ, вси свои иѣи одѣни боудоуть, соугоуба одѣнни сѣтвори моужьви своемоу, очервагна и вагрна себѣ одѣнни, възорнѣ бывають въ вратѣхъ моужь иѣи, вѣнегда аще сидеть на сѣньмици съ старьци.

жителн землн, опонъ сътвори и отъдасть къ коуплю, оуста же свои отвори съмыслно, въ чинъ молвити шзыкомъ своимъ, въ крѣпость и въ лѣпотоу овлѣче си, милостыни же свои въздвигоша чада свои и обогатиша, и моужь свои похвали ю, жена бо разоумьлана благословена юсть, боизнь же господню да похвалитъ, дадите ей отъ плода оустаноу свои, и да хвалитъ въ братѣхъ моужа свои.

Въ лѣто .x.супд. иде Владимѣръ къ Лихомъ, и зам градъ нхъ, Перемышль, Червенъ и нитъ градъ, иже соуть и до сего днѣ подъ Роусню. въ семь же лѣтѣ и Битича повѣди, и възложи на ны дань отъ плоуга, икоже и отъца юго имаше.

Въ лѣто .x.скч. заратиша си Битичи, и иде на ны Владимѣръ, и повѣди и въторю.

XXXIX. Въ лѣто .x.суча. иде Владимѣръ на Штеггы, и повѣди Штеггы, и възвземлю нхъ. и иде Къиевоу, и творише трѣкоу коумиромъ съ людьми своимн. и рѣша старци и воири: мещимъ жрѣбий на отрока и дѣвицю: на негоже падеть, того зарѣжимъ богомъ. выше варыгъ юдинъ, и вѣ дворъ юго, идеже юсть церквен святаи Богородица, юже съдѣла Владимѣръ: вѣ же варыгъ тъ пришлъ изъ Грекъ, и держаше вѣроу хрестияньскоу, и вѣ оу него сынъ краснъ лицемъ и доушю. на сего паде жрѣвий по зависти диволи, не терпшеть бо диволь, власть имъ надъ всѣми, и съ вышетъ юмоу акы тернъ въ сердцеци, и тѣшаше си потрѣкенти окаянныи, и наоусти люди. и рѣша пришдѣше послании къ юмоу: ико паде жрѣбий на сынъ твой, изволиша бо и вози себѣ: да сътворимъ трѣвоу богомъ. и рече варыгъ: не соуть то вози, нъ дрѣво, дньсь юсть, а оутро изгниеть; не шдять бо, ни пиють, ни молвятъ, нъ соуть дѣлани роуками въ дрѣвѣ, а Богъ юсть юдинъ, юмоуже слоужать греци и кланюють си, иже сътвориша небо и землю, звѣзды и луноу и солнце и чловека, и далъ юсть юмоу жити на земли, а си вози чьто съдѣлаша? сами дѣлани соуть, не дамы сына своего вѣсомъ. они же шдѣше повѣдаша людемъ. они же възъмѣше оружие пондоша на нь, и разъмша дворъ около юго: онъ же стоимше на сѣнехъ съ сыномъ своимъ. рѣша юмоу: вѣдай

сѣна своего, да вѣдають и когомъ. онъ же рече: аще соуть бози, то единого себе послють бога, да имоуть сынъ мой, а вѣ чьмоу потрѣбоуете? и кланюша, и посѣкоша сѣни подъ нима, и тако повиша ѿ. и не съвѣсть никътоже, кѣде положиша ѿ. быхоу бо тѣгда чловеци невѣгласи и погани. дншволь радоваше си семоу, не вѣдъти, яко близъ погыбѣль хотише быти юмоу. тако бо тѣшаше си погоубити родъ хрестиньскый, нъ прогонимъ быше хрестомъ чьстньнымъ въ нѣхъ странахъ, съде же мьнише си окаяный: яко съде ми юсть жилище, съде бо не соуть апостоли оучили, ни пророци прорекли, не вѣдъти пророка глаголюща: и нарекоу не люди мои люди мои; о апостолѣхъ бо рече: въ всю землю изидоша вѣщании ихъ, и въ коньць вѣселенъмъ глаголом ихъ. аще и тѣломъ апостоли не соуть съде были, нъ оучении ихъ аны троубы гласить по вѣселенѣи въ цркъвахъ, ихъже оучениемъ повѣждаемъ противнаго врага, попирающе подъ нозѣ, якоже попраста и сии отъчынни, приемъша вѣнъць небесный съ свьтлыми моученикы и правьдннны.

XL. Въ лѣто . . . суче. иде Владимѣръ на Радимича. вѣ оу него воєвода Болчий Хвостъ, и посла и Владимѣръ прѣдъ сокою, Болчий Хвоста. сьрѣте ѿ на Рѣцѣ Пѣсьчанѣ, и повѣди Радимича Болчий Хвостъ: тѣмъ и Роусь корить си Радимичемъ, глаголюще: Пѣсьчаньци колчии хвоста вѣгають. быша же Радимичи отъ рода Ашховъ, прѣшъдыше тоу си вѣссанша, и платить дань Роуси, повозъ везоуть и до сего дане.

Въ лѣто . . . сучг. иде Владимѣръ на Болгары съ Добрънию, съ оуемъ своимъ, въ ладнхъ, а Торъкы брѣгомъ приведе на конихъ, и повѣди Болгары. рече Добрънии Владимѣроу: съгдадохъ кладьникъ, и соуть вси въ сапозѣхъ, симъ данн намъ нѣ дьсти, пондѣвѣ искать лапотъникоевъ. и сътвори миръ Владимѣръ съ Болгары, и ротѣ заходиша между сокою, и рѣша Болгаре: толи не боудеть между нами мира, юан камень начьнетъ плавати, а хмилъ почьнетъ тоноути. и приде Владимѣръ Кыквоу.

Въ лѣто . . . сучд. придоша Болгари вѣрты Бохъми-

ца, глаголюще: яко ты князь юси моудръ и съмыслень, не вѣси закона, нѣ вѣроуи въ законъ нашъ, и поклонн си Боухъмитоу. и рече Владимѣръ: како юсть вѣра ваша? они же рѣша: вѣроуемъ богоу, а Боухъмитъ ны оучитъ, глаголи: обрѣзати оуды тайныи и свинныи не исти, вина не пити, а по съмерти съ женами похоть творити блондъноу: дастъ Боухъмитъ комоуждо по седми деситъ жинъ краснъ, изберець юдиноу красноюу, и въскъхъ красотоу възложитъ на юдиноу, та боудеть юмоу жена; съде же, рече, достонть блондъ творити въсикъ, на семь свѣтъкѣ аще боудеть кѣто оубогъ, то и тамо, и ина многа льсть, ювиже нѣ льзѣ пьсати срама ради. Владимѣръ же слоушаше нхъ, вѣ бо самъ любви жинъ и блондънне много, послоушаше сладъко, нѣ се юмоу вѣ нелюбое, обрѣзание оудовъ и о немднини мисъ свинъ а о питни отъноудъ, рекы: Роуен юсть вселение питие, не можемъ безъ того выти. по томъ же придоша Нѣмьци, глаголюще: придохомъ послани отъ папежа. и рѣша юмоу: реклъ ти тако папезъ: земли твои яко и земли наша, а вѣра ваша не яко вѣра наша, вѣра бо наша свѣтъ юсть, кланнемъ си Богоу, иже сътворилъ небо и землю, звѣзды, мѣсиць и въсико дъхание, а вози ваши дрѣво соутъ. Владимѣръ же рече: кака заповѣдь ваша? они же рѣша: пощение по силѣ, аще кѣто пиеть или иеть, то все въ славоу божию, рече оучитель нашъ Павль. рече же Владимѣръ Нѣмьцемъ: идѣте опыть, яко отъци наши сего не примали соутъ. се слышавѣше Жидове козарьстни придоша, рекоуше: слышахомъ, яко приходиша Болгаре и хрестини, оучае ти кѣждо вѣркъ своѣй; хрестини бо вѣроуютъ, югоже мы распихомъ, а мы вѣроуемъ юдиномоу Богоу Яврамовоу, Исаковоу, Ишковлю. и рече Владимѣръ: чѣто юсть законъ вашъ? они же рѣша: обрѣзати си, свинныи не исти, ни замчинны, соуботоу хранити. онъ же рече: то кѣде юсть земли ваша? они же рѣша: въ Иероусалимѣ. онъ же рече: то тамо ли юсть и нынѣ? они же рѣша: разгнѣва си Богъ на отца наша, и расточи ны по странамъ грѣхъ ради нашихъ, и прѣдана бысть земли наша хрестинномъ. онъ же рече: то како вы нынѣ оучите, сами отвержени отъ Бога и расточени? аще вы Богъ лю-

внѣ васѣ и законѣ вашѣ, то не вѣстѣ расточени по чю-
 ждимѣ землямѣ; югда намѣ тожде мыслитѣ приити? по
 семь же прислаша Грѣци къ Владимѣроу философа, глаго-
 люще сице: слышахомѣ, яко приходили соуть Болгарѣ, оу-
 чаще ты приити вѣроу свою, нхѣже вѣра оскверниеть не-
 бо и земляю, иже соуть проклати паче всѣхѣ чловѣкъ, оупо-
 довьше си Годомоу и Гомороу, на ниже поусти господь
 каменнѣ гороуще, и потопа и, и погрызоша, яко и снхѣ
 ожидають днь погыбѣли нхѣ, югда придетъ Богъ соуд-
 нитѣ земли, и погоуентѣ всѣи теоришамъ безаконни и сквер-
 ны дѣюшамъ: си бо омывають оходѣ свои, въ ротѣ вѣли-
 вають, и по врадѣ мажють си, поминають Бохъмита, та-
 ко же и женѣ нхѣ теорить тоужде скверноу и ино поуше,
 отъ съвѣкоупленни моужьска и женьска вѣкоушають. си слы-
 шавѣ Владимѣръ плаюноу на землю, рекъ: нечисто юсть дѣ-
 ло. рече же философъ: слышахомѣ же и се, яко приходила
 отъ Рима поучитѣ васѣ вѣрѣ своей, нхѣже вѣра маломѣ
 съ нами развращена, слоужать бо опрѣсьнѣкы, рекъше
 оплатѣкы, нхѣже Богъ не прѣда, иъ повелѣ хлѣбомѣ слоу-
 жити, и прѣда апостоломѣ, приемѣ хлѣвѣ и рекъ: се юсть
 тѣло мое, ломимое за вы; такожде и чашю приемѣ рече:
 се юсть кровь моя новаго завѣта. си же того не теорить,
 соуть не исправили вѣры. рече же Владимѣръ: придоша
 къ мнѣ Жидове, глаголюще: яко Нѣмьци и Грѣци вѣроу-
 ють, югоже мѣ распихомѣ. философъ же рече: въ истинноу
 въ того вѣроуемѣ, тѣхѣ бо пророци прорицахоу, яко Богоу
 родити си, а дроузи, распятоу вѣти и погребеноу а въ
 третни днь въскресноути и на небеса вѣзити: они же тѣ
 пророкы извѣвахоу, дроугѣ прѣктирахоу. югда же съвѣсть
 си прореченнѣ снхѣ, съниде на землю, и распятнѣ прии, и
 въскресѣ на небеса вѣзиде. снхѣ же ождаше покашнни за
 четъри десити и шесть лѣтъ, и не покашша си, и посла на
 ны Римлянѣ, градѣ нхѣ развѣша, а самѣ расточнша по
 странамѣ, и работаютѣ въ странахѣ. рече же Владимѣръ:
 то чьсо ради съниде Богъ на землю, и страсть такоу прии?
 отъвѣщавѣ же философъ рече: аще хоушии послоушати,
 да скажю ти изъ начала, чьсо ради съниде Богъ на землю.
 Владимѣръ же рече: послоушаю радѣ. и нача философъ гла-

ГОЛАТИ СИЦЕ: въ начало сътвори Богъ небо и землю въ пер-
 вый день. и въ другой день сътвори твердь, иже есть по
 срѣдѣ воды: сего же день раздѣлиша си воды, полъ нхъ
 възиде надъ твердь, а полъ нхъ подъ твердь. а въ тре-
 тин день сътвори море и рѣкы и источники и сѣмена. въ
 четвертый день солнце и луноу и звѣзды, и оукраси Богъ
 небо. видѣвъ же первый отъ ангель, старѣйшина чиноу
 ангельскоу, помысли въ себѣ, ректы: съиндоу на землю, и
 прѣкимоу землю, и боудоу подовьнѣ Богоу, и поставлю прѣ-
 столъ свой на облацѣхъ сѣверьскыхъ. и тоу деню съверже
 и съ небесе, и по немъ падоша, иже вѣша подъ нимъ, чинъ
 десятый. вѣ же имъ противникоу Сотонанъ, въ негоже
 мѣсто постави старѣйшиноу Михаила: сотона же, грѣ-
 шнѣвъ помысли своего и отъпадъ славы первыи, нарече си
 противнику Богоу. по семь же въ пятый день сътвори
 Богъ киты и рѣбы, гады и пѣтица перьнатыи. въ ше-
 стый же день сътвори Богъ звѣри и скоты и гады зема-
 ныи, сътвори же и чловека: въ седмый же день почи Богъ
 отъ дѣла своихъ, иже есть соубота. и насадн Богъ рай на
 вѣстоцѣ въ Едемѣ, въведе тоу чловека, ижеже създа, и
 заповѣда юмоу отъ дрѣва всякого исти, отъ дрѣва же
 единого не исти, ижеже есть разумѣти доброу и зѣлоу. и
 вѣ Идамъ въ ран, видѣше Бога и славише, игда ан-
 гели славишюу. и възложи Богъ на Идамъ сѣнь, и оусъпе
 Идамъ, и възви Богъ едино ребро оу Идама, сътвори ю-
 моу женоу, и въведе ю въ рай къ Идамоу, и рече Идамъ:
 се, кость отъ кости моеи, а плоть отъ плоти моеи. си
 нарече си жена. и нарече Идамъ скотомъ и пѣтицамъ име-
 на, звѣремъ и гадомъ, а самѣма ангель повѣда] имена.
 и покори Богъ Идамоу звѣри и скоты, и овладаше вѣскми,
 и послушахоу юго. видѣвъ же диволь, ико почыте Богъ
 чловека, възавидѣвъ юмоу прѣобрази си въ змию, и при-
 де къ Ювзѣ, и рече юй: по чѣто не исти отъ дрѣва, соуща-
 го по срѣдѣ рай? и рече жена къ змии: рече Богъ: не има-
 та исти, а ли, да оумрета съмртню. и [рече змии] къ
 женѣ: съмртню не оумрета, вѣдише бо Богъ, ико, въ
 ньже день исти отъ него, отвѣрзета си очи ваю, и боудета
 ико и Богъ, разумѣюща добро и зѣло. и видѣ жена,

шко добро дрѣво въ садъ, и възьмѣши сѣнѣсть, и въдасть
 моюю своимоу, и уста, и отвѣрзоста си очи има, и раз-
 оумѣста, шко нага юста, и сѣшинста листеніемъ смо-
 къвѣномъ прѣписанію. и рече Богъ: проклята земля въ
 дѣлѣхъ твоихъ, и въ печали шси въси дѣни живота свое-
 го. и рече господь Богъ: юда како прострета роукоу, и възь-
 мета отъ дрѣва животноаго, и живета въ вѣкы. и изгна
 господь Богъ Ядама изъ рай. и сѣде прѣмо рай, плача си
 и дѣлаш земаю. и порадова си сотона о проклятии земли.
 се на нѣхъ первое паденію и горѣкый отвѣтъ, отвпаденію
 ангельскаго житиы. роди Ядамъ Канна и Явела: вѣ Каннѣ
 ратай, а Явель пастоухъ. и несе Каннѣ отъ плода земли
 къ Богоу, и не прии Богъ даровъ юго: Явель же принесе
 отъ агньць первенць, и прии Богъ дары Явелевы. со-
 тона же възлѣзе въ Канна, и пострѣкаше Канна оубити
 Явела. и рече Каннѣ: изидѣвѣ на поле, Явело. шко изи-
 доста, вѣста Каннѣ, и хотыше оубити и, и не оумыше, ка-
 ко оубити и, и рече юмоу сотона: възьми камень, и оу-
 дари и. възьмѣ камень оуби и. и рече Богъ Канноу: кѣде
 юсть братъ твой? онъ же рече: юда стражъ юсмы братоу
 своему? и рече Богъ: кровь брата твоеаго възпнѣтъ къ
 мѣнѣ, боудши стени и трисы си до живота своего. Ядамъ
 же и Ювга плачюща си вѣста, и дивволъ радоваше си, ре-
 къ: се, югоже Богъ почыте, азъ сѣтворихъ юмоу отвпа-
 сти Бога, и се, ичынѣ плачъ юмоу налѣвоухъ. и плакаста си
 по Явели лѣтъ три десыти, и не сѣгин тѣло юго. и не оу-
 мыста юго погрести, и повелѣніемъ вожиюемъ пѣтеньца
 два прилѣтѣста, юдинъ юю оумре, юдинъ же ископа юмоу,
 и вѣложи оумерѣшаго, и погребе и. видѣвѣша же се Ядамъ
 и Ювга ископаста юмоу, и вѣложиста Явела, и погребоста
 съ плачѣмъ. въмѣ же Ядамъ лѣтъ двою сѣтоу и трии де-
 сятъ роди Сидѣ и двѣ дѣщери, и пош юдиноу Каннѣ, а
 другоу Сидѣ, и отъ тою чловѣци расплодиша си, и оу-
 множиша си по земли. и не познаша сѣтворѣшаго и,
 исполниша си блонда и въсикомъ нечистоты и оубийства и
 зависти, живыхоу скотьскы чловѣци. вѣ Ной юдинъ пра-
 вѣднѣ въ родѣ семѣ, и роди три сыны: Симѣ, Хама,
 Яфета. и рече Богъ: не имать доухъ мой прѣбывати въ

чловѣцѣхъ. и рече: да потрѣблю, юже сътворихъ, отъ чловѣка до скота. и рече господь Богъ Ноивъ: сътвори ковчегъ въ долгоу лакътъ трій сътъ, а въ ширинѣ пяти десятъ и възвышнѣ трій десятъ лакътъ, небо лакътемъ сыжнѣ зовоуть. дѣлаемоу же ковчегѣ за сѣто лѣтъ повѣдаше Ной, яко быти потопоу, и посмѣхашоу сѣ юмоу. югда съдѣла ковчегъ, рече господь Ноивъ: вѣлѣзи ты и жена твоѣ и сынове твоѣ и снѣхы твоѣ, и въведи къ сѣбѣ по двоюмоу отъ всѣхъ скотъ и отъ всѣхъ пѣтица и отъ всѣхъ гадъ. и въведе Ной, юже заповѣда юмоу Богъ. наведе Богъ потопъ на землю, потопе всѣка плоть, и ковчегъ плаваше на водѣ. югда же посиче вода, излѣзе Ной и сынове юго и жена юго: отъ снѣхъ расподи сѣ земли. и быша чловѣци мнози и юдиногласни, и рѣша дрогоу къ дрогоу: съзидимъ столпъ до небеса. начаша задати, и рече Богъ: сѣ, оумножиша сѣ чловѣци, и помысли нѣхъ союетни. и съниде Богъ, и размѣси изыкы на седмь десятъ и два изыка. Ядамовъ же бысть изыкъ не отъстъ оу Юврей: тѣ бо юдинѣ не приложи сѣ къ безоумнѣхъ, рекы снѣ: аще бы чловѣкомъ Богъ реклъ на небо столпъ дѣлати, то повелѣлъ бы самъ Богъ словомъ, якоже сътвори небеса, землю, море, всѣ видимы и невидимы. сего ради того изыкъ не прѣмѣни сѣ: отъ сего соуть Юврѣки. на седмь десятъ и юдинѣ изыкъ раздѣлиша сѣ, и разидоша сѣ по странамъ, и къждо свои нравы прииша: по днѣволю оученнѣ ови рашениемъ, кладиземъ и рѣкамъ жрѣхоу, и не познаша Бога. отъ Ядама же и до потопа лѣтъ двѣ тысоуши двѣ сътѣ четыри десяти и двѣ, а отъ потопа до раздѣленнѣ изыкъ лѣтъ пять сътъ два десяти и девѣтъ. по семь же днѣволю въ больше прѣлѣщеннѣ въврже чловѣкы, и начаша коумиръ теорити, ови дрѣвинны, ови мѣдинны, а дрогози мраморинны, а ини золоты и сребренны, кланихоу сѣ имъ, и привождашоу сынны свои и дѣщери, и замалахоу прѣдъ нимъ, и бѣ всѣ земля осквернена. началникъ же быше коумиротвореннѣ Героухъ, теорише бо коумиръ въ имена мертвѣхъ чловѣкы, обѣмъ бывѣшемъ цѣсаремъ, дрогомъ хравромъ и волховомъ и женамъ прѣкловодѣницамъ. съ же Героухъ роди

Оароу, Оара же роди три сьны: Аврама и Нахора и
 Прона. Оара же творыше коумирь, навъкъ оу отца
 своего. Аврамъ же пришѣдъ въ оумъ възрѣ на него, и
 видѣ звѣзды и него, и рече: въ истинуоу, тѣ юсть Богъ,
 нже сѣтворилъ него и землю, а отецъ мой прѣльщаетъ
 чловѣкы. и рече Аврамъ: искоушу вогы отца своего.
 и рече: отче, чѣто прѣльщашаши чловѣкы, твори коуми-
 ры дрѣвинны? тѣ юсть Богъ, нже сѣтвори него и землю.
 принима Аврамъ огнь зажъже идолы въ храмникѣ. видѣвъ
 же Пронъ, братъ Аврамовъ, рьвеноуи по идолѣхъ, хо-
 тѣ оумъчати идолы, и самъ сѣгорѣ тоу Пронъ, и оумре
 прѣдъ отцемъ: прѣдъ симъ во не бѣ оумиралъ сынъ
 прѣдъ отцемъ, нъ отецъ прѣдъ сыномъ, отъ сего на-
 чаша оумирати сынове прѣдъ отци. възлюбен Богъ Авра-
 ма, и рече Богъ Аврамоу: изиди изъ домоу отца сво-
 его въ землю, въ нюже ти покажу, и сѣворю ти въ и-
 зыкъ великъ, благословитъ ти колѣна земляны. и сѣво-
 ри Аврамъ, якоже заповѣда юмоу Богъ. и пои Аврамъ сы-
 новьца своего Лота, (бѣ во юмоу Лотъ шюринъ и сы-
 новьць, бѣ во Аврамъ поимъ братьню дѣщерь Проню, Га-
 роу), и приде въ землю хананѣйскоу къ доубоу вьскоу, и
 рече Богъ къ Аврамоу: сѣмени твоемоу дамъ землю сию. и
 поклонн сѣ Аврамъ Богоу. Аврамъ же выше лѣтъ седми
 десять и пяти, югда изиде отъ Хараона: бѣ же Гара не-
 плоды, воиши неплодскыма. рече Гара Аврамоу: възлѣ-
 зи къ рабѣ моей. и поимъши Гара Агарь въдасть ю моу-
 жою своему. и възлѣзе Аврамъ къ Агари: зачатъ и роди
 сына Агарь, и прозва и Аврамъ Изманломъ. Аврамъ бѣ
 лѣтъ осми десять и шести, югда роди сѣ Изманлъ. по
 семь же зачнъши Гара роди сына, и нарече имя юмоу
 Исакъ. и повелѣ Богъ Аврамоу обрѣзати отроча, и обрѣза
 и въ осмый днь. възлюбен Богъ Аврама и племн юго, и
 нарече и въ люди сѣбѣ, и отълоучи и отъ изыкъ, нарекъ
 и люди своимъ. семоу же Исакоу възмогъшию, Аврамоу же
 живѣшию лѣтъ сѣто и седмь десять и пять оумре, и по-
 гробенъ вьсть. Исакоу же вьвѣшию лѣтъ шести десять ро-
 ди два сына, Исава и Ишкова: Исавъ же вьсть лоукавъ, а
 Ишковъ правданъ. сѣ же Ишковъ работа оу оуми своего изъ

дѣщере яго изъ меньшаи лѣтъ седмь, и не дастъ ямоу юи Лаванъ, оуй яго, рекы: старѣйшую понми. и въдасть ямоу Лию, старѣйшую, а изъ друугым рекъ ямоу работати друугоую седмь лѣтъ. онъ же работа друугоую седмь лѣтъ изъ Рахили, и помъ свѣкъ двѣ сестреници, отъ неюже роди осмь сыновъ: Роувима, Семсона, Легию, Иудоу, Исахара и Зоулона, Носифа и Бениамина, и отъ рабоу двою: Дана, Нефталима, Гада и Ясира; и отъ сихъ расплодиша си Жидови. Ииковъ же съинде въ Сюпть, съ лѣтъ съта и трий десить, съ родомъ своимъ, числомъ шести десить и пяти доушь. пожиле же въ Сюпть лѣтъ седмь на десить, и оусъпе, и поравотиша плъми яго за четьри съта лѣтъ. по сихъ же лѣтѣхъ възмогъша людие жидовьстни, и оумножиша си, и наслъху имъ Сюптьне работою. въ си же врѣмена роди си Монсий въ Жидѣхъ, и рѣша волсви юптьстни цѣсарю, яко родилъ си юсть дѣтищъ въ Жидѣхъ, иже хощеть погоубити Сюпть. тоу лвию повелѣ цѣсарь раждаущаи си дѣти жидовьскымъ вѣмѣтати въ рѣкоу. мати же Мойсиева, оубоивѣши си сего гоубелени, възъмъши младеньца вѣложи и въ кравийцу, и несъши постави въ лузѣ. въ се же врѣмя съинде дѣщи Фараонова Ферьмоуфи коупать си, видѣ отроча плачуще си, възви ю, и пощадѣ, и нарече имъ ямоу Мойсий, и въскорми. бысть отроча красно, и бысть лѣтъ четьры, и приведе ю дѣщи Фараоны къ отцоу своему. видѣвъ же Мойсимъ Фараонъ нача любити отроча, Мойсей же хупам си за шню сѣрони вѣнць съ главы цѣсаревы, и попра и. видѣвъ же волхвъ рече цѣсаревн: о цѣсарю, погоуби отроча се, аще ли не погоубиши; имать погоубити въсего Сюптя. и не послоуша яго цѣсарь, нъ паче повелѣ не гоубити дѣтний жидовьскыхъ. Мойсиеви же възмогъшию бысть великъ въ домоу Фараони: бѣвъшию цѣсаревн иномоу възвидѣша ямоу болше. Мойсий же оубивѣ юптьянина, обидищаго юврѣянина, бѣжа изъ Сюптя, и приде въ землю мадимьскоу, и ходи по поустыни наоучи си отъ ангела Гаврила о бытти въсего мира и о первѣмъ чловѣцѣ, иже соуть была по немъ, по лотопѣ и о сѣмѣшнини изыкъ, аще кѣто колнко лѣтъ быль, зѣкъдноуе хождение и число,

земаьноу мѣроу и въсыкоу моудростѣ. по семь же шен си
 юмоу Богъ въ коупникѣ огнѣмь, и рече юмоу: видѣхъ вѣдоу
 людий твоихъ въ Сюпѣтѣ, и низлѣзохъ изыти и отъ
 роукы юпѣтскы, извѣсти и отъ земли томъ: ты же
 иди къ Фараоноу, цѣсарю юпѣтскоу, и речеши юмоу:
 испоусти Израили, да три дни положить трѣбоу Богоу:
 аще не послушаветь тебе цѣсаря юпѣтскый, побивю и
 въскми чюдеса мноми. пришьдѣшю Мойсиеви не послуш-
 ша Фараонѣ, и попоусти Богъ десять казний на Фарао-
 на, первамъ: рѣкы въ кровь; въторамъ: жабы; третиямъ:
 мѣшница; четвертамъ: псыи моухы; пятимъ: смерть на
 скотѣ; шестамъ: прыщеве гороуци; седмамъ: градъ; осмамъ:
 проузи; девятимъ: тма три дни; десятимъ: моръ въ чло-
 вѣцѣхъ. сего же ради десять казний въсть на нухъ, яко
 десять мѣсць топиша дѣти жидовскы. югда же въсть
 моръ въ Сюпѣтѣ, рече Фараонѣ Мойсиеви и братоу юго
 Йроноу: отидѣта въ скорѣ. Мойсй же събравъ люди жи-
 довскыи, поиде отъ земли юпѣтскы. и беидше и го-
 сподѣ поутемь по поустыни къ чермьномоу морю, и прѣд-
 идѣаше прѣдъ нимъ ноцию столпъ огнѣнъ, а въ день
 облачѣнъ. слышавѣ же Фараонѣ, яко вѣжати людие, по-
 гна по нухъ, и притисноу и къ морю. видѣвъше же людие
 жидовскыи възъпниша на Мойсина, рекоуци: по чѣто изведе
 ны на смерть? и възъпи Мойсй къ Богоу, и рече го-
 сподѣ: чѣто въпиеши къ мѣнѣ? оудари жязломъ въ море.
 сътвори Мойсй тако, и растоупи си вода на двою, и
 въиндоша сынове израилеви въ море. видѣвъ же Фараонѣ
 погна по нухъ, сынове же израилеви прѣиндоша по соухоу;
 яко излѣзоша на вѣггъ, състоупи си море о Фараонѣ и о
 вонхъ юго. и възавен Богъ Израили. и идоша отъ моря
 три дни по поустыни, и придоша въ Меринѣ: вѣ тоу вода
 горька, и възропѣташа людие на Бога, и показа имъ го-
 сподѣ дрѣво, и вѣложи Мойсй въ водоу, и оусадиша си
 воды. по семь же пакы възропѣташа на Мойсина и на Йрона,
 рекоуци: лоуче нѣ быше въ Сюпѣтѣ, идеже идухомъ миса,
 лоукѣ и хлѣбѣ до сыти. и рече господѣ къ Мойсиеви: слы-
 шахъ гоугманне сынове израилевѣ. и вѣдасть имъ манноу
 исти. по семь же дастъ имъ законъ на горѣ синайскѣй. Мой-

сиивки въшьдъшоу на гороу къ Богоу они сълишевъше тельчю главоу поклонниша си акты Богоу, нхъже Мойснй неѣче три тысоуца. и по семь пакты възропѣташа на Мойснй и Ярона, еже не бысть воды. и рече господь къ Мойснйви: оудари жьзломь въ камень, ректы: юда изъ сего камени не испоустнеѣ воды? и разгнѣва си господь на Мойснй, шко не възвелни господа, и не въниде въ землю обѣтованоую сего ради, роупѣтанны онѣхъ ради; нъ възведе и на гороу вавьскоу, и показа юмоу землю обѣтованоую, и оумре Мойснй тоу на горѣ. и прии власть Исоусъ Навгинъ: съ прииде въ землю обѣтованоую, и изби хананѣйско племнй, и въсели въ ннхъ мѣсто сынны израилевы. оумеръшю же Исоусоу бысть соудни въ него мѣсто Юуда. и ниѣхъ соудни бысть четыриие на десяти, при ннхъже. забвѣвши Бога, изведъшаго ш изъ Еюпта, начаша слоужити вѣсомъ. и разгнѣвавъ си Богъ прѣдъшеть ш иноплемениникомъ на расхущенни: югда си начинахоу камти, помиловашеть нхъ; югда извавшеть нхъ, пакты оуклаишоутъ си на вѣсослоуженни. по си хъ же соудаше Илий жрецъ, и по семь Самонлъ пророкъ. и рѣша людие Самонлоу: постави намъ цѣсары. и разгнѣва си господь на Израилы, и постави надъ нимъ цѣсары Салоула. таче Салоулъ не изволи ходити въ законѣ господьни, и избра господь Давыда, и постави цѣсары надъ Израилемъ, и оугоди Давыдъ Богоу. семоу Давыдоу кли си Богъ, шко отъ племени юго родити си Богоу. первое нача пророчествовати, о въплощенни вожи, ректы: шрѣкѣ прѣжде дньница роднхъ ти. съ же пророчествова лѣтъ четыри десяти, и оумре. и по немъ цѣсарьствова и пророчествова сынъ юго, Соломонъ, иже възгради церквѣ Богоу, и нарече ю Свитаи Свитухъ. и бысть моудръ, нъ на коньць пополу си. цѣсарьствовавъ лѣтъ четыри десяти оумре. по Соломонѣ же цѣсарьствова сынъ юго Ровоамъ: при семь раздѣан си цѣсарьство на двою, жидовьско въ Иероусалимѣ юдино, а дроугою въ Самарни. въ Самарни же цѣсарьствова Иеровоамъ, хлапъ Соломонъ, иже сътвори двѣ кравѣ златѣ, постави юдиноу въ Бидилѣ на холмѣ, а дроугою въ Данѣ, ректы: се, бога твои, Израилю. и кланишоу си людие, а Бога забвѣша. таче и въ Иероусалимѣ начаша

забывати Бога и поклонити си Валоу, рекъше ратьноу бо-
гоу, иже ижесть Ирий, и забывша Бога отца своихъ. и нача
Богъ посылати къ нимъ пророкы, пророци же начаша облича-
ти ихъ о безаконни ихъ и слоужении коумиромъ: они же
начаша пророкы избивати, обличаеми отъ нихъ. разгнѣва
си Богъ на Израиля, и рече: отриноу отъ себе, призовоу нны
люди, иже мене послушашають; аще съгрѣшата, и не поминоу
безаконни ихъ. и нача посылати пророкы, глаголи имъ:
прорицайте о отверженни жидовьстѣ и о призванни странъ.
первый же нача пророчествовати Осий, глаголи: прѣставляю
цѣсарство домоу израиля, съкроушю лоукъ израиля, и
не приложю помиловати пакы домоу израиля, и отъ-
мѣтамъ отвергоу си ихъ, глаголетъ господь, и боудоуть
блородище въ изыцѣхъ. Иеремни же рече: аще станеть Са-
монъ и Мойсий, не помилоу ихъ. пакы тѣжде Иеремни
рече: тако глаголетъ господь: се, казхъ си именимъ мо-
нимъ великимъ, аще боудеть ими мое именуемо отъ селѣ
къде въ оустѣхъ иудѣйскыхъ. Иезикинаъ же рече: та-
ко глаголетъ господь Идонай: раскю въ и вси останъ-
кы ваши въ вси вѣтры, за не свѣтамъ мои осквернисте
вѣскми негодованиями своими, азъ же ты отриноу, и не
имамъ ты помиловати пакы. Малахи же рече: тако гла-
голетъ господь: оуже иѣсть ми хотѣнни оу васъ, по неже
отъ вѣстока и до запада ими мое прослави си въ изы-
цѣхъ, на всякома мѣстѣ приносятъ си кадило имени мо-
еюму и жертва чиста, за не велие ими мое въ изыцѣхъ:
сего ради дамъ васъ на поносъ и на пришьствие въ вси
языкы. Исани же великий рече: тако глаголетъ господь:
простроу роукоу свою на ты, и стѣлю ты, и раскю ты, па-
кы не приведу ты. и пакы тѣжде рече: възненавидѣхъ
праздникы ваши и начатѣкы мѣсцы вашихъ, соуботъ
вашихъ не приемлю. Имосъ же пророкъ рече: слышите сло-
во господне: азъ приемлю на вы плачь, домъ израиля въ
падѣ си, и не приложи вѣстатн. Малахи же рече: тако
глаголетъ господь: послаю на вы клятвоу, и прокленоу
благословенниѣ ваши, разорю, и не боудеть въ васъ. и много
пророчествоваша о отверженни ихъ. симъ же пророкомъ
повелѣ Богъ пророчествовати о призванни ихъ странъ

въ нѣхъ мѣсто. нача звати Исани, тако глаголи: яко законъ отъ мене изидеть, и соудъ мой въ свѣтъ странамъ, при-
ближяеть ся скоро правѣда моя, изидеть (яко свѣтъ спа-
сеніе мое), и на мышьцю мою страны оупъвають. Иері-
мни же рече: тако глаголетъ господь: положю домоу ю-
диноу завѣтъ новъ, дамъ (дамъ) законъ въ разоумѣніе нѣхъ,
и на сердца нѣхъ напишю ѿ, и боудоу имъ въ Богъ, и ти боу-
доутъ мѣнѣ въ люди. Исани же рече: ветъхашъ мимо идоша,
а нова, иже възвѣщаю, и прѣжде възвѣщании ижебно бѣсть
вамъ, пойте Богоу пѣснь новоу, работающимъ ми прозо-
ветъ ся ими ново, иже благословить ся въ всѣхъ земли,
домъ мой домъ молитекъ прозоветъ ся въскѣмъ изыкомъ.
тѣжде Исани глаголетъ: отъкрыеть господь мышьцю
свою скитою прѣдъ всѣми изыкы, и оузритъ вси конь-
ци земли спасеніе отъ Бога нашего. Давыдъ: хвалите го-
спода, вси изыци, и похвалите юго, вси людие. тако Бо-
гоу възлюбенѣшю новыи люди рече имъ съинти къ нимъ
самъ, ивти си чловекомъ плотню и пострадади за Ида-
мово прѣстоупленіе. и начаша проричати о въплоченни
вожи, первое Давыдъ, глаголи: рече господь гбсподе-
ви моемоу: сяди о десноую мене, дондеже положю вра-
гы твои подъножню ногама твоима. и пакы: рече господь
къ мѣнѣ: сынъ мой иеси ты, азъ дньсь родихъ ты.
Исани же рече: ни съль, ни вѣстникъ, нъ самъ Богъ
пришѣдъ съпасеть ны. и пакы: яко дѣтищъ родить ся
намъ, иемоуже бѣсть начало на рамѣ юго, и прозоветъ ся
ими юго велика: свѣтъ ангелъ, велика власть юго, и ми-
роу юго нѣсть конца. и пакы: се, дѣвица въ оутробѣ зачы-
неть, и родить сынъ, и прозовоутъ ими иемоу Емманоу-
на. Мухѣмъ же рече: ты Бидлеоме, доме Ефрантовъ, юда
малъ иеси бѣти въ тысоушахъ Иудовахъ. изъ тебе бо
мѣнѣ изидеть старѣйшина, бѣти въ князь въ Израилъ, и
исходъ юго отъ дѣний вѣка. сего ради дастъ ѿ до вѣрѣме-
не раждающимъ, родить, и прочии отъ братии юго обратить
ся на сыны израилевы. Иерімни же рече: съ Богъ нашъ,
и не вѣмѣнть ся нѣ къ немоу. изобрѣте всикъ поутъ
хощождества, и дастъ ѿ Исковоу отрокоу своемоу; по сиухъ
же иви си на земли, и съ чловекомъ поживе. и пакы: чло-

вѣкъ есть, кѣто оужѣсть, ико Богъ есть? ико чловѣкъ оумирають. Захарии же рече: не послоушаша сына моего, и не оуслышю нхъ, глаголетъ господь. Осий рече: тако глаголетъ господь: плоть моя отъ нхъ. пророкоша же и страсти яго, рекоуще, икоже рече Исани: оу лютк доуши нхъ, по неже съвѣтъ зълъ съвѣщаша, рекоуще: съвѣжимъ правдыника. и пакы тѣжде рече: тако глаголетъ господь: азъ не соупротивлю ей, ни глаголю протнеоу, хребеть мой дахъ на раны а ланитк мон на заоушение, и лица своего не отератнхъ отъ стыдѣнниа заплеваниа. Иверими же рече: придѣте, въложимъ дрѣво въ хлѣкъ яго, истрѣбимъ отъ земли животь яго. Мойсей же рече о распятни яго: оузрите жизнь вашу висшю прѣдъ очима вашима. и Давыдъ рече: въскоую шаташа си изыци? Исани же рече: ико овьца на заколение видѣнъ бысть. Ездра же рече: благословенъ Богъ, роуцкъ распростеръ свои сънасе Ивероусалима. и о въспривени рекоша, Давыдъ: въстани, Боже, соуди земан, ико ты наслѣдшии въ всѣхъ странахъ. и пакы: въста ико съпши, господь. пакы: да въскреснетъ Богъ, и да равидоуть си врази яго. и пакы: въскрени, господи Боже мой, да и възнесеть си роука твоа. Исани же рече: съходишии въ страну и сѣнь съмертаноую, свѣтъ въсниметь на вы. Захарии же: и ты въ крови завета твоаго испоустнахъ иеси оужьникы свои отъ рова, не имоуща воды. много пророчествоваша о немъ, иже събысть си все. рече же Владимѣръ: то въ кою врѣми събысть си? и было ли се есть? юда ли топерво хощеть быти се? онъ же отвѣщавъ рече юмоу: ико оуже прѣжде събысть си все, югда Богъ въплоти си: икоже во прѣжде рекохъ, Жидомъ пророкы избивающимъ, цѣсаремъ нхъ законы прѣстоупающимъ прѣдасть и въ расхыщение, и въ плѣнъ ведени быша въ Исоурию грѣхъ нхъ ради, и работаша тамо лѣтъ седмь десятъ. и по сѣмъ възвратиша си въ землю свою, и не вѣ оу нхъ цѣсаря, нъ архинерки обладахоу ими до Ирода иноплемениника, иже овлада ими. въ сѣго же власть, въ лѣто пять тысоущаное и пять сътною, посланъ бысть Гавриль въ Назаредъ къ дѣвици Марии, отъ колѣна Давыдова, рещи ей: радоуй си, обрадованая, господь

съ тобою. и отъ слова сего зачатъ Слово божнѣ въ оутробѣ,
и породн сына, нарече имя юмоу Иисусъ. и се, волеви
придоша отъ вѣстока, глаголюще: кѣде юсть рожднй сн
цѣсарь жидовскъ? видѣхомъ бо звѣздоу юго на вѣстоцѣ,
и придохомъ поклонити сн юмоу. оуслышавъ же се цѣсарь
Иродъ съмшате сн и весь Иероусалимъ съ нимъ: призвавъ
книжнники и старьца людскыи въпраша нхъ: кѣде Хри-
стость раждаеть сн? они же рѣша юмоу: въ Бидлеомѣ жи-
довьстѣмь. Иродъ же се слышавъ посла, рекы: избийте
младенца соущаи двою лѣтоу. они же шьдъше избйша
младенца. Марии же оубоимѣши сн съкры отроча, Иосифъ
же съ Маривю, помъ отроча, вѣжа въ Сюптъ; и бысть
тоу до оумертвни Иродова. въ Сюпттѣ же яви сн ангелъ
Иосифоу, глаголы: вѣставъ помни отроча и матеръ юго, и
иди въ землю израилевоу. пришьдъшоу же юмоу въсели сн
въ Назаредъ. възрастъшоу же юмоу и бмьшоу лѣтъ трий
десятъ нача чюдеса творити и проповѣдати цѣсарьство не-
беснои, и избра два на десите, иже оученикы себѣ нарече,
и нача чюдеса велика творити, мертвыи въскрѣшати, про-
каженныи очншати, хромыи ходити, слѣпыи прозрѣ-
ннѣ творити, и ина многа чюдеса велии, якоже быша про-
роци прорекани о немъ, глаголюще: тѣ недоугъ наша ицѣли,
и болѣзни подъи. и крести сн въ Иерданѣ отъ Иодна, и по-
каза новымъ людѣмъ обновленнѣ. крестивъшоу же сн ю-
моу, се, отверзоша сн небеса, и Доухъ съходишъ зракомъ
голоубинномъ на нь, и гласъ глаголы: съ юсть сынъ мой
вълюбленый, о немъже благоизволихъ. послаше оучени-
кы свои проповѣдати цѣсарьство небеснои и покашннѣ въ
оставленнѣ грѣховъ. хоти исполнити пророчьство нача про-
повѣдати, яко подобаетъ сыноу чловѣчьскомуу пострада-
ти, распятоу быти и въ третн днь въскресноути. оуча-
щю же юмоу въ църквн архидиерѣи и книжнници исполни-
ша сн зависти, искахоу оубити н, и имъше и ведоша къ
гемоноу Пилатоу. Пилатъ же испытавъ, яко безъ вины
приведоша н, хотѣ испоустити н, они же рѣша юмоу: аще
сего поуститиши, не имашн быти другъ кесаревн. Пилатъ же
повелѣ, да н распноутъ. они же помъше Иисуса ведоша и
на мѣсто кранииво, и распшша н тоу. бысть тѣма по всей

земли отъ шестаго часа до девятаго, и при деветѣмъ часѣ
 испусти доухъ Инсоусъ, церквѣвнѣи заповѣда раздра си на
 двою, мертви вѣсташа мнози, имѣже повелѣ въ рай ити.
 сънѣмъше и съ креста положиша и въ гробѣ, и печатъми
 запечатлѣша гробѣ людиѣ жидовьстни, и стражи поста-
 виша, рекоуще: ꙗко оукрадоутъ и оученици ѿго. онъ же въ
 третни днь вѣскресе. ѿи си оученикомъ вѣскресе изъ
 мертвыхъ, рекъ имъ: ндѣте въ всѣи мѣстѣхъ, и наоучите
 всѣи страны крестище въ имя Отца и Сына и Святаго
 Доуха. прѣкыте же съ ними четьри десѣти днни, ѿиди
 си имъ по вѣскресеи. ꙗко исполниша си четьри десѣти
 днни, повелѣ имъ ити въ гороу ѿлоньскоюу, и тоу ѿи си
 имъ, и благословенъ ѿ рече имъ: сидѣте въ градѣ Нив-
 роусалимѣ, дондеже пошлю обѣтование отца моего. и се
 рекъ възношаше си въ небо. они же поклониша си ѿмоу, и
 възвратиша си въ Нивроусалимъ, и вѣхуоу въ иноу въ
 церквѣи. ꙗко кончаша си днниѣ пятьдесѣтнни, съни-
 де Доухъ Святыи на апостолы. принимъше обѣтование
 Святаго Доуха разидоша си по вѣселенѣи, оучаще и крести-
 ще водою. рече же Владимѣръ: чьсо ради отъ жены роди
 си, и на дрѣвѣ распить си, и водою крести си? онъ же рече
 ѿмоу: сего ради, по неже испрѣва родъ чловѣчьскый женою
 съгрѣши, дивволъ прѣкысти Ювгою Идама, и отъпаде
 рай, такожде и Богъ отъмьстие даи дивволоу, женою
 первою повѣждение вѣсть дивволоу, женою во первѣие
 испаде Идамъ изъ рай; отъ жены же вѣплотнѣвъ си Богъ
 повелѣ въ рай вѣнити вѣрныимъ. а еже на дрѣвѣ распить
 вѣсти, сего ради, ꙗко отъ дрѣва вѣкоушь испаде породы,
 Богъ же на дрѣвѣ страсть прии, да дрѣвомъ дивволъ по-
 вѣждение боудеть, и отъ дрѣва животъ примоутъ правѣ-
 днни. а еже водою обновление, по неже при Нои оумно-
 живъшемъ си грѣхомъ въ чловѣцѣхъ наведе Богъ потопъ
 на землю, и потопи чловѣкы водою, сего ради рече Богъ:
 по неже погоуенъ водою чловѣкы грѣхъ нхъ ради, нынѣ
 же пакы водою очистию грѣхы чловѣкомъ, обновлениемъ
 водою; ꙗко жидовьскый родъ въ мори очистиша си отъ
 еѿпутьскаго злаго нрава, по неже вода изъ начала вѣсть
 первою, рече бо: доухъ вожи ношаше си вѣрхоу воды;

иже оубо и нынѣ креститъ сѧ водою и доухомъ. проображеніе бысть первое водою, ижеже Гедіонъ прообрази по семь. игда приде къ немуоу ангелъ, велѧ именоу ити на Маданнинъ, онъ искоушашъ рече къ Богоу, положиетъ роуно на гоумнѣ: аще боудеть по всей земли роса а на роунѣ соуша. и бысть тако. се же прообрази, иже иностраннини вѣша прѣжде соуша, а Жидове роса, послѣ же на странахъ роса, иже исть свѣтоуе крещеніе, а на Жидѣхъ соуша. и пророци проповѣдаша, иже водою обновленіе боудеть. апостоломъ же оучаиашъ по въселенѣи вѣровати Богоу, нхъже оученіе мѧ Греци прѣихомъ, въселенаи вѣроуютъ оученію нхъ. поставилъ же исть Богъ иудинъ днь, въ нхъже хощеть соудити, пришдъ съ небесе, жнетьмъ и мртвѣтѣмъ и въздати комуждо по дѣломъ иго, правдѣнымъ цѣсарство небесноуе и красотоу неизреченоу, веселіе безъ конца и не оумрати въ вѣкы, грѣшникомъ моукоу огнюю и червь неосушающъ, и моуцѣ не боудеть конца. сица же боудутъ моучении, иже не вѣроуютъ къ Богоу нашему Иносоу Христоу: моучимъ боудеть въ огни, иже сѧ не креститъ. и се рекъ показа Владимѣроу запоноу, на нейже вѣ написано соудище господне, показываше именоу о десьноую правдѣнымъ въ веселии прѣидоуша въ рай, а о шююю грѣшникы идоуша въ моукоу. Владимѣръ же въздѣхноувъ рече: добро симъ о десьноую, горе же симъ о шююю. онъ же рече: аще хощеши о десьноую съ правдѣнымъ стати, то крести сѧ. Владимѣръ же положи на сердцаи своимъ, рекы: пождуоу и иеще мало, хоти испытати о вѣстѣхъ вѣрау. Владимѣръ же семоу дары многы въдавъ отъпоустн и съ чьстнью великою.

XLI. Въ лѣто .д.суче. съзва Владимѣръ воишрѣмском и старьца градскыи, и рече имъ: се, приходиша къ мнѣ Болъгаре, рекоуше: прими законъ нашъ. по семь же приходиша Нѣмци, и ти хвалихуоу законъ свой. по сиухъ придоша Жидове. се же послѣжде придоша Греци, хощаише въси законъ, свой же хвалише, и много глаголаша съказуюше отъ начала мироу, о бытнн въсего мира: соутъ же хытро съказуюше, и чюдно слышати нхъ, любе комуждо слышати нхъ, и дреугыи свѣтъ повѣдаютъ быти. да аще

кѣто, дѣють, въ нашу вѣроу стоупитѣ, то пакы, оумеръ, вѣстанеть, и нѣ оумрѣти юмоу въ вѣкы: аще ли въ ннѣ законъ стоупитѣ, то на онома свѣтѣ въ огни горѣти. да чѣто оума придасте? чѣто отѣщайте? и рѣша болгаре и старьци: вѣси, книже, шко своего никѣтоже не хоуантъ, нѣ хвалантъ; аща хоуешн испытати гораздо, то нмаши оу себе моужа: пославъ испытан кождо ихъ слоужьбою, и како кѣто слоужитѣ Богоу. и бысть люба рѣчь князю и вьсѣмъ людемъ, избраша моужа добры и съмыслны, числомъ десята, и рѣша имъ: идѣте первое въ Болгары, и испытайте вѣроу ихъ и слоужьбою. они же идоша, и пришедше видѣша скверныма дѣла и кланяние въ ропати. и придоша въ землю свою. и рече имъ Владимѣръ: идѣте пакы въ Нѣмьца, съгладайте такожде, и отъ тоудѣ идѣте въ Грѣкы. они же придоша въ Нѣмьца, и съгладавше церквьноюю слоужьбою ихъ придоша Цѣсарю Градоу, и вѣнидоша къ цѣсарю. цѣсарь же испыта, коемъ ради вини придоша. они же съповѣдаша юмоу вѣси бывшам. се слышавъ цѣсарь, радъ вьмѣ, чѣсть великоу сътвори имъ въ тѣжде днь. на оутри посла къ патриархоу, глаголи сице: придоша Роусь, пытающе вѣры нашея, да пристрой церквь и крнлось, и самъ причини си въ свитительскыи ризы, да видитѣ славоу Бога нашего. си слышавъ патриархъ повелѣ съзвати крнлось: по обычаю сътвориша праздникъ, и кадла възьгоша, пѣнии и ликы съставиша. и иде съ ними въ церквь, и поставиша ѿ на пространѣ мѣстѣ, показюще красотоу церквьноюю, пѣнии и слоужьбы архирѣйскы, прѣстоиние, дншконъ, съказюще имъ слоужение Бога своего. они же въ изоумѣнии бывше, оудивьше си, похвалнша слоужьбою ихъ. и призвавъша ѿ цѣсаря Насилий и Костянтинъ рѣста имъ: идѣте въ землю вашу. и отъпоустниша ѿ съ дары великы и съ чѣстною. они же придоша въ землю свою. и съзва князь болгары свои и старьца. рече Владимѣръ: се, придоша посланни нами моужи, да слышимъ отъ ихъ бывшине. и рече: съкажите прѣдъ дружиною. они же рѣша: шко ходихомъ въ Болгары, съмотрихомъ, како си поклоннють въ храмѣ, рекъше въ ропати, стоище безъ поиса: поклоннѣ си сидеть, и зрнть сѣмо

и онамо, яко бѣшенъ, и нѣсть веселии въ нхъ, нъ печалъ и смрадъ великъ: нѣсть добръ законъ нхъ. и придохомъ въ Нѣмьца, и видѣхомъ въ храмѣхъ многы слоужьбы творища, а красоты не видѣхомъ никоемъже. придохомъ же въ Греки, и ведоша нмы, ндеже слоужать Богоу своемоу, и не събѣмъ, на нѣбѣ ли иесмы были ли на земли, нѣсть бо на земли такого вида ли красоты такои, и не доумѣлемъ съказати, тѣкъмо то вѣмъ, яко онѣде Богъ съ чловеѣкъ прѣбываеъ, и иестъ слоужьба нхъ паче всѣхъ странъ. мы оуко не можемъ забыти красоты томъ, всыкъ бо чловеѣкъ аще вѣкоуцитъ сладъка, послѣди горестн не принимаеъ: тако и мы не имамъ съде быти. отвѣщавъше же болше рекоша: аще въ нхъ законъ гречьскый, то не бы баба твои пришла, Ольга, иже вѣ моудрѣиши всѣхъ чловеѣкъ. отвѣщавъ же Владимѣръ рече: кѣде крещеннне принимаемъ? они же рекоша: кѣде ти любо. и миноуеъшию лѣтоу,

XLII. Въ лѣто .x.сѹчс. иде Владимѣръ съ вои на Корьсоуни, градъ гречьскый, и затвориша си корьсоунине въ градѣ, и ста Владимѣръ обѣ онъ полъ града въ лимени, дали града стрѣлице иудино, и ворихоу си крѣпъко изъ града. Владимѣръ же обѣстои градъ. и изнемогахоу въ градѣ людие. и рече Владимѣръ къ гражданоу: аще си не въдасте, имамъ стоити и за три лѣта. они же не послоушаша того. Владимѣръ же изриди вои свои, и повелѣ присъпоу сыпати къ градуу. снмъ же съпоушемъ Корьсоунине, подѣкопавѣше стѣноу градскоую, крадоуци сыплемоую персть, ношахоу къ себѣ въ градъ, сыплюице по срѣдѣ града; воини же присыпахоу коле, а Владимѣръ стоише. и се, моужь корьсоунининъ стрѣли, именимъ Анастасъ, напысавъ сице на стрѣлѣ: кладмъзъ, нже иестъ за тобою отъ вѣстока, изъ того вода идеть по троубѣ: копавъ прѣими. Владимѣръ же се слышавъ, възрѣвъ на него, рече: аще се си събоудеть, и самъ си крещю. и тоу аenie повелѣ копати прѣкъмъ троубамъ, и прѣиша водоу. людие изнемогоша водною жаждю, и прѣдаша си. вѣниде Владимѣръ въ градъ и дружина его. и посла Владимѣръ къ цѣсарема, Василаню и Костинтиноу, глагола сице: се, градъ

6
ваю славыиный възмухъ, слышу же се, яко сестроу имать
дѣвою, да аще иже не въздаста за ми, сътворю градуу вѣше
моу, якоже и семоу сътворихъ. и слышавъша цѣсаря вѣше
ста печальна, и въздаста вѣсть, сице глаголюща: не досто
ить хрестинномъ за поганымъ посыгати и давати: аще сѣ
крестини, то и се примешн, и цѣсарьство небесное по
лоучиши, и съ нами единовѣрникъ воудешн: аще ли се
не хоушиши сътворити, не можевѣ дати сестры своей за те
си слышавъ Владимѣръ рече посланымъ отъ цѣсарю: гла
голите цѣсарема тако: яко азъ крещю си, яко испытахъ
прѣжде сиухъ дѣний законъ вашъ, и иесть ми любя вѣра ва
ша и слоужение, иже ми съповѣдаша послании нами моужи
и си слышавъша цѣсаря рада вѣста, и оумолнста сестроу
свою, именемъ Инною, и посласта къ Владимѣроу, глаго
люща: крести си, и тѣгда послевѣ сестроу свою къ тѣвѣ
рече же Владимѣръ: да пришедъшии съ сестроу вашею кре
стятъ ми. и послоушавъша цѣсаря посласта сестроу свою
сановникы и кѣмы и прозвоутеры. она же не хоушше ити,
яко въ пакнѣ, рече, ндоу, лоуче вѣ ми сѣде оумрѣти.
рѣста ией врата: иеда како обратить Богъ тобою роуьскоу
землю въ поканниие, а гречьскоую землю избавиши отъ лю
тымъ рати: видиши ли, колико зѣла сътвориша Роуьсѣ Гре
комъ. и нѣмѣ аще не идешн, тожде нмоуьтъ сътворитъ
намъ. и иеда ю приноудаша. она же сѣдъши въ коувар
цѣловавъши оужикы свои съ плачемъ, понде чрѣзъ море.
приде къ Корьсоуню, и изидоша корьсоуниие съ поклоно
и вѣведоша ю въ градъ, и посадиша ю въ полатѣ. по
жнию же оустрою въ се вѣкми разволѣ си Владимѣръ очн
и не видише ничѣтоже, и тоужаше вельми. и посла къ
моу цѣсарница, рекоуци: аще хоушиши изкѣти волѣзни
то въ скорѣ крести си: аще ли, то не имашн извѣ
сего. си слышавъ Владимѣръ рече: да аще истина воуде
то по истинѣ великъ Богъ воудеть хрестиньскѣ. и пов
хрестити си. епискоупъ же корьсоуньскый съ попы цѣса
чинъ огласнѣвъ крести Владимѣра: яко възложи роуькоу
нъ, авниѣ проврѣ. видѣвъ же се Владимѣръ напрае
нцѣленнѣ прослави Бога, рекы: то перво оувѣдѣхъ Б
истиннаго. се же видѣвъше дружина иего мнози крест

ся. крести же ся въ церкѣви святаго Василиа, и юеть церкы
 та стоиши въ Корѣсоуни градѣ на мѣстѣ по срѣдѣ града,
 идеже торгъ дѣють корѣсоунине, полата же Владимѣромъ
 съ краи церкѣве стоить и до сего дѣне, а цѣсаричина по-
 лата за олтарема. по крещении же приведе цѣсаричю на бра-
 чение. се же, не съвѣдоуше право, глаголють, яко крѣ-
 стилъ ся юеть въ Киевѣ; ини же рѣша: въ Басилевѣ; дру-
 зи же инако съказаютъ. крещеноу же Владимѣроу, прѣдаша
 юмоу вѣроу крестнианскоу, рекоуше сице: да не прѣкастытъ
 тебе иѣци отъ юретникъ, нъ вѣроуи, сице глагола: вѣроую
 въ единого Бога отьца, вседержителя, творца небу и
 земли, и до коньца вѣроу сию. и пакы вѣроую въ единого
 Бога отьца нерождена и въ единого Сына рождена и въ
 единъ свѣтлый Доухъ нсходящъ: три собьства съвершена,
 мьслана, раздѣляема числомъ и собьствомъ, а не божь-
 ствомъ, раздѣляеть бо ся нераздѣльно, и съвѣкоупаиеть
 ся неразмѣсно. Отьць бо присно съи прѣкьзаетъ въ оть-
 чествѣ, нерожденъ, безначальнъ, начало и вина всѣмъ,
 единѣмъ нерождениемъ старѣи съ Сыноу и Доухови, отъ
 негоже раждаеть ся Сынъ прѣжде всѣхъ вѣкъ, нсходитъ
 же Доухъ свѣтлый безъ врѣмени и безъ тѣла, въ коупѣ
 Отьца, въ коупѣ Сына, въ коупѣ Доухъ свѣтлый юеть.
 Сынъ подобосоушнъ отьцю, рождениемъ тѣчно разнь-
 ствоуи Отьцю и Доухоу. Доухъ юеть прѣсвѣтъ, Отьцю и
 Сыноу подобосоушнъ и присносоушнъ. Отьцю бо оть-
 чество, Сыноу же сыновество, свѣтомоу же Доухоу нс-
 хождению. ни Отьць бо въ Сынъ ли въ Доухъ прѣстоупаеть,
 ни Сынъ въ Отьца и въ Доухъ, ни Доухъ въ Сынъ ли въ
 Отьца; неподвижна бо свойствени. не трие бози, единъ
 Богъ, по неже едино божество въ трехъ лицихъ. хотѣни-
 юмъ же Отьца и Доуха, свою съпасти теарь, отьчскыхъ
 идръ, нхъже не отьстоупи, съшъдъ и въ дѣвическое ло-
 же прѣчистою, акы божниѣ сѣми, вшъдъ, плоть съдоу-
 шевиноу, словесноу же и оумноу, не прѣжде вьвьшю,
 примъ, изиде Богъ въплоченъ, родикъ съ неизреченѣ, и
 дѣвство мати съхрани нетлѣно, не съмѣтенин, ни размѣ-
 шенин, ни измѣненин пострадавъ, нъ прѣкьзвъ, юже вѣ,
 вьсть, юже не вѣ, примъ равнии зракъ истинноу, а не

мъчѣтаниемъ, въсичьскы, развѣ грѣха, намъ подобенъ
 бывъ, волю бо роди см, волю възалка, волю възжада, во-
 лею троудн см, волю оустраши см, волю оумре, истинною, а
 не мъчѣтаниемъ, въсмъ истьственамъ, неоклеветанъ страсти
 чловѣчестка. распятъ же см, съмерти въкоуенъ възгрѣшнѣ,
 възкрисъ въ своѣй плоти, не видѣвъ истьвлѣнны на не-
 веса възиде, и сѣде о десноую Отыца, придеть же пакы съ
 славою соудити живымъ и мертвымъ, якоже възиде съ
 своєю плотию, тако и сѣидеть. къ симъ ѣдино крещенне
 исповѣдаю водою и доухомъ, пристоупаю къ прѣчистымъ
 тайнамъ, възроую въ истинно тѣло и кровь, приемлю
 церквеныя прѣданиа, и кланю см чьстнтымъ иконамъ,
 кланю см дрѣкоу чьстномоу и въсикомоу крестоу, свѣ-
 тымъ моцемъ и свѣтымъ съсоудомъ. възроую же и седми
 съборъ свѣтыхъ отьца, нухъже исть первый въ Никен трий
 сътъ и осми на десите, иже проклѣнъше Ирнъ проповѣда-
 ша възроу непорочноу и правоу. възторый съборъ въ Ко-
 стянтинн Градѣ свѣтыхъ отьца съта и пяти деситъ,
 иже проклѣнъше Македонн доухокорца проповѣдаша
 троицю ѣдиносоущноу. третни же съборъ въ Ефискъ свѣ-
 тыхъ отьца двою сътоу на Несторн, югоже проклѣнъше
 проповѣдаша свѣтоую вогородницю. четвѣртый съборъ въ
 Хаакидонѣ свѣтыхъ отьца шести сътъ и трий деситъ на
 Светоуха и Диоскора, ююже проклѣнъше свѣтнн отьци, изгла-
 сивъше съвершена Бога и съвершена чловѣка господа нашего
 Исоуса Христа. пятый съборъ въ Цѣсарн Градѣ свѣтыхъ
 отьца съта и шести деситъ и пяти на Оригенова прѣданиа
 и на Беагрн, нухъже проклѣнъше свѣтнн отьци. шестый съ-
 боръ въ Цѣсарн Градѣ свѣтыхъ отьца съта и седми деситъ
 на Бергнн и Коура, нухъже проклѣнъше свѣтнн отьци. сед-
 мый съборъ въ Никен свѣтыхъ отьца трий сътъ и пяти
 деситъ, проклѣнъше, иже см не поклонитъ иконамъ. не прѣк-
 май же оучении отъ латинъ, нухъже оученне развѣрачено:
 възлѣзъше бо въ церквѣ не поклонитъ см иконамъ, нъ стом
 поклонитъ см, и поклонивъ см напишетъ крестъ на земли и
 цѣлоуютъ, възставъ простъ станеть на немъ ногамн, да
 легъ цѣлоуютъ, а възставъ попираютъ. сего бо апостоли не
 прѣдаша, прѣдаан бо соуть апостоли крестъ поставленъ цѣ-

ловати, и иконы прѣдаша цѣловати. Лоука ко евангелистѣ первое напсавѣ посла въ Римъ, шкоже глаголетъ Басилій. икона на первый образъ прѣходитъ. пакы же и землю глаголють матерію: да аще имъ іестъ земля мати, то отъць имъ іестъ некое, искони ко сътвори Богъ некое, та же землю. тако глаголють: отъць нашъ, иже іеси на небеси. аще ли по снхъ разоумоу земля іестъ мати, то по чьто плачете на мать свою? да сѣмо ю лобзаете, и пакы оскверняете? сего же прѣжде Римляне не творяхоу, нѣ исправляхоу на вѣсѣхъ съборѣхъ, съходяще си отъ Рима и отъ вѣсѣхъ прѣстоля: на прѣкъмъ ко съборѣ иже на Ярни въ Никен отъ Рима Селивестръ посла епискоупы и презвоутеры, отъ Александрии Иданасій, отъ Цѣсаря Града Митрофанъ посла епискоупы отъ себе: тако исправляхоу вѣроу. на вѣторѣмъ же съборѣ отъ Рима Дамасъ, а отъ Александрии Тимодей, отъ Антиохии Мелетій, Коурилъ иероусалимскый, Григорій богословѣць. на третинѣмъ же съборѣ Келестинъ римскый, Коурилъ александрьскый, Оувеналій иероусалимскый. на четвѣртѣмъ же съборѣ Леонтій римскый, Анатолий Цѣсаря Града, Оувеналій иероусалимскый. на пятѣмъ съборѣ римскый Бигилій, Светоухій Цѣсаря Града, Яполинарій александрьскый, Доманъ антиохійскый. на шестѣмъ съборѣ отъ Рима Ягдонъ, Георгій Цѣсаря Града, Теофанъ антиохійскый, отъ Александрии Петръ мнихъ. на седмѣмъ съборѣ Янѣдринъ отъ Рима, Тарасій Цѣсаря Града, Политианъ александрьскый, Теодорнтъ антиохійскый, Илиа иероусалимскый. и си вси съ своимъ епискоупы съходяще си исправляхоу вѣроу. по сѣмъ же съборѣ Петръ гоугниевый съ нѣмъи шѣдъ въ Римъ и прѣстоля вѣсхватиѣмъ разврати вѣроу, отвергъ си отъ прѣстоля иероусалимска и александрьска и Цѣсаря Града и антиохійска. възмоутнша Италию всю, сѣюще оученіе свое разво: они бо попове іединою женою оженнѣше си слоужать, а друзи до седми женъ понимающе слоужать, ихъже влюсти си оучениш. пращають же грѣхы на дароу, іеже іестъ злѣіе всѣго. Богъ да съхранитъ ти отъ сего.

XLIII. Владимѣръ же по сѣмъ поємъ цѣсарлицю и Яна-

стаєа и попы коръсоуныскы съ мощьми святаго Владимира и Фива, оученика юго, понмъ съсоуды церквьвныи и иконы на благословеннїе себѣ. постави же церквь въ Коръсоуни на горѣ, идеже съсыпаша срѣдѣ града, крадоуши, присъпоу, иже церкы стонть и до сего дѣне. възми же идѣ мѣдинѣ двѣ капиши и четыри кони мѣдины, иже и ныны стоить за святою богородицею, иже не вѣдоушей мѣнать мраморинты соуща. вѣдасть же за вѣно Грекомъ Коръсоуны опитъ цѣсарница дѣлаи, а самъ приде Кыибеоу. ико приде, повелѣ коумирты испроврѣци, овѣ искѣци, а дроугты огнени прѣдати. Пероуна же повелѣ привызати коневн къ хвостоу и влѣци съ горы по Боричевоу на Роучай, два на десѣте моужа пристави тѣти жьзливмъ: се же не, ико дрѣвоу чююцю, нѣ на пороуганнїе вѣсоу, иже прѣлѣцаше снмъ ебравомъ чловѣкты, да възмазднїе принметъ отъ чловѣкѣ, велии иеси, Господи, чюдьна дѣла твои, вѣчера чѣтомъ отъ чловѣкѣ, а дѣньсь пороугаємъ. влѣккомоу же иемоу по Роучаю къ Днѣпроу плакахоу си юго неѣкрънни люднїе, иеще бо не вьхоу пришли святаго крещеннїи. и привлѣккъше вѣрнннѣша и въ Днѣпрѣ. и пристави Владимѣрѣ, рекы: аще кѣде пристанеть, вѣ отрѣвайте юго отъ брѣга, донѣдеже порогы проидеть, то тѣгда охабите си юго. они же повелѣнамъ сътвориша. ико поустнша и, проиде сквозѣ порогы, изверже и вѣтрѣ на рѣнь, и отъ толѣ прослоу Пероуни Рѣнь, икоже и до сего дѣне словеть. по семь же Владимѣрѣ посла по вьсемоу градоу, глагола: аще не оберѣцеть си кѣто за оутра на рѣцѣ, богатъ ли, ли оубогѣ или нищѣ ли работнѣ, противнѣ мѣнѣ да боудеть. се слышавѣше люднїе съ радостнїю ндыхоу, радоующѣ си и глаголющѣ: аще вѣ се не довро вѣшло, не вѣ сего книзь и болше пришли. на оутринѣ же изиде Владимѣрѣ съ попы цѣсаричинны и съ коръсоуныскыми на Днѣпрѣ, и сѣниде си безъ числа люднїи: вѣлѣзоша вѣ водоу, и стоихоу они до шны, а дроузи до персий, младенци же отъ брѣга, дроузи же младенца держаше, съвршениннїе же ерждахоу, попове же стоищѣ молитевы творихоу. и вьше си видѣти радость на небеси и на земли, толико доушь съпасаємъхѣ, а дннволъ стени глаголаше: оувѣ мѣнѣ, ико отъ сюда прогонимъ иесмъ, съде бо

мѣнѣхъ жилище имѣти, яко съде не соуть оучении апостольска, ни соуть вѣдоуще Бога, нъ веселяхъ ся о слоужбѣхъ ихъ, юже слоужаху мѣнѣ. и се, оуже повѣждень юсмь отъ невѣгласъ, а не отъ апостола, ни отъ мученика, ни имамъ оуже цѣсарьствовати въ странахъ сихъ. крестившимъ же ся людемъ идоша къждо въ дома свои. Владимѣръ же радъ бывъ, яко позна Бога самъ и людие юго, възрѣвъ на небо рече: Боже, сътворившій небо и землю, призри на новыи люди сии, и даждь имъ, Господи, оувѣдѣти тебе, истиннаго Бога, якоже оувѣдѣша страны хрестиянскыи, и оутверди вѣроу въ нихъ правоу и несъвратноу, и мѣнѣ помози, Господи, на соупротивнаго врага, да, надѣи си на ты и на твою дѣржавоу, повѣждю къзни юго. и се рекъ повелѣ роукити церквемъ и поставити по мѣстомъ, идеже стомаху коумири: и постави церквь святаго Василия на холмѣ, идеже стоише коумиръ Пероунъ и прочни, идеже творыху трѣбы князь и людие. и нача ставити по градомъ церквни и попъ и люди на крещеніе приводити по вѣскѣмъ градомъ и селомъ. пославъ нача поимати оу нарочитыи чадѣ дѣти, и даити нача на оученіе книжною, матери же чадъ сихъ плакаху си по нихъ, юще бо не быху си оутвердилы вѣроу, нъ акы по мѣртвцихъ плакаху си. сямъ же разданыомъ на оученіе книгамъ събъсть ся пророчество на роусьсткѣи земли, глаголюще: въ онъ дѣни оуслышате глаоси словеса книжнаа, и шельнъ боудеть языкъ гоугниетыхъ. си бо не вѣша прѣжде слышали словеса книжнаго, нъ по божию строю и по милости своей помилова ѿ Бога, якоже рече пророкъ: помилоу, югоже аще хошю. помилова бо ны баню пакыетни и обновленіемъ доуха, по изволенію божию, а не по нашимъ дѣломъ. каагословенъ Господь Исоусъ Христоръ, иже възлюбен новыи люди, роусьскою землю, и просвѣти ю крещеніемъ свѣтымъ. тѣмъже и мы припадаемъ къ нему, глаголюще: Господи Исоусе Христе, что ти въздамъ о вѣскѣхъ, иже дасть намъ, грѣшникомъ намъ соущимъ. не дооумѣемъ противоу даромъ твоимъ въздадимни въздати, велии бо юси и чюдѣна дѣла твоа, величню твоемоу нѣсть конца, родъ и родъ въсхвалятъ дѣла твоа. рекоу же

съ Давыдомъ: придѣте, върадоуемъ си Господеви, въскликнемъ Богоу и спасоу нашему, варимъ лице юго въ исповѣданни, исповѣдающе си юмоу, яко благу, яко въ вѣкы милость юго, яко избавилъ ны есть отъ врагъ нашихъ, речеши отъ идолъ соудитъныхъ. и пакы речеши съ Давыдомъ: въспойте Господеви пѣснь новую, въпойте Господеви, всы земли, въспойте Господеви, благословите имя юго, благодарите днь отъ дни спасеніе юго, въвестите въ изыщѣхъ славоу юго, въ въскхъ людехъ чюдеса юго, яко велии Господь и хвални зѣло, и величю юго нѣсть конца. колика ти радость, не единъ ни два спасаеца си. рече бо Господь, яко радость въвѣаетъ на небеси о единомъ грѣшникѣ кающемъ си, се же, не единъ, ни два, нѣ вѣчисельно множество къ Богоу пристоупиша, свѣтлымъ крещениемъ просвѣщени. якоже и пророкъ рече: въскроплю на вы водоу чистоу, и очистите си отъ идолъ вашихъ и отъ грѣхъ вашихъ. пакы другый пророкъ рече: кто яко Богъ? отъземли грѣхы и прѣстоупашъ неправды, яко хоти милости есть. тѣ обратитъ и оудиритъ ны, и погроузитъ грѣхы наша въ глаубниѣ. ибо Павлъ глаголетъ: крати, якоже наоъ крести си въ Иисуса Христа, въ смерть юго крестихомъ си, и погребохомъ си оубо съ нимъ крещениемъ въ смерть, да якоже въста Христось отъ мертвыхъ славою отъчею, такоже и мы въ обновленни житни поидемъ. и пакы: ветѣхъ мимо идоша, и се, выша нова, ныны приближи си намъ спасеніе, ношь оусъпе, а днь приближи си, нмыже приведеніе обрѣтохомъ въкроу въ благодать сню, нмыже хвалимъ си и стоимъ. нмыѣ же свободивѣше си отъ грѣха, поработивѣше си Господеви, имате плодъ вашъ въ свѣщеніе. тѣмъже должни есмъ работати Господеви, радоующе си юмоу, рече бо Давыдъ: работайте Господеви съ страхомъ, и радоуйте си юмоу съ трепетомъ. мы же възъпяемъ къ Господоу Богоу нашему, глаголюще: благословенъ Господь, иже не дастъ насъ въ ловитвоу зовома нхъ, сътъ съкроуши си, и мы избавлени быхомъ отъ прѣльсти днволи. и побѣше память юго съ шумомъ, и Господь въ вѣкы прѣвѣваетъ, хвалимъ отъ роусьскыхъ сыновъ, пѣваемъ въ

тронци, а дѣмони проклинаемъи отъ благовѣрныхъхъ моужь и отъ говѣйныхъхъ жинъ, иже пришаи соуть крещеннии и покашнии въ отъпоущеннии грѣховъ, нови людие хрестиньсти, избрани Богомъ, Владимѣръ просвѣщенъ самъ и сынове его и земля его. вѣ бо оу него сынове два на десите: Бѣшиславъ, Изиславъ, Шрославъ, Святуполкъ, Бѣсвладъ, Святославъ, Мѣстиславъ, Борисъ, Глѣвъ, Станиславъ, Позкиздъ, Соудиславъ. и посади Бѣшислава въ Новѣ Градѣ, а Изислава Полотьстѣ, а Святуполка Тоуровѣ, а Шрослава Ростовѣ: оумерашю же старѣйшемуу Бѣшиславоу Новѣ Градѣ. посади Шрослава Новѣ Градѣ, а Бориса Ростовѣ, а Глѣва Моуромѣ, Святослава Дрѣвѣхъ, Бѣсвлада Владимѣри, Мѣстислава Тмоуторокани. и рече Владимѣръ: се нѣ добро, вѣсть мало градовъ около Кыива. и нача ставити грады по Деснѣ и по Остри и по Троубеживи и по Соулѣ и по Стоугнѣ, и поча нароувати моужа лочнышаи отъ Словѣнъ и отъ Криенчъ и отъ Чюди и отъ Битичъ, и отъ снхъ насели грады, вѣ бо рать отъ Печенѣга, и вѣ воюи си съ ними и одолаи имъ.

XLIV. Въ лѣто .x.сѹчз. по семь же Владимѣръ живши въ законѣ хрестиньстѣ. помысли създати церквѣя прѣсвятныи богородица, и пославъ приведе мастеры отъ Грекъ. начавъшю же здати и яко съковъча зижда, оукраси ю иконами, и пороучи ю Анастасоу корѣсоунининоу, и попы корѣсоунискыи пристави слоужити въ ней, въдалъ тоу вѣсе, иже вѣ възылъ въ Корѣсоуни, иконы и съсоуды и кресты.

Въ лѣто .x.сѹчи. въ лѣто .x.сѹчд. Владимѣръ заложил градъ Бѣлъ Градъ, и нароуен въ нь отъ нѣхъхъ градовъ, и много людий съведе въ нь, вѣ бо люби градъ съ.

XLV. Въ лѣто .x.сѹф. иде Владимѣръ на Хроваты. пришедъшю же кмоу съ войнми Хроватскыи, се, Печенѣзи придоша по оной странѣ отъ Соулъ, Владимѣръ же понде противоу имъ, и сярѣте и на Троубежи на вродѣ, кѣде нѣынѣ Перыслава. и ста Владимѣръ на сей странѣ, а Печенѣзи на оной, и не смыхоу си на оноу страну, ни они на сию страну. и приѣха князь печенѣжскыи къ рѣцѣ, възва Владимѣра, и рече кмоу: выпоустн ты свой моужь, а и свой, да сиа борета: да аще твой моужь оударитъ монимъ,

да не воюемъ за три лѣта; аще ли наша моужь оударишь вашими, да воюемъ за три лѣта. и разидоста си разьно. Владимѣръ же приде въ товары, и посла бирича по товаромъ, глаголи: нѣ тоу ли такого моужа, иже бы си малъ съ печенѣжиномъ? и не обрѣте си никѣдеже. за оутра приѣхаша Печенѣзи, и свой моужь приведоша, а оу нашихъ не бысть. и поча тоужити Владимѣръ, сямъ по въскъмъ воюемъ. и приде єдинъ старъ моужь къ князю, и рече ємоу: княже, єсть оу мене єдинъ сынъ мьнший дома, а съ четьрьмаи єсмь вьшаль, а онъ дома, отъ дѣтства юго нѣсть кѣто имь оударнаъ: єдиною во ми и сваршю и ономоу мьноушю оусниє, разгнѣвавъ си на ми прѣторже чрѣвь роукама. князь же се слышавъ радъ вьсть, и посла по нь. и приведоша и къ князю, и князь повѣда ємоу вьси. съ же рече: княже, не вѣдѣ, могоу ли съ нь, да искоусить ми: нѣ тоу ли быка велика и сильна? и налѣзоша вькъ великъ и сильнъ, и повелѣ раздражити быка: вьзложиша на нь желѣза горшца, и быка поустиша, и повѣже быкъ мимо и, и похвати быка роукою за бокъ, и вьши кожую съ мьсы, єлико ємоу роука заи. и рече ємоу Владимѣръ: можши си съ нимъ врати. и на оутрии придоша Печенѣзи, и почаша звати: нѣ ли моужа? се, наша доспѣлъ. Владимѣръ же повелѣ той ноци облаѣши си въ ороужие, и пристоупиша тоу ови. вьпоустиша Печенѣзи моужь свой, вѣ же прѣвеликъ зѣло и страшнъ, и вьстоупи моужь Владимѣръ, и оузрѣ и печенѣжинъ, и посми си, вѣ во срѣднъ тѣломъ. и размѣривъше между оубѣма полкома поустиша и къ себѣ, и ѡста си, и поча си крѣпко держати. и оудави печенѣжина въ роукоу до сьмерти, и оударил имь о землю. и канкоуша, а Печенѣзи повѣгоша, и Роуць погнаша по нихъ сѣкоуше, и прогнаша и. Владимѣръ же радъ вьвь заложи градъ на вродѣ томъ, и нарече и Периславль, за не прѣи славоу отрокъ тѣ. Владимѣръ же великомъ моужемъ сътвори того и отьца юго. Владимѣръ же вьзврати си въ Кьивъ съ повѣдоу и съ славою великою.

Въ лѣто .x.ѡѣ. въ лѣто .x.ѡѣг. въ лѣто .x.ѡѣд. Владимѣръ, видѣвъ церквьє съвершеноу, вьшьдъ въ ню помолити си Богоу, глаголи: Господи Боже, призри съ небесе,

и виждь, и посѣти винограда своего, и съверши, иже насади десѣница твою, новыи люди си, и мѣже обратилъ еси сердце въ разоумъ, познати тебе, Бога истиннаго, и призри на церковь твою си, юже създахъ, недостойный рабъ твой, въ нѣмъ рождаши ти матѣри приснодѣвныи богородица: аще къто помолитъ си въ церкви сей, то оуслыши молитвою юго молитвы ради прѣчистыи богородица. и помолнеишию си юмоу рече сице: даю церкви сей, свѣтѣи богородици, отъ имѣнни моего и отъ градъ моихъ десѣткою часть. и положи написавъ клятвою въ церкви сей, рикы: аще къто сего посюдитъ, да воудеть проклетъ. и въдасть десѣткою Анастасоу корьсоуниноу, и сътвори праздникъ великъ въ тѣ днь воиномъ и старьцемъ людскымъ, и оубогымъ раздаи имѣнни много. по сиухъ же придоша Печенѣзи къ Василевоу, и Владимѣръ съ малою дружиною изиде противоу, и състоупиешамъ си и не могъ сътирпѣти противоу подъбѣгъ ста подъ мостомъ, и едва оукривъ си противяныухъ. и тѣгда овѣща си Владимѣръ поставити церковь Василевъ свѣтаго прѣображении; вѣ бо въ тѣ днь прѣображение господне, югда си вѣсть сѣча. изывъ же Владимѣръ сего постави церковь, и сътвори праздникъ великъ, вари три съта прѣваръ медоу, и съзываетъ воиномъ своимъ и посадникы, старѣишины по всѣмъ градомъ и люди многы, и раздаи оубогымъ три съта гривень. праздновавъ книзь днни осмь въвращашеть си Кыевоу на оусѣпнии свѣтныи богородица, и тоу пакы сътворивъ праздникъ великъ, съзываетъ великое множество народа. види же люди хрестинны соуца радоваше си доушею и тѣломъ, и тако по всьмъ лѣта творивъ. вѣ бо люби словеса книжнаи, слыша бо юдиною евангелие чьтомо: блаженни милостивни, яко ти помиловани боудутъ. и пакы: продайте имѣнни ваша, и дадите нищимъ. и пакы: не съкрывайте себѣ съкровищи на земли, ижеже тѣмъ тѣлнть и татни подѣкопывають, нѣ съкрывайте себѣ съкровищи на небесахъ, ижеже ни тѣмъ тѣлнть, ни татни крадутъ. и Давыда глаголюща: блаженъ моужь мироуши и дамъ. Соломона же слыша глаголюща: въдай нищемоу Богу въ заимъ дають. си слы-

шавъ повелѣ въсыкомуу нищемуу и оубономуу приходить на дворъ княжь и възимати въсыкоу потрѣбоу, питнiе и шде-
ннiе, и отъ скотъницъ коунами. оустрон же и се, рекы: яко немощьнини и больнини не могутъ долѣсти двора моего; повелѣ пристронти кола и въскладъше хлѣбы, миса, ры-
бы, овошь разьноличьный, медъ въ вѣчькахъ, и въ дру-
гыхъ квасъ, возити по градомъ, въпрашающемъ: кѣде
вольнъ и нищъ, не могутъ ходити? тѣмъ раздавахоу на по-
трѣбоу. се же пакы творыше людемъ своимъ, по въсы недѣ-
ли оустави на дворѣ въ гридьници пиръ творити и прихо-
дити болыромъ и гридемъ и сътаскымъ и десытаскымъ и
нарочитымъ моужемъ при князи и безъ князи, бываша
множество мисъ отъ скота и отъ звѣрнынъ, рыше по
изобилнiю отъ всего. югда же подъпныхоутъ сы, начыни-
хоутъ ропѣтати на князь, глаголюще: зъло юсть нашнмъ
главамъ; да намъ юсти дрѣвнынами лѣжницами, а не сребре-
нами. се слышавъ Владимѣръ повелѣ ископати лѣжница
сребренны, юсти дружинѣ, рекы сице: яко сребромъ и зла-
томъ не имамъ налѣсти дружинны, а дружиною налѣзоу
сребро и злато, якоже дѣдъ мой и отыць мой донска съ
дружиною злата и сребра. еѣ бо Владимѣръ любы дружи-
ноу, съ ними доумамъ о строн земльнѣмъ и о ратехъ и оу-
ставѣ земльнѣмъ. и еѣ живы съ князи окольними ми-
ромъ, съ Болеславомъ льдскимъ и съ Стефаномъ оугръ-
скимъ и съ Индрихомъ чешьскимъ, и еѣ миръ междуу
ими и любы. живыше же Владимѣръ въ страцѣ вожин. и
оумножиша съ разбойеи, и рѣша епискоупи Владимѣроу:
се, оумножиша съ разбойници, по чѣто не казниши ихъ?
онъ же рече имъ: бою съ грѣха. они же рѣша юмоу: ты по-
ставленъ юси отъ Бога на казнъ зълымъ а добрымъ на мило-
ваннiе: достонтъ ти казинти разбойника, нъ съ испытомъ.
Владимѣръ же отвергъ виры нача казинти разбойникы
и рѣша епискоупи и старьци: рать многа, а юже вира, то
на ороужии и на коннхъ боуди. и рече Владимѣръ: тако
боуди. и живыше Владимѣръ по оустроеннiю отню и
дѣданю.

XLVI. Въ лѣто . . . . . Владимѣроу же шьдъшю
Новоу Градоу по верховьнимъ вои на Печенѣгы; еѣ бо рать

вѣлика вѣзъ прѣстани, въ се вѣрѣми оувѣдѣша Печенѣзи, яко книзи нѣ тоу, и придоша и сташа около Бѣла Града. и не дадоху вѣмѣсти нѣзъ града, и бысть гладъ великъ въ градѣ, и не бѣ лъзѣ Владимѣроу помощи, не бѣ бо кой оу него, Печенѣгъ же множество много. и оудолжи си остом въ градѣ, и бѣ гладъ великъ, и сътвориша вѣще въ градѣ, и рѣша: се, оуже хоцимъ помрѣти отъ глада, и отъ книзи помощи нѣ тоу, да лоуче ли нѣ помрѣти? вѣдадимъ си Печенѣгомъ, да кого живить, кого ли оумертвять; оуже помираемъ отъ глада. и тако съвѣтъ сътвориша. вѣ же единъ старецъ не былъ на вѣщи томъ, и въпраша: чьсо ради вѣще было? и людие похѣдаша юмоу, яко оутро хотить си людие прѣдати Печенѣгомъ. се слышавъ посла по старѣйшинны градскыи, и рече имъ: слышахъ, яко хоцете си прѣдати Печенѣгомъ. они же рѣша: не сътерпять людие глада. и рече имъ: послушайте мене, не прѣдайте си за три дни, и и вы чьто вѣлю, сътворите. они же ради обѣцаша си послушати. и рече имъ: съварѣте аще и по горсти овьса или пшеница или отроуеий. они же шьдѣше ради съинскаша. и повелѣ женамъ сътворити цѣжда, въ немъже варить кыскаа, и повелѣ ископати кладизъ и въставити тамо кадь и налити цѣжда кадь. и повелѣ дроугъий кладизъ ископати и въставити тамо кадь. и повелѣ искати меоу. они же шьдѣше вѣзмиша меоу лоукно, бѣ бо погрѣвено въ книжи меоушин. и повелѣ расытити вельми и вълнити въ кадь въ дроузѣма кладизи. оутро же повелѣ послати по Печенѣгы. и граждани рѣша, шьдѣше къ Печенѣгомъ: понмѣте къ себѣ талъ нашъ, а вы пондѣте до десяти моужъ въ градѣ, да видите, чьто си дѣють въ градѣ нашема. Печенѣзи же ради вькѣше, мьнише, яко прѣдати си хотить, помша оу ннхъ тали, а сами-извраша лоучьшам моужа, и послаша въ градѣ, да разгледають въ градѣ, чьто си дѣють. и придоша въ градѣ, и рекоша имъ людие: по чьто гоуенте себе? коли можете прѣстоити насъ? аще стонте за десять лѣтъ, чьто можете сътворити намъ? имѣемъ бо кормлю отъ земли: аще ли не вѣроуєте, да оузрите свонма очима. и приведоша и къ кладизю, ндеже цѣжда, и почерпоша вѣдромъ, и литиша

въ латѣхъ. и яко съварнша кысѣль, помѣшше придоша съ ними къ друугомоу кладыю, и почерпоша сыты, и почаша шти сами первое, по томъ же Печенѣзи. и оудивнша съ, и рекоша: не имоутъ вѣрты наши кнѣзи, аще не шдѣтъ сами. людие же нааниша корчагоу цѣжда и сыты отъ кладыи, и вѣдаша Печенѣгомъ. они же пришѣдъше повѣдаша всѣмъ бѣвѣшамъ. и варнѣше шша кнѣзи печенѣжстни, и подивнша съ. и помѣшше тали своимъ и онѣхъ поустигѣше вѣсташа отъ града, и въ своемъ си идоша.

XLVII. Въ лѣто .*хсѣз*. въ лѣто .*хсѣз*. въ лѣто .*хсѣи*. прѣстави съ Малѣфрндъ. въ сѣжде лѣто прѣстави съ и Рогънѣдъ, мати Шрослава.

Въ лѣто .*хсѣд*. прѣстави съ Изиславъ, отьць Брнчнславъ, сынъ Владимѣръ.

Въ лѣто .*хсѣи*. въ лѣто .*хсѣи*. прѣстави съ Бѣславъ, сынъ Изиславъ, вноукъ Владимѣръ.

Въ лѣто .*хсѣи*. въ лѣто .*хсѣи*. въ лѣто .*хсѣи*. въ лѣто .*хсѣи*. прѣнесни свѣтинъ въ свѣтоую богородицоу.

Въ лѣто .*хсѣи*. въ лѣто .*хсѣи*. въ лѣто .*хсѣи*. въ лѣто .*хсѣи*. прѣстави съ цѣсарница Владимѣръ Янна.

Въ лѣто .*хсѣк*. въ лѣто .*хсѣк*. въ лѣто .*хсѣк*. Шрославоу соущю Новѣ Градѣ и оурокомъ дающю Къиевоу двѣ тысоуши гривень отъ года до года, а тысоущю Новѣ Градѣ гривнемъ раздавахоу, а тако дамоу всѣмъ посадници новоградѣстни. а Шрославъ сего не даше отьцю своему. и рече Владимѣръ: трѣкенте поуть, и мостите мостъ; хотишетъ бо на Шрослава ити, на сына своего, нъ разболѣ съ.

Въ лѣто .*хсѣк*. хотищю Владимѣроу ити на Шрослава, Шрославъ посла въ море приведе Барыгы, вои съ отьца своего. нъ Богъ не вѣдасть диволоу радости. Владимѣроу бо разколѣвшю съ въ се вѣрѣмъ вѣше оу него Борнсъ, Печенѣгомъ же идоущемъ на Роусь посла противоу намъ Борнса, самъ бо болише вельми, въ нейже волести и съконьча съ мѣсица июля въ пятый на десѣте дѣнь. оумре же на Берестовѣмъ, и потанша и, вѣ бо Свѣтополкъ Къиевѣ. ношню же между каѣтьма пронмавѣше помостъ,

овертѣвъше въ коварь оужи съвѣсиша на землю, въз-
 ложьше и на сани и възъше поставиша и въ святѣй бо-
 городици, юже вѣ създавъ самъ. се же оувѣдѣвъше
 люднѣ, безъ числа сънидоша си и плакаша си по немъ,
 бошире акты застоупницѣ нхъ земли, оубовни акты корми-
 тели, и вѣложиша и въ корстоу мраморыноу, и съхраниша
 тѣло юго съ плачемоу, влаженаго князы. съ юсть новъй
 Костинтинъ вѣанкаго Рима, иже крести си самъ и люди
 свои: тако и съ сътвори, подобно юмоу. аще бо и вѣ
 прѣжде на скверноноую похотѣ желиш, нъ послѣжде при-
 лежа къ покаинню, икоже апостолъ вѣщаюеть: ижеже оу-
 множи си грѣхъ, тоу изобильствоуиеть благодать. (аще бо
 прѣжде въ невѣждьствѣ ютера вѣша съгрѣшени, послѣ-
 ди же расыпаша си покаиниемъ и милостыниши. икоже
 глаголетъ: въ немъже ти застанюу, въ томъ ти и соудю.
 икоже пророкъ глаголетъ: живѣ азъ Идоной Господь, икоже
 не хоцю съмрти грѣшаника, нъ икоже обрати си юмоу
 отъ поутн своего и живюу быти. обращениемъ обратите
 си отъ поутн своего зѣлаго. мнози бо правдыни твореще
 си и по правдѣ живюущи къ смрти съвращають си пра-
 ваго поутн, и погыбають, а друзи развращени прѣвѣва-
 ють, и къ смрти възпомноутъ си, и покаиниемъ до-
 брымъ очистити грѣхы, икоже пророкъ глаголетъ: прав-
 дыный не възможе съпасти си въ днь грѣха юго. югда
 рекоу правдыномоу: живѣ боудши, снй оуповиеть прав-
 дою своею, ти сътворишь безаконие, вси правда юго не
 възпоминеть си, въ неправдѣ юго, юже сътвори, въ ней
 оумреть. и югда рекоу нечестивомоу: смртию оумреш, ти
 обратити си отъ поутн своего, и сътворишь соудъ и прав-
 доу, и заимъ отъдасть, и възхущеннѣ възвратити, вси
 грѣси юго, иже съгрѣшилъ юсть, не помноутъ си, ико
 соудъ и правдоу сътворишь юсть, и живѣ боудеть въ
 нхъ. комоуждо васъ соудю по поутн юго, доме израи-
 левъ. снй же оумеръ въ исповѣданнн добрымъ покаиниемъ
 расыпа грѣхы свои и милостыниши, иже юсть паче всего
 добрымъ, милостыни бо хоцю, рече, а не жертвѣ. миро-
 стыни бо юсть всего луче и вѣше, възводиши до самого
 невеси прѣдъ Богъ, икоже ангелъ Корнилиевнн рече: мо-

ЛНТЕМЪ ТВОИМЪ И МИЛОСТНЫМЪ ТВОИМЪ ВЪЗНДОША ВЪ ПАМЯТЬ
 ПРѢДЪ БОГОМЪ). ДНЕВНО ЖЕ ЮСТЬ СЯ, КОЛНКО ДОКРА СЪТВОРИЛЪ
 РОУСТЪЕТЪИ ЗЕМЛИ, КРЕСТИЕШЪ Ю. МЫ ЖЕ, ХРИСТИАНЕ СОУЩЕ,
 НЕ ВЪЗДАЕМЪ ПОЧЪСТИМЪ ПРОТНКОУ ОНОГО ВЪЗДАНИЮ. АЩЕ БО
 ОНЪ НЕ КРЕСТИЛЪ БЫ НАСЪ, ТО ИШНѢ БЫЛИ БЫХОМЪ ВЪ ПРѢ-
 ЛЬСТИ ДИШКОМЪ, ИЖОЖЕ И ПРАРОДИТЕЛИ НАШИ ПОГЫНОУША. ДА
 АЩЕ БЫХОМЪ ИМѢЛИ ПОТЪЩАННЕ И МОЛБЕШЪ ПРИНОСИМЪ
 БОГОУ ЗА НА ВЪ ДЪНЬ ПРѢСТАВЛЕННН ИЮГО, ВИДЕШЪ БОГА
 ТЪЩАННЕ НАШЕ КЪ НЕМОУ, ПРОСЛАВИЛЪ БЫ И, НАМЪ БО ДО-
 СТОИТЪ ЗА НА БОГА МОЛИТИ, ПО НЕЖЕ ТѢМЪ БОГА ПОЗНАХОМЪ.
 ИЪ ДАЖДЕ ТИ ГОСПОДЬ ПО СЪРДАЦЮ ТВОИМОУ, И ВСЕМЪ ПРОШЕ-
 ННЫМЪ ТВОИМЪ ИСПОЛНИ, ИЮГОЖЕ ЖЕЛАШЕ ЦѢСАРЪСТВА НЕВСЪМАГО,
 ДАЖДЕ ТИ ГОСПОДЬ ВЪННЦЪ СЪ ПРАВЕДАНЫМЪ, ВЪ ПИЩИ РАЙ-
 СТЪИИ ВЕСЕЛНН И АНГЪСТВОВАННН СЪ ПЕРАМОМЪ И СЪ ПРОЧИ-
 ННЫМЪ ПАТРИШРОУ, ИЖОЖЕ ГОЛОМОНЪ РЪЧЕ: ОУМЕРЪШНО МОУЖНО
 ПРАВЕДАНОУ НЕ ПОГЫБЕЛЪШЪ ОУПОВАННН. СЕГО БО ПАМЯТЬ ДРО-
 ЖАТЪ РОУСЪСТНН ЛЮДНН, ПОМННЮЩЕ СЕНТОУ КРЕЩЕННН, И
 ПРОСЛАВНЮТЪ БОГА ВЪ МОЛНТЕАУХЪ И ВЪ ПѢСНУХЪ И ВЪ ПСАЛ-
 МЪХЪ, ПОЮЩЕ ГОСПОДЕН, ИОВНН ЛЮДНН, ПРОСѢЩЕНН СЕН-
 ТЪМЪ ДОУХОМЪ, ЧАЮЩЕ НАДЕЖДА, ВЕЛНКАГО БОГА И СЪПАСА НА-
 ШЕГО ИНОУСА ХРИСТА ВЪЗДАТИ КОМОУЖДО ПРОТНКОУ ТРОУ-
 ДОМЪ НЕИЗРНЧНОЮЮ РАДОШЪ, ЮЖЕ БОУДИ ОУЛОУЧИТИ ВЪСЪМЪ
 ХРИСТННОМЪ. СЕНТОПОЛКЪ ЖЕ СЪДЕ КЪШЕВЪ ПО ОТАЦН СВО-
 ИЕМЪ, И СЪЗВА КЪШНЦЫ, И НАЧА ДАШТИ ИМЪ ИМѢННН, ОНИ ЖЕ
 ПРИИМАХОУ. И НЕ БѢ СЪРДЦЕ ИХЪ СЪ ИМЪ, ИЖО ВРАТНН ИХЪ
 БѢША СЪ БОРНСОМЪ. БОРНСОУ ЖЕ ВЪЗВРАТНВЕШНЮ СЯ СЪ ВОИ,
 НЕ ОБРѢТЪШЮ ПЕЧЕНЪГЪ, ВѢШЪ ПРНДЕ КЪ НЕМОУ: ОТАЦЪ ТИ
 ОУМЕРЪЛЪ. И ПЛАКА СЯ ПО ОТАЦН ВЪСАМЪ, ЛЮБИМЪ БО БѢ ОТА-
 ЦЕМЪ СВОИМЪ ПАЧЕ ВЪСѢХЪ, И СТА НА ПЛАТЪКЪ ПРИИМЪДЪ. РѢША
 ЖЕ ЮМОУ ДРОУЖИНА ОТАНН: СЯ, ДРОУЖИНА ОУ ТЕБѢ ОТАНН И
 ВОИ, ПОИДИ, СИДИ КЪШЕВЪ НА СТОЛѢ ОТАНН. ОНЪ ЖЕ РЪЧЕ: НЕ
 БОУДИ МЪНѢ ВЪЗЪТИ РОУКЪ НА БРАТА СВОЕГО СТАРѢЙШАГО,
 АЩЕ ОТАЦЪ МИ ОУМРЕ, ТО СЯ МИ БОУДИ ВЪ ОТАЦА МѢСТО. И СЯ
 СЪШМЪВЪШЕ ВОИ РАЗНДОША СЯ ОТЪ НЕГО. БОРНСЪ ЖЕ СТОИШЕ
 СЪ ОТРОКЪ СВОИМЪ. СЕНТОПОЛКЪ ЖЕ ИСПОЛННЪ СЯ ВЪЗАН-
 ННЫМЪ, КЪШЕВЪ СЪМЪСЛЪ ПРИИМЪ, ПОСЫЛАИ КЪ БОРНСОУ ГЛА-
 ГОЛАШЕ: ИЖО СЪ ТОВОЮ ХОЦЮ ЛЮБЕШЪ ИМѢТИ, И КЪ ОТАЦЮ
 ПРНДАМЪ ТИ, ЛЪСТИ ПОДЪ ИМЪ, КАКО БЫ И ПОГОУЕНТИ.

Святѣполкъ же приде ношню Вѣшеградаоу, отай призва
 Поутышу и вѣшеградскыи воирыца, и рече имъ: при-
 юте ли ми вѣсѣмъ сердыцемъ? рече же Поутыша съ вѣше-
 градыци: можемъ главы свои съложити за ты. онъ же рече
 имъ: не повѣдоуши никомоу же шьдъше оуенити врата мо-
 юго Бориса. они же въ скорѣ обѣцаша си юмоу се сътво-
 рити. о сиковыхъ бо Соломонъ рече: скорн соутъ проли-
 ти кровь безъ правды, ти ко обѣщаютъ си крови, и съ-
 бирають сѣбѣ зѣла, си поутниѣ соутъ съконьчавающихся
 беззаконие, нечѣстивыи бо свою доушу юмлють. посланин
 же придоша на Ильтоу ношню, и подѣстоупиша влиже, и
 слышаша блаженаго Бориса поюща заоутреню, вѣ бо юмоу
 вѣсть оуже, яко хотыте погоуенти и. и вѣставъ нача пѣти,
 глаголы: Господи, чѣто си оумножиша сътоужающии
 мѣнѣ? мнози вѣстають на ми. и пакты: яко стрѣлы твои
 вѣнъзоша въ мѣнѣ, яко азъ на раны готовъ, и болѣзнь
 мои прѣдъ мѣною юсть. и пакты глаголаше: Господи, оу-
 слыши молитвою мою, и не вѣниди въ соудъ съ рабомъ
 своимъ, яко не оправдять си прѣдъ тобою вѣсыкъ жи-
 выи, яко погна врагъ доушу мою. и коньчавъ ексапсалъма,
 оувѣдѣвъ, яко послани соутъ гоуенти юго, нача пѣти псалъ-
 тырь, глаголы: яко обидоша ми оуныци тоучьни, и съборъ
 зѣлобнѣвыхъ оудѣ ми, Господи, Боже мой, на ты оуповахъ,
 съпаси ми, и отъ вѣсѣхъ гонящихъ избеаи ми. по семь
 же: нача кануити пѣти. таче коньчавъ заоутреню помоли
 си, глаголы, зъри на иконоу, на образъ владычнь, гла-
 голы: сице: Господи Исоусе Христе, иже симъ образомъ
 шен си на земли съпасении ради нашего, изволивъ своею
 волю пригвоздити на крестѣ роуцѣ свои и приметъ страсть
 грѣхъ ради нашихъ, тако и мене съподоби приняти страсть.
 се же не отъ противныхъ принимаю, нъ отъ врата своего,
 и не сътвори юмоу, Господи, въ семь грѣха. и помолнѣ-
 шю си юмоу възлеже на одрѣ своемъ. и се, нападаша акы
 зѣбѣриѣ дивни около шатыра, и насоуноуша и копни, и
 проводоша Бориса, и слоугоу юго, падъша на немъ, проводо-
 ша съ нимъ, вѣ бо съ любилимъ Борисомъ. выше отрокъ съ
 родомъ сынъ оугорскъ, именовъ Георгий, югоже любилше по
 великоу Борисъ, вѣ бо възложилъ на нь гривню златоу

великоу, въ нейже прѣдѣстоише прѣдъ нимъ, изениша же и
 ниты отроки Борисовы многы. Георгиеви же самоу не мо-
 гоуще въ борзѣ снхити гривны съ шны, оуѣккноуша гла-
 воу юго, и тако снхнша гривноу тоу, а главоу отверго-
 ша прочь. тѣмъже послѣжде не обрѣтоша тѣла юго въ
 троуини. Бориса же оуенивѣше окаинни, въвертѣвѣше въ
 шатърь, възложивѣше на кола, повезоша и, юще дышюцю
 юмоу. оувѣдѣвъ же се окаинный Свѣтополкъ, яко юще ды-
 шеть, посла два Барига приконьчатъ юго. онѣма же пришъ-
 дѣшима и видѣвѣшима, яко юще живѣ юсть, юдннѣ юю
 извайткъ мьчѣ пронзе и къ сердцею. и тако съконыча си вла-
 жиный Борисъ, вѣкнѣць примѣ отъ Христа Бога съ правь-
 дными, причтъ си съ пророкы и апостолы, съ анкы
 моченичскымы вѣдварши си, Иерамоу на лонѣ почивам,
 види неизреченоую радость, въспѣвамъ съ ангелы и ве-
 сели си съ анкы свѣтлыхъ. и положиша тѣло юго, при-
 несѣше отай Вшыградоу, въ церкѣви свѣтаго Василиа.
 окаинни же си оуеница придоша къ Свѣтополкоу, акы хва-
 лоу имоуше, безаконници. соутъ же имена симъ законо-
 прѣстоупникомъ: Поутыша и Тальць, Словичъ, Лишько,
 отьць же ихъ сотона. сици бо слоугы бѣси бѣвають, бѣси
 бо на зѣлою постылаюми бѣвають, ангели на благою посты-
 лаюми. ангель бо чловѣкоу зѣла не сътвориють, нѣ бла-
 гою мьслить юмоу вьсегда, паче же хрестинномъ помога-
 ють и застоупають отъ соупротивнаго дивкола, а бѣси на
 зѣлою вьсегда ловить, завидише юмоу, по неже видѣтъ чло-
 вѣка Богомъ почтена, и завидише юмоу на зѣло сълѣми ско-
 ри соутъ. зѣлъ бо чловѣкъ, тѣща си на зѣлою, не хоужднй
 юсть бѣса, бѣси бо Бога вонть си, зѣлъ чловѣкъ ни Бога
 вонть си, ни чловѣкъ си стыднть, бѣси бо креста си вонть
 господны, а чловѣкъ зѣлъ ни креста си вонть. Свѣтополкъ
 же окаинный помьсли въ себѣ, рекы: се, оуенихъ Бориса,
 како вѣ оуенти Глѣка? и примѣ помьслъ Кайновъ, съ
 лѣстню посла къ Глѣвоу, глагола сице: понди. въ борзѣ,
 отьць ты зоветь, не здравить во вельми. Глѣвъ же въ бор-
 зѣ вѣсѣдъ на кони, съ малою дружиною понде, вѣ бо по-
 слоушьланвѣ отьцю. и пришъдѣшю юмоу на Благоу, на по-
 ли потъче си конь въ ровѣ, и налони юмоу ногоу мало. и

приде Смольньскоу, и поиде отъ Смольньска, яко зрѣемо, и ста на Смидинѣ въ насадѣ. въ се же врѣмѣ пришла еѣ вѣсть къ Шрославоу отъ Прѣдъславѣ о отъни съмърти, и посла Шрослава къ Глѣбоу, глаголи: не ходи, отъца ти оумрла, а братѣ ти оуениенѣ отъ Свѣтополака. се слышавѣ Глѣбѣ възъпи вѣльми съ слезами, плача си по отъци, паче же по братѣ, и нача молити си съ слезами, глаголи: оубѣ мѣнѣ, Господи, лоуче въ ми оумрѣти съ братомъ нежели жити на свѣтѣ семь; аще во вѣхъ, брате мой, видѣла лице твое ангельское, оумрла вѣхъ съ тобою: нынѣ же чѣсо ради остахъ азъ живннѣ? кѣде соуть слова твоя, шже глагола къ мѣнѣ, брате мой любимый? нынѣ оуже не оуслышю тихаго твоего наказаннѣ, да аще вси полуучилѣ дерзновеиниѣ оу Бога, моли си о мѣнѣ, да и азъ вѣхъ тоужде страсть приша, лоуче въ ми съ тобою оумрѣти, неже въ свѣтѣ семь прѣлѣстывѣмѣ жити. и сице умоу молищю си съ слезами, се, въ незапоу придоша посланни отъ Свѣтополака на погоуеленнѣ Глѣбоу, и тоу аениѣ посланни шша корабель Глѣбовѣ, и обнажиша оружии. отроци Глѣбови оуныша. окаяный же посланный Гормѣсѣрѣ повелѣ въ борзѣ зарѣзати Глѣба, поварѣ же Глѣбовѣ, именемъ Горчиннѣ, изназѣ ножъ зарѣза Глѣба. акы агни испорочно принесе си на жертвоу Богови, въ коню благооуханнѣ, жертва словеснаѣ, и прии вѣнѣцѣ, въшадѣ въ нечесаннѣ обитѣлан оузрѣ жеалемаго брата своего, и радоваше си съ нимъ неизреченою радостнѣ, юже оулоучиста братолюбиемѣ своимъ. се, кола добро и кола красно неже жити братомѣ въ коупѣ. окаянни же възвратиша си въспитѣ, якоже рече Давыдѣ: да възвратитѣ си грѣшннѣци въ адѣ. онѣмѣ же пришадѣшѣмѣ повѣдаша Свѣтополакоу: яко сътворихомѣ повелѣннѣмѣ тобою. онѣ же се слышавѣ възнесе си сердце юго вольма, не вѣдѣмъ Давыда глаголюща: чѣто си хвалиши о злѣбѣ, сильннѣй? незаконнѣ въсь днѣ оумысан изыкъ твой. Глѣбоу же оуенивоу вѣвѣшю и поверженоу на ерѣзѣ междуу дѣма кладама, по семь възвѣмѣши везоша и, и положиша и оу брата своего Бориса въ церквен скытаго Василии. и съвѣоуплена тѣлома, паче же доушама, оу кладыкы въскхъ цѣсарѣ прѣкыва-

юща въ радости вѣсконачьнѣй, въ свѣтѣ неизреченѣмъ, подающа цѣлѣбныи дары роуцъстѣй земан, и никѣмъ прихощимъ странанымъ съ вѣрою дающа ицѣлѣннѣ, хромымъ ходити, слѣпымъ прозрѣннѣ, болимъ цѣлѣбъ, окованымъ разрѣшеннѣ, тѣмницамъ отвѣрженнѣ, печальнымъ оутѣхоу, напастнымъ избавленнѣ, и юста застоуяника роуцъстѣй земан и свѣтильника снѣюра и молища съ въ нноу къ владыцѣ о своихъ людехъ. тѣмаже и мы должни юсмы хвалити достойно страсотерпыца Христова, молища съ прилежно къ нма, рекоущи: радодуйта съ, страсотерпыца Христова, застоуяника роуцъстѣй земан, иже ицѣлѣннѣ подаюта прихощимъ къ кама вѣрою и любѣвню; радодуйта съ, небесныи жители, въ плоти ангела бѣста, юдиномыслынаи слоужители, верста юдинообразна, свѣтымъ юдинодоушына, тѣма страждущимъ въсѣмъ ицѣлѣннѣ подаюта; радодуйта съ, Борисе и Габѣе ногомоудраи, иже потока точита отъ кладизи воды живиносымыи, ицѣлѣннѣ истѣкають вѣранымъ людемъ; радодуйта съ, лочкаваго змии поправѣша, лоча свѣтозарьна ивѣста съ, иже свѣтилѣ озарююща въсю землю роуцъскою, въсѣгда тѣмоу отагоныща, швлюща съ вѣрою неоуклонною; радодуйта съ, недрѣмананое око сътижлѣвѣша, доуша на съвершиннѣ божиныхъ свѣтыхъ заповѣднѣй приимѣша въ сердцаи своимъ, блаженам; радодуйта съ, брата, въ коупѣ въ мѣстѣхъ златозарныхъ, въ слѣхъ небесныхъ, въ слѣтѣ неоувыдающни, юиже по достоиннѣ съподовѣста съ; радодуйта съ, божиини свѣтлостями ивѣ обилстаюма, въсѣго мира обѣходита, вѣсы отагоныщы, недоугъ ицѣлѣюща, свѣтильниина прѣдобраи, застоуяника тѣлаи, соуща съ Богомъ, божюствынаи лочами радживывама въ нноу, доваши страсяннка, доуша просѣщающа вѣрлымъ людемъ, възвѣсна бо ютъ ваю свѣтоносныи любѣи небесныи, тѣма красныхъ въсѣхъ наследоваста въ небесанѣмъ житни, славоу и райскою пицоу и свѣтѣ разоумьнѣй, краснымъ радости; радодуйти съ, иже въси напашюща сердца, горѣсти и волѣзни отагоныща, страсти златыи ицѣлѣюща, каплами кровеыными свѣтымъ очервѣвѣша багриницю, славынаи, тоу же краснѣно носыща съ

Христомъ цѣсарьствоуѣта вьсегда, молища си за новыи люди хрестыньскыи и съродьникы свои, земля бо роусьска благословенна си ваю кровню, и мощьми лежаща въ церквѣви доухомъ божьствьнѣ просѣщаѣта, въ нейже съ моученикы шко моученика за люди свои молита си. радоуѣта си, свѣтлѣй звѣздѣ, за оутра въсходьшии. иъ христолюбиваи страсотерпаца и застоупаника наша, покорита поганьныи подѣ нозѣ книземъ нашимъ, молища си къ владыцѣ Богоу нашему мирно прѣвѣвати въ съвѣноуплинни и въ съдравни, избавляюща отъ оусобьныи рати и отъ пронырства дивьколы, съподобита же и насъ, поюцихъ и почитаюцихъ ваю чьстною торжество, въ вьси вѣкы до съконьчании.

XLVIII. Святуполкъ же съ окаиньый и зълый оуби Святослава, пославъ къ горѣ оугорьстѣй, бѣжащю юмоу въ Оугры, и нача помышляти, шко извеню вьсю братню свою, и приемоу власть роусьскоую юдиниъ, помысливъ късокооумливемъ своимъ, не вѣды, шко Богъ даѣтъ власть, юмоуже хоцетъ, поставляѣтъ бо цѣсари и князи кышьнии, югоже хоцетъ. аще бо каи земля оуправитъ си прѣдъ Богомъ, поставляѣтъ юй цѣсари или князи правьдана, любища соудъ и правьдоу, и властели оустраѣтъ и соудню правьщаго соудъ. аще бо князи правьдени бывають къ земли, то многа отѣдають си съгрѣшении земли: аще ли вълн и лоукави бывають, то больше зѣло наводитъ Богъ на землю, по неже тѣ глава юсть земля, тако бо Исани рече: съгрѣшнша отъ главы и до ногю, юже юсть отъ цѣсари и до простыхъ людей. лютѣ бо градоу томоу, въ немъже князь оунъ, любий вино пити съ гоусьми и съ младыи съвѣтаникы. сиковымъ бо Богъ даѣтъ за грѣхы, а старымъ и моудрымъ отиметь, шкоже Исани глаголетъ: отиметь Господь отъ Иероусалима крѣпъкаго, исполнна и чловѣка храбра и соудню и пророка и съмысльна и старьца и дивьна съвѣтаника и моудра хытрьца и разоумьна послоушына. и поставлю оуношю князи имъ, и роугатели обладають ими. Святуполкъ же окаиньый нача княжити Кывѣкъ. съзавѣтъ люди нача даити обѣмъ корзна, а дроугымъ коунами, раздаи множество отъча богатства. Прославоу

же не вѣдоущю отъны смерти Барызи вихоу мнози оу
 Шрослава, и насиліе творихоу новоградецѣмъ и женамъ
 ихъ. и вѣставъше новоградецѣи извѣща Барыгъ въ дворѣ
 Поромони, и разгнѣва съ Шрославѣ, и шедъ на Рокомъ
 сѣде въ дворѣ, и пославъ къ новоградецѣмъ рече: оуже
 мѣнѣ снхъ нѣк крѣсити. и позва къ себѣ нарочитымъ моу-
 жа, иже вихоу искан Барыгъ, и областнѣвъ и искче. въ
 тоужде ноцѣ приде юмоу вѣсть изъ Кыева отъ сестры
 юго Прѣдѣславъ: се, отъць ти оумеръ, а Свѣтополкъ сѣ-
 дить ти Кыевѣ, оубнѣвъ Бориса и по Глѣва пославъ, а
 блюди съ юго по великоу. се слышавъ печальнѣ бысть о
 отъци и о дружинѣ. за оутра же събравъ извѣтъкъ
 Новоградецѣ Шрославѣ рече: о любя моя дружина, юже
 вѣчера извѣхъ, а нѣны быша на добѣ. и оутре слезы,
 и рече нмѣ на вѣщи: отъць мой оумеръ, а Свѣто-
 полкъ сѣдить Кыевѣ, извѣкамъ братию свою. и рѣши
 новоградецѣи: аще, книже, и братны наша искчена соутъ,
 можемъ по тебѣ брати. и събра Шрославѣ Барыгъ тывоу-
 щю а прочнихъ вой четьри десяти тывоушь, и понде на
 Свѣтополка, нарекъ Бога, рекы: не ѣ почухъ извѣвати
 братню, иъ онъ: да воудеть отъмьстникъ Богъ крове
 братны моѣи, за не безъ винты пролихъ крове Борисовоу и
 Глѣковоу правдыноу: юда и мѣнѣ сицежде сътворитъ?
 иъ соуди ми, Господи, по правдѣ, да съкончыеть съ
 зълоба грѣшнаго. и понде на Свѣтополка. слышавъ же се
 Свѣтополкъ, ндоуща Шрослава, пристронъ безъ числа вой,
 Роуен и Печенѣгъ, и изиде противоу Любечю, обѣ онъ
 полъ Днѣпра, а Шрославѣ обѣ съ.

XLIX. Въ лѣто .х.ѡѣкд. приде Шрославѣ на Свѣто-
 полка, и сташа противоу обѣ оба полъ Днѣпра, и не смѣ-
 хоу ни си на оны нанти, ни ти на снхъ, и стоимша мѣсца
 три противоу себѣ. и воювода нача Свѣтополчъ, вѣдъ вѣз-
 лѣ врѣгъ, оукарити новоградецѣа, глаголы: чѣто придосте
 съ хромьцѣмъ симъ, а въ плотъници соущѣ? а приставимъ
 въ храмъ роуенти нашнхъ. се слышавъше новоградецѣи
 рѣши Шрославоу: ико за оутра прѣвеземъ съ на ны, аще
 кѣто не пондетъ съ нами, сами юго потънимъ. вѣ бо оуже
 въ замразъ. Свѣтополкъ стоимше междуо двѣма юзерома.

и всю ночь пилъ еѣ съ дружиною своею. Ирославъ же за оутра исполчнѣ дружиноу свою противоу свѣтоу прѣвизе си. и вѣсѣдѣши на вѣггъ отриноуша ладни отъ вѣгга, и пондоша противоу свѣк, и състоупиша си на мѣстѣ. вѣсть сѣча зѣла, и не еѣ лѣзѣ изерома Пиченѣгомъ помогати. и притисноуша Свѣтополка съ дружиною къ изероу, и вѣстоупиша на ледѣ, и обломи си съ инми ледѣ, и одалати нача Ирославъ, Свѣтополкъ же вѣжа въ Лиухы. Ирославъ же сѣде Къивѣѣ на столѣ отъми и дѣдъни. и вѣ тѣгда Ирославъ лѣтѣ двою десетоу и осми.

Въ лѣто .x.ѣфкѣ. Ирославъ иде въ Къивѣ, и погорѣ церквѣи.

Л. Въ лѣто .x.ѣфкѣ. приде Болеславъ съ Свѣтополкомъ на Ирослава съ Лиухы. Ирославъ же съвѣкоупиѣ Роуѣ, Барыгы и Глобѣнты, понде противоу Болеславоу и Свѣтополкоу, и приде Болънию, и сташа оба полъ рѣкы Боуга. и еѣ оу Ирослава кормиальцѣ и козвода, именованъ Боуды, и нача оукариши Болеслава, глаголю: да то ти проведемъ трѣскою чрѣво твою толстою. еѣ бо Болеславъ великъ и тыжкъ, яко ни на кони могъ сѣдѣти, иѣ вѣши съмысльнѣ. и рече Болеславъ къ дружинѣ своей: аще вѣм сего оукора иѣ жалѣ, азѣ идинѣ погыноу. вѣсѣдѣ на конѣ вѣереде вѣ рѣкоу, и по немъ вон зего: Ирославъ же не оутыгноу исполчити си, и повѣди Болеславъ Ирослава. Ирославъ же оубѣжа съ четырьми моужи Новоу Градоу, Болеславъ же вѣинде въ Къивѣ съ Свѣтополкомъ. и рече Болеславъ: разведѣте дружиноу мою по градомъ на покормѣ. и вѣсть тако. Ирославоу же приѣгъшию Новоу Градоу, хотиши вѣжати за море, и посадьникъ Къснѣтинѣ, сынъ Доврѣны, съ новоградци расѣкоша ладни Ирослави, рѣкоуше: хоцимъ си и ище вѣити съ Болеславоу и съ Свѣтополкомъ. начаша скотъ съенрати, отъ моужа по четыри коунъ, а отъ старостѣ по десѣтъ гривнѣ, а отъ волиръ по осмѣ на десѣте гривнѣ. и приведоша Барыгы, и вѣдаша имѣ скотъ, и съвѣкоупи Ирославъ вои многы. Болеславъ же еѣ Къивѣ сѣди, окаянныи же Свѣтополкъ рече: иванкоже Лиуховѣ по градомъ, и збѣжайте и. и и збѣиша Лиухы. Болеславъ же повѣже изъ Къивѣ, вѣзьмѣ именованіе и

болшры Ирославы и сестрѣ юго, и Анастаса пристава деситиннаго къ имѣнню (бѣ бо си юмоу вѣвѣрилъ лъстню) и людий множество веде съ совою, и градъ черевнѣскымъ замъ сибѣ, и приде въ свою землю. Свѣтополкъ же нача книжити Кыевѣ, и понде Ирославъ на Свѣтополка, и по-кѣди Ирославъ Свѣтополка, и вѣжа Свѣтополкъ въ Печенѣгы.

ЛІ. Въ лѣто .дѣфкз. приде Свѣтополкъ съ Печенѣгы къ сплѣ тѣжацѣ, и Ирославъ събра множество вой, и изиде прѣтикоу юмоу на Пальтоу. Ирославъ ста на мѣстѣ, идеже оуениша Бориса. и въздѣвѣ роуцѣ на неко рече: кровь брата моего вѣпниеть къ тебѣ, владѣко, мѣсти отъ крове праведнаго сего, икоже мѣстнаѣ юси крове Ивелевѣ, положиеш на Кайнѣ станаши и трисение, тако положи и на семь. помолниеш си рече: брата мой, аще юста и тѣломъ отъ сюда, нѣ молитвою помозѣта ми на противнаго сего, оуеницю и гордаго. и се юмоу рекъшию пондоша прѣтикоу сибѣ, и покрѣша поле алатѣскою овою отъ множества вой. бѣ же пытѣкъ тѣгда, възходѣшию солнѣцю, и състоупниша си овою, и вѣсть сѣча зѣла, икоже нѣ была въ Роуси. и за роуцѣ юмлюще сѣчахоу си, и състоупниша си трижды, ико по оудолниемъ крови тиши. къ вечероу же одолѣ Ирославъ, а Свѣтополкъ вѣжа. и вѣжацию юмоу нападе на нь вѣсь, и раслабѣша кости юго, и не можаше сѣдѣти на кони, и несѣхоутъ и на носилѣхъ, и принесоша и къ Берестню, вѣгающе съ нимъ. онъ же глаголаше: побѣгнѣте съ мною, женоутъ по насъ. отроци же юго вѣсылахоу прѣтикоу: юда кѣто женеть по насъ? и не бѣ никогоже въ слѣдѣ гонѣща, и вѣжахоу съ нимъ. онъ же въ немощи лежа. и възхопиеш си глаголаше: юси женоутъ, побѣгнѣте. не можаше терпѣти на юдннѣмъ мѣстѣ, и пробѣжа амѣскоюю землю, гонимъ бо живимъ гнѣвомъ, и прѣвѣжа въ поустыню между Аиухы и Чехы, и тоу испроверже зѣлѣ животъ свой. югоже по правдѣ, ико неправедна, соудоу нашѣдѣшию на нь, по отъшѣствии сего сѣкта прииша моуцѣ, окаянаго: показоваше мѣѣ посланаѣ пагоубѣнаѣ рана, въ сѣмерть немилостивѣно вѣгна и, и по сѣмерти вѣчно моучимъ юсть сѣвизанъ. юсть же могыла юго къ поустыни

и до сего дѣне, исходить же отъ немъ смрадъ зълъ. се же Богъ показа на наказаніе княземъ роусьскымъ, да, аще снѣ ище сицежде сътворить, се слышавѣше, тоужде казнь приимуть, нѣ и колышо сѣм, по неже вѣдоуще се сътворить такожде зѣло оубиство. седмь бо мѣстнѣхъ прии Каннѣ, оубивѣ Ивеля, а Ламехъ седмь десѣтъ: по неже вѣ Каннѣ не вѣды мѣрении приити отъ Бога, а Ламехъ, вѣды казнь, бѣмѣшюю на прародителѣи юго, сътвори оубиство. рече бо Ламехъ къ своимъ женама: моужа оубихъ въ вѣдѣ мѣнѣ и оубошю въ извоу мѣнѣ, тѣмъ же, рече, седмь десѣтъ мѣстнѣхъ на мѣнѣ, по неже, рече, вѣдѣмъ сътворихъ. съ Ламехъ оуби два брата Внохова, и пошъ сѣбѣ женѣ юю: съ же Свѣтополкъ, новыи Ивемелехъ, иже сѣ вѣ родилъ отъ прѣлюбодѣннии, иже изен братню свою, сыны Гедѣоновъ. тако и съ бѣмѣсть. Ирославъ же сѣде Къивѣ, оутеръ пота съ дружинною своею, показавъ побѣдоу и троудъ великъ.

Въ лѣто .х.ѣлх. роди сѣ оу Ирослава сынъ, и нарече имя юмоу Владимѣръ.

Въ лѣто .х.ѣлж. приде Брычиславъ, сынъ Изиславъ, вноукъ Владимѣръ, на Новѣ Градѣ, и замъ Новѣ Градѣ, и поимъ множество новоградьцѣхъ и имѣнниѣ ихъ поиде Полотьскоу опитъ. и пришѣдѣшю юмоу къ Соудомирн рѣцѣ, Ирославъ изъ Къивѣ въ седмѣи дѣнь постиже и тоу, и побѣди Ирославъ Брычислава, и новоградьца брати Новоу Градоу, а Брычиславъ вѣжа Полотьскоу.

LII. Въ лѣто .х.ѣлз. приде Ирославъ къ Берестню. въ сѣ же врѣмена Мѣстиславоу соущю Тмоуторокани поиде на Касогъ. слышавъ же сѣ князь касожскѣи Редѣди изиде противоу томоу, и ставѣшима обѣма полкома противоу сѣбѣ рече Редѣди къ Мѣстиславоу: чѣсо ради гоубивѣ доужинноу междуо собою? нѣ сънидѣвѣ сѣ сама брата: да аще одолѣвши ты, то вѣзьмѣши имѣнниѣ мое и женоу мою и дѣти мои и землю мою; аще ли азъ одолѣю, то вѣзьмоу твоѣ еѣсе. и рече Мѣстиславъ: тако боудн. и рече Редѣди къ Мѣстиславоу: не ороуживѣмъ сѣ вийвѣ, нѣ борьбою. и иста сѣ брати крѣпъко, и на долзѣ борюшима сѣ има нача изнемагати Мѣстислава, вѣ бо великъ и сильнѣ

Рече же, и рече Мъстиславъ: о прѣчистаи богородице, помози ми, аще во одолѣю семоу, съзиждоу церковь въ имя твое: и се рекъ оудари имя о землю, и вѣнызе ножь, и зарѣза Редедю, и шьдъ къ землю юго възи все имѣние юго, жиноу юго и дѣти юго, и дань възложи на Касогъ, и пришьдъ Тмоутороканю заложу церковь свѣтымъ богородица, и създаю, иже стонтъ и до сего дане Тмоуторокани.

Бѣ лѣто . . . 894. понде Мъстиславъ на Ирславѣ съ Козары и съ Касогы.

ЛIII. Бѣ лѣто . . . 894. Ирславоу соуцию Новѣ Градѣ приде Мъстиславъ изъ Тмоуторокани Кыввоу, и не приша юго кыше. онъ же шьдъ сѣде на столѣ Черниговѣ, Ирславоу соуцию Новѣ Градѣ тѣгда. въ се же лѣто вѣсташа волсен въ Соуздали, и изенвахоу старою чадъ по диволоу наоученню и бѣсованию, глаголюще: яко си держать говино. и бѣ митѣжъ великъ. и гладъ по въсей той странѣ. и идоша по Болзѣ вси людие въ Болгары, и привезоша жито, и тако ожиша. слышавъ же Ирславъ волхвы приде Соуздаю, и изимавъ волхвы расточи, а друугыи показни, рекъ сице: Богъ наводитъ по грѣхомъ на коюждо землю гладомъ или моромъ ли ведромъ ли иною казнию, а чловѣкъ не вѣсть ничѣтоже. и възвративъ си Ирславъ приде Новоу Градоу, и посла за море по Барыгы. и приде Икоунъ съ Барыгы. и бѣ Икоунъ слѣпъ, и лоуда бѣ оу него златомъ истѣкана. и приде къ Ирславоу. и иде Ирславъ съ Икоуномъ на Мъстислава, Мъстиславъ же слышавъ възиде противоу има къ Анствиноу. Мъстиславъ же съ вечера исполчивъ друужиноу постави Стѣверъ въ чело противоу Барыгомъ, а самъ ста съ друужиною своею по крилома. и вѣвѣши ноши бѣсть тѣма и молнии и громъ и дѣждь. и рече Мъстиславъ дружинѣ своей: пондѣмъ на ны. и понде Мъстиславъ, и Ирславъ противоу юмоу. и състоупи си чело, Стѣверъ, съ Барыгы, и троуднша си Барызи стѣкоуше Стѣверъ, и по семь настоупи Мъстиславъ съ друужиною своею, и нача стѣщи Барыгы, и бѣсть стѣща сильна, яко посвѣтъше молнии, вѣщашеть си ороужие, и вѣ гроза велика и стѣща сильна и страшна. видѣвъ же Ирславъ,

иже побѣждаемъ юста, побѣже съ Никоуномъ, княземъ варыжскымъ, и Никоунъ тоу отвѣже лоуды златны. Ирославъ же приде Новоу Градоу, а Никоунъ иде за море. Мъстиславъ же о сѣтѣ за оутра видѣвъ лежаща сѣченны отъ своихъ Гѣверъ Баригы Ирославан рече: кѣто семоу нѣ радъ? се, лежитъ Гѣверининъ, а се, Баригъ, а дружина своимъ цѣла. и посла Мъстиславъ по Ирослава, глаголи: сѣди ты на столѣ своимъ Кывекѣ, ты иси старѣйшии братъ, а мѣнѣ боуди си страна. и не смыше Ирославъ ни въ Кывекѣ, дондеже съмироста си. и сѣдише Мъстиславъ Черниговѣ, а Ирославъ Нокѣ Градѣ, и вѣахоу Кывекѣ моужи Ирославан.

Бъ томъже лѣтѣ роди си оу Ирослава другый сынъ, и нарече имя юмоу Изиславъ.

Бъ лѣто .x.сѣлг. въ лѣто .x.сѣлд. Ирославъ съвѣкоупи вои многы, и приде Кывекоу, и сътвори миръ съ братомъ своимъ Мъстиславоу оу Градѣца. и раздѣлиста по Днѣпръ роуьскою землю: Ирославъ прии сию страну, а Мъстиславъ оную. и начаста жити мирно и въ братолюбьстѣ, и оуста оубоенца и мѣтежь, и вѣсть тишина велика въ земли.

Бъ лѣто .x.сѣле. роди си третини сынъ Ирославоу, и нарече имя юмоу Гентославъ.

Бъ лѣто .x.сѣлас. знаменіе шен си на небеси, иже видѣти въсей земли.

Бъ лѣто .x.сѣлаз. мирно вѣсть.

Бъ лѣто .x.сѣлан. Ирославъ Бѣлзъ вѣзлаъ. и роди си Ирославоу четвертый сынъ, и нарече имя юмоу Бѣселадъ. семь же лѣтѣ иде Ирославъ на Чюдь, и побѣди ѿ, и постави градъ Юриевъ.

Бъ сежде врѣмѣ оумре Болеславъ великый въ Лыцху, и вѣсть мѣтежь въ земли лядстѣ: вѣставъше людинѣ изенша ипискоупы и попы и волхвы свои, и вѣсть въ нихъ мѣтежь.

Бъ лѣто .x.сѣлд. Ирославъ и Мъстиславъ събраста вои многы, идоста на Лыхы, и заиства градъ червенскыи оупы, и повоюваста лядскою землю, и многы Лыхы приведоста, и раздѣлиста ѿ, и постави Ирославъ своимъ по Роси, и соуть до сего днѣ.

Въ лѣто .x.sfm. Шрославъ поча ставити градъ по Роси.

Въ лѣто .x.sfma. Мьстиславнищъ Сустахнй оумре.

LIV. Въ лѣто .x.sfme. въ лѣто .x.sfmг. въ лѣто .x.sfmd. Мьстиславъ изиде на ловы, разболѣ си, и оумре. и положиша и въ церкѣки оу святаго Сѣпаса, юже бѣ самъ заложилъ, бѣ бо възданоу юм при немъ възвѣщше, яко на кони стоицима роукою досици. бѣ же Мьстиславъ дебелъ тѣломъ, чермънъ лицемъ, великома очима, храбръ на рати, милостивъ, любашше дружинноу по великоу, имѣниши не щадяще, ни питиши, ни идениши краниши. по семь же прѣи власть юго въсю Шрославъ, и вѣсть самовластьць роуцскѣй земли. и иде Шрославъ Новоу Градоу, и посади сына своего Владимѣра Новѣ Градѣ, и епискоупа постави Жидытоу. и въ се вѣрѣми роди си Шрославоу сынъ, и нарикоша ими юмоу Бшцеславъ. Шрославоу же соуцию Новѣ Градѣ вѣсть приде юмоу, яко Печенѣзи остомъть Кыивѣ. Шрославъ събра комъ многы, Барыгы и Словѣны, и приде Кыивоу, и вѣниде въ градъ свой. и бѣ Печенѣгъ безъ числа. Шрославъ вѣстоупи изъ града, и исполчи дружинноу, и постави Барыгы по срѣдѣ, а на правѣй странѣ кыианы, а на лѣвѣкмъ крилѣ новоградыца. и стала прѣдъ градомъ. Печенѣзи пристоупати начаша, и състоупиша си на мѣстѣ, идеже стонтъ ныши Святый Софни, митрополиши роуцскаи: бѣ бо тѣгда поле вѣнѣ града. и вѣсть сѣча зѣла, и юдва одолѣ къ вечероу Шрославъ. и побѣгоша Печенѣзи разьно, и не вѣдыхоу си камо бѣжати, и ови бѣгающе томихоу въ Снтоман, ниши же въ инѣхъ рѣкахъ, а прокъ нхъ пробѣгоша и до сего днѣ. въ сежде лѣто въсади Шрославъ Соудислава въ пороубѣ, врата своего, Пасковѣ, оклеветанъ (бо бѣ) къ юмоу.

.LV. Въ лѣто .x.sfme. заложилъ Шрославъ градъ великый, оу негоже града соутъ златиши врата. заложилъ же и церкѣвь Святый Софни, митрополию; и по семь церкѣвь на златыхъ вратѣхъ святый богородица благовѣщенни; по семь святаго Георгни монастырь и святый Ирини. и при семь нача вѣра хрестиньскаи плодити си и раширити, и черноризци почаша множити си, и монастыреве починахоу вѣти. и бѣ Шрославъ любелъ церкѣвнымъ

оуставы, попы любаша по великоу, изъ лиха же черноризьца, и книгамъ прилежа, почиташа и часто въ ноши и въ днѣ. и събра письца многы, и прѣкладаше отъ Грекъ на словѣньское писмо, и съписаша книги многы, и стъниска, и мнѣже поучающе си въкрънни людие наслаждаются си оучении божьствнаго: якоже бо се нѣкъто землю разореть, друугый же насѣють, нни же пожинають, и видѣти пишоу нескоудноу, тако и съ: отъць бо юго Владимѣръ землю възора и оумакъчи, ркъши крещениемъ просвѣти, съ же насѣи книжнтыми словесы сердца въкръннхъ людий, а мы пожинаемъ, оученне приемлюще книжною. велика бо бывають польза отъ оученни книжнаго, книгами бо кажемъ и оучими исмы поутн покаинню, моудрость бо обрѣтаемъ и въздержанне отъ словесъ книжннхъ; се бо соуть рѣкы напашюща въселеноую, се соуть неходища моудрости, книгамъ бо есть неищтина глаубенна, сими бо въ печали оутѣшаемъ исмы, си соуть оузда въздержанню. моудрость бо велика есть, якоже и Голломонъ похвалаша глаголаше: азъ, прѣмоудрость, въселихъ свѣтъ и разоумъ, съмыслъ азъ призвахъ; страхъ господень..., мой свѣти, мой моудрость, мое оутвержденне, мой крѣпость; мъною цѣсареве цѣсарьствоуютъ, и сильни пишють правдоу; мъною вельможа величаютъ си, и моучители держать землю; азъ любаша мѣ люблю, ищющи мене обрещють благодать. аще бо понцеша въ книгахъ моудрости прилежно, то обрещеша великоу пользоу доуши своею, иже во книги часто чѣтеть, тѣ бесѣдоуютъ съ Богомъ или свѣтлыми моужи; почиташа пророчьскыи бесѣды и евангельскыи оученни и апостольскыи и житиѣ свѣтнхъ отъць, въсприемлюеть доуши великоу пользоу. Прославъ же съ, якоже рекохомъ, любимъ въ книгамъ, и многы написавъ положи въ церквѣи Свѣтѣй Гофни, юже създа самъ: оукраси ю златомъ и сребромъ и съсоуды церквѣнными, въ нейже обычнныи пѣсни Богоу въздають въ годъ обычнныи. и ныи церквѣи ставаша по градомъ и по мѣстомъ, поставаша попы и дѣи имъ отъ имѣнни своего оурокъ, вели имъ оучити люди; по неже тѣмъ есть пороучено Богомъ, и приходити часто къ церквѣамъ. и оумножиша си прозвоутери и людие хрестн-

и нѣсти. радоваше сѧ Ирославѣ, видѣ множество церквѣ-
вий и люди хрестинны, зѣло, а врагѣ скѣтовашеть, по-
вѣждаемъ новыми людьми хрестиньскыми.

Бѣ лѣто .x.ѡфмс. Ирославѣ иде на Итевгы.

Бѣ лѣто .x.ѡфмз. свѣщена бѣсть церквы скытыи ко-
городници, юже създа Владимѣръ, отьць Ирославѣ, ми-
трополнтоу Θεопимптоу.

Бѣ лѣто .x.ѡфми. иде Ирославѣ на Литвоу.

Бѣ лѣто .x.ѡфмд. иде Ирославѣ на Мазовѣшаны въ
ладнхѣ.

Бѣ лѣто .x.ѡфн. иде Владимѣръ, сынѣ Ирославѣ, на
Имя, и побѣди ѧ. и помроша кони оу вой Владимѣръ,
ико и юше дышющемъ конемъ съдирахоу хѣзы съ нхѣ:
толнѣ ко вѣ морѣ въ коннхѣ.

LVI. Бѣ лѣто .x.ѡфна. посла Ирославѣ сына своего
Владимѣра на Грекы, и вѣда юмоу воем многы, а вое-
водство пороучи Бѣшатѣ, отьцю Иневоу. и понде Вла-
димѣръ въ ладнхѣ, и придоша въ Доунай, и пондоша
къ Цѣсарю Градоу: и бѣсть боури велика, и разви корабли
Роуси, и княжь корабель разви вѣтрѣ, и вѣзы князи въ ко-
рабел Иванѣ Теоримирнѣ, воевода Ирославѣ. прочни же
воеи Владимѣри вѣтвержени бѣша на вѣргѣ, числомъ шесть
тысоуци. и хотишѣмъ понти въ Роусѣ, не идѣше съ ними
никѣтоже отъ дроужиннѣ княжа. и рече Бѣшата: азѣ пон-
доу съ ними. и вѣсѣде изъ корабели къ нимѣ, рекы: аще
жнѣв боудоу, то съ ними; аще погыноу, то съ дроужин-
ною. и пондоша, хотиши въ Роусѣ. и бѣсть вѣсть Гре-
комѣ, ико изенло море Роусѣ. и посла цѣсарѣ, именемъ
Мономахѣ, по Роуси оладни чѣтыри на десѣте. Владимѣръ
же видѣвѣ съ дроужиноу, ико идоутѣ по немѣ, вѣспативѣ
сѧ изви оладни грѣчскыи. и вѣзвратиша сѧ въ Роусѣ вѣ-
сѣдѣши въ корабели свои. Бѣшатоу же ѡша съ извер-
женными на вѣргѣ, и приведоша ѧ Цѣсарю Градоу, и ослѣ-
пиша Роуси много. по трѣхѣ же лѣтѣхѣ мироу бѣвѣшю
поушнѣ бѣсть Бѣшата въ Роусѣ къ Ирославоу. въ сижде
врѣмена вѣдасть Ирославѣ сѣстроу свою за Казимира, и
вѣдасть Казмирѣ за вѣно людей осмѣ сѣтѣ, иже вѣ
плѣнилъ Болеславѣ, побѣднѣ Ирослава.

послушавъ юго постриже и, нарекъ имя юмоу Антоний, наказавъ юго и научивъ чернячьскомоу образу, и рече юмоу: иди въ Русь опитъ, и воуди благословеннiе отъ Святыхъ Горы, яко отъ тебе мнози черняци быти имоуть. и благословен и, и отъпусти юго, рекъ юмоу: иди съ миромъ. Антоний же приде Кыевоу, и мышляше, гдѣ бы жити. и ходи по монастыремъ, и не възлюбн, Богоу не хотищу. и поча ходити по дъверимъ и по горамъ, иша, гдѣ бы юмоу Богъ показалъ. и приде на холмъ, иже въ Иларнонъ ископаа пещеркоу, и възлюбн мѣсто се, и въсиа си въ не. и нача молити съ Богоу съ слезами, глагола: Господи, оутверди ми въ мѣстѣ семъ, и да воудеть на мѣстѣ семъ благословеннiе Святыхъ Горы и моего игоумена, иже ми постригъ. и поча жити тоу, моли Бога, шды хлѣкъ соухъ, и то чрѣзь днь, и воды въ мѣроу въкоушаш, и копамъ пещероу не да съвѣ оупокомъ днь и нощь, въ трюдѣхъ прѣвѣшаш, въ вѣдѣннн и въ молитвахъ. по семъ же оувѣдѣша добри чловѣци, и приходаху къ юмоу, приносише юмоу юже на потрѣбоу, и просоу, якоже великый Антоний: приходяще къ юмоу прошаху оу него благословеннiя. по семъ же прѣставляшю си великомоу князю Изяславоу прии власть сынъ юго Изяславъ, и сѣде Кыевѣ. Антоний же прославленъ бысть въ русьстѣй земан: Изяславъ же, оувѣдѣвъ житнiе юго, приде съ дружиною своею, проси оу него благословеннiя и молитвы. и оувѣданъ бысть всѣми великый Антоний и чьтомъ: и начаша приходити къ юмоу братни, и нача приимати и постригати ш: и събра сѣ братни къ юмоу числомъ два на десѣте. и ископаша пещероу великоу и церквѣ и келни, иже соуть и до сего днь въ пещерѣ подъ ветъхымъ монастыремъ. съвѣкоупленѣ же братни, рече имъ Антоний: се, Богъ васъ, братни, съвѣкоупн, и отъ благословеннiя юсте Святыхъ Горы, и мѣже мене постриже игоуменъ Святыхъ Горы, а шзъ васъ постригала: да воуди благословеннiе на васъ, первое отъ Бога, а въторое отъ Святыхъ Горы. и се рече имъ: живѣте о севѣ, и поставлю вы игоумена, а самъ хощу въ оноу гороу ити иединъ, якоже и прѣжде ешхъ обѣклатъ, оувѣдиннеъ си, жити.

и постави имъ игоуменовъ Барлама, а самъ иде въ гороу, и ископа пещероу, иже есть подъ новыми монастырми, въ нейже съконча животь свой, живъ въ добродѣтели, не исходи изъ пещеры лѣтъ четьри десяти николже, въ нейже лежать мощи его и до сего дни. брати же съ игоуменовомъ живехоу въ пещерѣ, и оумноживъшемъ ся братии въ пещерѣ, помыслиша поставити вѣнкъ пещеры монастырь. и приде игоумень и брати къ Антонию, и рекоша ему: отче, оумножило ся брати, а не можемъ ся вѣмѣстити въ пещероу: да бы Богъ повелѣлъ и твои молитва, да быхомъ поставили церковь въ вѣнкъ пещеры. и повелѣ имъ Антоний. они же поклониша ся ему, и поставиша церковь въ малоу надъ пещероу въ нми свитыи богородица оусъпение. и нача Богъ оумножати черноризца молитвами свитыи богородица. и съвѣтъ сътвориша брати съ игоуменовомъ поставити монастырь. и идеша брати къ Антонию, и рѣша: отче, брати оумножаютъ ся, а хотѣли быхомъ поставити монастырь. Антоний же радъ въвѣ рече: благословенъ Богъ о всемъ, и молитва свитыи богородица и соущихъ отче въ Свйтѣй Горѣ да боудеть съ вами. и се рекъ посла единого отъ брати къ Изиславоу князю, рекы тако: княже мой, се, Богъ оумножаютъ братию, а мѣстъце мало: да бы ны даль гороу тоу, иже есть надъ пещероу. Изиславъ же слышавъ радъ въвѣ, и посла моужь свой, и въда имъ гороу тоу. игоумень же и брати заложиха церковь вѣанкоу, и монастырь оградиха столпиемъ, келии поставиша многы, церковь съвершиша, и иконами оукрасиша. и отъ тоа поча ся пещерскый монастырь, имже вѣша жили чернци прѣжде въ пещерѣ, а отъ того прозва ся пещерскый монастырь. есть же монастырь пещерскый отъ благословения Свитыи Горы пошлъ. монастыреви же съвершеноу, игоуменьство держацию Барламови, Изиславъ постави монастырь свитаго Дмитрия, и въведе Барлама на игоуменьство къ свитомоу Дмитрию, хоти сътворити вѣшней сего монастыри, надѣи ся богатствѣ. мнови во монастыри отъ цѣсаря и отъ бояръ и отъ богатства поставленн, иъ не соуть тацн, кацн соуть поставленн слезами, пощениемъ, молитвою,

бѣдѣниемъ. Антоний бо не имѣ злата, ни сребра, нѣ сътыжа слезами и пощениемъ, якоже глаголахъ. Барлааму же шедъшу къ свѣтому Дмитрию, съвѣтъ сътворыши братни идоша къ старьцю Антонию, и рекоша: постави намъ игоумена. онъ же рече имъ: кого хощете? они же рѣша: кого хощеть Богъ и ты. и рече имъ: кѣто болий въ васъ, якоже Θεодосий послушьянѣый, кроткѣый, съмѣренѣый: да съ боудеть вамъ игоуменъ. братни же ради бывше поклониша съ старьцю, и поставиша Θεодосия игоуменомъ братни числомъ два десѣти. Θεодосиеви же приемъшу монастырь поча имѣти въздержаннѣе и велико пощениѣе и молитвы съ слезами, и съвъкоупасти нача многы черноризьца, и съвъкоупи братни числомъ съто, и нача искати правила чернѣьскаго, и обрѣте се тѣгда Муханлъ чернѣь монастыри стоудийскаго, иже вѣкъ пришлъ изъ Грекъ съ митрополитомъ Георгиемъ, и нача оу него искати оустава чернѣь стоудийскѣхъ, и обрѣтъ оу него съписа, и оустави въ монастыри своемъ, како пѣти пѣнии монастырскаи и поклоны како держати и чѣтении почитати и стоимнѣе въ церкѣви и въсь рядъ церкѣвѣнѣый и на трапезѣ сѣданиѣе и чѣто исти въ кѣмъ дни, въсе съ оуставленнѣемъ. Θεодосий въсе то изобрѣтъ прѣдасть монастырю своему: отъ того же монастыри прѣмша въсь монастырѣе оуставъ. тѣмъже почтѣнъ есть монастырь пещерскѣый старѣй въсѣхъ. Θεодосиеви же живоущю въ монастыри и правыщю добродѣтельное житнѣе и чернѣьское правило и принимающю въсѣкого приходѣщаго къ нему, къ нему же и азъ придохъ, хоудѣый и недостойнѣый рабъ, и примътъ ми, лѣтъ ми соущю седми на десѣти отъ рождениа моего. се же написахъ и подожихъ, въ кою лѣто почалъ быти монастырь, и чѣсо ради зоветь съ пещерскѣый. а о Θεодосиевѣ житни пакы съкажемъ.

Въ лѣто .д.сѣѣ. прѣстави съ Владимѣръ, сынъ Ярослава старѣй, Новѣ Градѣ, и положенъ бысть въ скѣтѣй Софин, юже вѣкъ самъ създадъ.

Въ лѣто .д.сѣѣа. оу Ысѣвилада роди съ сынъ, и нарече ими емуоу Владимѣръ, отъ цѣсарѣца грекыни.

LVIII. Въ лѣто .д.сѣѣв. прѣстави съ великѣый князь

роусьскыи Ярославъ. и юще живоущую землю нарици сныи своимъ, рекы имъ: се, азъ отъхожду свѣта сего, сныи мѡи, имѣйте въ себѣ любовь, по неже вы есте братии единого отца и матери. да аще боудете въ любѣви между собою, Богъ боудеть въ васъ, и покорить вы противныи подъ вы, и боудете мирно живоущи: аще ли боудете ненавидяно живоущи, въ распряхъ и которающе си, то погынете сами, и погоувите землю отъць своихъ и дѣдъ своихъ, юже налѣзоша трудою своимъ великыи. нъ прѣбывайте мирно, послушающе братъ врата. се же порочаю въ себе мѣсто столь старѣйшему сыноу моему и братоу вашему Изяславу, Кыевъ, сего послушайте, якоже послушасте мене, да тѣ вы боудете въ мене мѣсто; а Гытославу даю Черниговъ, а Бьсевладоу Переяславъ, а Бьщеславу Смольнскъ. и тако раздѣли имъ грады, заповѣдавъ имъ, не прѣстоупати прѣдѣла братьи, ни изгонити, рекы Изяславу: аще кѣто хощеть обидѣти брата своего, то ты помагай, якоже обидятъ. и тако оуриди сныи своимъ прѣбывати въ любѣви. самому же больноу соущю и пришедшую Бьшеградоу разболѣ сѣ вельми, Изяславу тѣгда соущю Новѣ Градѣ, а Гытославу Владимѣри, Бьсевладоу же тѣгда соущю оу отъци, еѣ бо любили отъцемъ паче всехъ брати, якоже имаше присно оу себе. Ярославъ же припѣ конецъ жити, и прѣдасть доущю свою въ соукотоу первою поста святаго Феодора. Бьсевладъ же съпрята тѣло отъца своего, и възложше на сани возоша и Кыеву, попове поюще обычныи пѣсни. плакаша сѣ по немъ людие. и принесли положиша и въ рацѣ мраморникъ въ церквѣ святыхъ Софий. и плака сѣ по немъ Бьсевладъ и людие вси. живе же всѣхъ лѣтъ седмь десѣтъ и шестъ.

ЛІХ. Начало книженни Изяслави Кыевѣ. въ лѣто 1048. пришедъ Изяславъ съде Кыевѣ, Гытославъ Черниговѣ, Бьсевладъ Переяслави, Игорь Владимѣри, Бьщеславъ Смольнскѣ. въ се же лѣто иде Бьсевладъ на Торкы, и повѣди Торкы. въ семь же лѣтѣ приходи Колоушь съ Половци, и сътвори Бьсевладъ миръ съ ними, и възвратиша сѣ въспать, отъ нюдоуже пришли.

Въ лѣто .x.сѣѣд. въ лѣто .x.сѣѣт. прѣстави си Кышеславъ, сынъ Ирославъ, Смольнѣстѣ, и посадиша Игори Смольнѣстѣ, изъ Владимѣри въведъше.

Въ лѣто .x.сѣѣс. повѣди Изяславъ Голыдъ.

Въ лѣто .x.сѣѣз. Изяславъ, Святославъ и Бѣсѣвладъ въсадиша стрѣмъ своѣго изъ пороуба, сѣдѣ во лѣтѣ два десѣти и чѣтыри, заводивъше крестоу, и въстѣ черныцѣмъ.

Въ лѣто .x.сѣѣи. прѣстави си Игорь, сынъ Ирославъ. въ семь же лѣтѣ Изяславъ и Святославъ и Бѣсѣвладъ и Бѣсѣславъ, съвѣкоупивъше комъ вѣщисльнѣ, пондоша на конихъ и въ ладнихъ, вѣщисльнѣ множество, на Торкы. се слышавъше Торци оубоша си, пробѣгоша и до сего днѣ, и помроша вѣгающе, божиемъ гнѣвомъ гоними, ови отъ змѣмъ, друзи же гладомъ, ини же моромъ и соудомъ божиемъ. тако Богъ избеави хрѣстнины отъ поганыхъ.

Въ лѣто .x.сѣѣд. придоша Половци первое на роусьскою землю воевать: Бѣсѣвладъ же изиде противоу имъ мѣсица фѣвралѣ въ вѣторый днѣ. и бивъшимъ си имъ повѣдиша Бѣсѣвлада, и воевавъше отидоша. се въстѣ первое зѣло отъ поганыхъ и безбожнѣныхъ врагъ. въстѣ же князи ихъ Искаль.

Въ лѣто .x.сѣѣо. въ лѣто .x.сѣѣоа. Соудиславъ прѣстави си, Ирославъ братъ, и погребоша и въ церквен свѣтаго Георгия. въ се же лѣто Новѣ Градѣ иде Болховъ въспытѣ дѣний пыть: се же знаменнѣ не добро въстѣ, на чѣтвертою во лѣто пожже Бѣсѣславъ градъ.

LX. Въ лѣто .x.сѣѣов. вѣжа Рагиславъ Тмоутороканю, сынъ Владимѣръ, внуокъ Ирославъ, и съ нимъ вѣжа Поркѣ и Бѣшата, сынъ Остромиръ, воиводѣ новоградѣскаго, и пришѣдъ въгна Глѣба изъ Тмоуторокана, а самъ сѣде въ яго мѣсто.

Въ лѣто .x.сѣѣог. иде Святославъ на Рагислава къ Тмоутороканю, Рагиславъ же отъстоупи кромѣ изъ града, не оубоивъ си яго, нѣ не хоти противоу стрѣмѣмъ своѣмоу оружнѣмъ възѣти. Святославъ же пришѣдъ Тмоутороканю посади сына своѣго пакы, Глѣба, и възврати си опѣтъ. Рагиславъ же пришѣдъ пакы въгна Глѣба, и приде Глѣбъ къ отцю своѣмоу, Рагиславъ же сѣде Тмоуто-

рогани. въ се же лѣто Бѣсславъ рать почалъ. въ си же врѣмена бѣсть знаменіе на западѣ, звѣзда прѣвѣлика, лоуча имоуши акы кровавы, въсходиши съ вечера по заходѣ солнычанѣмъ, и прѣбѣсть за семь дѣний. се же провѣлаше не на добро, по семь бо бѣша оусобица многы и нашѣствие поганыхъ на роуьскоюю землю, си бо звѣзда бѣ акы кровава, провѣляюши кровопролитіе. въ си же врѣмена бѣсть дѣтищъ въверженъ въ Гѣтомль, сего же дѣтища въвлѣкоша рыволови въ неводѣ, игоже поворовахомъ до вечера, и пакы въвергоша и въ водоу, вышетъ во сице: на лиці юмоу срамыни оудове, иного нѣ лъзѣ казати срама ради. прѣдъ симъ же врѣменемъ и солныце прѣмѣни си, и не бѣсть свѣтло, нѣ акы мѣсяць бѣсть, игоже невѣгласи глаголють сънѣдаюмоу соушю. се же бѣвають сица знаменіи не на добро, мѣ бо по семоу разоумѣюмъ, икоже древле при Итноскѣ въ Иероусалимѣ слоучи си въ незапоу' по всемоу градуу за четъри десѣти дѣний ивлаши си людемъ на въздоусѣ на конныхъ рищюшемъ въ ороужіемъ, златы имоушемъ одежда, и полкы обѣвѣляюшемъ, и ороужіемъ двизаюшемъ си: се же провѣлаше нахожденіе Итнохово на Иероусалимъ. по семь же при Неронѣ цѣсарі въ томъже Иероусалимѣ въси звѣзда на образѣ копнищъ надъ градомъ: се же провѣлаше нахожденіе рати отъ Римлянъ. и пакы сицеже бѣсть при Оустинишицѣ цѣсарі: звѣзда въси на западѣ, испоушаюши лоуча, юже прозъвахоу блнстальницею, и бѣсть блнстаюши дѣний два десѣти, по семь же бѣсть звѣздамъ теченіе съ вечера до заоутриши, ико мѣнѣти вѣсѣмъ, ико падають звѣзды, и пакы солныце безъ лоучь снѣше: се же провѣлаше крамолы, недоугы чловѣкомъ оумертвие бѣше. пакы же при Маверикни цѣсарі бѣсть сице: жена дѣтищъ роди безъ очню и безъ роукоу, въ чрѣсла бѣ юмоу рывий хкостъ прираслъ; и пѣсь роди си шестоногъ; въ Ифрикни же два дѣтища роднста си, іединъ о четърехъ ногахъ, а дроугъый о двою главоу. по семь же бѣсть при Костѣнтинѣ иконоворци, сынѣ Леоновѣ: теченіе звѣздное бѣсть на невѣ, отрѣвахоу бо си на землю, ико видѣшимъ мѣнѣти коньчиноу; тѣгда же въздоухъ възвала си по великоу; въ Гоурни же

бѣсть троусь великъ, земли раскѣдши си трии пѣприць, изиде днѣвно изъ земли, мьска, чловѣчьскомь гласомь глаголющи и проповѣдаючи нантнѣ изыка, еже и бѣсть: наидоша бо Грацини на палестиньскою землю. знаменни бо въ небеси или звѣздахъ ли солнѣци ли пѣтицами ли истреомь чимь не на благо вѣвають, нѣ знаменни снѣци на зло вѣвають, ли промьвленнѣ рати ли гладоу, ли сѣмерть промьвляють.

LXI. Въ лѣто . . . . . фог. Растиславоу соущю Тмоуторокани и землющю дань оу Касогу и въ имѣхъ странахъ, сего же оукомвѣши си Грици послаша съ лѣстню Котопана. ономоу же пришедшю къ Растиславоу и вѣвѣривѣшю си ономоу четишетъ и Растиславъ. единою же пиущю Растиславоу съ дружиною, рече Котопанъ: книже, хоцю на ты пити. ономоу же рѣкшю: пей, онъ испивъ половиноу, а половиноу дастъ книзю пити, дотисноувъ си пальцемь въ чашю, вѣ бо имѣи подъ ногътеми растворениѣ сѣмертьно, и вѣдѣсть книзю, оурекъ сѣмерть до осми днѣни. ономоу же исивѣшю, Котопанъ пришедъ Корѣсоуню повѣдаше, шко въ сий днѣ оумреть Растиславъ, шкоже и бѣсть. сего же Котопана повиша каминиѣми корѣсоунѣстни людиѣ. вѣ же Растиславъ моужь добръ на рать, вѣзрастомь же лѣпъ и красанъ лицемь и милостивъ оубогымь. и оумре мѣсѣца февралѣ въ третни днѣ. и тамо положенъ бѣсть въ церквѣи свѣтѣи богородица.

LXII. Въ лѣто . . . . . фод. зарати си Бѣсславъ, сынъ Бричиславъ, полотьскый, и замъ Новъ Градъ. Шрославищи же триѣ, Изиславъ, Свѣтославъ, Бѣсвладъ, съвѣкоупивѣши вои, идоша на Бѣсслава, зимѣ соущи велицѣ. и придоша къ Мѣньскоу, и Мѣнѣиѣи ватвориша си въ градѣ. си же вратни вѣзвѣша Мѣньскъ; и нешкоча моужа, а женѣи и дѣти вѣдаша на шитѣи, и пондоша къ Немизѣ. и Бѣсславъ понде протнвоу. и съвѣкоупиша си обои на Немизѣ мѣсѣца марта въ третни днѣ, и бѣши снѣгъ великъ, и пондоша протнвоу сѣвѣ. и бѣсть сѣча зѣла, и мнози падоша, и одоавѣша Изиславъ, Свѣтославъ, Бѣсвладъ, Бѣсславъ же вѣжа. по семь же, мѣсѣца июли въ десѣтѣи днѣ, Изиславъ, Свѣтославъ и Бѣсвладъ, цѣловавѣши крестъ частѣнѣи къ

Бѣсславоу, рекоша ѿмоу: приди къ намъ, шко не сътворимъ ти зѣла. онъ же надѣшеъ си цѣлоканню креста прѣкхуа въ ладни чрѣвъ Днѣпръ. Изиславоу же въ шатерь прѣдидоу-щю, тако иша Бѣсслава на Ръши оу Смольвська, прѣстоу-нивьше крестъ. Изиславъ же приведеъ Бѣсслава Кыевоу въсади и въ пороуеъ съ двѣма сынома.

LXIII. Въ лѣто . . . сѣое . . . придоша иноплеменици на роуьскоу землю, Половци мнози, Изиславъ же и Гвенто-славъ и Бѣсваадъ изидоша противоу имъ на Платоу. и бѣвьши ноци подидоша противоу себѣ, грѣхъ же ради на-шихъ поусти Богъ на ны поганьши, и побѣгоша роуьстни книзи, и побѣдиша Половци. наводитъ бо Богъ по гнѣ-воу своему иноплеменикы на землю, и тако съкроушени нми възвратитъ си къ Богоу, оубоьнаи же рать бѣвѣиеть отъ съвѣдении дивома. Богъ бо не хошетъ зѣла чловѣ-комъ, нъ блага, а дивола радоуеъ си зѣломоу оубействоу и кровопролитню, подвизамъ свары и зависти, братоненавн-дѣннѣ, клеветы. земли же съгрѣшивѣши которѣи любо, казнитъ Богъ съмертноу ли гладомъ ли наведеннѣмъ пога-ныхъ ли ведромъ ли гоуьскницю ли нѣми казнѣми, аще ли покаивѣше си, боудемъ, въ немже ны Богъ велитъ жи-ти, глаголетъ бо пророкомъ намъ: обратитѣ си къ мѣнѣ къкъмъ сердцема вашнма, постомъ и плачѣмъ; да аще си-це сътворимъ, въскхъ грѣхъ прощени боудемъ: нъ мы на зѣлоуе възрацаемъ си, акы свинни въ калѣ грѣховнѣмъ присно валяюще си, и тако прѣбываемъ. тѣмже проро-комъ намъ глаголетъ: разоумѣхъ, рече, шко жестока ѿси, и шимъ желѣзна твои. того ради оудержахъ отъ васъ дѣждь, прѣдѣлаъ единъ одѣжднхъ, а друугаго не одѣ-жднхъ, исьше, и поразнхъ въ знюбѣ и разанчннѣми казнѣми; то и тако не обратистѣ си къ мѣнѣ. сего ради вно-градъма ваша и смокъвнѣе ваше, ннѣмы и доубрабѣы вѣша истроухъ, глаголетъ Господь, а зѣлобъ вашнхъ не могухъ истерти; послахъ на вѣы разанчннѣми волѣзни и съмертни тыжѣкыи, и на скоты казнѣ свою послахъ: то и тоу не обратистѣ си, нъ рѣстѣ; моужаймъ си. до колѣ не насытитѣ си зѣлобъ вашнхъ? вѣы бо оуклонистѣ си отъ поути мо-его, глаголетъ Господь, и съблѣзистѣ многы; сего ради

боудоу съвѣдѣтель скорѣ на противяныи и на прѣлюбо-
 дѣйца и на клеюущаи си именеиъ монимъ въ лѣжю и на
 лишающаи мязды нанманика и на насильствоующаи сирот-
 ткѣ и въдовни и на оукланяющаи соудѣ кривѣ. по чѣто не
 въздержасте си въ грѣсѣхъ вашнхъ, нѣ оуклонисте закони
 мои, и не съхранисте ихъ? обратите си къ мѣнѣ, и обращю
 си къ вамъ, глаголетъ Господь, и азъ отверзю вамъ хаи-
 би нечесныи, и отвращю отъ васъ гнѣвъ мой, дондеже
 все облагоуетъ вамъ, и не имоуть изнемоши виноградн
 вашн, ни ннечы. нѣ еы отижасте на ми словеса ваша, гла-
 голюще: соуетьнъ работанн Богоу. ткмъже оусты чѣтоуть
 ми, а сердце ихъ далече отъстонтъ мене. сего ради, ихъ-
 же просимъ, не приемлемъ: боудите бо, рече, югда при-
 зовите ми, азъ же не послушаю васъ, възниште мене зъли,
 и не обрщити; не възхотѣша бо ходити по поутемъ мо-
 нимъ, да того ради затвориеть си небо, ово ли зълѣ
 отверзають си, градъ въ дѣжди мѣсто поускаи, ово ли
 мразомъ плоды оублаваи и землю зноимъ томи, нашнхъ
 ради зълостъ. аще ли си покаемъ отъ зълостъ нашнхъ, то
 акы чадомъ своимъ дастъ намъ всеи прошенни, и одѣ-
 жднтъ намъ дѣждь ранъ и позднѣ, и наполнитъ си гоу-
 мна наша пшеница, вролѣютъ си точила виннаи и ма-
 сельнаи, и въздамы вамъ за лѣта, иже поыша проузи и
 хроустове и гоускинци. сила моя велика, юже послахъ на
 еы, глаголетъ Господь въздержитель. си слышаше въз-
 тигнѣмъ си на добро, възниште соуда, избавите окиди-
 маго, на покаиние придѣмъ, не въздающе зъла за зло,
 ни клеветы за клеветоу, нѣ любѣвию прилѣпимъ си госпо-
 ди Бозѣ нашемъ, постомъ и рыданнемъ и слезами омыва-
 юще всеи прѣгрѣшении, не словомъ нарицающе си христи-
 ини, а поганьскы живоуще. се бо, не поганьскы ли живемъ
 лице оусърѣсти вѣроуще? аще бо кѣто оусърщитъ черно-
 ризьца, то възвращають си, ли юдиньца ли свинню. то не
 поганьскы ли юсть? си бо по дннволю идоущению кобы
 сню держатъ; дроузи же и закыханню вѣроуютъ, юже бы-
 ваетъ на здравие главѣ. нѣ сими дннволя лѣститъ и дроу-
 гыми мравъ, всеичьскыми лѣстями прѣваваи ны отъ
 Бога, троубами и скемрахы, гоуслыми и роусалин. видимъ

во игрища оутлачена и людей много мнѡжество, яко оупи-
хати начьноутъ друугъ друуга, позоры дѣюще отъ вѣса
замышленаго дѣла. а церкѡви стоить: югда же бывають
годъ молитвѣ, мало ихъ обрѣтають ся въ церкѡви. да се-
го ради казни приемлемъ отъ Бога всьичьскыи и нахожде-
ние ратьнѣхъ, по божию повелѣнню приемлемъ казнь
грѣхъ ради нашихъ. мы же на прѣдѣлажащее възвратимъ
ся. Изьславоу же съ Бьсвладомъ Кьивею погѣгъашю а Свь-
тославоу Чернигову, людие кьивьстни приѣхъоша Кьие-
воу, и сътвориша вѣще на торгоуици, и рѣша, пославъше
ся къ князю: се, Половци расоули ся по земли, дай, кня-
же, оруженіе и кони, и иеще биемъ ся съ ними. Изьславъ же
сего не послоуша. и начаша людие говорити на воєводуу на
Косничька, идоша на гороу, съ вѣща, и придоша на дворъ
Косничьковъ, и не обрѣтъше юго сташа оу двора Бричи-
славши, и рѣша: поидѣмъ, въсадимъ друужиноу свою изъ
погреба. и раздѣлиша ся на двоє: половина ихъ иде къ
погребоу, а половина ихъ иде по мостоу: си же придоша на
княжь дворъ. Изьславоу же сѣдишоу на стѣнѣхъ съ друу-
жиною своею, начаша прѣти ся съ княземъ: стоимемъ
долѣ, князю же изъ окънѣци зрѣшию и друужинѣ стоиши
оу князи, рече Тоукъ, братъ Чюдинъ, Изьславоу: види-
ши, княже, людие възвыли, послан, атъ Бьсслава кю-
доутъ. и се юмоу глаголющю, друугамъ половина людей при-
де отъ погреба, отворивъше погреба, и рекоша друужина
князю: се, зѣло іестъ, послан къ Бьсславоу, атъ призвавъ-
ше льстню къ окънѣцю проньзоутъ и мьчемъ. и не послоу-
ша сего князь. людие же кланьноуша, и идоша къ пороубоу
Бьсславию. Изьславъ же се видѣвъ, съ Бьсвладомъ погѣ-
госта съ двора, людие же въскъоша Бьсслава изъ пороуба
въ пятый на десѣте дѣнь сѣмѣберѣ, и поставиша и срдѣ
двора княжа, дворъ же княжь разграбиша, вѣщиславо
множество злата и сребра, и коунами и вѣлю. Изьславъ
же вѣжа въ Лухы. по сѣмъ же Половцимъ воюющимъ по
земли роусьстѣй, Свьтославоу соушю Черниговѣ, и По-
ловцимъ воюющимъ около Чернигова, Свьтославъ събравъ
друужинѣ нѣколко изиде на ны къ Сновьскоу. и оузрѣша
Половци идоущѣ полкъ, и пристроиша ся противоу. и вѣ-

дѣкъ Святославъ множество ихъ рече дружиниꙗ своей: потыгнѣмъ, оуже намъ нѣ лъзѣ камо съ дѣти. и оудариша въ коня, и одоаѣ Святославъ въ трехъ тысоуцахъ, а Половѣць вѣ дѣкъ на десѣте тысоуци, и тако вниши, а друзи потопоша въ Сновѣ, а книзи ихъ иша роукама, въ первый дѣнь номкры. и възврати си съ повѣдою въ градъ свой Святославъ. Бѣсславъ же сѣде Кѣивѣ. се же Богъ шви силоу жрестѣноую, по неже Изяславъ цѣловавъ крестъ шви, тѣмъ же навѣде Богъ поганѣмъ, сего же швѣ изваки крестъ чѣстѣнѣмъ. въ дѣнь ко въздвѣженнѣ Бѣсславъ въздѣхноуеъ рече: о крестѣ чѣстѣнѣмъ, по неже къ тебѣ вѣровахъ, изваки ми отъ рока сего. Богъ же показа силоу крестѣноую на показаннѣ земан роуцѣстѣй, да не прѣстоупають чѣстѣнаго креста, цѣловавѣше швоо лице ли прѣстоупитѣ къто, то и сѣде приимѣтъ казнѣ и на придоуцимъ вѣцѣкъ казнѣ вѣчѣноую. по неже велика есть сила крестѣнаш, крестомъ бо повѣждѣны бѣвають снаѣ бѣсовѣскѣмъ, крестъ бо книзѣмъ въ краиэхъ посоветѣ, въ краиэхъ крестомъ съграждаемѣи вѣрѣннѣи людию повѣждають соупостатѣи прѣтивѣнѣмъ, крестъ бо въ скорѣ изваки швѣтъ отъ напастѣи, призмѣвающе шво съ вѣрою, ничесоже си бошѣ бѣси тѣкъмо креста, лице во бѣвають отъ бѣсъ мѣчѣтѣннѣи, знаменавѣше лице крестомъ, прогоннѣи бѣвають. Бѣсславъ же сѣдѣ Кѣивѣкъ мѣсець седмѣ.

LXIV. Въ лѣто : хѣфоз. поидѣ Изяславъ съ Болеславомъ на Бѣсслава, Бѣсславъ же поидѣ прѣтивноу, и приде Бѣлоу Градоу Бѣсслава. и бѣвѣши ноци оутанѣ си кѣишѣ вѣжа изъ Бѣла Града Полотѣскоу. за оутра же видѣвѣше людию книзи вѣжавѣша възвратиша си Кѣивѣоу, и сътвориша вѣше, и послаша си къ Святославоу и къ Бѣсславоу, гааголюще: мы оуже вѣло сътворнѣи швѣмъ, книзи своего прогнавѣше, а се, ведѣтъ на нѣи лѣдѣскоую землю, а поидѣтъ въ градъ отѣца своего: лице ли не хошѣта, то намъ неколы, зажигѣше градъ свой, стоупитѣ въ грѣчѣскоу землю. и рече имѣ Святославъ: вѣ послѣвѣкъ къ братоу своему, лице поидѣтъ на кѣи съ Лѣхѣ гоуѣнти васѣ, то вѣ прѣтивноу швоу ратию, не давѣкъ бо ногоуѣнти града отѣца своего: лице ли хошѣтъ съ миромъ, то вѣ малѣ придеъ

Дроужинѣ. и оутѣшиста кыины. Святославъ же и Бѣсѣславъ посласта къ Изяславоу, глаголюща: Бѣсѣславъ ти вѣжалъ, а не води Ляховъ Кыиевоу, противна бо ти нѣ тоу: аще ли хощиши гнѣвомъ нти и погоубити градъ, то вѣси, яко нама жалъ отъни стола. то слышавъ Изяславъ остави Ляхы, и понде съ Болеславома, мало Ляховъ поимъ. посла же прѣдъ собою сына своего Мъстислава Кыиевоу. и пришедъ Мъстиславъ исѣче кыины, нже вѣша вѣскан Бѣсѣслава, числомъ седмь десятъ чади, а дроугыи ислѣпиша, дроугыи же безъ вины погоубен, не испытавъ. Изяславоу же идоущю къ градуу изидоша людие противоу съ поклономъ, и приша книзь свой кыиине, и сѣде Изяславъ на столѣ своемъ мѣсица мая въ вѣторый день. и распоуца Ляхы на покормъ, и извнѣахоу Ляхы отай. и вѣзврати см въ Ляхы Болеславъ въ земаю свою. Изяславъ же вѣзгна торгъ на гороу, и прогна Бѣсѣслава изъ Полотьска, и посади сына своего Мъстислава Полотьстѣ: онъ же въ скорѣ оумре тоу, и посади въ яго мѣсто брата яго Святлопка, Бѣсѣславоу же вѣжавъшю.

Въ лѣто . . . ѡфон. рoди см оу Бѣсѣслава сынъ, и нарикоша и именемъ Растиславъ. въ се же лѣто заложена бысть церкы святаго Муханла въ монастыри Бѣсѣславди на Бѣздобичи.

LXV. Въ лѣто . . . ѡфод. вoеваша Половци оу Ростовьци и оу Нимтина. въ се же лѣто вѣзгна Бѣсѣславъ Святлопка изъ Полотьска.

Въ се же лѣто повѣди Шрополкъ Бѣсѣслава оу Голотичьска. въ си врѣмена приде волхвъ, прѣльщениъ вѣсомъ, пришедъ ко Кыиевоу глаголаше, сице повѣдам людѣмъ: яко на пштою лѣто Днѣпроу потѣши вѣспитъ и земаимъ прѣстоупати на ина мѣста, яко стати грѣчьстѣй земаи на роуьстѣй а роуьстѣй на грѣчьстѣй, и прочинимъ земаимъ измѣнити см. ягоже невѣгласи послоушахоу, вѣрнни же смѣяхоутъ см, глаголюще юмоу: вѣсъ тобою игравтъ на пагоуроу тѣвѣ. юже и бысть юмоу. въ идиноу бо ноци бысть вѣзъ вѣсти. вѣси бо подѣтъкѣше на зѣло вѣводитъ, по семъ же насмисають см, вѣвергѣше и къ пропасть сѣмъртнююю, наоучивѣше глаголати, якоже се съкажемъ вѣсовьскою наоу-

шенние и дѣйство. бѣгъши бо единою скоудости въ ростовъ-
 стѣи области вѣстаста два волхва отъ Ирславлы, глаголюща: яко вѣ съѣбѣѣ, кѣто обнание держить. и пондоста по Болзѣ. кѣде придоста въ погостъ, тоу же нарицаста лочъшамъ жены, глаголюща: яко си жито держить, а си медь, а си рьбьы, а си скороу. и привождоу къ нима сестры свои, матери и жены свои, она же въ мѣчѣтѣ прорѣзавъша за плещемъ вынимаста любо жито, любо рьбеу, и оубивашета многы жены, и имѣнние ихъ отимашета себѣ. и придоста на Бѣло Юзеро, и вѣ оу немъ людей ниѣхъ три съта. въ се же вѣрѣши приключи си прити отъ Бѣгтослава дана юмлющю Иневи, сыноу Бѣшатноу, и повѣдаша юмоу бѣлоюзерци, яко два коудесника изенла оуже многы жены по Болзѣ и по Шексѣ, и пришъла юста сѣмо. Инь же испытавъ, чии юста смерда, и оувѣдѣвъ, яко своего книзю, пославъ къ нимъ, иже около юю соутъ, рече имъ: выдѣйте волхва та сѣмо, яко смерда юста моего книзю. они же сего не послоушаша. Инь же понде самъ безъ оружия. и рѣша юмоу отроци юго: не ходи безъ оружия, осрамыть ты. онъ же повѣлѣ възити оружия отрокомъ, и вѣста два на десѣте отрока съ нимъ. и понде къ нимъ къ лѣсоу. они же сташа, исполчивъше си протнеоу. Иневи же идоущю съ топорьцемъ выстоупиша отъ ннхъ трие моужи, и придоста къ Иневи, рекоущи юмоу: види идиши на съмерть, не ходи. ономоу повѣлѣвъшю енти и, къ прочимъ же понде. они же соуноуша си на ни, единъ грѣши си Ини топоромъ, Инь же обрати топоръ оудари и тылиемъ, и повѣлѣ отрокомъ сѣщи и. они же вѣжаша къ лѣсѣ. оубивша же тоу попина Инева. Инь же въшъдъ въ градъ къ бѣлоюзерьцемъ рече имъ: аще не имете волхвоу сию, не идоу отъ васъ и за лѣто. бѣлоюзерци же шъдъше иша и, и приведоша и къ Иневи. и рече нма: чьсо ради погоуенста толнко чловѣкъ? онѣма же рикъшема: яко ти держать обнание; да аще истрѣбевѣ снхъ, боудеть говино: аще ли хошеши, то прѣдъ тобою выньмевѣ жито ли рьбеу ли нно чѣто. Инь же рече: по истинѣ лъжа то; сътворнаъ Богъ чловѣка отъ земли, съставленъ костьми и жилами отъ крове, нѣсть въ нма ничѣтоже, и не вѣсть никѣтоже,

нѣ тѣкѣмо юдинѣ Богъ вѣсть. она же рикоста: вѣ вѣвѣ, како юсть чловѣкъ сѣтворенѣ. онѣ же рече: како? она же рикоста: Богъ мывѣ сѣ въ мовѣници и въспотнѣвъ сѣ, отерѣ сѣ вѣхѣтемѣ, верже сѣ небесе на земаю, и распрѣ сѣ еотона сѣ Богомѣ, комоу въ немѣ сѣтворити чловѣка, и сѣтвори днзволь чловѣка, а Богъ доушу въ нѣ вѣложи: тѣмѣже аще оумреть чловѣкъ, въ земаю идеть тѣло, а доуша къ Богоу. рече има Ииъ: по истинѣ прѣльстнаѣ ва юсть вѣсѣ. коюмоу воогоу вѣроуѣта? она же рикоста: антихрестоу. онѣ же рече има: то кѣде юсть? она же рикоста: сѣдитѣ въ вездѣнѣ. рече има Ииъ: какѣи то воогъ, сѣдѣи въ вездѣнѣ? тѣ юсть вѣсѣ, а Богъ юсть на небеси, сѣдѣи на прѣстолѣ, славнѣмѣ отѣ ангелѣ, нже прѣдѣстоитѣ юмоу сѣ страхомѣ, не могоуше на нѣ зрѣти. а снѣ отѣ ангелѣ сѣвержнѣ вѣсть, югоже въ глаголета антихрестѣ, за величаннѣ юго нивверженѣ вѣсть сѣ небесе, и юсть въ вездѣнѣ, шкоже то: въ глаголета, жѣдѣ, югда придеть Богъ сѣ небесе, сѣго имѣ антихреста сѣвѣжетѣ оузамѣ, и посадитѣ н, юмѣ юго, сѣ слоугамѣ юго и нже къ немуу вѣроуѣють. вама же н сѣде моукоу приити отѣ мене, и по сѣмерти тамо. онѣма же рекѣшема: нама возн повѣдають, не можешѣ нама сѣтворити ничѣтоже. онѣ рече има: лѣжюте вама возн. она же рикоста: нама стати прѣдѣ Свѣтославомѣ, а ты не можешѣ сѣтворити ничѣтоже. Ииъ же повелѣ кити и н поторгати брадѣ юю. снѣма же тепенома и брадѣ юю поторганѣ проскѣпомѣ рече има Ииъ: чѣто вама возн молвѣть? онѣма же рекѣшема: стати нама прѣдѣ Свѣтославомѣ, повелѣ Ииъ вѣложити роубѣ въ оуѣта има и прививати и къ оупроугоу. и поуѣсти прѣдѣ сокою въ ладнѣ, и самѣ по нухѣ иде. сташа на оуѣстинѣ Шекнѣ, и рече има Ииъ: чѣто вама возн молвѣть? она же рѣста: снѣце нама возн молвѣть: не вѣйти нама живома отѣ тебе. и рече има Ииъ: то ти вама право повѣдаан. она же рикоста: нѣ аще на поуѣстиши, много ти добра боудеть: аще ли наю погоуѣниши, многоу печаль приимешѣ и зѣло. онѣ же рече има: аще ваю воуѣцю, то зѣло ми боудеть отѣ Бога. и рече Ииъ повозанникомѣ: ци комоу васѣ кто родинѣ оуѣниенѣ отѣ сѣю? они же рѣша: мѣнѣ мати, другомоу сѣстра, иномоу рожденнѣ. онѣ же рече имѣ:

мѣститѣ сконхѣ. они же поимѣше оубиша ѿ, и повѣнша ѿ на доубѣ, отъмастниѣ принимѣша отъ Бога по правдѣ. Ииже же наоубиоу домови, въ доубоубоу ношѣ мидѣдѣ възлѣзѣ и оубрызѣ юю сѣнѣсть. и тако погубеноубста наоубиниубамъ вѣсовьскымъ, инѣмъ вѣдоубица, а своимъ пагоубѣмъ не вѣдоубица. аще ли вѣста вѣдала, то не вѣста пришьла на мѣсто се, идеже итама има вѣти; аще ли и ита вѣста, то по чѣто глаголаста: нѣ оубрѣкти нама, ономоу мыслишю оубити ѿ? нѣ се юсть вѣсовьскою наоубиниѣ, вѣси бо не вѣдѣти мысли чловѣчьскыи, нѣ вѣлаубиють помыслѣ въ чловѣка, тайны не съвѣдоуби. Богъ юдинѣ съвѣсть помышленни чловѣчьскыи, вѣси же не съвѣдають ничѣтоже, соубѣ во немощни и хоуди възоромъ. ико не се съкажемъ о възорѣ ихъ и о мрачнни ихъ. въ си бо лѣта прикљочи си нѣккоубоу новоградѣцю прити въ Чюдѣ, и приде къ коудесьникоу, хоти воухвованиѣ отъ него. онѣ же по обычаю своему нача призывать. вѣсы въ храмниноу свою. новоградѣцю же сѣдѣшю на празѣ. тожде храмнины, коудесьникѣ лежашѣ оубѣпѣвѣ, и шивѣ имѣ вѣсѣ. коудесьникѣ же вѣставѣ рече новоградѣцю: вози не смѣють прити, нѣчѣто имашн на сѣвѣ, югоже возѣ си. онѣ же поманоубѣ на сѣвѣ крестѣ, отъшьдѣ повѣси кромѣ храмнины томъ. онѣ же нача оубиѣти призывать вѣсы. вѣси же метавѣше имѣ повѣдаша, чѣсо ради пришьлѣ юсть. по сѣмъ же поча прашати юго: чѣсо ради возѣ си, югоже се носимѣ на сѣвѣ креста? онѣ же рече: то юсть знамениѣ невѣснаго Бога, югоже нашн вози возѣ си. онѣ же рече: то каци соубѣ вози вашн? кѣде живоубѣ? онѣ же рече: въ бездѣнахѣ, соубѣ же образомъ черни, крилати, хвосты имоубиѣ, вѣсходѣти же и подѣ небо, слоубшаюше вашнхъ боговѣ, вашн ко вози на невѣси соубѣ. аще кѣто оубрѣтъ отъ вашнхъ люднѣ, то възносимѣ юсть на небо; аще ли отъ вашнхъ оубрѣтъ, то носимѣ къ нашнмъ богомъ въ бездѣноу. икоже и юсть, грѣшнници бо въ адѣ соубѣ, жѣдоубиѣ моубкы вѣчѣнныи, а правѣднници въ невѣснѣмъ жилищи вѣдварѣють си съ ангѣлы. сици ти юсть вѣсовьскыи сила и лѣпота и немощѣ, тѣмъже прѣльщають чловѣкы, велѣше имѣ глаголати видѣнни, ивѣаюше си имѣ, несѣвершеномъ вѣроу, ивѣаюше си къ сѣнѣ, инѣмъ къ

мъчатѣ, и тако волхвоують илѡушениемъ вѣсовьскымъ. па-
че же женами вѣсовьскаи волшвении бывають, искони бо
вѣсъ женоу прѣльсти, си же моужа, тако въ всьхъ роды
много волхвоують жинты чародѣйствомъ и отравою и инѣ-
ми вѣсовьскыми кзънями; нѣ и моужи прѣльшени бѣмел-
ють отъ вѣсовъ невѣрнии, яко се въ первыхъ роды, при
апостолѣхъ бо бѣсть Симонъ волхвъ, иже творыше воашь-
ствомъ пьсомъ глаголати чловѣчьскы, и самаъ прѣкмѣни-
шетъ си, ово старъ, ово младъ, ово ли и иного прѣкмѣ-
нише въ иного образъ, въ мъчтанин сице творыше; Ианний
и Мамврий волшвениемъ чюдеса творышета противоу Мой-
сиивки, нѣ въ скорѣ не възмогоста противоу Мойсиивки; нѣ
и Коупнѣ творыше мъчтание вѣсовьско, яко и по ко-
дамъ ходити, и ина мъчтанин творыше, вѣсомъ льстимъ,
на пагоубоу свѣк и инѣмъ. сице вѣ волхвъ вѣсталъ при
Глѣкѣ Новѣ Градѣ, глаголашетъ во людѣмъ, твори си акы
Богъ, и многы прѣльсти, мало не всего града, глаголашетъ
во: яко все вѣдаю, хоуамъ вѣроу хрестиньскоую, глагола-
шетъ бо: яко прѣкноу по Болхвоу прѣдъ вѣкъми. и бѣсть
мытежъ въ градѣ, и всьхъ иша юмоу вѣроу, и хотихоу по-
гоувити епискоупа, епискоупъ же възъмъ крестъ и облѣкъ
си въ ризы ста, рече: иже хоушеть вѣроу ити волхвоу, тѣ
да идеть за нь; аще ли вѣроуиеть кѣто, тѣ къ крестоу да
идеть. и раздѣланша си на двою, кнѣзь бо Глѣкѣ и дру-
жина юго идоша, и сташа оу епискоупа, а людие всьхъ идо-
ша за волхва. и бѣсть мытежъ великъ между ими. Глѣкѣ
же възъмъ топоръ подъ скоутомъ приде къ волхвоу, и рече
юмоу: то вѣси ли, чѣто оутро хоушеть бѣти, чѣто ли до
вечера? онъ же рече: все вѣдаю. и рече Глѣкѣ: то вѣси ли,
чѣто хоушеть бѣти дньсь? чюдеса велика сътворю, рече.
Глѣкѣ же възъмъ топоръ расти и, и паде мертвъ, и людие
разидоша си. онъ же логыке тѣломя и доушею, прѣдавъ
си дншволоу.

LXVI. Бѣ акто .х.ѡфп. прѣнесоша скытаи страсто-
терпци Бориса и Глѣка. съвъкоупнившѣ си Юрѡславци,
Ивнславъ, Святѡславъ, Бьсевладъ, митрополитъ же, иже
тѣгда вѣ, Георгий, епискоупъ Петръ первѡславьскый,
Миханлъ юриевьскый, Огѡдосий же, игоуменъ пѣрерь-

скый, Софроний, святаго Анухаила игоумень, Германъ, игоумень святаго Съпаса, Никола, игоумень перемыславскый, и вси игоумени, и сътвориши праздниикъ праздниковаша свѣтло, и прѣложиша и въ новою церквѣ, юже съдѣла Изяславъ, юже стонѣ и мѣнѣ. и възьмѣше первое Бориса въ дрѣвнѣ рацѣ Изяславъ, Святославъ, Биславъ, възьмѣше на рама свои понесоша, прѣдѣ идоущимъ черноризцемъ, свѣція держащемъ въ роукахъ, и по нихъ днѣкони съ кадилы, и по семь праздници, и по нихъ епискоупи съ митрополитомъ, и по сиухъ съ ракою мидухоу. и принесяши въ новою церквѣ отъязова ракоу, и исповани яш вадоуохуани церкты, вони благоу. видѣши же се прославиши Бога. и митрополита оужасти обиде, вѣ во мѣстѣ вѣроу. и нѣма, и падѣ ницѣ промани проиши. и цѣловавши моши юго възложиша и въ ракоу каминоу. по семь же възьмѣши Глѣт ва въ рацѣ каминоу вѣставиши на сани, и иждѣши за оужа везоша и. иже стѣши въ двѣрѣхъ, ста рака, и не маде. и повѣрѣши народу възвати. Господи, помилуй, и повѣрѣши и. и повѣрѣши и мѣсца мари вѣторый дѣнь. и отъпѣвши антоургну обѣдѣши братни на съкоуѣ, кѣждо съ болаши своими, съ любѣвию великою, и вѣ тѣгда дѣржа Бѣтшиградъ Чюднѣ, а церквѣ Лаворѣ. по семь же разидоша си въ свои си.

LXVII. Въ акто . . . . . въздени днѣволь котороу въ братни сей, Прославицихъ. стѣвши распри. междуу ими стѣста съ себе Святославъ съ Биславома на Изяслава. и ижде Изяславъ изъ Кывѣа, Святославъ же и Биславъ дѣнидоста въ Кывѣа, мѣсца марта двадѣсѣтѣи и вѣторый, и сѣдѣста на столѣ на Берѣстовѣмъ, прѣстоунившѣа заповѣдъ отъню. Святославъ же вѣ начало стѣгнанию братню, жѣлаи болаша власти, Бислава по прѣласти, глаголи: иже Изяславъ стѣтитѣ си съ Биславома, мѣсли на наю: да аще юго не варнѣтѣ, и матѣ на прѣгнати. и тако възостри Бислава на Изяслава. Изяславъ же иде въ Лихъ съ имѣниемъ многоу, глаголи: иже сѣмъ налѣвоу вои. иже все стѣзѣши Лихове оу него. показавѣши юмоу поуть отъ себе. а Святославъ сѣде Кывѣа, прогнавѣ брата своего, прѣстоунившѣа заповѣдъ отъню, паче же божию. явни во юетѣ грѣхъ прѣт

ясть десятина даема отъ лѣта Богоу: дѣний ко ясть отъ
 года до года три съта и шесть десятѣ и пятѣ, а отъ сихъ
 дѣний десятый данъ въздаати Богови десятиною; юже
 ясть постъ четыридесятный, въ ныже дани очистивши
 ся доуши празднуюеть свѣтло на възкресение господне,
 вѣселящи ся о Бозѣ. постыное во врѣмѣ очищаетъ оумъ
 чловѣкоу. пощение во исперва проображено бысть: Ядамоу
 първое не въкоушати отъ дрѣва единого; постиевъ ко си
 Мойсей дѣний четыри десяти съподоби ся прияти законъ
 на горѣ синаетѣй; видѣвъ славоу божию; постома Самона
 мати роди; постивъше ся Нинегитѣне тѣкѣа вѣжни
 извѣша; постивъ ся Данилъ видѣши велика съподоби
 ся; постивъ ся Илия акы на небо възитъ бысть въ пи-
 щю породяноую; постивъше ся трие отроци оугасиша си-
 лоу огняноую; постивъ ся и Господь четыри десяти дѣний
 намъ показа постыное врѣмѣ; постома апостоли искорени-
 ша вѣсковское оушение; постома явиша ся отъци наши акы
 свѣтила въ мирѣ; иже сияють и по смьрти, показавъше
 трудоу великы и въздержанне, яко се великый Пятоний
 и Евдимий и Сава и прочии отъци, ижъже ми поравноу-
 нѣмъ, братиѣ. и сице поощивъ братию цѣлова вьса по имѣ-
 ни, и тако изидыши изъ монастыри, възимаѣ маю ко-
 верижькѣ; и възшдѣ въ пещероу затворише двьри пещерѣ, и
 засыпаше перстню, и не глаголаше никомуже: аиу ли воу-
 дыши ноуждено орудие, то окънацѣма маломъ бесѣдова-
 ши въ соувоу ли въ недѣлю, а въ инш дѣни прѣкываше въ
 постѣ и въ молитвахъ, въздержа сѣ крѣпъко. и приходя-
 ши въ монастырь въ пятѣкъ на каноунъ Лазаревъ, въ сий
 ко дѣнь коньчають ся постъ четыридесятъ дѣний, начина-
 юмъ отъ първаго понедѣльника настаѣши Феодоровѣ не-
 дѣли, коньчавають же ся въ пятѣкъ Лазаревъ: а стра-
 стьнаѣ недѣля оуставлена ясть постити ся страстий ради
 тосподень. Феодосиеви же пришдѣшю по обычаю цѣлова
 братию, и празднова съ ними недѣлю цвѣтѣноую, и до-
 шдѣ велика дѣне възкресения по обычаю празднова свѣт-
 ло, и възпаде въ волкънѣ. разболѣвѣшю ко си юмоу и бо-
 лѣвѣшю дѣний пять, по семь възвѣшю вечероу повелѣ изне-
 сти ся на дворѣ: братиѣ же възвѣшше и на сайи постави-

ша и прѣмо цркъви. онъ же повелѣ звати братню въсю. братни же оударише въ едно събраша сѣ вси. онъ же рече имъ: братни мои и отци мои и чада мои, се азъ отъхождаю отъ васъ, якоже иже ми Господь къ прѣстолу вѣрѣши, въ пещерѣ соущю ми, изити отъ свѣта сего. въ же кого хоцете игоуменовъ имѣти свѣтъ? да и азъ благословеннѣе подалъ быхъ игоу. они же рекоша: тѣмъ иже намъ въскѣмъ отъца, да игоже иже оиди самъ, тѣ намъ боудн отъца и игоуменъ, и послушавемъ иго яко и тебе. отъца же нашъ Феодосий рече: шдѣше кромѣ мене нарѣцѣте, игоже хоцете, кромѣ двою братоу, Николы и Игната, въ прочинхъ кого хоцете, отъ старѣишнхъ и до мнѣишнхъ. они послушавше иго отъстоупиша мало къ цркъви, и съдоумавше послаша брата два, глаголюше сице: игоже иже оиди Богъ и твои чѣстныи молитва, игоже тебе любу, того нарѣци. Феодосий же рече имъ: да иже отъ мене хоцете игоумена ижеити, то азъ сътворю вамъ, не по своемоу иже оленнѣю, нѣ по божню строеннѣю. и нарече имъ Ишкова прѣвитера. братни же иже оубо быше, глаголюше: яко не съде ижесть постриженъ, вѣ бо Ишковъ ижеиша съ Летьца съ братомъ своимъ Павломъ. и начаша братни просити Стефана дѣместаника, соуща тѣгда оученика Феодосиева, глаголюше: яко съсъ възрастъ ижесть подъ рѣкою твою, и оу тебе послужилъ ижесть; сего нѣ въдай. рече же имъ Феодосий: се, азъ по божню повелѣннѣю нарѣкалъ быхъ Ишкова, се же въ свою волю сътворити хоцете. и послушавъ ихъ прѣдасть имъ Стефана, да боудеть имъ игоуменъ, и благослови Стефана, и рече игоу: чадо, се, прѣдаю ти монастырь, влуди съ опасеннѣемъ иго, и иже оустроихъ въ слоужьбахъ, то держи, прѣдании монастырска и оустава не ижеиши, нѣ твори въси по закону и по чиноу монастырскоу. и по семъ възъмъше и братни иже оиди въ келню, и положиша на одрѣ. и шесто-моу дани наставшю, больноу соущю велики, приде къ нему Свѣтославъ съ сыномъ своимъ, Глѣбомъ, и сѣдѣиша има оу него рече игоу Феодосий: се, отъхождаю свѣта сего, и се, прѣдаю ти монастырь на съблюденнѣю, ижеда боудеть кою съмышленнѣю въ немъ. и се, порѣчаю игоуменство Сте-

фанюу, не дай юго въ обиду: князь же цѣловавъ юго. об
ща си пиши си монастыремъ, и иде отъ него, седмомоу
двни пришдѣшию призва Стефана и братню, оуже изнем
гающе, и нача имъ глаголати сице: аще по моему от
шествии свѣта сего воудеу Богоу оугоднаъ, и прилаъ
воудеть Богъ, ти по моему отъшествии монастырь
началеть строити и прививати въ немъ, то вѣдите,
прилаъ ми юсть Богъ: аще ли по моему смърти оскоуд
вати начынетъ монастырь черноризци и потрѣбами мое
стырьскыми, то вѣдоуще воудѣте, яко не оугоднаъ юс
Богоу. и се юмоу глаголющю плакахоу си братни, глагола
ще: отъче, моли си за ны къ Богоу, вѣкмы во, яко Бог
трудоу твоего не прѣзритъ. и прѣсѣдшии братни: ноцѣ т
оу него и наставшию двни осмомоу, въ вѣтороую соуко
по Пасцѣ, въ часъ вѣторый двне прѣдасть доущю въ ро
цѣкъ вожин, мѣсца маш въ третини двнь, индикта въ
вас на деситѣ. и плакаша си по немъ братни. въ
Феодосий заповѣдалъ положити си въ пещерѣ, идеже
каза трудоу многы, реки сице: въ ноцѣ похраните тѣ
мою. якоже и сътвориша. вѣчероу во пещерѣ, проводивъ
възъмѣше тѣло юго положиша и въ пещерѣ, проводивъ
сѣпѣсьми и съ свѣщами чыстною, на хвалоу Богоу нашем
Иисусоу Христоу, Стефаню же прѣдержашю монастырь
блажиноу стадо, еже въ съвъкоупилъ Феодосий, так
черница, (иже) яко свѣтила въ Роуси сняють: ови во вѣх
постыници крѣпци, ови же на вѣдѣннѣ, ови на кланяни
колѣннѣ, ови на пощиннѣ чрѣзь двнь и чрѣзь два дв
ни же идуще хлѣбъ съ водою, ниини зелни варено, ароуэ
сыро, въ любѣви прѣкывающе, ниини мншии покарюше
старѣйшимъ и не смѣюще прѣдъ нимъ глаголати, нѣ в
съ покореннѣмъ и съ послоушаниемъ великомъ; такожд
старѣйшии нимахоу любѣвь къ мнъшимъ, аще который братъ
оутѣшающе, яко чада възлюблена. аще который братъ
ютеро прѣгрѣшннѣмъ въпадаше, оутѣшахоу и, и пити
юединого брата раздѣляхоу трни ли четьрине, за вели
любѣвь, такова во быше любѣвь въ братни той и въздер
нине велико. аще братъ ютеръ видѣши изъ монасты
вси братни нимахоу о томъ печалъ великоу, и посмлающе

нь призываху брата къ монастырю, и шедше вси каа-
 маху: съ неомени, и мольху неомени, и принимаху
 брата въ монастырь съ радостію. тацѣ бо вѣша лютевъни-
 ци и въздоржъници и постъници, отъ нихъ же намѣню и к-
 колнко моужь чюднѣхъ. ико съ первый Даминъ пре-
 звоутерь быше, такъ постъникъ и въздоржъникъ, ико развѣ
 хлѣба ти воды исти: немоу до смърти: своимъ. аще къто
 коли иднелнше дѣтишь, больнѣу, кацѣмъ любо недоугомъ
 одержимъ, въ монастырь, ли съваршнѣ чюдѣкъ, кацѣмъ
 любо недоугомъ одержимъ, приходаше въ монастырь къ
 блаженному Феодосію: повѣдѣаше семоу Даминиоу мо-
 литвоу сътворити, болящемоу, и лени сътворшше мо-
 литвоу, и масломъ помазаше, и принимаху ицѣлннн
 приходшнмъ къ немоу. разболѣвшю же си и конаць при-
 шти лежачю немоу въ немоши, прнде ангелъ къ немоу въ
 образѣ Феодосіевѣ, дароу немоу цѣсарство небесноу
 за трудоу него. по семь же прнде Феодосій съ братнею, и
 прнсѣдяху оу него, фнемоу же незнамаюцю възрѣвъ на
 неомени рече: не забывай, неомени, еже ми еси обѣщаль
 ноцъ съ. и разоумѣ великый Феодосій, ико видѣнне видѣ-
 дѣлъ, и рече немоу: брате Даминне, еже ти есмь обѣ-
 щаль, то ти боуди. онъ же съмѣживъ очи прѣдасть доухъ
 въ роуцѣ божи: неомени же и братнмъ похраниша тѣло
 него. такъ же бѣ и другый братъ, именею Иереими, иже
 помнѣше крещеннн земля роусьскыи. семоу бѣ даръ даро-
 ванъ отъ Бога: проповѣдаше прѣди воудощамъ, и аще ко-
 го виднше въ прмъшленин, обличаше и въ тайнѣ, и на-
 казаше блюсти си отъ днвола; аще который братъ оу-
 мъшлнше нти изъ монастыри, и оузрише и, прншдѣ
 къ немоу обднчаше мъсль него, и оутѣшаше брата; аще ко-
 доу, чѣто речаше, ли добро, ли зло, събоудшщѣ си
 старьче слово. бѣ же и другый старьць, именею Матърѣй:
 бѣ прозорливъ. единоу бо немоу стоащю въ цркви на
 мѣстѣ своемъ, възведъ очи свои позрѣ по братнн, иже
 стоить поущѣ по обѣмъ странама, и видѣ обнходшца бѣ-
 сѣ, въ образѣ Луха, въ лоудѣ и носшца въ приполѣ двѣтъкъ,
 иже глаголетъ си лѣпкъ; и обнходш подаль братню,
 възнамн изъ лона дѣпкъ, вержаше на кого любо; аще

признаише комоу цвѣтъкъ поющихъ отъ братии, мало
 постомеѣ, раслабленъ оумомъ, винуу стѣфы комоу людо;
 изидаше изъ цркви, и шѣдъ въ келню оустыниши, и не
 възирашашеть си въ цркви до отълѣтнн: аще ли вер-
 жаше на другога, и не прилншше къ немуу цвѣтъкъ,
 стоимше крѣпкъ въ пѣнни, доидеже отъподухоу оутре-
 нною, и тѣгда изидаше въ келню свою. се же емаде
 старецъ повѣдаше братии своей: панты же видѣ старца
 се: по обычаю во сламу старцю отъстомеѣнню оупрению
 прѣдъ зорими идоша по нелннмъ своимъ, съ же старецъ
 воелкъ исхуждаше изъ цркви: идоуцю же келню юдиноу
 сѣде опочивашъ подѣ знаомъ, еѣ во нелнн иго, подаше
 цркви, и емаде се, яко тѣла понде отъ братъ, въведѣ
 очи свои видѣ юдиноу сѣдши на свинни, а другоу
 ткоуца около иго, и рече имъ старецъ: како идете? и
 рече сѣдшй на свинни еѣсь: по Мнхалъ по Тольвеновица
 старца же знамена си крестнымъ знаменнмъ, и понде въ
 келню свою. яко вѣсть свѣтъ, и разоумѣ старецъ, рече ка-
 лашинкоу: иди, въпрашай, ю ли Мнхалъ въ келни: и рѣша
 келмоу: яко давѣ спочувашъ естъ съ столпн по заутрени. и
 повѣда старецъ видѣннне се игоуменоу и братнн. прмъ сѣмъ
 во старци. Оудоснй прѣстави си, и вѣсть Стефанъ игоу-
 мнѣ и по Стефанѣ Никонѣ, келмоу и юще соуцю старца.
 юдиноу келмоу стоимцю на оупрени, въведѣ очи свои, хотѣ
 видѣти игоумена Никона, видѣ ошла стоимца на игоумени
 мѣстѣ, и разоумѣ, яко не въстаа естъ игоумнѣ: тако
 же и ина многа видѣннн провидѣ старецъ, и почн въ ста-
 рости доврѣ въ монастыри сѣмъ: яко се вѣсть другоу
 чернорнацъ, именимъ Исакнй, икоже и юще соуцю келмоу
 въ мурѣ, въ житнн мнрестѣмъ, и богатоу соуцю келмоу,
 еѣ во коупыцѣ, родомъ торовачиннѣ, помысанъ вѣти
 мннхъ, и раздалъ имѣннне свое трѣвоующнмъ и монасты-
 ремъ, и иде къ великомоу Антонню въ пещероу, моли си
 келмоу, да бы и сътворилъ чернорнцемъ, и принеть и
 Антоннй, и въложи на нь портъ чернчскыи, наденъ
 нмъ келмоу Исакнй, еѣ во нмъ келмоу Чернъ, съ же Исакнй
 въспрнеть житнне крѣпко, оважѣ бо си въ валснннцю,
 и повелѣ коупити свѣкъ козель, и одра мѣхомъ ковать, и

възвелъче на власиницю, и осъши около него кожа сыра, и за-
 твори си въ пищерѣ въ единной оулицѣ въ келійци малѣ, яко
 четьыръ лакътѣ, и тоу мѣшше Нора съ саззани: бѣ же мѣ-
 сто проскоура юдина, и та же чрѣдѣ днь, воды въ мѣроу
 пиши: приношашеть же ямоу великый Антоний, и пода-
 ваше ямоу окънъцима, яко си въ мѣщани роука, и тако при-
 маше пищу. и того сътвори лѣтъ седмѣ, на свѣтъ не вы-
 лавы, ни на рверѣхъ не лѣгам, нѣ сѣди мало принимае съна.
 и юдиноу, по обычаю, наставшю вечероу, поча кланяти
 си, помъ салмы, оми и до полунощни: яко троуждашеть
 си, сѣдши на сѣдакѣ своемъ. юдиноу же ямоу сѣдшию
 по обычаю и свѣщю оугасившю; въ незапоу свѣтъ въсны,
 яко отъ солнца, въ пищерѣ, яко зракъ въ чинимъ чловѣ-
 коу, и пондоста два оуноши къ ямоу красна, и вниста си
 инце юю акы солныце, и глаголаста къ ямоу: Исакни, въ
 всѣхъ ангела, и се, идегъ къ тебѣ Христосъ, паде поклони
 си ямоу. онъ же не разоумѣ бѣсовьскаго дѣйства, ни памьти
 нѣмѣ прѣкретити си, и въстоупивъ покони си, акы Христоу,
 бѣсовьскоу дѣйствоу: бѣси же кланкоуша, и рѣша: нашь
 веси, Исакни, оуже и въздѣши и въ келіицю посадиша и,
 качаша садити си около него, и вмьстѣ поля келни нухъ и
 оулица пищерьская. и рече юдинъ отъ бѣсовѣ, глаголамый
 Христосъ: възъмѣте сопѣли, боуевны и гоусан, и оуд-
 рийте, атъ нѣ Исакни съплышеть. и оударша въ сопѣли,
 въ гоусан и въ боуевны, и качаша нѣмъ играти, и оудо-
 мивѣши и оставиша и юле жнеи, и отидоша, пороугавѣши
 си ямоу: за оутра же въздѣшю свѣтоу и приспѣвѣшию въ-
 коушению хлѣба, прѣде Антоний по обычаю къ окълацю, и
 глагола: Господи, благослови, отъче Исакни. и не вмьстѣ
 отвѣкта. и рече Антоний: се, оуже прѣставилъ си юсть. и
 посла въ монастырь по Феодосии и по братню. и отъко-
 павѣше, идеже въ загражденю оучнию, пришѣдѣши възвѣ-
 ши, мертвѣ мѣшше, и нвнѣсши положиша и прѣдѣ пище-
 роу, и оузрѣша, яко живѣ юсть, и рече нгоумѣнъ Феодо-
 сий, яко се имать кыти отъ бѣсовьскаго дѣйствени. и по-
 ложивша и на одрѣ, и слоужаше около него Антоний, въ си же
 врѣмена приключи си прити Изиславоу изъ Фмховѣ, и нача
 гиквати си Изиславъ на Антония изъ Вьсслава, и при-

славъ Святослава въ ночь пош Пятоний Черниговоу. Пятоний же приидъ къ Черниговоу възлюбил Болдины Горы, и ископавъ пещероу тоу си въсели. и есть тоу монастырь свитымъ богородица, на Болдиныхъ Горахъ, и до сего дни. Феодосий же, оубѣдавъ, яко Пятоний шлъ Черниговоу, шдъ съ братию възи Исакли, и принесе и къ свѣтъ въ келію, и слоужаше около юго, еѣ бо раславленъ тѣломъ, яко не мощи юмоу обратити си на дреугою страну, ни въстати, ни сѣдѣти, нѣ лежаше на юднннй странѣ, подъ си полѣваше, многажды и черенне възвнннхуоу си подъ вѣдрю юмоу съ мочиним и съ полѣванымъ. Феодосий же самъ своимъ роукама омываше и съприташеть и. и за двѣ лѣтѣ сътвори се около юго. се же въсть чюдно и днвно: яко за двѣ лѣтѣ лежа снн ни хлѣба въкоуеи, ни воды, ни отъ какого вращана; ни обоца, ни шзыкомъ проглагола, нѣ нѣкъ и глаухъ лежа за двѣ лѣтѣ. Феодосий же молише Бога за нь, и молише творше надъ нимъ днь и ночь, дондеже на третнню лѣто проглагола и слыша и на нрчь нача въсташти акы младенець и нача ходити. и не вѣрѣжаше въ церквь ходити, и ноуждею привлѣчахутъ и къ церквн. и тако по малоу наоучиша и. и по семь наоучи си на трапезннцю ходити, и посаждаху и кромѣ вратнн, и положаху прѣдъ нимъ хлѣвъ, и не възъмнше юго, нѣ ли въложити коуднше въ роуцѣ юмоу. Феодосий же рече: положите хлѣвъ прѣдъ нимъ, а не въкладайте въ роукы юмоу, атъ самъ есть. и не вѣрѣже за недѣлю исти. и по малоу огландавъ си коуеаше хлѣва, тако наоучи си исти. и тако взнави и Феодосий отъ кѣзни днволи. Исаклий же въспрнеть въздержаннне пакы жестоко. Феодосню же прѣстальню си и Стефану въ юго мѣсто въвѣшю, Исаклий рече: се, оуже прѣльстнаъ ми юеи вълъ, днволи, сѣднща на юднномъ мѣстѣ: а оуже не имамъ си затворити въ пещерѣ, нѣ имамъ ти повѣднти, ходи въ монастыри. и овѣче си въ власннцю, и на власннцю свнтоу вотоашноу; и нача оуродство творити, и помагати поча поваромъ, варя на братню. и на заоутреню ходи прѣжде въсѣхъ стѣише крѣпко и неподнжнмо: югда же припѣише зима и мрази лютин, стоимше въ пракошннхъ въ чрѣвннхъ въ

пробѣвѣтаныхъ, яко приидишии мѣта нозѣ его къ камени,
 и не движаше ногамъ, дондеже отъпомоу заоутреню. и по
 заоутреню идши въ поварьницю; и приготоваши огонь и зо-
 доу и дрова. и приидиоу и прочии повари отъ братны. и единъ
 же поваръ бѣ такожде именованъ тѣмъ, Исакій, и рече, по-
 слышавъ сѣ Исакію: оне ти сѣдѣтъ кракъ чернъ, иди и чамъ
 и: онъ же, покашнѣвъ сѣ иемоу до земли, шедъ къ краку, и
 принесе иемоу прѣдъ въсканъ повары, и оужасоша сѣ, и повѣ-
 даша игоуменоу и братни. и начаша братни чыстити и: онъ
 же, не хоти славы чюдѣчьскыи, нача оуродоство творити
 и пакостити ово игоуменоу, ово братни, ово мнрьскымаъ
 чюдѣкомъ, да друзи даны иемоу, даиоу. и поча по лщроу
 ходити, такожде оуродома сѣ твори. и въскан сѣ въ пещероу,
 въ нейже прѣжде Итфоннъ вшылъ, оуже во Итфоннъ прѣста-
 внаъ сѣ вшы, и съвѣкоупи къ сѣбѣ коуныхъ, и въскладше на
 нѣ портты чернѣчьскыи, да ово отъ игоумена Никоца прин-
 авше раны, ово отъ родителя тѣхъ дѣтскыихъ. съ же то
 въсе терпѣше, подымаше раны и наготоу и, стоудень данъ и
 ноцъ. въ единоу же ноцъ въжгъ, пещь въ истѣбѣцѣ въ пе-
 щарѣ, яко разгорѣ сѣ вшы, бѣ бо оутла, и нача палати
 пламень оутлаишамн: ономоу же, нѣ чимъ заложити, и въ-
 стоупавъ ногама вослама ста на пламени, дондеже изгорѣ
 вшы, и излѣзе. и нѣа многа повѣдаоу о немъ, а друго-
 моу и самовидцѣ вшы. и тако възди повѣдоу на бѣсъ,
 и яко моухъ ни въ чьтоже имыше страшнѣи нхъ и
 мѣчѣтани нхъ, глаголашеть бо къ нимъ: аще мѣ еѣсте
 прѣдѣстѣли въ пещарѣ первое, но неже не вѣдаюхъ къзницъ
 вашнхъ и лоукавьства: нынѣ же имамъ Господа Исуса
 Христа и Бога моего и молитвоу отца моего Феодоси,
 надѣю сѣ на Христа, имамъ повѣдити васъ. многожды бо
 еѣси пакости дѣихоу иемоу, и глаголахоу: наша иеси, и по-
 клоннаъ сѣ иеси нашемоу старѣйшинѣ и намъ, онъ же глаго-
 лаше: ваша старѣйшина антихрестъ иестъ, а вы еѣси иесте;
 и знаменаше лице своеу крестынымъ образомъ. и тако ишз-
 ныхоу. овогда же пакы въ ноци прихождаоу къ иемоу,
 страхъ иемоу творѣше въ мѣчѣтѣ, яко сѣ многоу народъ съ
 молчѣнѣмн и съ лыскарн, глаголюще: раскопанѣ пеще-
 роу вню, и сѣго загрежѣмъ съде; ннѣ же глаголахоу: бѣжи,

Исавиивъ, хотиша ты, загреши. онъ же глаголаше къ нимъ: аще есмь члвкъ, члвкъ, то въ днѣ бысте пришан; а въ нощи есте тма, и въ тмѣ ходите, и тма вы ете. и знаменася крестоу, и ищюуша. доугойци бо страшахутъ и въ образѣ медвѣжди, овогда же амотомъ звѣрь, ово воломъ, ово змий плажаху къ нему, ово ли жагы и мыши и всми гадъ, и не могла юмоу ниутьже створити, и рѣша юмоу: Исакни, воеднмъ юси насъ. онъ же рече: яко же и въ перекъ мени воеднмъ есте въ образѣ Исуса Христа, и въ ангельствѣ, недостойни суще того видѣни; нъ се, по истинѣ велиете си то перво въ образѣ звѣринь, въ скотинь и змий и гадомъ, ащже и снми есте, скверни, зли въ видѣни, и аще погывоша въ сн отъ него, и отъ толк не есть юмоу пакости отъ вѣсовъ. якоже самъ првѣдши се: яко се есть ми за три дѣта крамъ си. по томъ поча жити крѣпко и въздържаню имѣти, пощению и бдѣнню, и тако живующу юмоу съконецъ житию своею, и разболк си въ ищарѣ, и ишоша и боля въ монастырь, и до омаго дана о Господи съконецъ си. игоумнъ же Иоанъ и брати съпрятавшъ тѣло его, погывоша и тацн ти быша черноризци Феодосиева монастыря, иже снютъ и по снмоти ико, овѣтила, и молятъ Бога, за сн сущию братню и за мирскою братню, и за приносящамъ въ монастырь, въ немже и до ншн добродѣтельною житию живуотъ, овще вси въ коулѣ, въ пѣни и въ молтвахъ и послушани, на славоу Богоу, всемогущемоу, Феодосиеви молтвами създанами, юмоу же слава въ вѣки. аминъ.

LXIX. Въ лѣто 7297. почата естъ цркъ пещерская надъ основаниемъ Стефаномъ игоуменомъ, изъ основани бо Феодосий почалъ, а на основани Стефанъ поча, и кончана естъ на третиемъ лѣто, мѣсца июля .11. днь. въ се же лѣто придша сн изъ Нѣмцы къ Святославоу, Святославъ же влчаша си показа имъ богатство свое; они же видѣвшъ бещисльное множество, злато и сребро и наволоу, рѣша: се ни въ чьтоже есть, се бо лежитъ мертво, снго соуть вметне лоучше, моужи бо си доущютъ и больша снго. снце си похвади Киевскн, цѣсарь иудѣйскъ,

къ съломъ цѣсаря асоурійска, югоже вѣси вѣзита бѣша въ Бакилонъ: тако и по сего смѣрти нѣсе имѣннѣ расъта сѣ разано.

Въ лѣто .x.ѡѡд. родн Владимиръ, сынъ Бѣсвладъ, и Ольгъ, сынъ Святославъ, Лиухомъ въ помощь на Чухъ. сего же лѣта прѣстави се Святославъ, сынъ Ирославъ, мѣсца декабрь .иѡ. отъ рѣзаныи желъве, и положенъ Черниговѣ оу Свѣтаро Сѣпаса. и сѣде по немъ Бѣсвладъ на столѣ, мѣсца гвѣбарн (въ .а. днь, въ се же лѣто родн сѣ оу Владимиръ сынъ Мистиславъ, внуку Бѣсвладъ).

Въ лѣто .x.ѡѡе. поиде Изиславъ съ Лиухъ, Бѣсвладъ же поиде противоу юмоу. и сѣде Борнѣ Черниговѣ мѣсца май .д. днь, и вѣсть книжении юго осма дний. и вѣжа Тмоутороканю къ Романови. Бѣсвладъ же иде противоу братоу Изиславоу на Болъши, и сѣтвориста миръ. и пришьдъ Изиславъ сѣде Къивѣ мѣсца июли .и. днь, Ольгъ же, сынъ Святославъ, вѣ оу Бѣсвлада Черниговѣ.

LXX. Въ лѣто .x.ѡѡв. вѣжа Ольгъ, сынъ Святославъ, Тмоутороканю отъ Бѣсвлада мѣсца апрѣль (въ .і. днь). въ се же лѣто бѣниенъ вѣсть Глѣкъ, сынъ Святославъ, въ Заволочин. вѣ же Глѣкъ мнѣстнѣ оувогымъ и страннѣнолюбнѣ, тѣщанинѣ имѣи къ церквѣамъ, теплѣ на вѣкроу и кротѣкъ, възоромѣ краснѣ: югоже тѣло положено вѣсть Черниговѣ за Сѣпасомъ мѣсца июли .кѡ. днь. сѣдицю Свѣтополкоу въ юго мѣсто Новѣ Градѣ, сѣиноу Изиславоу, Ирополкоу сѣдицю Вѣшеградѣ, а Владимироу сѣдицю Смольнѣстѣкѣ приведе Ольгъ и Борнѣ поганымъ на роуьскою землю, и поидоста на Бѣсвлада съ Половѣци. Бѣсвладъ же изиде противоу има на Сожици, и повѣдиша Половѣци Роуьсь, и мнози оубѣниени бѣша тоу: оубѣнѣмъ вѣсть Иванъ Жирославнѣцъ и Тоукъ, Чюдинѣ братъ, Порѣй, и ини мнози, мѣсца августѣ въ .кѣ. Ольгъ же и Борнѣ придоста Черниговоу, мнѣщи одолѣвъше, а земли роуьсетѣй много зѣло сѣтворъше, проливъши кровь хрѣстианскоу, юмже крове вѣзирѣтъ Богъ отъ роукоу юю, и отвѣтъ дати има за погѣвѣнныи доуша хрѣстианскѣ. Бѣсвладъ же приде къ братоу своѣмоу Изиславоу Къивѣоу. и цѣловавъша сѣ сѣ-

дрота. Бѣсвладъ же исповеѣда вѣси вѣнчанъ. и рече юмоу Изяславъ: брате, не тоужи, видши ли, коанко си мѣнѣ склочи: первое, не выгнаша ли мене, и имѣние мое разграбиша? и пакы, кою виноу въторою сътвориашъ еѣхъ, не изгнанъ ли еѣхъ отъ ваю, вратоу свою? не влоудилъ ли еѣхъ до чюждимъ землямъ, имѣнии лишнѣ, не сътвориешъ зѣла ничьтоже? и нынѣ, брате, не тоужнѣ: аще боудеть нама причастие въ роусьстѣй земли, то обѣма; аще ащина боудяѣ, то ова; азъ съложю главоу свою за ты. и се рекъ оутѣши Бѣсвлада, и повелѣ събрати вои отъ мала до велика. и понде Изяславъ съ Шрополкомъ, сыномъ своимъ, и Бѣсвладъ съ Владимѣромъ, сыномъ своимъ, и пондоша къ Черниговоу, и Черниговци затвориша си въ градѣ. Ольгъ же и Борисъ не виста въ Черниговѣ. Черниговцима же не отворивъшима си престоупиша къ граду: Владимѣръ же донстоупи къ вратомъ вѣсточнымъ, и отъ Стрижини оутѣи врата, и възвша градъ околннй, и пожегоша и, людемъ же вѣвѣгъшима въ дѣнѣшннй градъ. Изяславъ же и Бѣсвладъ слышаша, шко идеть Ольгъ и Борисъ противоу, Изяславъ же и Бѣсвладъ оураинѣша пондоша отъ града противоу Ольгови. рече же Ольгъ къ Борисови: не ходнѣк противоу, не можеѣк стати противоу чьтыремъ княземъ; нѣ посланѣк съ молъбою къ стрыима своимъ. и рече юмоу Борисъ: ты готова зри, азъ имъ протикнѣ вѣсѣмъ, похвалнѣ си вѣльми, не вѣды, шко Богъ гордымъ протикнѣ си, сѣмѣренымъ же дають благодать: да не хвалнѣ си силнѣй силою своєю. и пондоша противоу, и вѣвѣшима имъ на мѣстѣ оу сла на Нѣжатнѣ ннѣк и състоупнѣшима си обонмъ вѣсть сѣча зѣла: первое оувиша Бориса, сына Бичислави, похвалнѣшима си вѣльми; Исяславоу же стошцю въ пѣшьцихъ, вѣнезапоу приѣхавъ идннѣ оудари и копиемъ за плещи: тако оувиень вѣсть Изяславъ, слынѣ Шрославъ. продолженѣ вѣвѣши сѣчи. побѣже Ольгъ въ малѣ дроужникѣ, и юдва оутече: вѣжа Тмоутороканю. оувиень вѣсть князь Исяславъ мѣснца октимери въ .г. днѣ. и вѣзъмъше тѣло юго привезоша и въ ладни, и поставиша противоу Градцю: и изиде противоу юмоу вѣсь градъ Кыивѣ,

и възложивъше тѣло его на сани повозоша и, и съ пѣсньми поповѣ и черноризци понесоша и въ градъ, и не бѣ лъзѣ слышати пѣнни въ плачи и вѣлицѣ вѣпни, плака бо сѣ по немь весь градъ Къивекъ. Пропомъ же идъши по немь, плача сѣ съ дружиною своєю: отъче, отъче мой, чѣто яси пожиаъ безъ печали на свѣтѣ семь, многы напасти приимъ отъ людий и отъ брати своихъ. съ же погыбе, не отъ брата, нъ за брата своего положи главоу свою. и принесъши положиша тѣло его въ църкви свитыи вогородица, възложивъше и въ ракоу мраморноу. вѣ же Изиславъ моужь възоромь краснѣ и тѣломь великъ, низъловнѣ правомь, кривѣды ненавиди, любь правдоу, не вѣ во въ немь лъсти, нъ простъ моужь оумомь, не въздаи зъла за зъло. колико бо ямоу сътвориша кышнѣ: самого выгнаша, а домъ его разгравниша, и не възда противоу томоу зъла; аще ли кѣто дѣтеть въ: сѣчца искче, то не съ то сътвори, нъ сынъ его. пакы же брата его прогнаста и; и ходи по чюждей зѣмли блонди. и сѣдицю ямоу пакы на столѣ своемь, Еисекладоу пришьдъшию погѣжденоу къ ямоу; не рече ямоу: колико отъ влю приухъ, не въздасть зъла за зъло, нъ оутѣши, рекы: иельмаже ты, брата мой, покази къ мѣнѣ любьвь, и възведе мя на столѣ мой, нарекъ мя старѣйшиноу сѣбѣ: се, азъ не помину зъловы пречыи, ты ми яси брата; а и тебе, и положю главоу свою за ты: еже и вѣсть, не рече бо ямоу: колико зъла сътвориета мѣнѣ; и се, нѣтъ тебе сѣ сключи; не рече: се кромѣ мене; нъ на сѣ прѣи печаль вратню, покази любьвь великоу, съвершаи апостола, глаголюща: оутѣшайте печальныи. по истинѣ, аще чѣто сътвориаъ ясть въ свѣтѣ семь, истеро съгрѣшение, отъдасть сѣ ямоу, за неже положи главоу свою за брата своего, не желамь больша власти, ни имѣнни хоти больша, нъ за братню обидоу. о смковъхъ бо Господь рече: да кѣто положиаъ доушю свою за другы свои. Голомонъ же рече: брати въ вѣдахъ особена вѣнають; любь бо ясть вѣше вьсего. ижеже Иоанъ глаголетъ: Богъ любь ясть, прѣвѣшай въ любьви въ Бозѣ прѣвѣшайеть, и Богъ въ немь прѣвѣшайеть; о семь съвершають сѣ любь, да достоинне имамъ въ днь соудный, да ижеже онъ ясть, и мы ясмы

въ мирѣ сѣмъ; козѣни нѣсть въ любѣви, нѣ съвершена лю-
 бы въ нѣ измѣстѣ козѣни; ино козѣни мочѣниѣ имать,
 коимъ же си нѣсть съверинѣ въ любѣви; аще кто рече: лю-
 бяю Бога, а брата своего ненавижду, лъжа есть, не лю-
 бий ко брата своего, югоже видѣти, Бога, югоже не видѣти,
 како можете любити? сѣмъ заповѣдъ имамы отъ него, да лю-
 бий Бога любити брата своего. нѣ любѣви ко всѣ съверша-
 ютъ си: любѣви ради и грѣси расшпаютъ си, любѣви ко ра-
 ди стѣнидѣ Господь на вемлю, и распѣтъ си за нѣ грѣш-
 нымъ, възъмъ грѣхъ нашъ притковди си на крестѣ, дакъ
 намъ крестъ свой на прогнаниѣ ненавиѣсти вѣсовьскымъ;
 любѣви ради мочѣниѣ пролиша кровь свою; любѣви же
 ради сѣи книзь пролиа кровь свою за брата своего, съвер-
 шамъ заповѣдъ господню: Биславу же сѣде Кривѣ на
 столѣ отца своего и брата своего, прѣимъ власть роусь-
 скою вѣсю. и посади сына своего Владимѣра Черниговѣ,
 а Шрополка Владимѣри, продавъ йому Торковѣ.

LXXI. Въ лѣто . . . . . приде Романъ съ Половѣци къ
 Войню, Биславу же ста оу Периславлѣ, и сътвори миръ съ
 Половѣци, и възврати си Романъ съ Половѣци вѣспѣта, и
 оуениша и Половѣци мѣсѣца августѣ . . . . . дѣна, соуть ко-
 сти юго и до сѣлѣ тамо лѣмаре, сына Свѣтославны, вноу-
 ка Шрославны. а Ольга имѣше Козарѣ поточниша за море
 Цѣсарю Градоу. Биславу же посади посадника Ратнѣора
 Тмоуторокани.

Въ лѣто . . . . . заручиша си Торци периславль-
 стин на Роусь, Биславу же посла на нѣ сына своего Вла-
 димѣра. Владимѣръ же шѣдъ повѣди Торкы . . . . .

Въ лѣто . . . . . вѣжа Игорѣвишь Давыдъ съ Вла-
 даремъ Растиславничимъ мѣсѣца мая . . . . . дѣна, и приде-
 ста Тмоутороканю; и шѣта Ратнѣора, и шѣдѣста Тмоуто-
 рокани.

Въ лѣто . . . . . Осеню оумре, половѣцьскыи князъ.

Въ лѣто . . . . . приде Ольга изъ Грѣкъ Тмоуторо-
 каню, и ш Давыда и Владарѣ Растиславнища, и сѣде Тмоу-
 торокани. и шѣкѣ Козары, иже вѣша свѣтъничи на оуение-
 ннѣ брата юго и на самого, а Давыда и Владарѣ поустѣ.

Въ лѣто . . . . . приходѣ Шрополкъ къ Биславу на

великъ днь. въ се же врѣмѣ вѣтѣгоста Растиславница два отъ Ярополка, и пришѣдъша прогнаста Ярополка, и посла Бѣсѣлаадъ Владимѣра, сына своего, и вѣгна Растиславница, и посади Ярополка Владимѣри. въ се же лѣто Давыдъ зам Грекъ въ Олшину, и зам оу нихъ имѣннѣ, Бѣсѣлаадъ же послакъ приведе н, и вѣда юмоу Дороговоуждъ.

Бѣ лѣто .x.ѡѡг. Ярополкъ же хотише ити на Бѣсѣлаада, послушавъ зѣлѣхъ съвѣтъникъ. се оуѣдавъ Бѣсѣлаадъ посла протнеоу юмоу сына своего Владимѣра: Ярополкъ же остави матеръ свою и дружинноу Лоучьстѣ вѣжа въ Лиху. Владимѣроу же пришѣдъшю Лоучьскоу вѣдѣша си Лоучани. Владимѣръ же посади Давыда Владимѣри въ Ярополка мѣсто, а матеръ Ярополчию и жиноу юго и дружинноу юго приведе Кыиевоу, имѣннѣ вѣзъмъ юго.

(Бѣ лѣто .x.ѡѡд. Бѣсѣлаадъ заложн цркъвъ скитаго Яндрѣи при Иванѣ, прѣподовѣнѣкъ митрополитѣ; и сътвори оу цркъвен тои монастыръ, въ немъже построже си дѣши юго дѣвою, именемъ Инька. снѣ же Инька, съвѣкоунившн черноризница многы, прѣвѣкали съ ними по монастырѣскомоу чнноу.)

LXXII. Бѣ лѣто .x.ѡѡд. приде Ярополкъ изъ Лиховѣ, и сътвори миръ съ Владимѣромъ, и иде Владимѣръ вѣспитъ Черниговоу, Ярополкъ же сѣде Владимѣри. и прѣсѣдѣкъ мало дннѣ иде Звениградоу; и не дошѣдъшю юмоу града проведиъ вѣсть отъ проклитаго Нерадѣци, отъ днѣкола наоушна и отъ зѣлѣхъ чловѣкъ. лежацию юмоу тоу на возѣ саблю съ кони прободе и мѣснца поимави въ .кв. днь. и тѣгда вѣздвнгоуеъ си Ярополкъ вѣторгмоу изъ себе саблю, и вѣзѣли великомъ гласомъ: то тѣ ми, враже, оулови. и вѣжа Нерадѣць трикратѣи Перимъшлаю къ Рюриковн. и Ярополка вѣзъмъши отроци на конѣ прѣдъ си, Радѣко, Бойкына и ннѣ мнози, несоша и Владимѣроу и отъ тоудоу Кыиевоу. и изиде протнеоу юмоу. благовѣрнѣи книзь Бѣсѣлаадъ съ своимъ сыномъ, съ Владимѣромъ и съ Растиславомъ, и вси боляре и влаженѣи митрополитъ Иоанъ съ черноризци и съ прозкоутеры, и вси кыине великъ плачь сътвориша надъ ними, и съ псалмы и пѣсньми проведиша и до скитаго Дмитрия, и съпрѣтавѣше тѣло юго съ

чѣстнѣю положнша и въ рацѣ мраморнѣ въ церквѣи святаго апостола Петра, юже кѣ самъ началъ здати прѣжде, мѣсяца декабря въ .1. днь. многы вѣдѣти принмѣ, везѣ вничѣ изгонимѣ отъ братиѣ своиѣ, обидимѣ, разграбленѣ, прочею и смѣрть горькоюу приимѣ, нѣ вѣчнѣй жизни и покою сподоби си. такѣ кнше блаженнѣи съ князь, тихѣ, кротѣкъ, смѣренѣи и вратолюбнѣи, десѣтннѣю дам свѣтѣи богородици отъ всего своего имѣннѣи по всемъ лѣта, и молише Бога всегда, глаголю: Господи Боже мой, прими молитвоу мою, и даждь ми смѣрть, шкоже дѣлма вратома монма, Борисоу и Глѣбоу, отъ чюждею роукою, да омыю грѣхы всею своею кровнѣю, и избеодоу соуетнѣнаго сего свѣта и мнѣжа, сѣтнѣи вражнѣи. югоже прощеннѣи не лишнѣ юго благнѣи Богѣ: вѣсприимѣи блгаи она, нѣже око не видѣ, ни оухѣ слыша, ни на сердцею чловѣкоюу не възидоша, шже оуготова Богѣ любнѣимѣи юго. (въ се же лѣто ходи Бѣсѣвладѣ къ Перемышлю).

Въ лѣто .x.сѣчѣ. .x.сѣчѣ. свѣщнѣна вѣсть церквѣи святаго Муханла монастыри Бѣсѣвладѣ митрополнтоу Ноаномѣ, а игоуменьство тѣгда держащю того монастыри Лазорѣви. томѣже лѣтѣкѣ нде Свѣтополкъ изъ Нова Града Тоуровоу на княженнѣю. въ се же лѣто оумре Никоитѣ, пещерскѣи игоуменѣ. въ се же лѣто възвѣша Болгарѣ Моуромѣ.

LXXIII. Въ лѣто .x.сѣчѣ. свѣщнѣна вѣсть церквѣи пещерскѣи свѣтнѣи богородица монастыри Ободоснѣва Ноаномѣ митрополнтоу и Лоукою, вѣлоградскѣи епискоупомѣ, и Исаниемѣ, епискоупомѣ ростовскѣи, и Ноаномѣ, черниговскѣи епискоупомѣ, и Интоннѣи, гоурговскѣи, при благороднѣи кнзи Бѣсѣвладѣ, державнѣи роускѣи землѣи, и чадоу юго, Владимѣрѣкѣ и Рагнѣславѣ, воеводство держащю кнѣвскѣи тѣсоуца Инѣви, игоуменьство держащю Ноаномѣ. въ се же лѣто прѣставн си Ноанѣ митрополнтѣ: вѣсть же Ноанѣ моужѣ хытрѣ кнгамѣи оученнѣю, милостнѣи оубоугнѣи и вдовнѣимѣи, ласкавѣи же къ всекомоу, богатоу и оубоогоу, смѣренѣи же и кротѣкъ, молчалинѣи, рѣчнѣи же, кнгамѣи свѣтнѣи оутѣшамѣи печальнѣи: и сѣкого не вѣсть прѣжде въ Роуси, ни по немѣ не воудѣть

сикъ. въ се же лѣто иде Иѣника въ Греки, дѣщи Бѣсевлажда, реченаи прѣжде, и приведе Иѣника митрополита Иоанскопычиноу, югоже видѣвъше людию вси рекоша: се навѣ юсть пришълъ, отъ года бо до года прѣвѣвъ оумре: вѣ же съ моужь не книжнѣ, нѣ оумомъ простъ и просторекъ. въ се же лѣто свѣщина бысть церкы свѣтаго Муханла перемславьскаи Ефремомъ, митрополитомъ тои церквы, юже вѣ създасть, великоу соущю, вѣ бо прѣжде въ Перемславли митрополи, и пристрон ю великою пристроюю, оукрасивъ ю всьскою красотою и церквынныи съсоуды. съ же Ефремъ вѣ скопецъ, вѣсокъ тѣломъ; многа здании вѣздвиге: доконьчавъ церквы свѣтаго Муханла заложилъ церквы на вратѣхъ градънѣхъ въ имя свѣтаго моученика Θεодора и по сѣмъ свѣтаго Андрѣи оу церквы отъ вратъ и строивнию баньною камени: сего же не бысть прѣжде въ Русѣ; и градъ вѣ заложилъ камени отъ церквы свѣтаго моученика Θεодора, и оукрасилъ градъ перемславьскыи здании церквынныи и прочинни здании.

LXXIV. Вѣ лѣто .х.зѣчд. игоумень и черноризци съвѣтъ сътворше рѣша: не докро юсть лежати отъцю нашемоу Θεодосиѣви кромѣ монастыри и церквы своѣи, по неже тѣ юсть основалъ церквы, и черноризца съвѣкоупилъ. и съвѣтъ сътворше повелѣша оустроити мѣсто, идеже положити мощи юго. и приспѣвшю праздникоу оусъпеннии богородица трѣи дьнни, повелѣ игоумень роушити, кѣде лежать мощи юго, отъца нашего Θεодосиѣ, югоже покелѣннию быхъ азъ грѣшнѣишъ первою самокидѣцъ, юже съкажю, не слоухомъ бо слышавъ, нѣ самъ о себѣ начальникъ: пришедъ бо игоуменоу къ мѣнѣ и рекъшию ми: поидѣвѣ въ пещероу къ Θεодосиѣви, азъ же пришѣдъ и съ игоуменомъ, не съвѣдоущю никоу же, разгладѣвъша, коудѣ копати, и знаменавъша мѣсто, кѣде копати, кромѣ оустия. рече же къ мѣнѣ игоумень: не мози повѣдати никоу же, нѣ помни, югоже хоушиши, да ти поможетъ. азъ же пристронхъ сѣмъ дьни рогами, и мнже копати. и въ вѣторникъ вечеръ поухъ съ собою два брата, и не вѣдоущю никоу же, придохъ въ пещероу, и отъпѣвъ псалмы почухъ копати. и оутроудивъ съ вѣдахъ другоу братоу, копахомъ до по-

лоуноцины, троуднхомъ см, и не могуцие см доковати, начахомъ тоужити, юда како на страну копаемъ. азъ же възамъ рогалию начахъ копати рамшно, другоу моемоу опочивающю прѣдъ пещерою; и рече ми: оудариша въ бнло; и азъ въ тѣ часъ прокопахъ на моши Θεодосиевы, ономоу глаголющю къ мѣнѣ: оудариша въ бнло; мѣнѣ же рекоущю: прокопахъ оуже. югда же прокопахъ, объдержашеть ми оужастъ, и начахъ звати: Господи, помилууй. о сѣ часть же сѣдмста два врата въ монастыри, юда игоумени оутанкъ сѣ нѣ съ кыма прѣнесеть юго отай, и къ пещерѣ зрища, югда оудариша въ бнло, видѣста три столпы, ако доуггы зарьны, и стоимѣши придоста надъ верхъ церкъве, идеже положенъ бысть Θεодосий. въ се же врѣми видѣ Стефанъ, иже бысть въ юго мѣсто игоумени, въ се же врѣми бысть епискоупъ, видѣ въ своемъ монастыри чркъзъ поле зарю великоу надъ пещерою, и мѣнѣвъ, яко несоуть Θεодосии, бѣ бо юмоу възвѣщено прѣжде днмъ юдинѣмъ, и съжаливъ сѣ, яко възъ него прѣнеситъ и, въ сѣдъ на конь въ борзѣ поѣха, понмъ съ собою Климентъ, югоже игоумениа постави въ свое мѣсто, и идмста, видууща зарю великоу; и юкоже придоста близъ, видѣста свѣща многы надъ пещерою, и придоста къ пещерѣ, и не видѣста ничѣтоже, и придоста дѣноу въ пещероу, намъ сѣдмшмъ оу моцимъ юго. югда бо прокопахъ, послахъ къ игоуменоу: приди, да вѣнчимъ н. игоумениа же приде съ двѣма братама. и прокопахъ вѣамн, и вѣлѣзохомъ, и видѣхомъ моши юго лежаща. нѣ състави не распали сѣ быша; и власн главинни притыскли выхоу. и вѣзложьше и на манѣтню и възвѣмѣши на рамо вѣнесоша и прѣдъ пещероу. на друггый же днь съвраша сѣ епискоупи, Ефремъ перемславскый, Стефанъ владимѣрскый, Иоанъ черниговскый, Маринъ гоургевскый, и игоумени отъ вѣскхъ монастыревъ съ черноризци, и придоста и людие благовѣрнии, и възмѣша моши Θεодосиевы съ тѣмниномъ и съ свѣщамн, и принесѣши положиша и въ церкъви юкоу юмоу, въ притворѣ на деснѣй странѣ, мѣсца августъ въ .дј. днь, въ днь четвертѣкъ, въ часть .д. дне, индикта .дј. и праздноваша свѣтло въ тѣ днь. се же повѣмъ мало нѣчѣто, юже сѣ събысть проречению Θεодо-

снѣво: нгоуменьство во Θεодосію держащю въ животѣ своемъ, правлѣши стадо, пороученіе юмоу Богомъ, черноризца, не тѣкъмо же снѣ юднѣтъ, нѣ и мирьскыи печаше сѣ, о доушахъ нхъ, како быша съпасли сѣ, паче же о доуховныхъ сынѣхъ своихъ, оутѣшаша и наказаша приходѣшаша къ юмоу, другонци въ домѣ нхъ приходи и благословеніе имѣ подаваша. юдною во юмоу пришдѣшю въ домѣ Іивѣтъ къ Іивѣн и къ подружню юго Марни, Θεодосій во вѣлюбѣи ѣ, за неже живѣста по заповѣди господни, и въ любѣвен между собою прѣбываѣста: юдною же юмоу пришдѣшю къ нима оучашеть ѣ о милостыни къ оубогымъ, о цѣсарствѣи невѣсьнѣмъ, юже приити правдѣнкома, а грѣшникомъ моукоу, о смертнѣмъ часѣ. и се юмоу глаголющю и о положеннѣ тѣла въ гробѣ нма, рече юмоу Іивѣваи: кѣто вѣсть, кѣде сн мѣ положить? рече же юй Θεодосій: по истинѣ, ндеже лигоу азъ; тоу и тѣ положена боудѣши. се же съвѣсть сѣ: нгоуменоу во прѣставѣшю сѣ прѣжде .нѣ. мѣтъ, се съвѣсть сѣ: въ се во лѣто прѣстави сѣ Іивѣваи, именовѣ Марни, мѣсѣца августѣ .сі. днѣ. и пришдѣше черноризци, пѣвѣше обычными пѣснѣи, принѣсѣше положиша ю въ церкѣви свѣтымъ богородица протнеоу гробоу Θεодосіевоу, на шюи странѣ. Θεодосій же положнѣ бысть въ .дѣ., а сн въ .сі. се же съвѣсть сѣ пророченіе блажнаго отца нашего Θεодосіа, добраго пастоуха, нже пасѣше словеснѣтымъ овѣца нелицемѣрно, съ кротостню и съ рассмотреніемъ, блуды нхъ и вѣди за нѣ, моли сѣ за пороученіе юмоу стадо и за люди хрѣстианьскыи, за землю роусьскою, нже и по отъшѣствнн твоємъ отъ сѣи жизни молиши сѣ за люди вѣрнѣтыи и за свои оученикы, нже вѣзирающе на разоу твою помнѣаютъ оученіе твоѣ и вѣздержаннѣ твоѣ, и прославляють Бога. азъ же грѣшнѣтый твой рабъ и оученикъ не доумѣю, чимъ похвалити добраго твоего житнѣи и вѣздержаннѣи, нѣ се рекоу мало нѣчто: радоуи сѣ, отѣче нашъ и наставннчѣ, мирьскыи плѣща отриноувѣ, молчаннѣ вѣзлюбнѣвъ, Богоу послоужилъ юсн въ тишинѣ, въ мнѣшѣстѣмъ житнѣи, всако себѣ принѣсеніе божьственоу принѣслъ юсн, пощннѣемъ прѣвѣзвѣши сѣ, плотьскыи страстнѣи и сластнѣи вѣзвнѣна-

ВИДѢТЬ, КРАСОТОУ И ЖЕЛАНИЮ СВѢТА СЕГО ОТРИНУЕЪ, ВЪСЛѢДОУИ СТОПАМЪ, ВЪСОКОМЪСЛЪНЫМЪ ОТЬЦЕМЪ РЕВНОУИ МОЛЧАНИЕМЪ, ВЪЗВЫШАИ СЯ СЪМЪКРЕНІЕМЪ И ОУКРАШАИ СЯ, ВЪ СЛОВЕСЕХЪ КНИЖНЫХЪ ВЕСЕЛОУИ СЯ. РАДОУИ СЯ, ОУКРѢПЯ СЯ, НАДЕЖДОУ ВѢЧНЫХЪ БЛАГЪ ПРИИМАЪ, ОУМЕРТВЕНЕЪ ПЛОТЪСКОУЮ ПОХОТЬ, ИСТОЧНИКЪ БЕЗАКОНІИ И МИТЕЖА, ПРѢПОДОВАНИЕ, БѢСОВЬСКОУХЪ КЪЗНИИ ИЗВѢГЪ И СѢТНИИ ЮГО, СЪ ПРАВЪДНЫМИ, ОТЬЦЕ, ПОЧИЛАЪ ИСХИ, ВЪСПРИИМАЪ ПРОТИВОУ ТРОУДОМЪ СВОИМЪ ВЪЗМАЗДНІЕ, ОТЬЦЕМЪ НАСЛѢДНИКЪ ВЪВѢ, ПОСЛѢДОВАЕЪ ОУЧЕНИЮ НУХЪ И ПРАВОУ НУХЪ И ВЪЗДЕРЖАНІЮ НУХЪ, И ПРАВИЛО НУХЪ ПРАВИ; ПАЧЕ ЖЕ РЕВНОВАШЕ БЕЛКОМОУ ОБИДОСНІЮ ПРАВОМЪ И ЖИТІЕМЪ, ПОДОВИ СЯ ЖИТІЮ ЮГО И ВЪЗДЕРЖАНІЮ РЕВНОУИ, ПОСЛѢДСТВОУИ ОБЫЧАЮ ЮГО И ПРѢХОДИ ОТЬ ДѢЛА ВЪ ДѢЛО ОУНЪШЕ И ОБЫЧНЫИ МОЛЪВЪ БОГОУ ВЪЗДАИ, ВЪ ВОЮ БЛАГОУУХАНІИ ПРИНОСИ КАДЛАМО МОЛІТВЕНОУ, ТЪМНИИ БЛАГОВОУНЪИИ, ПОВѢДНЕЪ МИРЬСКОУЮ ПОХОТЬ И МИРОДЕРЖАЦЫ КИМЪИ ВѢКА СЕГО, СОУПРОТИВНИКА ПОПРАЕЪ ДИВЕОЛА И ЮГО КЪЗНИИ ПОВѢДНИКЪ ИВИ СЯ, ПРОТИВЪНЫМЪ ЮГО СТРѢЛАМЪ И ГОРДЪМЪ ПОМЪСЛОМЪ СТАЕЪ СОУПРОТИВНО, ОУКРѢПИЕЪ СЯ ОРОУЖІЕМЪ КРЕСТЪНЫМЪ И ВѢРОУ НЕПОВѢДНОУ, БОЖНІЕЮ ПОМОЩІЮ: МОЛИ СЯ ЗА МЯ, ОТЬЧЕ ЧЪСТЫИИ, ИЗБАВІЕНОУ БЫТИ ОТЬ СѢТИИ НЕПРИИЗНИИИ, И ОТЬ ПРОТИВНИКА ВРАГА СЪБАЮДИ МЯ ТВОИИ МОЛІТВАМИ.

БЪ СЕ ЖЕ ЛѢТО БЫСТЬ, ЗНАМЕНИЕ ВЪ СОЛЪНИЦИ, ИКО ПОГЪБЕНОУТИ ИМОУ, И МАЛО СЯ ЮГО ОСТА, АКЪ МѢСІЦЪ БЫСТЬ, ВЪ ЧАСТЬ . в . ДНЕ, МѢСІЦА МАИИ . ка . ДНЪ.

БЪ СЕ ЖЕ ЛѢТО, БЫСЕВЛАДОУ ЛОВЪ ДѢЮЩІЮ ЗВѢРНИИ ЗА БЫШЕГРАДОМЪ, ЗАМЕТАВЪШЕМЪ ТЕНЕТА И КАНЧАНОМЪ КАНКНОУЕЪШЕМЪ, СЪПАДЕ ПРѢВЕЛІКЪ ЗМІИ ОТЬ НЕВЕСЕ, И ОУЖАСОША СЯ ВЪСИ ЛЮДНІЕ. ВЪ СЕ ЖЕ ВРѢМЪИ ЗЕМЛИ СТОУКНОУ, ИКО МНОЗИ СЛЫШАША.

БЪ СЕ ЖЕ ЛѢТО ВОЛУХЪ ИВИ СЯ РОСТОВЪ, ИЖЕ ВЪ СКОРѢ ПОГЫБЕ.

LXXV. БЪ ЛѢТО . х . с . х . ПРѢДІВНО БЫСТЬ ПОЛОТЬСТѢ ВЪ МЪЧЪТАНИИ, БЫЕВАШЕ ВЪ НОШИ ТОУТЪНЪ, СТОНАШЕ ПО ОУЛИЦИ, ИКО ЧЛОВѢЦИ РИЩОУШЕ БѢСИ: АЩЕ КЪТО ВЪЛЪЗЫШЕ ИЗЪ ХРАМНИИ, ХОТИ ВИДѢТИ, АБИЕ ОУИЗВЕНЪ БОУДИШЕ НЕВИДИМО ОТЬ БѢСОВЪ ИЗВОЮ, И СЪ ТОГО ОУМИРАХОУ, И НЕ СМЫХОУ

излазити изъ храмъ. по семь же начаше въ дѣни шевати си на конихъ, и не бѣ ихъ видѣти самѣхъ, нъ конь ихъ видѣти копыта; и тако оумызвляхуоу люди полотыскыи и иего область. тѣмъ и чловѣци глаголахуоу: яко навне вноуть полошанты. се же знаменнѣ поча быти отъ Дрючска. въ си же врѣмена бысть знаменнѣ въ небеси, яко кроугъ бысть по срѣдѣ неба прѣвеликъ. въ се же лѣто ведро быше, яко изгараше земли, и мнози короуе възгарахуоу си сами и блати. и многа знаменнѣ бывахуоу по мѣстомъ. и рать веланка быше отъ Половцы и отъ вьсюдоу: възыша три градъ: Пѣсочнъ, Переволокоу и Прилоукъ; и многа села воуваша по обѣма странама.

Бъ се же лѣто воуваша Половцыи Лыхы съ Басилькомъ Растиславишемъ. въ се же лѣто оумре Рюрикъ, сынъ Растислава. въ си же врѣмена мнози чловѣци оумирахуоу разанчынтыи недоугы, якоже глаголахуоу продающѣ корсты: яко продахомъ корстъ отъ Филипова дѣни до мисоноуста семь тысоуци. се же бысть за грѣхы наша, яко оумножиша си грѣси наши и неправды. се же наведе на ны Богъ, велы намъ имѣти покашнѣнѣ и вѣстигноути си отъ грѣха и отъ зависти и отъ прочинихъ зълыхъ дѣлъ непризыннѣ.

LXXVI. Бъ лѣто .xviii., индикта .a., прѣстави си великый князь Бьсевадъ, сынъ Шрослава, вноукъ Владимѣръ, мѣсца апрѣля въ .гг. дѣнь, а погребенъ бысть .дг. дѣнь, недѣли соуци тѣгда страстанѣи и дѣни соуци четверткою, въ нѣже положенъ бысть въ гробѣ въ велицѣи церкви свѣтлыи Софии. си бо благовѣрный князь Бьсевадъ бѣ изъ дѣтска боголюбивъ, любя правдоу, навѣды оубогыи, въздаи чсть епискоупомъ и презоутеромъ, излѣха же любяше черноризца, и подаше трѣкованнѣ имъ, кѣ же и самъ въздержа си отъ пианьства и отъ похоти: тѣмъ любимъ бѣ отцемъ своимъ, яко глаголати отцю къ нѣмоу: сыноу мой, благо тебѣ, яко слышу о тебѣ кротость, и радоую си, яко ты поконши старость мою. аще ти подасть Богъ пришти власть стола моего по вратни своѣи съ правдою, а не съ насилѣмъ, то иегда Богъ отвѣдетъ ти отъ житни сего, да лижиши, надеже азъ лигоу, юу гроба моего, по неже люблю ти паче вратни

твоими. се же събѣсть си отца юго пророченію, якоже глаголаа въ кѣ, семоу примѣшю послѣжде вѣси братни столъ отца своего. се же Кыевѣ книжа, быша юмоу печали больша паче неже сѣдшию юмоу въ Периславан: сѣдшию бо юмоу Кыевѣ печаль бысть юмоу отъ сыновѣць своихъ, яко начаша юмоу сътоужати, хоти власти, совѣ сѣм, овѣ же друугымъ: се же, съмирѣкамъ ихъ, раздаваше власти имъ. въ снхъ печалехъ вѣсташа и недоузи юмоу, и приспѣваше старость къ сѣмъ. и нача любити съмыслъ оуныхъ, съвѣтъ сътвори съ ними: си же начаша заводити и, негодовати друужинны своимъ первымъ и людемъ не доходити книжа правды, и начаша тноуни гравити, люди продавати, семоу не вѣдоушю въ волѣзнихъ своихъ. разболѣвшю сѣ юмоу вельми посла по сына своего Владимѣра Черниговоу. пришѣдшю Владимѣроу, видѣвъ и вельми больна соуща, плака сѣ. присѣдшию Владимѣроу и Рагиславоу, сыноу юго меньшему, пришѣдшю же часоу, прѣстави сѣ тихо и кротъко, и приложи сѣ къ отцемъ своимъ, книжнѣмъ лѣтъ .ii. Кыевѣ, а въ Периславан лѣто, а въ Черниговѣ лѣто. Владимѣръ же плакавъ сѣ съ Рагиславоу, братомъ своимъ, съпрѣтаста тѣло юго, и събраша сѣ епискоупи и игоумени и черноризци и попове и болше и прости людие, и вѣзмѣше тѣло юго съ обычнымимъ пѣсньми положиша и въ свѣтѣй Гофни, якоже рекохомъ прѣжде. Владимѣръ же нача размышляти, рекы: аще сѣдоу на столѣ отца своего, то имамъ рать съ Святотолкомъ вѣзвити, яко юсть столъ прѣжде отца юго былъ. и размысливъ посла по Святотолка Тоуроу, а самъ иде Черниговоу, а Рагиславъ Периславию. и минувъшю великоу дѣни, прѣшѣдши праздниѣи недѣли, въ дѣнь антипаскы, мѣсѣца апрѣли въ .кд. дѣнь, приде Святотолкъ Кыевоу. и изидоша противоу юмоу кыише съ поклономъ, и приша и съ радостію, и сѣде на столѣ отца своего и стрыи своего. въ се вѣрѣми пондоша Половци на роусьскоу землю, и слышавъше, яко оумерлъ юсть Бѣсѣладъ, послаша сълы къ Святотолкоу о мирѣ. Святотолкъ же, не съдоумавъ съ болшию друужиноу отъню и стрыи своего, съвѣтъ сътвори съ пришѣдшимъ сѣ нимъ, и изима сълы, вѣсаждаа и въ истъвькоу.

слышавѣши же се Половци почаша воювати. и придоша Половци мнози, и остоупиша Торчскый Градъ. Святѣполкъ же поусти сълзы половчскыи, хоти мира. и не въсхотѣша Половци мира, и поустиша се по земли воююще. Святѣполкъ же поча събирати вой, хоти на ны. и рѣша юмоу моужи съмыслини: не коушай се противоу нмъ, яко мало имаше вой. онъ же рече: нмѣю отрокъ своихъ пять сътъ, иже могутъ противоу нмъ стати. начаша же дружини несъмыслини глаголати: понди, княже. съмыслини же глаголахоу: аще бы пристроилъ нхъ осмь тысоуци, не лихо ти юсть; наша земля оскоудѣла юсть отъ рати и отъ продаждь. нъ послан се къ братоу своемуу Владимѣроу, да бы ти помоглъ. Святѣполкъ же послоушавъ нхъ посла къ Владимѣроу, да бы помоглъ юмоу. Владимѣръ же събра вой своим, и посла по Растислава, брата своего, Перемыславлю, велю юмоу помагати Святѣполкоу. Владимѣроу же пришедъшю Кыевоу, съвѣкоупниста се оу святаго Мнѣхана, и възвиста междуоу собою распри и которы, и оуладнѣвша се цѣлобаста крестѣ междуоу собою. Половциемъ воююшемъ по земли, рѣша нма моужи съмыслини: по чѣто бы распри имата междуоу собою? а поганинн гоуеять землю роуьскоую: послѣди се оуладита, а ныни пондѣта противоу поганымъ любо съ миромъ, любо ратню. Владимѣръ хотише мира, Святѣполкъ же хотише рати. и понди Святѣполкъ и Владимѣръ и Растиславъ къ Треполю. и придоша къ Стоугнѣ. Святѣполкъ же и Владимѣръ и Растиславъ съзваша дружиноу свою на съвѣтъ, хотише постоупити чрѣзъ рѣкоу. и начаша доумати. и глаголаше Владимѣръ: яко съде стоише чрѣзъ рѣкоу въ грозѣ сѣи сътворимъ миръ съ ними. и пристомхоу съвѣтоу своемуу съмыслини моужи, Шнь и прочи. кыни же не въсхотѣша съвѣта, нъ рекоша: хошемъ се бити, постоупимъ на оноу страну рѣкы. и възлюбенша съвѣтъ съ, и прѣидоша Стоугноу рѣкоу, еѣ во наводьнила се вельми тѣгда. Святѣполкъ же и Владимѣръ и Растиславъ, исполчивѣши дружиноу, пондоша, и идише на дѣсьнѣй странѣ Святѣполкъ, на шюи Владимѣръ, посрѣдѣ же еѣ Растиславъ, и минуѣвѣши Треполь прондоша владъ. и се Половци идихоу противоу, и стрѣльци противоу

прѣдъ ними. нашимъ же ставѣшемъ междуу валомъ поставиша стигы свои, и пондоша стрѣльци изъ валоу, и Половци пришедше къ валови поставиша стигы свои, и наагоша первое на Святотполка, и възломнша полкъ юго. Святотполкъ же стоиши крѣпко, и повѣгоша людие, не сътерпяще ратьныхъ противленни, и посаѣжде повѣже Святотполкъ. по томъ настоупиша на Владимѣра, и въсть брань люта. повѣже и Владимѣръ съ Растиславомъ. и приѣгоша къ рѣцѣ Стоугиѣ, и въереде Владимѣръ съ Растиславомъ, и нача оутапати Растиславъ прѣдъ очима Владимѣрема, и хотѣ похвтити брата своего, и мало не оутопе самъ. и оутопе Растиславъ, сынъ Бѣсѣваждъ. Владимѣръ прѣверде рѣкою съ малою друужиною, мнози бо падоша отъ полка юго, и больше юго тоу падоша, и прѣшдъ на оную страну Дѣпра плака си по братѣ своему и по дружинѣ своей, и иде Черниговоу печальнъ зѣло. Святотполкъ же въѣже въ Триполь, и затвори си тоу, и бѣ тоу до вечера, и на тоу ноцѣ приде Кыевоу. Половци же видѣвъше съдолѣвъше поустниша си по земли воююще, и друзини възвратиша си къ Торчѣскомуу. си же си зѣлова съкаючи въ дѣнь възнесенни Господа нашего Исоуса Христа, мѣсца мая въ .кз. Растислава же искавъше обрѣтоша въ рѣцѣ, и възьмъши принесоша и Кыевоу, и плака си по немъ мати юго, и вси людие пожалиша си по немъ по великоу, оуности юго ради. и съвраща си ипскоупи и попове и черноризци, и пѣсни обычяныи пѣвъше положиша и въ церквен свѣтъна Софни оу отца своего. Половциемъ же осѣдишемъ Торчѣскый, противишемъ же си Торкомъ и крѣпко борющемъ си изъ града, оубивахоу многы отъ противныхъ: Половци же начаша налѣгати, и отимахоу водоу, и изнемагати начаша людие въ градѣ водною жаждою и гладомъ. и прислаша къ Святотполкоу, глаголюще: аще не пришлеши брашна, прѣдати си имамъ. Святотполкъ же посла имъ, и не бѣ льзѣ въкрасти си въ градѣ множествомъ вой ратьныхъ. и стоиша около града недѣль девять, и раздѣлиша си на двою: юдини сташа оу града, рать борюще, друзини пондоша Кыевоу, и поустниша си на коропъ междуу Кыевъ и Бѣшиградѣ. Святотполкъ же въиде на Желаню, и

подоша противоу себѣ овои, и състоупиша си, и оукрѣпи си брань. и покѣгоша наши прѣдъ иноплемьнникы, и падахоу шевени прѣдъ врагы нашими, и мнози погыбоша и быша мртви паче неже оу Триполи. Свѣтополкъ же приде Кыневоу самъ третій, а Половци възвратиша си къ Торческому. быша же си зълаи мѣсца ноули въ .кг. на оутрии же, въ .кд., въ свѣтою мученикоу Бориса и Глѣба, бысть плачь великъ въ градѣ, а не радость, грѣхъ ради нашихъ великыхъ, за оумноженіе незаконнй нашихъ. се бо Богъ на ны попусти поганыхъ, не яко мноуми нхъ, нъ насъ кажа, да быхомъ си въетигоуми отъ зълыхъ дѣлъ. симъ казнить ны, нахожденіемъ поганыхъ, се бо есть ватогъ его, да негли въстигноуеши си въспоминемъ си отъ зълаго поути своего. сего ради въ праздникы Богъ намъ наводитъ сктованіе, якоже си сътвори въ се лѣто первое зъло на възнесеніе господне, еже оу Триполи; въторое же въ праздникъ Бориса и Глѣба, еже есть праздникъ новыи роусьскыи земли. сего ради пророкъ глаголаше: прѣложю праздникы ваша въ плачь и пѣсни ваша въ рыданіе. сътвори бо си плачь великъ въ земли нашей, опустѣша села наша и гради наши, и быхомъ еѣгающе прѣдъ врагы нашими. якоже пророкъ глаголаше: падете прѣдъ врагы вашими, поженоутъ въ ненавидищи васъ, и повѣгнетъ, никомоу женоущю васъ; съкроушю роуганіе гордыни вашей, и воудеть въ тѣщетоу крѣпость ваша, оукниеть въ приходий мѣчь, и воудеть земли ваша поуста, и двори ваши поусты воудоутъ, яко въ хоуди есте и лоукави, и азъ подоу къ вамъ шрестію лоукавою. тако глаголетъ Господь Богъ изранлекъ. иде лоукави сынове изманлеви пожигахоу села и гоумна, и многы церкѣви запалиша огнемъ; да не чюднть си никътоже о семъ: идеже множество грѣховъ, тоу видѣнне въсако показанн. сего ради въселенн прѣдасть си, сего ради гнѣвъ простре си, сего ради земли мучена бысть: ови ведоутъ си пѣнени, дроузини постѣкаюми бѣвають, дроузини на мѣсть даюми бѣвають, горькоу съмерть приемлюще, дроузини трепещють, зряще оубиваемыхъ, дроузини гладомъ оумаряюми и водною жаждоу: едиини прѣшнне, едиини казни, многовещьныи нмоущи

раны, различны пичали и страшны моукы, ови выжими и пытами пухаими и на зимѣ держими и оураніеми. и се притранкѣ и страшнѣкѣ, яко на хрестиньсткѣ родѣ страхъ и колѣбаниіе и вѣда оупространи сѣ. правдыно и достойно іестъ, тако да накажемъ сѣ; тако вѣроу имемъ, аще кажемъ іесмы; подобаше намъ прѣданомъ быти въ роукы языкоу страньноу и безаконнѣйшю всєси земли. рыцѣмъ вєлгласно: правдынъ іесн, Господи, и прави соуди твои. рыцѣмъ по оному разбойникоу: мѣ достойна шже сѣдѣхомъ, примухомъ. рыцѣмъ и съ Новомъ: яко Господєви любє бысть, тако и кѣсть. боуди ими господєне благословєно въ вѣкы. да нахожденіемъ поганыхъ и моучими ими владѣкоу познаемъ, ієгоже мѣ прогнѣвахомъ: прославлєни бѣвѣше не прославиухомъ; почтєни бѣвѣше не почтоухомъ; освѣтитѣше сѣ не разоумѣухомъ; коуплєни бѣвѣше не поравотухомъ; породитѣше сѣ не яко отца постыдѣухомъ сѣ. сѣгрѣшиухомъ, и казними іесмы; якоже сътвориухомъ, тако и страждемъ: гради всєи опоустѣша и села; прѣидѣмъ поля, идеже пасома вѣша стада конь, овьци и волови, всє тѣши нѣмнѣ видимъ, ннѣш порастѣше звѣремъ жилища кѣша. нѣ обаче надѣемъ сѣ на мнлость вожию; кажитъ бо нѣ добрѣ блгый владѣка, не по безаконію нашему сътвори намъ, ни по грѣхомъ нашимъ вѣздасть намъ. тако подобаетъ благому владѣцѣ казати, не по множество грѣховѣ. тако Господь сътвори намъ: създа, падѣша вѣстави, ѿдама прѣстоуплєниіе прости, баню нєтлѣниіа дарова, и свою кровь за нѣ излиш. якоже нѣ видѣ неправє прѣкѣвляюща, нанесє намъ соущюю рать и скорєь, да и не хотише всєко въ боудущий вѣкѣ обрѣшемъ мнлость: доуша бо, сѣде казнима, всєко мнлость въ боудущий вѣкѣ обрѣщєть и льготоу отъ моукѣ, не мьститъ бо Господь дважды о томъже. о неиздрєченому чловѣколюбію, якоже видѣ нѣ неволею къ нємоу обрашающа сѣ; о тѣмаи любєви, ієже къ намъ, по неже хотише оуклонихомъ сѣ отъ заповѣднй ієго. се оуже не хотише терпимъ, се съ ноуждею, и по неже неволею, се оуже волею. кѣде бо вѣ тѣгда оу насъ оумилєниіе? нѣмнѣ же всєи полна соутъ слєзь; кѣде вѣ оу насъ вѣздыханіє?

и тынѣ же плачь по вѣсѣмъ оулицамъ оупространи си изменныхъ ради, иже измениша безаконьнии. Половци воюваша много, и възвратиша си къ Торчскому, и изнемогоша людие въ градѣ гладомъ, и прѣдаша си ратьнѣмъ. Половци же, принимъше градъ, запалиша и огнемъ, и люди раздѣлаша, и ведоша въ вѣжа къ сердоболемъ своимъ и съродьникомъ своимъ, много родоу хрестиньскоу страждущю: печальни, моучни, зною оцѣпляемни, въ алчи и въ жажди и въ бѣдѣ опоустнѣвъше лица, почернѣвъше тѣлеса, незнаемою страною, изыкомъ испаленымъ нази ходише и боси, ногы имоущи съводены терниемъ; съ слезами отвѣщивахоу дроугъ къ дроугоу, глаголюще: азъ вѣхъ сего града; и дроугый: азъ съмъ вси; тако съвъпрашахоутъ си съ слезами, родъ свой повѣдающе и въздышюще, очи възводише на небо къ Бъгшнему, съвѣдоущему тайнамъ. да никѣтоже дерзнетъ рещи: яко ненавидими Богомъ ясмъ; да не боудеть: кого бо тако Бога люентъ, икоже ны възлюбилъ ясть? кого тако почлъ ясть, икоже ны прославлъ ясть и възнеслъ? никогоже. тѣмъже паче шрость свою въздвиже на ны, яко паче вѣхъ почтени въвѣше горе вѣхъ съдѣхомъ грѣхъ; икоже паче вѣхъ просвѣчени въвѣше, владычню волю вѣдоущи и прѣзрѣвъше, въ лѣпотоу паче ниѣхъ казнимъ ясмъ. се бо азъ грѣшныи и много и часто Бога прогнѣваю, и часто съгрѣшаю по вси дни.

Бъ се же лѣто прѣстави си Растиславъ, сынъ Мъстиславъ, вноукъ Изиславъ, мѣсяца октямери въ первый днь; а погребенъ бысть ношмери въ шестый на десите днь въ церквѣи свѣтныи Богородица Десятинныи.

LXXVII. Бъ лѣто . . . сѣхъ. сътвори миръ съ Половци Свѣтополкъ. и помъ сѣвѣ женоу дѣщеръ Тоугорканю, князи половчьскаго. томъ же лѣтѣ приде Ольгъ съ Половци изъ Тмоуторокани Черниговоу: Владимѣръ же затвори си въ градѣ. Ольгъ же приде къ градоу, и пожже около града церквѣи и монастыри. Владимѣръ же сътвори миръ съ Ольгомъ, и иде изъ града на столъ отънь Периславлю, а Ольгъ вѣниде въ градъ отца своего. Половци же начаша воювати около Чернигова, Ольгови не възбраняющю, вѣ бо

самъ повелѣлъ имъ воювати. се оуже третниѣ навѣде поганыхъ на землю роусьскою, югоже грѣха да въ и Богъ простила, за неже много хрестинъ изгоувлено бысть, а дружини пакнени и расточени по землямъ.

Въ се же лѣто придоша проузи на роусьскою землю, мѣсяца левоуста въ .кс., и поидоша въсыкоу травоу и многа жита: и не вѣ сего слышано въ днѣхъ первыхъ въ земли роусьстѣй, юже видѣста очи наши, за грѣхы наша.

Въ се же лѣто прѣстави ся епискоупъ владимѣрскый Стефанъ мѣсяца априла въ .кс. днѣ, въ часъ шестый ноци, кывъ прѣжде нгоумень пѣцерьскомоу монастырю.

LXXVIII. Въ лѣто .х.сѣг. идоша Половци на Греки съ Девгенивицею, и воюваша по грѣстѣй земли; и цѣсарь и Девгенивица, и повелѣ и ослѣпити. въ то же лѣто придоша Половци, Итларь и Кытанъ, къ Владимѣроу на миръ. и приде Итларь въ градъ Переславль, а Кытанъ ста междуу валома съ вон; и въда Владимѣръ Кытанови сына своего Святослава въ талъ, а Итларь бысть въ градѣ съ лѣпѣйшею дружиною. въ то же врѣми выше пришълъ Славыта изъ Кыева къ Владимѣроу отъ Святполка на нѣкою орудие, и начаша доумати дружина Ративора съ княземъ Владимѣромъ о погоуеленни Итларевы чадѣ. Владимѣръ же не хотише сего сътворити, отвѣща во: како се могу сътворити, ротѣ съ ними ходивъ? отвѣщавше же дружина рекоша Владимѣроу: княже, нѣтоу ти въ томъ грѣха; да они въсегда къ тебѣ ходише ротѣ гоуевыть землю роусьскою, и кровь хрестиньскоу проливають въспрѣстани. и послоуша ихъ Владимѣръ, и въ тоу ноци посла Владимѣръ Славытоу съ нѣколкою дружиною и съ Торкы междуу вала; и въкрадъше первое Святослава, по томъ оубиша Кытана, и дружиною юго извѣнша, вечероу соуцию тѣгда соуботномоу, а Итларевѣ въ тоу ноци лежацию оу Ративора на дворѣ съ дружиною своею и не вѣдоуцию, чѣто ся надъ Кытаномъ сътвори. на оутрнѣ же, въ недѣлю, заоутрнѣ соуци годникъ, пристрон Ративоръ отрокы въ оружии, и истѣвѣкоу пристави истопити имъ. и присла Владимѣръ отрока своего Бийдюка по Итларевоу чадѣ, и рече Бийдюкъ

Итаарен: зоветь къ князь Владимѣръ, рекъ тако: обочувши си и въ теплѣ истъвѣкъ заоутрокавши оу Ратнеора, приѣдѣте къ мѣнѣ. и рече Итаарь: тако боуди. и яко вѣлѣзоша въ истъвѣккоу, тако запрени вѣша. и вѣзлѣзъши на истъвѣккоу прокопаша юй верхъ, и тако Олбигъ Ратнеориць, принимъ лоукъ свой и наложивъ стрѣлоу, оудари Итааря въ сердце: и дружиноу юго вѣсю изенша. и тако зѣлѣкъ испроверже животь свой Итаарь въ недѣлю ствропоустъноую, въ часъ первый днѣ, мѣсца феврала въ .кд. днѣ. Свѣтополкъ же и Владимѣръ посласта къ Ольгови, велища юмоу понти на Половѣца съ собою. Ольгъ же обѣщавъ си съ нима и пошѣдъ, не иде съ нима въ поуть юдинъ. Свѣтополкъ же и Владимѣръ идоста на вѣжа, и вѣзиста вѣжа, и пѣкниша скоты и кони, вѣльбоуды и челядь, и приведоста ѿ въ землю свою. и начаста гнѣвѣт имѣти на Ольга, яко не шѣдъшю юмоу съ нима на поганты. и посласта Свѣтополкъ и Владимѣръ къ Ольгови, глаголюща сице: се, ты не шѣлъ юси съ нама на поганты, нже погоубили соуть землю роусьскоую; а се оу тебе юсть Итаарениць, любо оубий, любо и дай нама, тѣ юсть врагъ нама и роусьстѣй земли. Ольгъ же сего не послоуша, и вѣсть междуу ими ненавнсть.

Въ се же лѣто придоша Половѣци къ Гоургевоу, и стоимша около юго лѣто вѣсе, и мало не вѣзѣша юго. Свѣтополкъ же оумири ѿ. Половѣци же придоша за Росъ, Гоургевици же вѣвѣгоша, и идоша Кыневоу. Свѣтополкъ же повелѣк роубити градъ на Витьчевѣ холмоу, въ свое имя нарикъ Свѣтополчъ градъ, и повелѣк епискоупоу Мариноу съ Гоургевици сѣсти тоу и Засаковцемъ и прочинамъ отъ нѣхъ градъ; а Гоургевъ зажѣгоша Половѣци тѣщѣ.

Сего же лѣта исходища иде Давыдъ Свѣтославиць изъ Нова Града Смольнскоу; Новоградѣци же идоша Ростовоу по Мьстислава Владимѣрица, и поюмъши вѣдоша и Новоу Градоу, а Давыдови рекоша: не ходи къ намъ. и пошѣдъ Давыдъ врати си Смольнскоу, и сѣде Смольнстѣ, а Мьстиславъ Новѣ Градѣ сѣде.

Въ се же врѣмя приде Изиславъ, сынъ Владимѣръ,

изъ Коурьска къ Моуромоу; и пришла и Моуромьци, и посадьника и Ольгава.

Въ се же лѣто придоша проузи мѣсяца августа въ .кн. днь, и покръща земаю, и вѣ видѣти страшно: и идяхоу къ полоунощнымъ странамъ, идоще травоу и проса.

LXXIX. Въ лѣто .х.схд. Свѣтополкъ и Владимѣръ посласта къ Ольгови, глаголюща сице: понди Къиевоу, да порядъ положимъ о роуьскѣй земли прѣдъ епискоупы и прѣдъ игоумены и прѣдъ моужи отьць нашихъ и прѣдъ людьми градьскыми, да въхотъ обранили роуьскою земаю отъ поганыхъ. Ольга же въспримиа съмысль боуи и словеса величава рече сице: и кѣтъ мене лѣпо соудити епискоупоу ли игоуменомъ ли смердомъ. и не въсхотѣ ити къ братома своима, послоушавъ зълыхъ съвѣтъникъ. Свѣтополкъ же и Владимѣръ рекоста къ нему: да се ты ни на поганымъ идиши, ни на съвѣтѣ къ нама, то ты мѣлиши на наю, и поганымъ помагати хоуеши, а Богъ промеждуоу нами боудеть. Свѣтополкъ же и Владимѣръ пондоста на Ольга Черниговоу, Ольга же въѣѣже изъ Чернигова, мѣсяца мая въ третии днь, въ соуботоу. Свѣтополкъ же и Владимѣръ гнаста по немъ, Ольга же въѣѣже въ Стародоубъ, и затвори сѣ тоу. Свѣтополкъ же и Владимѣръ остоупниста и въ градѣ, и внихоутъ сѣ изъ града крѣпко, а сѣ пристоупахоу къ градоу, и извени бывахоу мнози отъ боуихъ; и бысть междуоу ими брань люта, и стояша около града дньи .а. и .б., и изнамагахоу людие въ градѣ. и въиде Ольга изъ града, хоти мира, и въдаста юмоу миръ, рекоуща сице: иди къ братоу своему Давыдову, и придѣта Къиевоу на столъ отьць нашихъ и дѣдъ нашихъ, яко то юсть старѣйшии градъ въ земли въ всей, Къиевъ, тоу достоинно сънвити сѣ и порядъ положити. Ольга же обѣща сѣ сътворити, и на семь цѣловаша крестъ. въ се же врѣмя приде Боникъ съ Половци къ Къиевоу въ недѣлю отъ вечера, и повоува около Къиева, и пожже на Берестовѣмъ дворѣ княжъ. въ се же врѣмя воуева Коури съ Половци оу Перемславѣ, и Оустниѣ пожже мѣсяца мая .кд. днь. Ольга же въиде изъ Стародоуба, и приде

Смольнскоу, и не пришла яго Смольнине, и иде къ Рязаню; Святполкъ же и Владимѣръ пондоста въ своем си. сего же мѣсяца приде Тоугоркана, тѣсть Святполчъ, къ Перемславу мѣсяца маш .ла., и ста около града, а Перемславыци затвориша си въ градѣ. Святполкъ же и Владимѣръ пондоста на нь по сій странѣ Днѣпра, и придоста къ Зароубоу, и прѣверодиста си, и не ошютиша нхъ Половци, Богоу съхраняшю нхъ, и исполчивѣша си пондоста къ градоу. граждани же оузрѣвѣше, ради вѣша, и изидоша къ нима, а Половци стоишюу на оной странѣ Трочежа, исполчивѣше си. Святполкъ же и Владимѣръ въверидоста въ Трочежъ къ Половцемъ, Владимѣръ же хотѣ нарядити полкъ, они же не послушаша, нъ оударивша въ кони къ противнымъ: се видѣвѣше Половци побѣгоша, а наши погнаша въ слѣдъ ратныхъ, сѣкоуци противнымъ. и съдѣи Господь въ тѣ днѣ съпасение велико, мѣсяца ноули въ .дѣ. днѣ, побѣдени вѣша иноплемѣнници, и князи нхъ оувиша Тоугоркана и сына яго и нинѣ князи; мнози врази наши тоу падоша. на заоутрени же налѣзоша Тоугоркана мертва, и вѣзи и Святполкъ акы тѣсти своего и врага; и привезѣши и къ Кыевоу погрѣвоша и на Берестовѣмъ междуу поутемъ идоушимъ на Берестово и дроугымъ въ монастырь идоушимъ. и въ .к. тогожде мѣсяца, въ пятѣкъ, приде вѣторое Боникъ безбожнѣй, шелоуднѣй, отай хыщникъ, къ Кыевоу въ незапоу, и мало къ градъ не вѣхаша Половци, и зажьгоша волоние около града, и вѣзвратиша си на монастыри, и вѣжьгоша Стефановъ монастырь и деревни и Германѣ. и придоша въ монастырь пѣцерьскѣй, намъ соущемъ по келиямъ и почивающемъ по заоутрени, и кланкоуши около монастыри, и поставиша стѣга два прѣдъ враты монастырскыи, намъ же вѣжащемъ задомъ монастыри, а дроугымъ вѣзвѣггшемъ на полаты. безбожнини же сынове изманави высѣкоша врата монастырю, и оустремниша си по келиямъ, высѣкающе дѣври, и изношахоу, аще чѣто обрѣтахоу въ келияхъ. по семь вѣжьгоша домъ свитыи владычица нашеи Богородица, и придоша къ церкѣви, и зажьгоша дѣври иже къ оугоу оустроеныи, и

въ торыи же къ сѣвероу, и влѣзъше въ притворъ оу гроба
 Θεодосіева, юмлюще иконы, зажигахоу дѣри, и
 оукарихоу Бога и законъ нашъ. Богъ же терпѣше, юще бо
 не съконьчали си вѣхоу грѣси нхъ и безаконни нхъ, тѣмъ
 глаголахоу: кѣде юсть Богъ нхъ, да поможетъ имъ, и
 избавить и? и нна словеса хоульна глаголахоу на свитыи
 иконы насмихающе си, не вѣдоуще, яко Богъ кажетъ ра-
 бы свои напастыи ратыиыми, да явѣтъ си яко заато
 некоюшено въ горноу: хрестинномъ во многыи скорбыи
 и печальи вѣрити въ цѣсарство невѣсноу, а симъ по-
 ганымъ и роугателемъ на семь свѣтѣ примѣшамъ веселіе
 и пространство, а на ономъ свѣтѣ примѣи моукоу съ дим-
 воломъ и огнь вѣчаный. тѣгда же зажагоша и Дворъ Крас-
 ный, югоже поставилъ влгровѣрный князь Бѣсѣладъ на
 холмоу, нарицаемѣмъ Бѣдобичи: то вѣсе окашнни По-
 ловьци запалиша огнемъ. тѣмъже и мы, послѣдоюще проро-
 коу Давыдоу, вѣпниемъ: Господи Боже мой, положи и яко
 коло, яко трость прѣдъ лицемъ вѣтроу, яко огонь, иже по-
 палиеть доубравы. тако поженеши и воурю твою; испол-
 ни лица нхъ досажденни. се бо оскверниша и пожыгоша свѣ-
 тый домъ твой и монастырь матери твоѣи и троупнѣ
 рабѣ твоихъ; оубиша во нѣколко отъ братиѣ нашихъ ору-
 жиемъ безбожнни сынове Изманави, поущени бо на казнь
 хрестинномъ ищан соуть си отъ поустыни етревьскыи
 междуу вѣстокомъ и сѣверомъ, ищало же нхъ юсть чѣтыри
 колѣна: Торкъмени, Печенѣзи, Торци и Половци. Медо-
 дий же съвѣдѣтельствоуетъ о нхъ, яко въ осми колѣнѣ
 просѣган соуть, югда исѣче и Гидеонъ, да осми нхъ вѣжа въ
 поустыню, а чѣтыри исѣче. друзни же глаголютъ и сыны
 Ямоновы, се же нѣсть тако: сынове бо Моави Хвалиси,
 а сынове Ямонови Болгаре, а Срацини отъ Изманла тво-
 рить си Ягарни, и прозваша ими севѣ Саракине, рекъше
 Сарини юсмъ. тѣмъже Хвалиси и Болгаре соуть отъ дѣще-
 рню Лотовоу, иже зачастую отъ отца своего, тѣмъже не-
 чисто юсть племѣ нхъ. а Изманлъ роди вѣ сына, отъ
 нхъже соуть Торкъмени и Печенѣзи и Торци и Коуман-
 ни, рекъше Половци, иже исоудить отъ поустыни. и
 по сиухъ осми колѣнѣ къ коньчнкѣ вѣка издоуть заклѣ-

пѣсни въ горѣ Александромъ македоньскыиъ нечисти
чловѣци.

LXXX. Поученіе. Изъ хоудый дѣдомъ своимъ Про-
славомъ, благословитымъ, славытымъ нареченый въ кре-
щеніи Баснаи, роуьскыиъ именемъ Владимѣръ отъцемъ
възлюбленнымъ и матерію своею Мономахъ. . . . .
. . . . . и хрестинныхъ людей дѣла, ко-
лико бо съблюде по милости своей и по отъни молитвѣ
отъ всѣхъ бѣдъ. сѣды на санехъ помыслихъ въ доуши
своей, и похвалихъ Бога, иже ми сихъ днєвъ грѣшнаго
допроводи. да, дѣти мои, или инѣ кто, слышавѣ сию
граматицю, не посмѣйте си, нѣ юмоуже любя дѣтий мо-
нихъ, и приметь ю въ сердце свое, не лѣннѣти си на-
чнеть такожде троуждати си: первою, Бога дѣлаи и
доуша своей, страхъ имѣйте вожий въ сердце своемъ,
милостыню творище неоскоудною, то бо юсть начаткъ
всѣмоу доброу. аще ли комоу нѣ любя граматичы си, да
не поохритають си, ни тако се реноуть: на далечи поути, да
на санехъ сѣды безлѣпнцю юси молвнлѣ. оуспѣтоша бо ми
сѣли отъ брати мои на Болзѣ, и рѣша: потѣси си къ
намъ, да выженемъ Растиславища, и власть нхъ оти-
мемъ; еже ли не пондеши съ нами, то мы сѣбѣ боудемъ, а
ты сѣбѣ. и рѣхъ: аще вы си и гнѣваете, не могуу къ си
ити, ни крѣста прѣстоупити. и отрядивъ си, възъмъ
псалтырю, въ печали разгнѣоухъ ю, и то ми си выни:
вѣскоую печалоуеши, доуше? вѣскоую съмоуцаиши ми? и
прочы. и по томъ събрахъ словыца си любяи, и съкладохъ
во ридоу, и написахъ. аще вы поелѣднши не любя, а
прѣднши принимайте. вѣскоую печална юси, доуше моя?
вѣскоую съмоуцаиши ми? оуповай на Бога, яко несовѣмъ
си юмоу. не ревнѣоуи лоукавыноуцимъ, ни завиди твори-
чимъ незаконнѣ, за не лоукавыноуцини потрѣкыть си,
тѣрпыши же Господа ти овладдють землею. и юще мало, и
не боудеть грѣшнннн; възвишиши мѣста юго, и не окры-
циши. кротыци же наследыть землю, и насладыть си на
множествоу мнра. назирають грѣшнннн правдынаго, и
поскрегыциеть на нь зѣубы своимъ. Господь же посмѣиеть

сы иеиоу, и прозрѣть, шко придетъ днь иго. оруженіе
 извлѣкоша грѣшници, напрыгоша лоука свой истрѣлѣти
 ница и оубога, заклаати правши сердцеиъ. оруженіе нхъ
 вѣнидѣтъ въ сердцеи нхъ, и лоуци нхъ съкроушати си.
 лоуце иестъ правдѣнникоу мало паче богатства грѣшнѣхъ
 многа. шко мышца грѣшнѣхъ съкроушати си, оутвер-
 ждаиетъ же правдѣнныи Господь. шко се грѣшници погыб-
 ноутъ, правдѣнныи же милоуиетъ и даиетъ. шко благо-
 словиции иго насѣдѣиетъ земалю, кленоуции же иго потрѣ-
 бытъ си. отъ Господа стопы чловекоу исправитъ си. игда
 си падѣтъ, не развнѣтъ си, шко Господь подѣиелетъ роукоу
 иго. оунъ вѣхъ, и състарѣхъ си, и не вндѣхъ правдѣнни-
 ка оставлена, ни скѣмени иго просица хлѣба. вѣсь днь
 милоуиетъ и въ занмѣ даиетъ правдѣнныи, и племя иго
 благословлено боудѣтъ. оуклонн си отъ зѣла, сътвори до-
 евро, вѣзици мира и поженн, и живн въ вѣкы вѣка. вѣне-
 гда стати чловекомъ, оубо живѣы пожерли нѣ быша; вѣне-
 гда прогиѣвати си ирости иго на нѣ, оубо вода вѣ нѣ по-
 топнла. помилоуи ми, Боже, шко попра ми чловекѣ, вѣсь
 днь борн си сътоужн ми. попраша ми врази мон, шко
 мнози вориции си съ мѣною съ быши. вѣзвеселитъ си
 правдѣнникъ, игда видитъ мѣсть; роуцѣ свои оумыиетъ
 въ крови грѣшника. и речѣтъ оубо чловекѣ: аще иестъ
 плодъ правдѣнника, и иестъ оубо Богъ соудий земали. изъ-
 ми ми отъ врагѣ моухъ, Боже, и отъ вѣстающиухъ на ми
 отими ми. избави ми отъ творщицихъ безаконіе, и отъ
 моужь крови съпаси ми. шко се оуловнша доушию мою.
 шко гиѣвѣ въ ирости иго и животъ въ коли иго; вечеръ
 вѣдворитъ си плачь, а за оутра радость. шко лоучыши
 милость твою паче живота моего, оустѣнѣ мон похвалитѣ
 ты. тако благословаю тѣ въ животѣ моемъ, и о имени
 твоиомъ вѣздѣю роуцѣ мон. покры ми отъ сѣнѣма лоука-
 ваго и отъ множества дѣлающицихъ неправдоу. вѣзвеселитѣ
 си, вси правдѣннии сердцеиъ. благословаю Господа на вѣси-
 ко врѣиы, въ иноу хвала иго, и прочаи. иноже Басилій оу-
 чашѣ, съсравѣ тоу оуноша, доуша чисты, несквернаны,
 тѣлесы хоуды, кротякоу бесѣдоу и въ мѣроу слово Го-
 сподѣне: їади и питнью безъ планиа веланка быти; при ста-

яхъ молчати, прѣмоудрыхъ слоушати, старѣйшимъ по-
 карити си, съ тѣчнѣными и мѣньшими любезь имѣти,
 безъ лоукы бесѣдоюще, а много разоумѣти, не свѣрѣпова-
 ти словомъ, ни хоуанти бесѣдою, не обило сминити си,
 срамлати си старѣйшихъ, къ женамъ нехлѣпнымъ не бесѣ-
 довати, долоу очи имѣти, а доушю горѣ, прѣвѣгати, не
 стрѣкати оучити льгѣкыхъ, власти ни въ коууже имѣти и
 еже отъ вѣсѣхъ часть. аще ли кто васъ можетъ инѣмъ
 оуслѣти, отъ Бога мѣзды да чають, и вѣчнѣныхъ благъ
 насладити си. о владычице богородице, отими отъ оубо-
 гаго сердца моего гордость и коуесть, да не възношю съ
 соуетою мира сего; въ поустошнѣмъ семъ житии наоучи
 си, вѣрнѣй чловѣче, быти благочестноу дѣлатель, наоучи
 си, по евангѣльскомуу словеси, очима оуправление, изы-
 коу оудержание, оумоу съмѣрание, тѣлоу порабощение,
 гнѣвоу погоуеление, помысль чистѣ имѣти, поноуждаи
 си на добромъ дѣла, Господа ради; лишавамъ не мѣсти, не-
 навидимъ любо гонимъ терпи, хоуанимъ моли, оумертви
 грѣхъ, избежите обидна, соудите сиротѣ, оправдайте
 вдовницу; придѣте, да сътижимъ си, глаголетъ Господь;
 аще боудоутъ грѣси ваши яко оброщени, яко снѣгъ обѣлю
 ю, и прочее. вѣснѣють весна постанамъ и цвѣтъ покашнни;
 очистимъ себе, кратие, отъ всякоу скверны плотскѣми и
 доушевынѣми, и свѣтодавьцю въпниюще рыцѣмъ: слава те-
 бѣ, чловѣколюбче. по истинѣ, дѣти мои, разоумѣйте,
 како ти есть чловѣколюбче Богъ милостивъ и прѣмилос-
 стивъ. мы чловѣци, грѣшнѣи соуци и съмертнѣи, то нже
 ны зѣло сътворитъ, то хоуимъ и пожрѣти и кровь яго
 пролиити въ скорѣ: а Господь нашъ, владыи и жнготомъ
 и съмертнѣю, съгрѣшнѣи наша вѣше главѣи нашѣи тер-
 пить, и пакы и до живота нашего, яко отьць, чадо своеу
 любу и вни, и пакы привлачитъ ю къ себе: тако же и Го-
 сподь нашъ показалъ ны есть на врагы повѣдоу, трѣми
 дѣлы добрымъ избеити яго и повѣднѣи яго: покашн-
 нѣмъ, слезамъ и милостынѣю; да то вы, дѣти мои, не
 тижка заповѣдь божнѣи еже тѣми дѣлы трѣми избеити
 грѣховъ своихъ и цѣсарьствѣи не лишити си. а Бога дѣла,
 не лѣните си, молю вы си, не забывайте трѣхъ дѣла

тѣхъ: не во соуть тяжька, ни одиночество, ни чирь-
 чество, ни гладъ, што ни доври терпѣть, нъ малымъ
 дѣломъ оулоучити милость божию. что юста чловѣкъ, ш-
 ко помьниши н? велий юси, Господи, и чюдна дѣла твои,
 никакъже разоумъ чловѣчскъ не можетъ исповѣдати чю-
 десъ твоихъ и пакы рцѣмъ: велий юси, Господи, и чю-
 дана дѣла твои, и благословенно и хвално имя твои въ
 вѣкы по всей земан, иже кто не похвалитъ, ни прославлитъ
 силы твои и твоихъ великихъ чюдесъ и добротъ, оу-
 строивныхъ на семь свѣтѣ; како небо оустроено, како ли
 солнце, како ли луна, како ли звѣзды и тьма и свѣтъ и
 земан, на водахъ положена, Господи, твоимъ промысломъ;
 звѣрие разноолични и пѣтица и рьбы оукрашени тво-
 имъ промысломъ, Господи. и самоу чюдоу днеоуемъ си, ка-
 ко отъ перети създа чловѣка, како образи разноолични въ
 чловѣчскыхъ лицухъ: аще и весь миръ съвѣкоупитъ си,
 не весь къ едину образъ, нъ кыйже своимъ лица образомъ,
 по божи мудрости. и самоу си подивоуемъ, како пѣти-
 ца небесныхъ изъ ирии ндоуть, и первѣю въ наши роуцѣ,
 и не ставитъ си на единой земан, нъ и сильныи и хоу-
 дымъ ндоуть по всекъмъ землымъ, божиимъ повелѣниемъ,
 да наполнитъ си лѣси и поля. все же то далъ Богъ на оу-
 годие чловѣкомъ, на снѣдъ, на веселие. велика, Господи,
 милость твои на насъ, иже та оугодие сътворилъ юси
 чловѣка дѣла грѣшна. и ты же пѣтица небесныхъ оумоу-
 дренъ твою, Господи, югда повелѣши, то въспоють, и
 чловѣкы веселятъ тебе; югда же не повелѣши имъ, изыкъ
 же имѣюще онѣмѣють. а благословенъ юси, Господи, и
 хвалнъ зѣло, всяка чюдеса и тмъ доброты сътворивъ и
 съдѣлавъ: да иже не хвалитъ тебе, Господи, и не вѣроу-
 ютъ всекъмъ сердцемъ и всею доушею въ имя Отца и
 Сына и святаго Доуха, да боудеть проклятъ. си словца
 прочтающе, дѣти мои, божьственаи, похвалите Бога,
 давшаго намъ милость свою и се отъ хоудаго моего без-
 оумни наказание. послушайте мене, аще не всего примѣ-
 те, то половиноу. аще въ Богъ оумикъчнтъ сердце, слезы
 свои непоустите о грѣсѣхъ своихъ, рекоуще: шкоже
 влоудьницю и разбойника и мьтаря помилвала юси, тако

и насъ грѣшныхъ помилоуѣ. и къ церквѣн то дѣйте и ложаще сѣ. не грѣшите ни единому же ношъ, аци можете, поклоунти сѣ до земли; ие ли вы сѣ начантъ не моши, а трижды; а того не забывайте, не лѣните сѣ, тѣмъ бо ношныма поклономъ и пѣниемъ чловекъ побѣждаетъ днѣвола, и что въ днѣ съгрѣшите, тѣмъ чловекъ изываеиъ. аци и на кони издаше не боудеть ни съ кымъ ороудити, аци инѣхъ молитвъ не оумкѣте молвити, а Господи помилоуѣ зовѣте: беспрѣстани въ тайнѣ, та бо иесть молитва всѣхъ лѣпльши, неже ли мтыслити безлѣпнцю. всѣго же паче оубогыхъ не забывайте, нѣ юанко могоуше по силѣ кормити, и придавайте сротѣ, и въдовню оправдате сами, а не въдавайте слыныма погубити чловека. ни права, ни крива не оубивайте, ни повелѣвайте оубити юго: аци боудеть повиннѣ съмрети, а доуша не погубяише никакоже хрестинаны. рѣчь мовыше, и лихо и добро, не каи нѣте сѣ Богомъ, ни хрестите сѣ, нѣтоу бо ти ножда никоиже; аци ли вы боудеть крестъ цѣловати къ братни или къ комоу, ие ли оуправнѣше сердце свое, на немъже можете оустоити, таже цѣлоуѣте и цѣловавше блюдѣте, да не, прѣстоупни, погубите доуша своиѣ. епискоупи, попи и игоумени, съ любвѣню възимайте отъ нихъ благословеннѣ, и не оустраняише сѣ отъ нихъ, и по силѣ любите и навѣдите, да примете отъ нихъ молитвоу отъ Бога. паче всѣго гордости не имѣйте въ сердци и въ оумѣ, нѣ рцѣма: съмертѣни юсмы, днѣсь живи, а за оутра въ гробѣ; се все, что нты юси въдалъ, нѣ наше, нѣ твою, пороучилъ нты юси на мало днѣни. и въ земли не храните, то нты иесть великъ грѣхъ. старымъ чѣти яко отца, а младымъ яко братню. въ домоу своимъ не лѣните сѣ, нѣ все видите; не зрите на тивоуна, ни на отрока, да не посмѣютъ сѣ приходшци къ вамъ домоу вашемоу, ни обѣдоу вашемоу. на войноу вышѣдше не лѣните сѣ, не зрите на коеводы; ни питню, ни шѣнню не лагодите, ни съпанню; и стража сами нарыждевайте, и ношъ, отъ всюдоу нарыднѣвше около вои, таже мизѣте, а рано встанѣте; а ороужия не сънимаите съ себе въ борзѣ, не раздавѣше лѣноцами, вънезапоу бо чловекъ погубаеиъ.

а́же влюди си и пни́нства и блóуда, въ томъ, ко доу́ши
 погнѣлають и тѣло, куда же ходи́ши поутемъ по своимъ
 землямъ, не дайте пакости дѣяти отрокомъ, ни своимъ,
 ни чуждымъ, ни въ снахъ, ни въ житяхъ, да не казати
 вась начну́ють. куда же поидете, идеже станете, напоите,
 напоите оу́ннна. боле же чѣтѣте гостя, отъ коудорже къ
 вамъ придетъ, нан простъ, нан довръ, нан съаъ. аще не
 можете даромъ, вращномъ и питномъ: ти бо анно ходи́ши
 провакити чловѣка по всѣмъ землямъ люво добрымъ
 люво злымъ. больнаго прикѣтите, надъ мертвѣци идѣте,
 иже вси мертвѣни исмъ; и чловѣка не минѣте, нъ прикѣ-
 цѣвъши довр: слово иемоу дадите. живы: своимъ лювите, нъ
 не дайте имъ надъ собою: власти. се же въ коньца вьсемоу
 страхъ кожии имѣйте въши вьсего. аще забываєте сего,
 а часто прочитайте: и мьнѣ коудеть безъ срама, и вамъ
 коудеть довр. ижеже оумѣюще, того не забывайте довр-
 го, а ижеже не оумѣюще, а томуу си оучите, ижеже отьца
 мой, дома сѣди, изоумѣише пыть мьнѣ, въ томъ во
 часть юсть отъ нѣхъ земля. а́нства бо вьсемоу мати:
 иже оумѣише, то забоудеть, а ижеже не оумѣише, а томуу
 си не оучить. доврѣ же творѣше не мозѣте си а́нвити ни
 на чьтоже доврое, первое къ церквѣи: да не застанете
 вась солнице на постыан. тако бо отьца мой дѣишетъ
 блажинъ и вси добрин: моужи съвершени. заоутренюю
 отьдавѣше Богоу хвалоу и по томъ солницю вьсходѣщию
 оуэрѣвъше солнице, прославити Бога, съ радостию рече:
 просвѣти очи мои, Христе Боже, иже далъ ми юси свѣтъ
 твой краснъи, и юще, Господи, приложи ми а́кто къ а́-
 тоу, да прокъ, грѣховъ своихъ покашеъ си и оправдѣиъ
 животоу, тако похвалоу Бога. и сѣдѣше доумати съ дружи-
 ною или люди оправлаевати или на ловъ шхати или поиздѣти
 или леши съпати: съпанне юсть отъ Бога присоуждено по-
 лоу дѣи, о тѣ чинъ бо почивають и звѣра и пѣтица и чло-
 вѣци. а се въ повѣдаю, дѣти мои, троудъ свой, иже си
 юсмъ троуждалъ, поути дѣи и ловы три на десѣте а́кта:
 первое къ Ростовоу идоухъ, сквозѣ Бѣтича, посла ми
 отьца, а самъ иде Коурьскоу; и пакы вѣторое къ Смольи-
 скоу съ Ставкомъ Екордѣтишемъ, тѣ пакы отиде къ

Бирестню съ Изяславомъ, а мени послаа Смольнскую; та и Смольнска идохъ Владимѣромъ; тоужде зимъ тай посласта Бирестню брата на галыни; иде вихоу пожьгли, тай тоублюдохъ градъ тѣхъ; та идохъ Периславию отьцю; а по велицкѣ дани изъ Перислави та Владимѣромъ, на Соутѣскоу мидѣ теорить съ Лихъ; отъ тоуда пакы на лѣто Владимѣромъ опитъ; та послаа ми Бвнтославъ въ Лихъ; ходиеть за Глоговы до чышкаго лѣса ходиухъ въ земли нхъ четьри мѣсца. въ тожде лѣто и дѣти си роди старшійше новоградскою. та отъ тоуда Тоуровоу; а на весноу та Периславию; таже Тоуровоу. и Бвнтославъ оумрь. и изъ пакы Смольнскоу; а и-Смольнска тойжде зимѣ та къ Новоу Градоу; на весноу Гаѣкови въ помоиръ; а на лѣто съ отьцемъ въ Полотъскъ; а на другою зимоу съ Бвнтославомъ подъ Полотъскъ; ожьгоша Полотъскъ; онъ иде Новоу Градоу, а и съ Половци на Одрѣскъ, коюи; та Черниговоу; и пакы и-Смольнска къ отьцю придохъ Черниговоу. и Ольга приде, изъ Владимѣромъ вьведенъ, и вьзвахъ и къ себѣ на овѣдъ съ отьцемъ въ Черниговѣ, на Краснѣмъ Дворѣ, и вѣдахъ отьцю три съта гривень злата. и пакы и-Смольнска же пришедъ придохъ сквозѣ половчѣскимъ вои, вни си, до Перислави, и отьца на лѣзоухъ съ полкоу пришедъша; тай пакы ходихомъ, томъжде лѣтѣ, съ отьцемъ и съ Изяславомъ вить си Черниговоу съ Борисомъ, и повѣднухомъ Бориса и Ольга; и пакы идохомъ Периславию, и стахомъ въ обровѣ. и Бьсславъ Смольнскъ ожьже, и азъ вьскдъ съ Черниговци. о двою коню не застахомъ въ Смольнскѣ, тѣмъжде поутемъ по Бьсславѣ пожегъ землю и повоюваеъ до Лоукамы и до Логожьска, та на Дрючскѣ коюи, та Черниговоу. а на тоу зимоу повоюваша Половци Стародоубѣ вьсь, и азъ шьдъ съ Черниговци и съ Половци, на Деснѣ извиахомъ книзю Ясадоука и Слаука, и дружинноу нхъ извиша; и на заоутрнѣ за Новомъ Градомъ разгнахомъ сильны вои Белкатгина, а се мьчи и плѣнъ вьсь отьшхомъ. а въ Бвнтича ходихомъ по двѣ зимѣ на Ходотоу и на сына юго; и къ Корядноу ходиухъ первою зимоу; и пакы по Изяславишихъ за Микоулинъ, и не постигохомъ нхъ; и на тоу вь-

снѡу къ Шрополкоу съвѣкоупитѣ сѧ на Броды; томѣжде
 лѣтѣ гонихомъ по Половѣцихъ за Короля, нже Горошнѣхъ
 вѣзшѧ; и на тоу ѡсенѣ ндохомъ съ черниговѣци и съ По-
 ловѣци, съ Читѣвѣици, къ Мѣнаскоу: извѣхухомъ градъ,
 и не оставихомъ оу него ни челмѣдина, ни скотинѣ; на тоу
 зимѡу ндохомъ къ Шрополкоу съвѣкоупити сѧ на Броды,
 и любѣвѣ великоу сѣтворихомъ; и на весноу посади мѧ
 отьць въ Перѣславлѣи прѣдѣ вратниѡу, и ходихомъ за
 Соупой; и ндоушакъ Прилоукоу градоу срѣктоша нѣ въ не-
 запоу половѣчьстѣи книзи, осмѣ тысоушѣ, и хотѣхомъ съ
 нѣми ради бити сѧ, нѣ оружнѣе вѣхомъ оуслѧли на прѣдѣ
 на повозѣхъ, и вѣндохомъ въ градъ; толнко Семѣцю
 шѧ ѡдиногѡ живѧ ти смѣрдѣ нѣколко, а нашѣ онѣхъ
 волѣ извѣшѧ и измѧшѧ, и не смѣшѧ ни конѣ помѣти въ
 роуцѣ, и вѣжшѧ на Соулоу томѣ ноци; и за оутра, на Го-
 спѡжднѣи дѣнь, ндохомъ къ Бѣлкѣ Бѣжнѣ, и Богъ нѣ по-
 може и свѣтѧи вѡгороднѣа: извѣшѧ двѣи сътѣ Поло-
 ловѣа и двѣ книзи шѧ, Багѡубарсова врата, Пѣскии и
 Сакзы, а двѣ моужѧ толнко оутѣкѡста; и по томѣ на Свѣ-
 тѡславѣ гонихомъ по Половѣцихъ и по томѣ на Торчѣскѣи
 градѣ и по томѣ на Гюргѣвѣ по Половѣцихъ; и пакѣ на
 тойжде странѣ оу Краснѣи Половѣа повѣдихомъ; и по томѣ
 съ Растиславѡмъ же оу Баринѣи вѣжѧ вѣзихомъ; по томѣ
 ходнѣвѣ Владимѣрю пакѣ Шрополка посадихъ, и Шрополкъ
 оумре; и пакѣ по отьни сѣмерѣи и по Свѣтополцѣ на Соу-
 лѣ вѣвѣшѣ сѧ съ Половѣци до вечера, вѣхомъ оу Халѣпа,
 и по томѣ мирѣ сѣтворихомъ съ Тоугорканѡмъ и съ нѣкѣми
 книзи половѣчьскѣи; и оу Глѣбовѣи чади помѣхомъ дроу-
 жиноу своѡу вѣсю, и по томѣ Ольгѣ на мѧ приде съ половѣ-
 чѣскоу землѣю къ Черниговоу, и вѣшѧ сѧ дроужина мѡѧ съ
 нѣмъ осмѣ дѣний ѡ малоу грѡклѡу, не вѣдадоуше нѣмъ въ
 острогѣ. сѣжалнѣвѣ сѧ хрѣстианѣхъ доушѣ и сѣлѣ горѣицихъ
 и монастырь, рѣхъ не хвалити сѧ поганѣмъ, и вѣдахъ
 вратѡу отьца нѣгѡ мѣсто, а самъ ндохъ на отьци своѣгѡ
 мѣсто, Перѣславлю. и нзидохомъ на свѣтагѡ Борисѣ дѣнь
 нзъ Чернигова, и шѣхухомъ сквозѣ полкъ половѣчьскѣи, не
 въ сѣто дроужинѣи и съ дѣтѣи и съ женѧми, и обѣиза-
 хоутѣ сѧ на насъ акѣ волци стоимѣе и отѣ прѣвозѧ и съ

горь, Богъ и свѣтлый Борисъ не да имъ мене въ коудеть, иверѣждати додохомъ Периславаю, и сѣдѣвъ въ Перислави три лѣта и три зимы и съ друужиною своею, многы вѣды придохомъ отъ рати и отъ гладда; и идохомъ на вои ихъ за Римоветъ, и Богъ нъ поможе, и извѣшаша, а друугны донмаша; и пакы Итааревоу чаде извѣшаша, и вѣжа ихъ възыхомъ, шьдъши за Голтакомъ; и Стародоубоу идохомъ на Ольга, за не си више приложилъ къ Половцемъ; и на Боугъ идохомъ, и съ Свѣтополкомъ на Боника за Рось; и Смольнскоу идохомъ, съ Давыдомъ съмиривъши сѣ; пакы идохомъ друугое: съ Боронница; тѣгда же и Торци придоша къ мѣнѣ, изъ Половци Читкиевци, и идохомъ противоу имъ на Соулоу; и по томъ пакы идохомъ къ Ростовоу на зиму, и по три зимы ходихомъ Смольнскоу, и сѣ нѣмѣ идоу Ростовоу, и пакы съ Свѣтополкомъ гонихомъ по Боницѣ, но ли ои оуѣшаша, и не постигохомъ ихъ; и по томъ по Боницѣ же гонихомъ за Рось, и не постигохомъ ѿго; и на зиму Смольнскоу идохъ, и Смольнська по велицѣ дни вѣидохъ, и Гюргева мати оумре. Периславаю пришьдъ на лѣто събрахъ братию, и Боникъ приде съ вѣсѣми Половци къ Късѣятиню, идохомъ за ни изъ Перислави за Соулоу, и Богъ нъ поможе, и полкы ихъ повѣдихомъ, и князи изимахомъ лѣпльшаша, и по Рождестве сътворихомъ миръ съ Янепою, и понмъ оу него дѣщерь идохомъ Смольнскоу; и по томъ идохъ Ростовоу, пришьдъ изъ Ростова пакы идохъ на Половца на Оуроубоу съ Свѣтополкомъ, и Богъ нъ поможе; и по томъ пакы на Боника къ Лоубьноу, и Богъ нъ поможе; и по томъ ходихомъ въ войноу съ Свѣтополкомъ; и потомъ пакы на Донъ идохомъ съ Свѣтополкомъ и съ Давыдомъ, и Богъ нъ поможе; и къ Быргви вѣхоу пришли Янепа и Боникъ, и хотѣша възѣти и: и къ Ромноу идохъ съ Ольгомъ и съ дѣтми на ни, и они ошютивъши вѣжаша; и по томъ къ Мѣнскоу ходихомъ на Гѣбеа, ѿже нъ више люди замлъ, и Богъ нъ поможе, и сътворихомъ свое мѣшленое; и по томъ ходихомъ къ Владимѣрю на Шрославци, не терпѣше зѣлобъ ѿго; а изъ Чернигова до Кѣяева нестижъ издихъ къ отицю, днѣмъ ѿсѣмъ прѣ-

вѣднѣ до вечерни. а вѣсѣхъ лютый осмь десѣтъ и три
 великихъ, а прока не испомѣню мѣньшихъ. и мировѣ исми
 сътворилъ съ половъчскыи князи вѣзъ единого два десѣ-
 ти, и при отци и кромѣ отца, а дамъ скота много и многы
 порты свои. и поустилъ исми половъчскыихъ князь лѣпль-
 шихъ изъ оковъ толко: Шароукани два врата, Багоуба-
 совы три, Овчинны враты . . д., а вѣсѣхъ лѣпльшихъ кня-
 зий инѣхъ съто; а самы князи Богъ жинетъ въ роуцѣ два:
 Кѣкоусъ съ сыномъ, Якланъ, Боурчевншъ, Таревскый князь
 Язгоулоуи, и инѣхъ кметий младыхъ . . и., то тѣхъ жи-
 вы ведохъ, исѣкохъ и въметахъ въ тоу рѣчыкоу въ
 Салванй; по чрѣдамъ извѣсно не съ . . с. въ то вркман
 лѣпльшихъ. а ся троуждахъ смлѣбы дѣи, по неже сѣдохъ
 въ Черниговѣ, а изъ Чернигова вѣшадъ и до . . . . . лѣта
 по сътоу оуганивалъ и имѣ даромъ вѣсю силоу кромѣ ино-
 го лова, кромѣ Тоурова, иже съ отцемъ ловилъ исми
 вѣсыкъ звѣрь. а се въ Черниговѣ дѣилъ исми: конь дикыхъ
 своимъ роуками съвизалъ исми въ поушахъ . . и . . жн-
 етыхъ коня, а кромѣ того же по Роси изди ималъ исми скон-
 ма роуками ты же кони дикыи. тоура ми два метала на
 розѣхъ и съ конемъ, ялень ми единъ волъ, а два лоси, ис-
 динъ ногама тѣпталъ, а дроугый рогома волъ, вепрь ми
 на бедрѣ мѣчь отѣдалъ, медвѣда ми оу колѣна подѣклада
 оукоусилъ, лютый звѣрь скочилъ къ мѣнѣ на бедры, и
 конь съ мѣною поверже; и Богъ неврѣждена ми съвлюде. и
 съ кони много падахъ, главоу си развнхъ дважды, и роу-
 цѣ и нозѣ скон врѣднхъ въ оуности своей, не блуды живо-
 та своего, ни щадъ главы своимъ. еже было творити отро-
 коу моемоу, то самъ исми сътворилъ, дѣла на войнѣ и на
 ловѣхъ, ношъ и дѣнь, на зноу и на зимѣ не дамъ себѣ оу-
 покош. на посадникы не зры, ни на бирича самъ творилъ,
 чѣто было на добѣ, вѣсь нарядъ и въ домоу своимъ
 та и творилъ исми. и въ ловьчинихъ ловьчий нарядъ самъ
 исми держалъ и въ конюсѣхъ и о соколѣхъ и о истривеихъ.
 таже и хоудаго смерда и оубогыи вѣдовицы не дамъ исми
 сильнымъ обидѣти, и церквѣвнаго наряда и слоужьбы
 самъ исми призиравъ. да не зазрите ми, дѣти мои, ни инѣ
 кѣто, прочѣтъ, не хвалю бо си, ни дерзости своимъ, нѣ

хвалю Бога, и прославляю милости юго, иже ми грѣшного и хоудаго елика дѣла сътвори: отъ тѣхъ часть смертанихъ, и неакиива ми была сътвориа; хоудаго, и на еси дѣла чловѣчскимъ потреба. да сию граматницю прочитающе потъсѣте си на еси дѣла добри; славице Бога съ свитыми юго. смертни бо си, дѣти; не конци, ни рати, ни звѣри, нъ мужьское дѣло творите, како бы Бога подасть. иже бо изъ отъ рати и отъ звѣри и отъ коды, и отъ кони съпадаи си, то никътоже васъ не можетъ вѣдѣти си и оукити, но иже не боудеть отъ Бога повелѣно; а иже отъ Бога боудеть смертни, то ни отъць, ни мати, ни брати не могутъ отъйти. нъ аще добро юсть блюсти, возни блюдиню лѣпа юсть чловѣчскаго.

О многострастный и печальный азъ, много борши си сердцема, и одаѣвавши, доуши, сердце моемоу, за не неакиивѣ соуци помышляю, како стати прѣдъ страшнымъ соуднию, каини и смирени не примъшемъ мжду собою. иже бо молвить: Бога люблю, а брата своего не люблю, лъж юсть. и пакы: аще не отъпоустите прѣгрѣшени братоу, ни вамъ отъпоустити отъць вашъ небесный. пророкъ глаголетъ: не ревнуй лоукавнующимъ, ни завиди творшнимъ безаконне. что юсть добро и красно, нъ брати въ коупѣ. нъ се диволе наощенне: то бо были рати при оумныхъ дѣдѣхъ нашихъ, при добрыхъ и блаженныхъ отцихъ нашихъ; диволь бо не хоцеть добра родоу чловѣчскомуу, съваждевають ны. да се ти написахъ, за не приноуд ми сынъ твой, югоже юси хрестнаъ, иже то сѣдѣти близъ тебе, прислаа къ мѣнѣ мужь свой и граматоу, рекы: ладимъ си и смиримъ си, а братцю моемоу соудъ пришель, а вѣ юмоу не боудѣвѣ мьстника, нъ възложивѣ на Бога, и станутъ си прѣдъ Богомъ; а роускы земли не погоубимъ. и азъ видѣхъ сѣмкриние сына своего, съжалухъ си, и Бога оустрашихъ си, и рекохъ: онъ въ оуности своей и въ безоумни сице сѣмкриваетъ си, на Бога оукладають: азъ чловѣкъ грѣшнъ юсмь паче всѣхъ чловѣкъ. послушахъ сына своего, написахъ ти граматоу: аще ю примешъ съ добромъ ли съ пороуганиемъ, свое же оузрю на твоимъ писани. симъ бо словесы

вѣрихъ ти вѣди, игоже почанихъ отъ тебе, съмѣриваемъ
 показивамъ, хоти отъ Бога вѣтъхъхъ своихъ грѣхъвъ оста-
 вилии. Господь бо нашъ не чловѣкъъ есть, нъ Богъ всей
 въселии, иже въ мгновени ока всеи сътворити, иже
 хоцеть, ть самъ прѣтерпѣ хоуленне и опаванне и оуда-
 ренне, и на смѣрть вѣда си, животомъ владѣи и смѣр-
 тию, а мы что есмь? чловѣци грѣшнии, лиси, дань жи-
 ви, а оутро мѣртва, дньсь въ славѣ и въ чьсти, а за оу-
 тра въ гробѣ и вѣзъ пѣмѣти, нии съверанне наше раздѣ-
 лить. зри, брате, отца наю: чьто възвѣста, или чимъ
 има порти? не тькмо, иже еста сътворила доуши своєю? нъ
 да сими словесы, послакъши еши прѣди, брате, къ мѣнѣ вѣ-
 рити менѣ; игда же оуениша дѣти моеи и твою прѣдъ тобою,
 еши тебѣ, оузрѣвъше кровь иго и тѣло оувиоуеъше, ико
 цвѣтъ новъ процвѣтъше, ико агнаць заколенъ, рѣци еши
 шѣ, стоише надъ нимъ, вѣнникоуци въ помыслы доуши сво-
 ей: оуеы мѣнѣ, чьто сътворихъ, и пождавѣ иго безоу-
 мми, свѣта сего мѣчѣтнаго кривости ради налѣзохъ грѣхъ
 севѣ, отьцю и матери слезы; и рѣци еши давидьскы:
 ико безаконне мое азъ знаю, и грѣхъ мой прѣдъ мѣною
 есть въ ниоу. не крове дѣлаи пролитии помаваникъ вожий Да-
 видъ, нъ прѣлюбодѣнни сътворивъ посыпа главоу свою, и
 плака си горько въ ть часъ, и отьда имоу съгрѣшени иго
 Богъ. и къ Богоу еши покашти си, и къ мѣнѣ еши грама-
 тоу оутѣшьноую и сиѣхоу мою послати къ мѣнѣ, за не
 нѣсть въ ней ни зѣла ни добра, да ехъхъ обнимъю оплакалъ
 моужа иси и онъ свѣтъ еию, въ пѣсний мѣето: не ви-
 дѣхъ бо ию переѣми радости, ни вѣнчании ию, за грѣхы
 свои. а Бога дѣлаи поустри ю къ мѣнѣ въ корзѣ съ переѣмъ
 словомъ, да не съ нею коньчавѣ слезы посаждю на мѣстѣ, и
 сидеть акы горлица на соусѣ дрѣвѣ желѣюща, и изъ оутѣ-
 шю си о Бозѣ; тѣмъ бо поутемъ шѣли дѣди и отьци наши:
 соудъ отъ Бога имоу пришѣлъ, а не отъ тебе. аще бы
 тьгда свою волю сътворилъ, и Моуромъ чалѣзлъ, а Росто-
 ва бы не занималъ, а послалъ къ мѣнѣ, отъ сюда си бы-
 хомъ оуладван; нъ самъ разоумѣи, мѣнѣ ли бы послати
 къ тебѣ достойно, чи ли тебѣ къ мѣнѣ? да иже иси велѣлъ
 дѣтяти: си си къ отьцю, десятию и есмь послалъ.

Дивно ли, еже мѡужь оумираѣ въ полкоу ти? лѣпльше соуть нзмѣран и рѡди нашіи. да нѣ вѣиискѣвати вѣло чюждего, ни мене въ срамѣ, ни въ печаль вѣвѣсти. наоучиша бо и нарѡбѣци, да вѣиша сѣбѣ налѣзан, нѣ ономоу налѣзѡша зѣло. да еже начыниши каити съ Богоу, и мѣнѣ докро сердце сѣтворити, послава сѣла ской или попѣ, и грамотоу напиши еѣ правѣдоу, тай власть вѣзьмѣши съ докромь, и наю сердце обратиши къ сѣбѣ, и лѣпльше боудѣмъ яко и прѣжде; нѣсмь ти вражѣвнѣ, ни мьстникѣ. не хотѣхъ бо крови твоѣи видѣти оу Стародоуба: нѣ не дай ми Богъ крови отъ роукоу твоѣю видѣти, ни отъ повѣлѣнии своего никоторагоже брата. аще ли лѣжю, а Богъ ми вѣдаеть и крестѣ чѣстѣный; ю ли то боудоу грѣхъ сѣтвориѣ, еже на ты шѣдѣ къ Черниговоу, поганыхъ дѣла, ли того съ каю. да то изыкомь братни пожаловалхъ, и пакы ю повѣдалхъ, за не чловѣкѣ юсмь. аще ти добро, да съ тѣмь; юли ти лихо, да то ти сѣднѣ сынѣ твой хрѣстѣный съ мадымь братомь своимь, хлѣбѣ идѡуща дѣднѣ, а ты сѣдиши въ своѣмь. а о се съ риди. ю ли хоцѣши тоу оубити, то ти юста. по неже не хоцю ѡ лиха, нѣ добра хоцю братни и роусьстѣи земан. а югоже ты хоцѣши насланиѣмь, тако вѣ даша оу Стародоуба, мила съ дѣюща по тѣбѣ, отъчиноу твою. али Богъ послаохъ томоу, съ братомь твоимь ридила съ юскѣ, а не поможеть ридити съ безъ тебе. и не сѣтвориѣа юскѣ лиха ничѣтоже, нѣ рекла юскѣ: сли къ братоу, донѣдеже оуладимъ съ. еже ли кѣто васѣ не хоцѣть добра, ни мира хрѣстианомѣ, а не боуди юмоу отъ Бога мира оузрѣти на ономь свѣтѣ доуши юго. не по ноужди ти молѣваю, ни вѣда ми которам, по Бозѣ, самѣ оуслышиши; нѣ доуша ми своѣ. лоучши вѣсего свѣта сего; на страшнѣй при вѣ-соуперъникѣ обличаю съ, и прочѣе.

Прѣмоудрости наставниче и съмыслоу даѣѣче, не съмыслѣннѣи казателю и ницимѣ застоупниче, оутѣрди въ разоумѣ мое сердце, Владыко, ты даждѣ ми слово отъча, се во оустѣнама монма не вѣзѣрани вѣвѣнти ти: мноствѣе, помнлоуѣ падѣшаго. оупованиѣ мое Богъ, прикѣжице мое Христосѣ, покровѣ мой свѣтѣй Доухъ; надежде и по-

крове мой, не прѣзри мене, благодѣ, тебе во имощи по-
 мощницю въ печали и въ болѣзни и въ злѣхѣхъ вѣсѣхъ,
 и тебе славою, прѣпѣтаи. и разоумѣйте и видѣте, яко азъ
 весьма Богъ, испытай сердца и съвѣды мѹсли, обличай
 дѣла, опааший грѣхѹ, соудий сиротѣ и оубогоу и ницю.
 въсклони си, доуше мой, и дѣла свои помѹсли, иже
 съдѣи, прѣдъ очи свои принеси и, и капли испоусти слезъ
 своихъ, и повѣждаи мѣк дѣянны и весьма мѹсли Христоу, и
 очисти си. Идрѣю чѣстнѹый, оубо трѣблаженѹый, пастоу-
 ши критскѹый, не прѣстай моли си за ны чѣтоушаи ти,
 да избоудемъ весьма гнѣва и печали и тѣи и грѣха и вѣдъ же,
 чѣтоуши память твою вѣрно. градъ свой съхрани, дѣвице,
 мати чистаи, иже о тебѣ вѣрно цѣсарствоуеи, да то-
 вою крѣпимъ си, и тебѣ си надѣемъ, повѣждаемъ весьма
 врани, испромѣтаемъ противнѹый, и творимъ послоуша-
 ние. о прѣпѣтаи мати, рождшии вѣсѣхъ свѣтѹхъ прѣ-
 скитаго Слова, примѣши нѣнѣшнѣе приношение, отъ
 весьма напасти застоупи и гнѣдоушаи моуки къ тебѣ въ-
 пниущихъ; молимъ ти си, равн твои, и прѣкланѣемъ си
 колѣнкѣ сердца нашего; приклони оубо твоѣ; чистаи, и
 съпаси ны въ скорбѣхъ погроужающаи си присно, и съблюди
 отъ весьмаго пакнѣния вражнѣ твои градъ, богороди-
 це. пощади, Боже, наследни твоего, прѣгрѣшѣнни наша
 весьма прѣзри, нѣнѣ насъ имѣи моушнѣхъ ти, на зимѣи
 рождшюю ти вѣзъ сѣмене, земьноую милость, изволивъ
 облакии си, Христе, въ чловѣчество; пощади ми, съпаса,
 рождаи си и съхранѣ рождшюю ти нѣтѣкнѣноу по рожда-
 стѣкѣ, игда сидѣши соудити дѣла мои, яко безгрѣшнѣи и
 милостивѣ, яко Богъ и чловѣколювецъ. дѣво прѣчистаи,
 нѣскоуеина вракоу, богообрадованаи, вѣрнѹымъ направле-
 ние, съпаси ми погнѣшѣаго, къ Сыноу ти въпнища. по-
 жилюй ми, Господи, помилуй; игда хоуши соудити, не
 осуди ми въ огнь, ни обличи мене истиню си; моли ти
 дѣва чистаи, рождшѣи ти, Христе, и множество ангель
 и моушнѣкѣ скворѣ. о Христѣ Иисусѣ Господи нашѣмъ, ие-
 моуже подобаетъ чѣстѣ и слава, Оубо и Сыноу и Свѣто-
 му Духоу, вѣсѣгда и нѣнѣ и присно вѣкѣ.

LXXXI. Се же хоую съказати, иже слышашъ прѣжде

снхъ чѣтырь лѣтъ, иже съказа ми Гоурита Роговица новоградъць, гааголаи сице: шко послахъ отрокъ мой въ Печероу, люди, иже соуть дань дающе Новоу Градоу. и пришѣдъшию отрокоу моемоу къ нимъ, отъ тоудоу иде въ Югроу, Югра же юсть шзыкъ иѣмъ, и съсѣдытъ съ Самодию на полоунощныхъ странахъ. Югра же рекоша отрокоу моемоу: днвбно мы находнхомъ чюдо, ижеже иѣсмъ слышали прѣжде снхъ лѣтъ, се же нынѣ третннею лѣто поча вьти. соуть горы зандоуца въ лоукоу моря, имъже вьсота шко до небесе, и въ горахъ тѣхъ кличъ великъ и говоръ, и сѣкоуть гороу, хотише вьсѣши си; и въ горѣ той просѣчено окъныце мало, и тоудѣ молевтъ, и юсть не разоумѣти шзыкоу нхъ, нъ кажоуть на желѣзо, и помавають роукою, просише желѣза; и аще кто дастъ имъ ножъ ли ли сѣктыроу, они дають скорою протикоу. юсть же поуть до горъ тѣхъ непроходимъ пропастьми, снѣгомъ и лѣсомъ, тѣмъже не доходимъ нхъ вьсегда; соуть же и подале на полоунощин. мѣнѣ же рекъшю къ Гоуритѣ: си соуть людие закляпении Александромъ, македонскымъ цѣсаремъ, шкоже съказаетъ о нухъ Медодий патарийскый: Александръ, цѣсарь македонскый, вѣзиде на вѣсточныи страны до моря, наричемою Болнчьною мѣсто, и видѣ тоу чловеку нечисты отъ племени Ифтова, нхъже нечистотоу видѣхъ: шдыхоу скверноу вьсыкоу, комары и моухы, котъкы, змиш, и мертвьць не погрѣвахоу, нъ шдыхоу и женьскыи изврагы и скоты вьсы нечистыи. то видѣвъ Александръ оубои си, юда како оумножать си и осквернить землю, и загна нхъ на полоунощныи страны въ горы вьсокыи. и Богоу повелѣвшю състоупиша си о нухъ горы полоунощныи, тѣкмо не състоупиша си о нухъ горы на два на десѣте лакъти. и тоу сътвориша си врата мѣдына, и помазаша си асоунхитомъ; и аще хотытъ вѣзти, не вѣзмогутъ, ни огнемъ могоуть ижши, вѣщъ бо асоунхитова сице юсть: ни огонь можеть вѣжши юго, ни желѣзо юго приметъ. въ послѣдныи же дни по снхъ издоуть осмь колѣкиъ отъ поустыни етревскыи, издоуть и си скверныии шзыци, иже соуть въ горахъ полоунощныхъ, по повелѣнню божию.

LXXXII. Нъ мы на прѣдныи вѣзвратимъ си, шкоже

выхома прѣжде глаголали. Ольгови обѣщавъшю сѧ ити къ
 кратоу своемуу Давыдови Смольнскоу и прити съ вратома
 своимъ Кыиевоу и оврѣдъ положити, не въсхотѣ сего Ольгъ
 сътворити, нъ пришедъ Смольнскоу и понмъ вои понде
 къ Моуромоу, въ Моуромѣ тѣгда соущю Изиславоу Влади-
 мѣрицю. бысть же вѣсть Изиславоу, яко Ольгъ идеть къ
 Моуромоу. посла Изиславъ по вои Соуздаю и Ростовоу и
 по вѣлоузерица, и събра вои многы. и посла Ольгъ сълы
 своимъ къ Изиславоу, глаголи: иди въ власть отца своего
 Ростовоу, а то юсть власть отца моего; да хоцю тоу
 сѣди порядъ сътворити съ отцемъ твоимъ, се бо ми вы-
 гнаахъ изъ града отца моего; а ты ли ми съде хлѣба мо-
 его же не хоцешн дати? и не послоуша Изиславъ словесъ
 сихъ, надѣи сѧ на множество вой. Ольгъ же надѣи сѧ на
 правдоу, яко правъ еѣ въ сѧмъ, понде къ градоу съ вои;
 Изиславъ же исполчи сѧ прѣдъ градомъ на поли. Ольгъ же
 понде къ немуу полкомъ, и състоупиша сѧ обон, и бысть
 брань люта. и оубиша Изислава, сына Владимѣри,
 вноука Бъсѣслава, мѣсица семтимери въ .5. днь, прочни же вои
 побѣгоша, ови чрѣзъ лѣсъ, дроужни въ градъ. Ольгъ же
 вѣниде въ градъ, и приша и граждани, Изислава же въ-
 зъмъше положиша въ монастыри святаго Сѣпаса, и отъ
 тоудоу прѣнесоша и Новоу Градоу, и положиша оу свѣтѣи
 Софни на лѣвѣй странѣ. Ольгъ же по притини града изма
 ростовъца и вѣлоузерица и соуздальца и съкова, и оустреми
 сѧ на Соуздаля и пришедъ Соуздаю, соуздалецн даша сѧ
 юмоу. Ольгъ же омиривъ градъ овы изма, а дроужны рас-
 точи, и имѣнии нхъ отъи. и иде Ростовоу, и ростовъци въ-
 даша сѧ юмоу. и прѣи въсю землю моуромѣскоу и ростовъ-
 скоу, и посажда посадникы по градомъ, и дани поча брати. и
 посла къ немуу Мьстиславъ сълъ свой изъ Нова Града, гла-
 голн: иди изъ Соуздали опитъ Моуромоу, а въ чюждеи вла-
 сти не сѣди; и азъ пошлю молитъ сѧ съ дроужиною своею
 къ отцю своемуу, и съмирю ты съ нимъ: аще и брата моего
 оубиахъ юси, то юсть не днвкно, въ ратехъ бо и цѣсари и моу-
 жи погыбають. Ольгъ же не въсхотѣ сего послоушати, нъ па-
 че помыслише и Новъ Градъ прѣити. и посла Ольгъ Шросла-
 ва, брата своего, въ стража, а самъ стоише на поли оу Ро-

ствова. Мъстиславъ же съдоума съ новоградци, и послаша Добрыню Рагоуловища прѣдъ собою въ стража; Добрыни же первое взима даньникы. оувѣдавъ же Ярославъ се, яко взима даньникы (Ярославъ же стояши на Мѣдвѣдици въ стражихъ), побѣже той ноци, и приеѣже къ Ольгови, и повѣда юмоу, яко идеть Мъстиславъ, и стражи взимаши. и понде къ Ростовоу, Мъстиславъ же приде на Болгоу, и повѣдаша юмоу, яко Ольгъ въспиталъ си юсть къ Ростовоу, и Мъстиславъ понде по немь. Ольгъ же приде къ Соуздаю, и слышавъ, яко идеть по немь Мъстиславъ, повелѣ зажими Соуздаю градъ, тъкмо оста си дворъ монастырьскый пещерьскаго монастыря и церкви, иже тамо юсть святаго Дмитрия, юже еѣ далъ Вфремъ и съ селы. Ольгъ же повѣже къ Моуроу, а Мъстиславъ приде Соуздаю, и сѣды тоу послалаше къ, Ольгови, мира проси, глаголи: азъ юсмь мьний тебе, съли си къ отьцю моемоу, а дружиноу, юже юси замалъ, врати; и изъ тебе въ всемь послушаю. Ольгъ же посла къ юмоу съ лъстню хоти мира. Мъстиславъ же, имъ лъсти вѣры, распоусти дружиноу по сеомъ. и наста Феодорова недѣля поста, и приспѣ Феодорова соубота. а Мъстиславоу сѣдищу на обѣдѣ, приде юмоу вѣсть, яко Ольгъ на Клызмѣ, близъ бо еѣ пришълъ безъ вѣсти. Мъстиславъ бо юмоу имъ вѣроу, не постави стражевъ. нъ Богъ вѣсть извѣстити благочестивымъ своимъ отъ лъсти. Ольгъ же оустанови си на Клызмѣ, мьни, яко Мъстиславъ повѣгнеть; къ Мъстиславоу же съѣраша си дружина въ тѣ днь, и въ другый новоградци и ростовьци и вѣлоужьрици. Мъстиславъ же ста прѣдъ градомъ, исполчивъ дружиноу. и не постоупи ни Ольгъ на Мъстислава, ни Мъстиславъ на Ольга. и стоимста противоу себѣ .д. дни. и приде Мъстиславоу вѣсть: яко послалъ ти отьца врата Выщеслава съ Половьци. и приде Выщеславъ въ четвергъ по Феодоровѣ недѣли, въ постъ, и въ пятъкъ приде Ольгъ, исполчивъ си, къ градоу, а Мъстиславъ понде противоу юмоу съ новоградци и съ ростовьци. и вѣдасть Мъстиславъ стигъ Владимѣръ половьчиноу именемъ Коуноую, и вѣдавъ юмоу пѣшьяца постави и на правѣмъ крилѣ. и заведъ Коуноу пѣшьяца напы стигъ Владимѣръ. и оузрѣ

Ольгъ стигъ Владимѣръ, и оубою си, и оужасъ нападе на нь и на вси ѿго. и пондоша къ воюи противоу себѣ, Ольгъ противоу Мъстиславоу, а Ярославъ понде противоу Бѣщеславоу. Мъстиславъ же прѣшъдъ пожаръ съ новоградци състоупиша си на Коулачѣцкѣ. и вьметь брань крѣпка. и нача одалати Мъстиславъ. и видѣвъ Ольгъ, яко понде стигъ Владимѣръ, нача заходити въ тылъ ѿго, и оубоимѣ си побѣже Ольгъ, и одолѣ Мъстиславъ. Ольгъ же привѣже къ Моуромоу, и затвори Ярослава Моуромѣ, а самъ иде Рязаню. Мъстиславъ же приде Моуромоу, и сътвори миръ съ моуромьци, и помъ свои люди, ростовьца и соудальца, и понде къ Рязаню по Ольгѣ. Ольгъ же вьвѣже изъ Рязани, а Мъстиславъ пришьдъ сътвори миръ съ Рязаньци, и помъ люди свои, иже бѣ заточилъ Ольгъ. и посла къ Ольгови, глаголю: не бѣгай никаможе, нѣ пошли си къ брати своимъ съ мольбою, не лишати ти роуьскыи земли; и азъ пошлю къ отацю молитъ си о тебѣ. Ольгъ же обѣща си тако сътворити. Мъстиславъ же възвративъ си вѣспитъ Соудалю, отъ тоудоу приде Новоу Градоу въ свой градъ, молитеами прѣподобнаго епискоупа Никиты. се же вьметь нexoдѣщю лѣтоу . . . ѿхд . индикта .д. на полъ.

LXXXIII. Бѣ лѣто . . . ѿхд . придоша Святѣполкъ, Владимѣръ, Давыдъ Игоревичъ, Басналю Растиславищъ и Давыдъ Святѣславичъ и братъ ѿго Ольгъ, и съниша си Любьчи на оустроивнии мира, и глаголаша къ себѣ, рекоуши: по чѣто-гоуемъ роуьскою землю, сами на си котороу дѣюше? а Половци землю нашу несоутъ разьно, и ради соутъ ѿже между нами рати: да нѣмѣ отъ селѣ имѣмъ си по единому сердьце, и блюдемъ роуьскыи земли, и къждо да держитъ отъчиноу свою: Святѣполкъ Кывевъ Изяславию, Владимѣръ Бьсевладю, Давыдъ и Ольгъ и Ярославъ Святѣславю, а имѣже раздамъ Бьсевладъ грады, Давыдоу Владимѣръ, Растиславищема Перемышль Володаревн, Терековъ Баснальковн. и на томъ цѣловаша крестъ: да ѿце кѣто отъ селѣ на кого боудеть, то на того боудемъ вси и крестъ чьстѣнъи. и рекоша вси: да боудеть на нь крестъ чьстѣнъи и вси земли роуьскыи. и цѣловавше си пондоша въ свои си. и приде Святѣполкъ

съ Давыдомъ Кыивоу, и ради быша людие вѣси, нѣ тъкмо днѣволъ печальнѣ быше о любѣви сей. и вѣлѣше сотона въ срдьце нѣкоторымъ моужемъ, и почаша глаголати къ Давыдови Игоревичю, рекоуще сице: яко Владимѣръ сложилъ си юсть съ Басилькомъ на Святуполка и на ты. Давыдъ же, юемъ вѣроу лѣживымъ словесимъ, нача молвити на Басилька, глаголи: кѣто юсть оуеналъ брата твоюго Шрополка? а нынѣ мѣслитъ на мѣ и на ты, и сложилъ си юсть съ Владимѣромъ: да промышлай о своей главѣ. Святуполкъ же съмити си оумомъ, рекы: юда се право боудеть или лѣжа, не вѣдѣ. и рече Святуполкъ къ Давыдови: да аще право глаголиши, Богъ ти боуди послоухъ; да аще ли завистню молвиши, Богъ боудеть за тѣмъ. Святуполкъ же съжали си по братѣ своему, и о себѣ нача помышляти, юда се право боудеть. и ѣ вѣроу Давыдови, и прѣлести Давыдъ Святуполка, и начаста доумати о Басильцѣ. а Басилько сего не вѣдыше ни Владимѣръ. и нача Давыдъ глаголати: аще не имевѣ Басилька, то ни тѣбѣ книженни Кыивѣ ни мѣнѣ въ Владимѣри. и послоуша юго Святуполкъ. и приде Басилько въ .д. номъберы, и прѣвезе си на Быдобычѣ, и иде поклонитъ си къ святомуу Муханасу въ монастырь, и оужина тоу, а товары свои постави на Роудници. вечероу же вѣвѣшю приде въ товаръ свой. наоутрю же вѣвѣшю присла Святуполкъ, рекы: не ходи отъ именинѣ монахъ. Басилько же отъпрѣ си, рекы: не могу жьдати, юда боудеть рать дома. и присла къ немуу Давыдъ: не ходи, брате, не ослоушай си брата старѣйшаго. и не вѣсхотѣ Басилько послоушати. и рече Давыдъ Святуполкоу: видиши ли, не помьнитъ тебе ходи въ твоюю роукоу; аще ти отидеть въ свою власть, самъ оузриши, аще ти не займетъ градъ твоухъ Тоурова и Пиньска и прочинухъ градъ твоухъ. да помянеши мене: нѣ призвалъ нынѣ и юемъ и даждь мѣнѣ. и послоуша юго Святуполкъ, и посла по Басилька, глаголи: да аще не хоцеши жьдати до именинѣ монахъ, да приди нынѣ, и цѣлоуиши мѣ, и посѣдимъ вѣси съ Давыдомъ. Басилько же обѣща си прити, не вѣдѣ аисти, юже коваше на нь Давыдъ. Басилько же вѣсѣдъ на конь помха, и оустрѣте и дѣтаскый юго, и повѣда юмоу, гла-

голя: не ходи, книжи, хотить ти ити. и не послуша юго, помышлани: како ми хотить ити? оногды цѣловали крестъ, рекоуше: аще кто на кого боудеть, то на того боудеть крестъ и мѣ въси. и помысливъ си прѣкрестн си, рикъ: воли господни да боудеть. и приуха въ малѣ друужникъ на княжь дворъ, и вѣлаже противоу юго Свѣтополкъ, и идоша въ истъвьскоу, и приде Давыдъ, и сѣдоша. и нача глаголати Свѣтополкъ: останн си на свѣтъкъ. и рече Басилько: не могоу остати, брате, оуже исма повелѣлъ товаромъ понти прѣди. Давыдъ же сѣдише акъ и нѣмъ. и рече Свѣтополкъ: да заоутрокай, брате. и обѣща си Басилько заоутрокати. и рече Свѣтополкъ: посѣднѣтъ въ сѣде, а изъ лѣзоу и нариждю. и лѣзе вѣнъ, а Давыдъ съ Басилькомъ сѣдоша. и нача Басилько глаголати къ Давыдови, и не бѣ въ Давыдѣ гласа ни послушанин; вѣ бо оужаслъ си, льсть имѣ въ сердце. и посѣдѣвъ Давыдъ мало рече: кѣде исть братъ? они же рѣша юмоу: стонть на скнехъ. и вѣставъ Давыдъ рече: азъ идоу по нь, а ты, брате, посѣди. и вѣставъ иде вѣнъ. и ико вѣстоупи Давыдъ, запроша Басилька, къ питъи номъвери, и оковаша и въ деом оковы, и приставиша къ юмоу стража на ношь. на оутрне же съзва Свѣтополкъ воири и кыни, и повѣда имъ, юже вѣ юмоу повѣдалъ Давыдъ: ико брата ти оуенилъ, и на ты съвѣщаль си съ Владимѣромъ, и хоцеть ти оуенти и градъ твои зайти. и рѣша воири и людие: тебѣ, книжи, достонть блюсти главы свои: да аще исть право моленъ Давыдъ, да приметъ Басилько казни: аще ли неправо глагола Давыдъ, да приметъ мьсть отъ Бога, и отъвѣщавть прѣдъ Богомъ. и оувѣдѣша игоумени, и начаша моанти си о Басильцѣ Свѣтополкоу. и рече имъ Свѣтополкъ: юто Давыдъ. оувѣдѣвъ же се Давыдъ нача поощати на ослаплини: аще ли сего не сътвориши, а поустити и, то ни тебѣ книжити ни мѣнѣ. Свѣтополкъ же хотыше поустити и, нъ Давыдъ не хотыше, блудъ си юго. и на тоу ноць везоша и Бѣлоу Градоу, иже градъ малъ оу Къивѣ ико десѣтъ вѣреть въ далѣ, и привезоша и на колѣхъ, окована соуща, и сѣсадиша и съ колъ, и везоша и въ истъвьскоу малоу. и сѣдицю юмоу; оузрѣ Басилько

торчинна острища ножъ, и разоумѣ, шко хотыть и слѣпн-ти, и възъпи къ Богоу плачель великомъ и стенианіемъ. и се вѣлѣзоша посланни Свѣтополкомъ и Давыдомъ Сновидъ Изичевнѣ, конюхъ Свѣтополчъ, и Дѣмитръ, конюхъ Давыдовъ, и почаста простирати ковѣръ, и простеръша ѣста Василька, хотыща и поврѣщи. и борышетъ ся съ нима крѣпъко, и не можаста ѣго поврѣщи. и се вѣлѣзъше друзѣни повергоша и, и съвизаша и, и снѣмъше дѣскоу съ печи възложиша на перси ѣго. и сѣдоуста ова полъ Сновидъ Изичевнѣ и Дѣмитръ, и не можаста ѣго оудержати. и пристоупиства нна два, и снѣмъста другоую дѣскоу съ печи, и сѣдоуста, и оудавиша и рамино, шко персемъ троскотати. и пристоупи торчиннъ, именемъ Берендѣи, овъчюхъ Свѣтополчъ, держа ножъ и хоты оударити и въ око, и грѣши си ока, и прѣрѣза ѣмоу лице, и ѣсть рана та на Васильцѣ и нынѣ. и по семь оударѣи въ око, и изъмъ зѣкницю, и по семь въ другою око, и изъмъ другоую зѣкницю. и томъ часѣ бѣсть шко и мѣртвѣ. и възъмъше и на ковѣрѣ възложиша на кола шко мѣртка, и повезоша и Владимѣрю. и бѣсть везоמוу ѣмоу, сташа съ нимъ, прѣшьдъше мостъ здвиженскый, на торговищи, и свѣлѣкоша съ него срачькоу, кровавоу соущю, и въдаша попадин опрати, попадин же оправѣши възложи на нь, онѣмъ обѣдоующемъ. и плакати си нача попадин, шко мѣртвоу соущю ономоу. и оцютѣи плачь, и рече: кѣде се ѣсмь? они же рекоша ѣмоу: въ Здвиженѣи градѣ. и въпроси водъ, они же даша ѣмоу, и испи водъ, и вѣстоупи въ нь доуша, и оупомѣноу си, и пощюпа срачькы, и рече: чѣмоу ѣсте снѣмъши съ мене срачькоу? да бѣхъ въ той срачьцѣ кровавѣ сѣмѣрть приимъ и сталъ прѣдъ Богомъ. онѣмъ же обѣдавшемъ пондоша съ нимъ въ скорѣ на колѣхъ, а по гроуданюу поутѣи, бѣ бо тѣгда мѣсяць гроуданъ, рекъше ноябрь. и придоша съ нимъ Владимѣрю въ шестыи дань, приде же и Давыдъ съ нимъ, акы нѣкакъ оуловъ оуловнѣ. и посадиша и въ дворѣ Бакиевѣ, и приставиша три десѣти моужъ стрѣщи ѣго и два отрока княжа, Оулана и Кольчю. Владимѣръ же слышавъ, шко ѣтъ бѣсть Василько и ослѣплентъ, оужасе си, и въсплакавъ рече: сѣго не бѣвало ѣсть въ роусѣ-

стѣй земли ни при дѣдѣхъ нашихъ ни при отъцихъ нашихъ, сикого зѣла. и тоу аenie посла къ Давыдоу и къ Ольгови Святославичима, глаголю: пондѣкта къ Градьцю, да поправимъ сего зѣла, еже си сътвори се въ роусьстѣй земли и въ насъ, въ брати, еже въверженъ въ нъ ножь: да аще сего не оуправимъ, то больше зѣло вѣстанеть въ насъ, и начынетъ братъ брата закалати, и погьменеть земли роусьскаи, и врази наши, Половци, пришдѣше възьмоуть землю роусьскою. се слышавъ Давыдъ и Ольга печальна быста вельми, и плакаста си, рекоуща: яко сего нѣ было въ родѣ нашемъ. и тоу аenie събравъша вои придоста къ Владимѣроу. Владимѣроу же съ вои стоищу въ бороу, Владимѣръ и Давыдъ и Ольга послаша моужа свои, глаголюще, къ Святполкоу: чѣто се зѣло сътвориля еси въ роусьстѣй земли, и въвергъ еси ножь въ нъ? чемоу еси ослѣпилъ братъ свой? аще ти еси вина каи была на нъ, обличилъ еси и прѣдъ нами, и оупрѣвъ и сътвориля емоу: а нынѣ еси виноу яго, еже емоу се сътвориля еси. и рече Святполкъ: яко повѣда ми Давыдъ Игоревичъ: яко Басилько брата ти оубилъ, Ярополка, и тебе хочеть оубити и зайти власть твою, Тоуровъ и Пиньскъ и Берестие и Погоринюу, и заходилъ ротѣ съ Владимѣромъ, яко сѣсти Владимѣроу Кыевѣ, а Басилькови Владимѣри: а неволи ми своия главы влюсти. и не изъ яго ослѣпилъ, нѣ Давыдъ, и велъ и къ себѣ. и рѣша моужи Владимѣри и Давыдови и Ольгови: извѣкта о семъ не имѣй, яко Давыдъ есть слѣпилъ и, не въ Давыдовѣ градѣ ить ни ослѣпленъ, нѣ въ твоёмъ градѣ ить и ослѣпленъ. и се имъ глаголющимаъ разидоша си разьно. на оутрне же хотищемъ имъ чрѣзь Днѣпръ на Святполка, Святполкъ хотѣ повѣгнути изъ Кыева, и не даша емоу кыише, нѣ послаша Бьсеваждю и митрополита Николоу къ Владимѣроу, глаголюще: молимъ си, княже, тебѣ и братома твоима, не мозѣте погоубити роусьскыи земли: аще бо възьмете рать междю собою, поганини имоуть радовати си, и възьмоуть землю нашу, юже вѣша сътыжали отъци ваши и дѣди ваши троудомъ великомъ и храбрьствомъ, побарающе по роусьстѣй земли нны земли приискывахоу, а еси хочете по-

гоубити землю роусьскою. Бъселаждаи же и митрополитъ придоста къ Владимѣроу, и молиста сѧ юмоу, и повѣдѣста мольбою кыинѣ, яко творити миръ и блюсти землю роусьскыи и брань имѣти съ поганыи. се слышавъ Владимѣръ, расплакавъ сѧ рече: по истинѣ, отъци наши и дѣди наши събаюли землю роусьскою, а мѣи хоушамъ погоубити. и прѣклони сѧ на мольбою кыининоу, чытышетъ ю акы матеръ отъца ради своего, вѣ бо любимъ отъцю своему по великоу и въ животѣ и по смърти, не ослоушаш сѧ юго ни въ чѣмъ же, тѣмъ же и послоуша юи акы матерѣ. и митрополита такожде чытыше, санъ свѣтительскый, и не прѣслоуша мольбы юго, Владимѣръ бо тако выше любезниекъ: любезъ имѣи къ митрополитомъ и къ епископомъ и къ нгоуменовъ, паче же чернычскый чинъ любези, черныца, приходишаш къ нему, напиташе и напиташе акы мати дѣти свои, и аще кого видише ли шюмна ли въ конемъ заворѣ, не осоуждаше, нѣ въси на любезъ прѣкладаше и оутѣшаш. нѣ мѣи на свое възвратимъ сѧ. кыинини вѣвѣши оу Владимѣра приде Кыевоу, и повѣда въси рѣчи Свѣтополкоу и кыиноу, яко миръ боудеть. и начаша междуу собою моужа слати, и оумириша сѧ на семь, яко рѣша Свѣтополкоу: яко се Давыдова съколота, то иди ты, Свѣтополче, на Давыда, либо ими, либо прожини и. Свѣтополкъ же юмъ сѧ по се, цѣловаша крестъ междуу собою, миръ сътвориши. Басилькови же соуцю Владимѣри на прѣжде реченѣмъ мѣстѣ, яко приближи сѧ постъ великый, и мѣнѣ тоу соуцю, Владимѣри, въ юдиноу ношь присла по мѣи кыишь Давыдъ. и придохъ къ нему, и съдихоу около юго дружина, и посаднѣ мѣи рече ми: се молвиля Басилько сѧ ноши къ Оуланови и Кольчи, рекы тако: се слышу, юже идеть Владимѣръ и Свѣтополкъ на Давыда; да юже бѣ мене Давыдъ послоушалъ, да бѣхъ послалъ моужь свой къ Владимѣроу, вратить сѧ, вѣдѣ бо сѧ съ нимъ, чѣто молвиля, и не пондетъ. да се, Басилью, шлю ти, иди къ Басилькови, тѣзоу своему, съ сима отрокома, и молви юмоу тако: юже хоушеши послати моужь свой, и вратить сѧ Владимѣръ, то вѣдамъ ти, который ти градъ любезъ, либо Бъселаждъ, либо Шеноль, либо

Перемиль. азъ же идохъ къ Басилькови; и повѣдахъ юмоу
 вѣси рѣчи Давыдовы. онъ же рече: сего юсма не моленъ,
 нъ надѣю се на Богъ, пошлю, да вѣша не проанян мене
 ради крови. нъ семоу ми дневно, даюта ми градъ свой, а
 мой Тереволь, мой власть, пождавѣше и нѣнѣ. шкоже
 и вѣсть, въ скорѣ бо прѣи власть свою. мѣнѣ же рече: нди
 къ Давыдови, и рѣци юмоу: пришан ми Коульмѣи, тѣ
 пошлю къ Владимѣроу. и не послуша юго Давыдъ, и по-
 сла ми пакы, рекы: нѣ тоу Коульмѣи. и рече ми Басилько:
 поскди мало. и повѣлѣ слоузѣ своимоу нти вѣнѣ, и сѣде
 съ мѣною, и нача ми глаголати: се слышу, еже ми хо-
 щеть дати Лихомъ Давыдъ; то се мало си насытилъ крове
 моеи, а се хочеть боле насытити си, еже ми вѣдасть имъ?
 азъ бо Лихомъ много зѣла сътворихъ, и ище юсма хотѣла
 сътворити и мѣстити роусьстѣи земан. и аще ми вѣдасть
 Лихомъ, не бою си съмерти, нъ се повѣдаю ти по исти-
 нѣ, шко на ми Богъ навѣде се за мое вѣзвышенниѣ: шко
 приде ми вѣсть, шко идоуть къ мѣнѣ Берендичи и Пече-
 нѣзи и Торци; и рекоухъ въ оумѣ своема: юже ми коу-
 доуть Берендичи и Печенѣзи и Торци, рекоу братоу свое-
 моу Болодарѣи и Давыдови: дайтѣ ми дружинноу свою
 млаждашюу, а сама пийта и веселѣта си. и помысанхъ:
 на землю лядскоую настоуплю на зимоу, и на лѣто и вѣзь-
 моу землю лядскоую, и мѣщю роусьскоую землю. и по семъ
 хотѣла юсма прѣити Болгары доунайскыи и посадити и
 оу себе. и по семъ хотѣхъ просити си оу Свѣтополка и оу
 Владимѣра нти на Половца; да любо налѣзоу себе славоу,
 а любо главоу свою съложю за роусьскоую землю. нно помы-
 шленниѣ въ сѣрдѣци моемъ нѣ было, ни на Свѣтополка ни на
 Давыда, а се клевоу си Богомъ и юго пришьственѣмъ, шко не
 помысанлъ юсма зѣла братин своей ни въ чемъ же, нъ за
 мое вѣзнесенниѣ низложи ми Богъ и сѣмѣри. по семъ же при-
 ходищю вѣанкоу дѣни, понде Давыдъ, хоти прѣити Басиль-
 ковоу власть. и оусрѣте и Болодаръ, братъ Басильковоу,
 оу Боужьска, и не смѣ Давыдъ стати противоу Басильковоу бра-
 тоу, Болодарю, и затвори си въ Боужьстѣ, и Болодаръ остоу-
 пи и въ градѣ. и нача Болодаръ молвити: по чѣто зѣло съ-
 творнѣе не каѣши си юго? да оуже помини си, колико юси

зъла сътвориаъ. Давыдъ же на Гевтополка нача извѣтъ имѣти, глаголю: ци ѿ се сътвориаъ, ци ли въ моему градѣ? азъ си самъ боша, аще быша и мнѣ шани и сътвориаи такожде; неволи ми было прнстати въ съвѣтъ, ходищу въ роукоу ѿго. и рече Володарь: Богъ съвѣдѣтель томоу, а нѣмнѣ поустн братъ мой, и сътворю съ тобою миръ. и радъ бѣвѣ Давыдъ посла по Басилька, и приведе и дастъ Володарю, и сътвориаста миръ, и разидоста си. и сѣде Басилько Териевали, а Давыдъ приде Владимѣрю. и наставъши виснѣ приде Володарь и Басилько на Давыда, и придоаста къ Бисеваждю, а Давыдъ затвори си Владимѣри. онѣма же ставъшема около Бисеважда, възмста копнѣму градъ, и зажгоста огнемъ. и вѣгоша люднѣ огни. и повелѣ Басилько искши въси, и сътвори мѣщеннѣ на людехъ неповинныхъ, и пролиа кровь неповинноу. по семь же придоаста къ Владимѣрю, и затвори си Давыдъ въ Владимѣри, и снѣ остоупниста градъ. и посласта къ Владимѣрьцемъ, глаголюща: вѣ не придоховѣ на градъ вашъ ни на васъ, нѣ на врагы свои, на Тоуршка и на Лазари и на Басили, ти бо соутъ намолвили Давыда, и тѣхъ ѣсть послоушалъ Давыдъ, и сътвориаъ се зъло: да аще хоцете за сиухъ бити си, да се мѣ готови; а любо, выдайте врагы наша. граждани же се слышавъше съзваша вѣще, и рѣша Давыдови люднѣ: выдай моужа снѣ, не бнѣмъ си за сиухъ, а за ти бити си можемъ; аще ли, то отворимъ врата градоу, а самъ промышлай о себѣ. и неволи бѣсть выдати ѿ. и рече Давыдъ: нѣ тоу нѣхъ сѣде, вѣ бо ѿ послалъ Лоучьскоу. онѣмъ же пошвдъшемъ Лоучьскоу Тоуршкѣ вѣжа Кыиевоу, а Лазарь и Басиль вратниста си Тоурнискоу. и слышаша люднѣ, шко Тоурнистѣ соутъ, и кланкоуша люднѣ на Давыда, и рекоша: выдай, кого ти хотиать; аще ли, то прѣдаемъ си. Давыдъ же пославъ приведе Басили и Лазари, и дастъ ѿ, и сътвориша миръ въ недѣлю. а за оутра по зори повѣнша Басили и Лазари и растрѣлаша стрѣлами Басильковници, и идоша отъ града. се же вѣторое мѣщеннѣ сътвори, ѿгоже не више лѣпо сътворити, да бы Богъ отъмьстимкъ бѣлъ, и възложити было на Бога мѣщеннѣ своею, шкоже рече пророкъ: и въздамы мьсть врагомъ, и ненавиди-

цимъ мѣ въздамы, яко кровь сыновъ своихъ мѣщаетъ и мѣститъ, и въздасть мѣсть врагомъ и ненавидѣшимъ юго. симъ же отъ града отъшдѣшимъ, сею сънѣмъше погребомъ ш. Святѣполкоу же обѣщавъшю си прогнати Давыда понде къ Берестню къ Лыхомъ. се слышавъ Давыдъ нде въ Лыхы къ Владиславоу, иша помощи. Лыхове же обѣщаша си юмоу помагати, и възыша оу него злата пыть десѣтъ гривень, рекоуше юмоу: понди съ нами Берестню, яко се вабитъ ны Святѣполкъ на сънѣмъ, и тоу оумиримъ ты съ Святѣполкомъ. и послоушавъ ихъ Давыдъ нде Берестню съ Владиславоу. и ста Святѣполкъ въ градѣ, а Лыхове на Боузѣ, и съсла си рѣчьми Святѣполкъ съ Лыхы, и въздасть дары великы на Давыда. и рече Владиславъ Давыдовъ: не послоушавъ мѣне Святѣполкъ, да нди опѣть. и приде Давыдъ Владимѣрю. и Святѣполкъ съвѣтъ сътвори съ Лыхы, и понде къ Пиньскоу, пославъ по вой. и приде Дороговоуждю, и дожда тоу вой своихъ, и понде на Давыда къ градоу, и Давыдъ затвори си въ градѣ, чаш помощи отъ Лыховъ, вѣша во юмоу рекли: яко аще придоутъ на ты роуьстни книзи, то мѣ ты боудемъ помощьници. и сълѣгаша юмоу, юмлюше злато оу Давыда и оу Святѣполка. Святѣполкъ же остоупи градъ, и стои Святѣполкъ около града седмѣ недѣль. и поча Давыдъ молити си: поусти мѣ изъ града. Святѣполкъ же обѣща си юмоу, и цѣловаста крестъ между собою. и изиде изъ града, и приде въ Червенъ. а Святѣполкъ вѣниде въ градъ въ великоую соуботоу, а Давыдъ вѣжа въ Лыхы. Святѣполкъ же прогнавъ Давыда нача доумати на Колодари и на Басляка, глаголи: яко се юсть власть отца моего и брата. и понде на ны. се слышавъ Колодаръ и Басляко пондоста противоу, възвѣмъша крестъ, югоже вѣ цѣловалъ къ нима на семъ: яко на Давыда пришлъ юсмъ, а съ вама хоцю имѣти миръ и любѣвь. и прѣстоупи Святѣполкъ крестъ, надѣи си на множество вой. и срѣтоша си на поли на Рожьни, исполчѣвшимъ си обонмъ. и Басляко възвѣси крестъ, глаголи: яко сѣго юси цѣловалъ; се перѣвѣ възвѣмъ юси зракъ очню мою, а се нынѣ хоцѣши възити и доушю мою: да боуди между нами крестъ съ. и пондоша къ себѣ къ боужни. и състоупиша си

полци, и мнози члвкѣци бааговѣрнии видѣша крестъ надъ
 Басильковѣи конъ възышъ сѣи велими. врани же велицѣ
 вьвѣши и мнози мѣ падающимъ отъ овою полкоу, видѣвъ
 Святѣполкъ, шко люта врань, повѣже, и приеже Бла-
 димѣрю. Колодаръ же и Басилько повѣдневъша, стапта тоу,
 рекоуша : довлѣють нама на между своѣй стати. и не идоста
 никаможе. Святѣполкъ же приеже Бладимѣрю, и съ нимъ
 сына юго два и Шрополчица два и Святѣоша, сынъ Да-
 вьдовѣ Святѣославица, и прочаи дружина. Святѣполкъ
 же посади въ Бладимѣри Мьстислава, иже еъ юмоу отъ
 наложьница, а Шрослава посла въ Оугры, вави Оугры на
 Колодари, а самъ иде въ Киевѣ. Шрославъ же, сынъ Святѣ-
 тополкъ, приде съ Оугры и краль Коломанъ и два епи-
 скоупа, и сташа около Перемьшамъ по Бигроу, а Колодаръ
 затвори сѣи въ градѣ, Давьдъ же въ тѣ чинъ пришедъ изъ
 Лиховѣ посади женоу свою оу Колодари, а самъ иде въ По-
 ловьца. и оустрѣте и Боникъ. и врати сѣи Давьдъ, и пон-
 доста на Оугры. идощима же има сташа ноцѣлагоу : и шко
 вьсть полоу ноши, вѣставъ Боникъ отъиша отъ вой, и
 поча вьти волчьскы, и волкъ отъвѣтъ сѣи юмоу, и начаша
 волци вьти мнози. Боникъ же пришедъ повѣда Давь-
 дови : шко повѣда нѣи юсть на Оугры за оутра. и на оу-
 трив Боникъ исполчи вои свои, и вьсть Давьдовѣ вой
 съто, а оу самого три съта. и раздѣли и на три полкы, и
 понде къ Оугромѣ. и поустри на коропъ Платоунапоу въ пи-
 ти деситъ чади, а Давьда постави подъ стьгомѣ, а самъ
 раздѣли сѣи на двѣ части по пяти деситъ на страну. Оугри
 же исполчиша сѣи на застоупы, еъ во Оугръ числомъ съто
 тьсоушъ. Платоунапа же пригна къ первомѣу застоупѣу, и
 стрѣланевъши повѣгнуша прѣдъ Оугры, Оугри же погнаша по
 нишъ. и шко вѣжаши мноуша Боника, Боникъ гнаше сѣкы
 въ тьмѣ, а Платоунапа възрацашетъ сѣи вѣспитъ, и не
 допоушахоу Оугръ опитъ, и тако множицю оувилаи съви-
 ша и въ мьчѣ. Боникъ же раздѣли сѣи на три полкы, и
 съвиша Оугры акы въ мьчѣ, шко се соколъ съвилають га-
 лица. и повѣгоша Оугри, и мнози истопоша въ Бигроу, а
 дружини въ Ганоу. и вѣжаши възле Гана въ гороу съпи-
 хахоу другъ друга, и гнаша по нишъ два дни сѣкоуши.

тоу же оуениша и пискоюпа нхъ Коупана и отъ воляръ мно-
 гы, глаголаху бо, яко погыело нхъ четьри десити ты-
 соушь. Шрославъ же вѣжа на Лихы, и приде Берестню; а
 Давыдъ заимъ Соутѣскоу и Червинъ, приде въ незапоу, и
 замъ Владимѣрца, а Мьстиславъ затвори см въ градѣ съ
 засадою, иже вѣжа оу него берестинне, пинине и въгоше-
 вьци. и ста Давыдъ, остоупивъ градъ, и часто пристоу-
 паше. юднною подѣстоупиша къ градоу подъ вѣжами,
 онѣмъ же внишемъ см съ града и стрѣляющимъ см между
 совою, идыхоу стрѣлы акы дѣждь. Мьстиславоу же хоты-
 щю стрѣлнн, въ незапоу оударенъ вьсть подъ пазоухоу
 стрѣлою на забралѣхъ сквозѣ дѣскоу скважнею, и съведоша
 н, и на тоу ношѣ оумре, и танша и три дьни, и въ четвер-
 тый днь повѣдаша на вѣщи. и рѣша люднє: се князь оу-
 вниенъ; да аще см вѣдамъ, Свѣтополкъ погочевнть нъ
 вьсы. и послаша къ Свѣтополкоу, глаголюще: се, сынъ
 твой оувниенъ, а мы изнамагаемъ гладомъ: да аще не
 придеши; хотыть см люднє прѣдати, не могоуще глادا
 терпѣти. Свѣтополкъ же посла Поутытоу, воєводуоу своєго.
 Поутыта же съ вои прншьдъ къ Лоучьскоу къ Свѣтоши,
 сыноу Давыдовоу, тоу выхоу моужа Давыдовн оу Свѣто-
 ша, заходилъ бо вѣ ротѣ Свѣтоша къ Давыдовн: аще
 пондетъ на ты Свѣтополкъ, то повѣмъ ти. и не сътвори
 сєго Свѣтоша, нъ изнама моужа Давыдовы, а самъ понде
 на Давыда. и приде Свѣтоша и Поутыта лєвоуста въ пя-
 тый днь, Давыдовомъ воємъ облажащемъ градъ, въ
 полоудьннє, Давыдовн съпищю, и нападоша на ны, и по-
 чаша сѣщи. и гражданє скочиша съ града, и почаша сѣщи
 вои Давыдовы, и повѣже Давыдъ и Мьстиславъ, съ-
 новьць юго. Свѣтоша же и Поутыта прѣмста градъ,
 и посадиета посадьника Свѣтополча Васнлн. и приде Свѣ-
 тоша Лоучьскоу, а Поутыта Кыєвоу. Давыдъ же повѣже въ
 Половьца, и оусрѣте и Боникъ. и понде Давыдъ и Бо-
 никъ на Свѣтошю къ Лоучьскоу, и остоупиша Свѣтошю въ
 градѣ, и сътвориша мнрѣ. и изиде Свѣтоша изъ града, и
 приде къ отцю своємоу Черниговоу. а Давыдъ прѣм
 Лоучьскъ, и отъ тоудоу приде Владимѣрю, посадьникъ же
 Васнлъ вьвѣже, а Давыдъ прѣм Владимѣрь, и сѣде въ

немь. а на вѣторое лѣто Святѡполкъ, Владимѣръ, Давыдъ и Ольгъ приваениша Давыда Игоревнища, и не даша юмоу Владимѣри, нѣ даша юмоу Дорогобоуждъ, въ немъ же и оумри. а Святѡполкъ прѣки Владимѣръ, и посади въ немъ сына своего Шрослава.

LXXXIV. Въ лѣто .x.sxъ. приде Владимѣръ и Давыдъ и Ольгъ на Святѡполка, и сташа оу Градъца. и сътвориша миръ, икоже и въ прѣжданіе лѣто съказахъ.

(Въ се же лѣто заложи Владимѣръ цѣрквѣвъ каминѡу свитыи богородица Перемиславлѣ, на книжи дворѣ. тогожде лѣта заложи Владимѣръ Мономахъ градъ на Остри.)

Въ лѣто .x.sxъ. изиде Святѡполкъ на Давыда къ Владимѣрю, и прогна Давыда въ Лихъы. въ се же лѣто побивени Оугри оу Перемышлѣ. въ се же лѣто оуениенъ Мъстиславъ, сынъ Святѡполчъ, въ Владимѣри, мѣсица юни въ .vi. днь.

Въ лѣто .x.sxi. вѣнде Мъстиславъ отъ Давыда на море мѣсица юни въ .i. томъжде лѣтѣ братни сътвориша миръ между собою, Святѡполкъ, Владимѣръ, Давыдъ и Ольгъ, въ Оувѣтицихъ мѣсица авгѡуста въ .i. днь. тогожде мѣсица въ .л. томъжде мѣстѣ, братни вѣси съниша си, Святѡполкъ, Владимѣръ, Давыдъ и Ольгъ, и приде къ нимъ Игоревнищъ Давыдъ, и рече къ нимъ: на чѣто ми юсте приваени? юсе юсмъ: комоу до мене обидѣ? и отвѣща юмоу Владимѣръ: ты юси прислалъ къ намъ: хошию, братни, прити къ вамъ и пожаловати си своимъ обиды; да се юси пришълъ, и сѣдиши съ братнию на единомъ ковѣрѣ: то чѣмоу не жалоуеши си, до кого ти насъ жалоба? и не отвѣща Давыдъ ничѣтоже. и сташа вѣси братни на конихъ. и ста Святѡполкъ съ своею дружиною, а Давыдъ и Ольгъ съ своею разьно, кромѣ себе, а Давыдъ Игоревнищъ сѣдѣше кромѣ, и не припоушахоу юго къ себѣ, нѣ осѡбѣ доумахоу о Давыдѣ. и съдоумавъше послаша къ Давыдоу моужа своимъ, Святѡполкъ Поутитоу, Владимѣръ Орогости и Ратнебора, Давыдъ и Ольгъ Торчина. послани же придоша къ Давыдови, и рекоша юмоу: се ти молвять братни: не хошемъ ти дати стола Владимѣрьскаго, за не вѣвергълъ юси ножъ въ ны, югоже нѣ было въ роустьстѣи

земли; да се мѣ тебе не имемъ, ни много ти зѣла не сѣтво-
римъ, нѣ се ти даемъ: шадъ сѣди въ Боужьстѣмъ, въ остро-
зѣ, а Доубьнѣ и Черторыйскѣ то ти дають Свѣтополкъ, а се ти
дають Владимѣръ двѣ сѣтѣ гривень, а Давыдъ и Ольгъ
двѣ сѣтѣ гривень, и тѣгда послаша сѣлѣ свои къ Полодаре-
ви и къ Басильковн: помни брата своего Басилька къ себѣ,
и боуди вама юдина власть, Перемышла; да аще вама любо,
да сѣдита: аще ли ни, да поустѣ Басилька сѣмо, да и кор-
мимъ сѣде, а хлѣпы наша выдайта и смѣрты. и не послуш-
ша сего Полодарь, ни Басилько. а Давыдъ сѣде Боужьстѣ.
и по семь въдасть Свѣтополкъ Давыдови Дорогобоуждѣ,
въ немъже и оумре; а Владимѣръ въда сынови своемуу
Ирославоу.

LXXXV. Въ лѣто .ѿсѣд. прѣстави се Бисеславъ, полоць-
скый князь, мѣсяца апрѣла въ .дѣ. днь, въ двѣтый часъ
днѣ, въ срѣдоу. въ тожде лѣто зарати се Ирославъ
Ирополчищъ Берестин, и иде на нь Свѣтополкъ, и заста и
въ градѣ, и юмъ окова и, и приведе и Кыievoу. и моли
се о немъ митрополитъ и игоуменн, и оумолнша Свѣто-
полкъ, и заводнша и въ ракоу святою Бориса и Глѣба, и
сѣниша съ него оковы, и поустѣша и. томъжде лѣтѣ
сѣвъкоупнша се вси брати: Свѣтополкъ, Владимѣръ
и Давыдъ и Ольгъ и Ирославъ, братъ юю, на Золотъчи.
и прислаша Половци сѣлѣ отъ вѣсѣхъ князий къ всей
братни, просише мира. и рѣша имъ роуѣстни книзи: да
аще хошете мира, да сѣвъкоупнимъ се оу Сакова. и послуш-
шаша Половци, и сѣниша се оу Сакова, и сѣтвориша
миръ съ Половци, и пошла тали междуоу собою, мѣсяца
сѣмтибери въ .н. днь, и разидоша се разьно.

(Въ се жалѣто Владимѣръ заложн церквѣ въ Смольнѣ-
стѣ свѣтѣ богородица каминноу, ипискоупни.)

Въ лѣто .ѿсѣд. вѣмѣже Ирославъ Ирополчищъ изъ
Кыива, мѣсяца октибери въ первый. тогожде мѣся-
ца на исходѣ прѣлѣстивъ Ирославъ Свѣтополчищъ Иро-
слава Ирополчища штъ и на Ноурѣ, и приведе и къ отцю
Свѣтополкоу, и оковаша и. томъжде лѣтѣ, мѣсяца дека-
бери въ двадѣсѣтый, приде Мѣстиславъ, сынъ Владимѣръ,
съ Новоградъци: еѣ во Свѣтополкъ съ Владимѣромъ ридѣ

имѣлъ, яко Новоу Градоу въти Святѣполчю и посадити сынъ свой въ немъ, а Владимѣроу посадити сынъ свой Владимѣри. и приде Мъстиславъ Кыевоу, и сѣдоша въ истъвѣкѣ, и рѣша моужи Владимѣри: се, прислалъ Владимѣръ сына своего, да се сѣдыть новоградьци, да поимъше сына твоего идоутъ Новоу Градоу, а Мъстиславъ да идетъ Владимѣрю. и рѣша новоградьци Святѣполкоу: се, мы, книже, прислани къ тебѣ, и рекаи ны тако: не хощемъ Святѣполка ни сына юго; аще ли деѣ главѣ имѣеть сынъ твой, то пошан и; а сего ны далъ Бъселеадъ, и въскормилн юсмъ севѣк книзь, а ты юси шьлъ отъ насъ. Святѣполкъ же многоу прю имѣеъ съ ними, онѣмъ же не хотѣвъшемъ, поимъше Мъстислава, придоша Новоу Градоу. въ тожде лѣто въсть знаменнне на небеси, мѣсяца генваря въ .кд. день, по три дни, акы пожарна заря отъ вѣстока и оуга и запада и сѣвера, и въсть такоу сѣтъ въсю ношь, акы отъ лоуны полны сѣтъища си. въ тожде лѣто въсть знаменнне въ лоунѣ мѣсяца феврала въ пятый день. тогожде мѣсяца въ седмый день въсть знаменнне въ солныци: оградило си выше солныце въ три доугы, и выша доугыи доугы хребѣты къ севѣ. и сии видыше знаменнне благовѣранныи чловѣци съ вѣздыханннннмъ молихоу си къ Богоу и съ слезами, да бы Богъ обратилъ знаменнне си на добро: знаменнне бо бѣвають ова на зъло, ова ли на добро. на придоущие лѣто въложи Богъ мысль доброу въ роуьскыи книзы: оумыслиша дерзноути на Половца и понти въ земаю нхъ, юже и въсть, якоже съкажемъ послѣжде въ пришьдъшнне лѣто. въ се же лѣто прѣстави си Шрославъ Шрополчищъ, мѣсяца агоуста въ первыи на десите день. въ се же лѣто видена въсть дъщи Святѣполча Събъслава въ Лиухъ за Болъслава, мѣсяца ноябери въ шестый на десите день.

(Въ тожде лѣто родн си оу Владимѣра сынъ Индрѣй.)

LXXXVI. Въ лѣто .х.схл. Богъ въложи въ сердце книзьмъ роуьскыи Святѣполкоу и Владимѣроу, и съниста си доумати на Доловьстѣ. и сѣде Святѣполкъ съ своею доужиною а Владимѣръ съ своею въ юдинномъ шатърѣ. и почаша доумати и глаголати доужина Святѣполча: яко не-

годьно нѣмѣ вѣснѣ ити, хоцѣмъ погоуенти смерды и ралню нхъ. и рече Владимѣръ: днѣвно ми, дружина, юже лошади жалоуиете, ююже кѣто ореть; а сего чемоу не промыслите, юже то начьнеть орати смердъ, и прихуавъ Половѣчинъ оударить и стрѣлою, и лошадь юго пометь, а въ село юго шхавъ иметь женоу юго и дѣти юго и вѣсе юго имѣннѣ? то лошади жалъ, а самого нѣ жалъ ли? и не мошоа отъвѣшати дружина Святѣполча. и рече Святѣполкъ: се, азъ готовъ оуже. и вѣста Святѣполкъ, и рече юмоу Владимѣръ: то ти, брате, велико добро сътворити земан роусьстѣй. и посласта къ Ольгови и Давыдови, глаголюща: пондѣта на Половѣца, да любо боудемъ живен любо мертви. и послуша Давыдъ, а Ольгъ не вѣсхотѣ сего, виноу рекы: не съдраблю. Владимѣръ же цѣловавъ врата своѣго понде Перемыславу, и Святѣполкъ по немъ и Давыдъ Святѣславнищъ и Давыдъ Бѣсславищъ и Мьстиславъ, Игоривъ вноукъ, и Бѣщеславъ Шрополчищъ и Шрополкъ Владимѣрищъ. и пондоша на конихъ и въ ладнихъ, и придоша ниже порогъ, и сташа въ протолчухъ въ Хортинимъ островѣ. и вѣсѣдоша на кони, и пѣшьци изъ ладий вѣсѣдъше идоша въ поли четьри дни, и придоша на Соутѣнь. Половѣци же слышавъше, шко идеть Роусъ, съвраша си безъ числа, и начаша доумати. и рече Оуроусова: проснмъ мира оу Роуси, шко крѣпкко имоути вити си съ нами, мѣ во много зѣла сътворихомъ роусьстѣй земан. и рѣша оунѣйшин Оуроусовѣ: аще ты воини си Роуси, нѣ мѣ си не воинмъ; си во извнѣше пондемъ въ землю нхъ, и примемъ градъ нхъ, и кѣто избавить ш отъ насъ? роусьстнй же князи и вои вѣси молахуотъ Бога, и оуѣтгы вѣздамхуоу Богоу и прѣчистѣй юго матери, овѣ коутиню, овѣ же милостыню оубогымъ, ини же монастыремъ трѣкованин. и сице молимъ си, пондоша Половѣци, и послаша прѣдъ совою въ стража Платоунапоу, иже словыше въ нхъ моужьствоомъ. такожде роусьстни князи послаша стража своа. и оустрѣгоша роусьстни стражеве Платоунапоу, и обистоупнѣше и оуенша Платоунапоу и соущаи съ нимъ, и не извѣсть ни юдинъ, нѣ вѣси извнша. и пондоша полкови половѣчѣстни акы борове, и не кѣ прѣзрѣти нхъ. и

Роуць пондоша противоу нимъ. и Богъ великый въложи оужасть великоу въ Половѣца, и страхъ нападе на них и трепетъ отъ лица роуцьскыхъ вой, и дрѣмахоу сами, и конемъ ихъ не вѣ спѣха въ ногахъ: наши же съ веселіемъ на конихъ и пѣши пондоша къ нимъ. Половѣци же видѣвъше оустремленіе роуцьское на ся, не достоупивъше повѣгоша прѣдъ роуцьскими полкы, наши же погнаша, сѣкоуше ш. дани четвертаго априля мѣсяца велико съпасеніе Богъ сътвори, и на врагы наша дастъ побѣдоу великоу. и оуѣнша тоу въ полкоу князній два десяти: Оуроусовоу, Къчни, Ярославапоу, Китанапоу, Коумана, Ясоуна, Коуртѣка, Ченегрепоу, Соурьбаря и прочаи князи ихъ, а Белдюзи шша. по семь же сѣдоша братни, повѣднѣше врагы свои, и привелоша Белдюзи къ Святотполкоу. и нача Белдюзь давати на сѣбѣ злато и серебро и кони и скотъ. Святотполкъ же посла и къ Владимѣроу. и пришѣдъшю юмоу нача вѣпрашати юго Владимѣръ: то вѣдѣ шла въ рота; многожды бо ходивъше ротѣ воювасте роуцьскою землю. то чемоу ты не казаше сынѡвъ сконхъ и родоу своего, не прѣстоупати роты, нъ проливашетъ кровь хрестіаньскоу? да се боуди кровь твою на главѣ твоей. и повѣа оуѣнши и, и тако расѣкоша и на оуды. и по семь сѣнша ся братни вси, и рече Владимѣръ: съ днь, иже сътвори Господь, възрадоуемъ си и възвеселимъ си въ нь; яко Господь избавилъ ны юсть отъ врагъ нашихъ, и покори врагы наша, и сѣкроуши главы змиивы, и далъ юсть ихъ брашно людемъ роуцьскимъ. възвѣша бо тѣгда скоты и овца и кони и вельбелюды и вѣжа съ довятѣкомъ и съ челядию, и зашла Печенѣгы и Торкы съ вѣжами. и придоша въ Роуць съ плѣномъ великимъ и съ славою и съ побѣдоу великою. семь же лѣтѣ придоша проузи, авгоуста въ первый днь. тогожде мѣсяца въ осмый на десите днь иде Святотполкъ, и сѣроуѣн градъ Гюргевъ, югоже вѣша пожгли Половѣци. тогожде лѣта ви си Ярославъ съ Мордовоу мѣсяца марта въ четвертый днь, и повѣжденъ бысть Ярославъ.

LXXXVII. Въ лѣто .x.схѣі. ведена дѣщи Болодарива за цѣсаревниць за Алексиниць Цѣсарю Градоу, мѣсяца ноули въ двадеситый днь. томъжде лѣтѣ ведена Прѣдъслава,

дѣши Святуполча, въ Оугры за краевнищъ, августа въ двадесятый перыи днь. томъжде лѣтѣ приде митрополитъ Никифоръ въ Роусь, мѣсяца декабря въ шестый днь. тогожде мѣсяца прѣстави си Пищеславъ Шрополчищъ въ третни на десите днь. тогожде мѣсяца въ осмый на десите Никофоръ митрополитъ на столѣ посажденъ. се же съкажемъ: сего же лѣта исходуща посла Святуполкъ Поутитоу на Мѣньскъ а Владимѣръ сына своего Шрополака, а Ольгъ самъ иде на Глѣба, поюмъше Давыда Бѣсславища. и не оусѣша ничтоже, и възвратиша си опыть. и роди си оу Святуполка сынъ, и нарекоша имя юмоу Брвичиславъ. въ се же лѣто бысть знаменнѣ: стоише солныце въ кроузѣ, а по срѣдѣ кроуга крестъ, а по срѣдѣ креста солныце, а вънѣ кроуга оба полы двѣ солныци, а надъ солныцемъ кромѣ кроуга доуга, рогома на сѣверъ: тако же знаменнѣ и въ лоунѣ тѣмъжде образомъ мѣсяца феврала въ четвертый и пятый и шестый днь, въ днь по три дни, а въ ношь въ лоунѣ по три ноши.

Въ лѣто .x.схгг. (оубали си верхъ святаго Яндрш.) въ се же лѣто постави митрополитъ епискоупа Ямфилохни Владимѣрю, мѣсяца августа въ двадесятый и седмый днь. томъжде лѣтѣ постави Лазари въ Периславль, ноябри въ вѣторый на десите. томъжде лѣтѣ постави Мишоу Полотскоу, декабря въ третни на десите днь. (томъжде лѣтѣ иви си звѣзда съ хвостомъ на западѣ, и стои мѣсяць тогожде лѣта пришьдъ Боникъ зимѣ на Зароубѣ, побѣди Торкы и Берендѣш).

Въ лѣто .x.схд. воеваша Половци около Зарѣчьска, и посла на нихъ Святуполкъ Шни Бышатища и брата юго Поутитоу и Иванка Захарнища козарина. и оугониша Половца, и паѣнъ отъиша. въ се же лѣто прѣстави си Шнъ, старыцъ добрый, живѣ лѣтъ девять десять, въ старости маститѣ. живѣ по законоу божию не хоуждий бѣ первыхъ правдыникъ, отъ негоже и азъ многа словеса слышахъ, иже и въписахъ въ лѣтописанин семь. бѣ бо моужь благъ и кроткъ и съмѣренъ, оградѣи си въсыкомъ вѣщи, югоже и гробъ юсть въ пищирьстѣмъ монастыри, въ притеорѣ, идеже лежить тѣло юго, положено мѣсяца

ноуны въ двадесятый и четвертый. въ се же лѣто постриже сѧ Свѣпракн, Бѣсѣвлажда дѣщи, мѣсяца декабри въ шестый. въ тожде лѣто прѣѣже Извѣгнѣвъ къ Свѣтополкоу. въ тожде лѣто постриже сѧ Свѣтославъ, сынъ Давыдовъ, вноукъ Свѣтославль, мѣсяца февралѧ въ седмый на десѧте днь. томъжде лѣтѣ повѣдиша Зимѣгола Бѣсѣславнѣца, всю братню, и дружинны оубиша дѣвѣтъ тысоушь.

LXXXVIII. Въ лѣто .дѣхѧ. индикта, кроуга лоуны четвертоу лѣто, а солнѣчнаго кроуга осмоу лѣто. въ се же лѣто прѣставн сѧ Владимѣръ, мѣсяца маѧ въ седмый днь. тогожде мѣсяца воюва Боникъ, и замъ конѧ оу Перѣславлѧ. томъжде лѣтѣ приде Боникъ и Шароуканъ старый и ннѧ книзи мнози, и сташа около Лоувьна. Свѣтополкъ же и Владимѣръ и Ольгъ, Свѣтославъ, Мѣстиславъ, Бѣщеславъ и Ярополкъ идоша на Половѣца къ Лоувьноу, и въ шестый часъ днѧ вродиша сѧ чрѣзъ Соулоу, и кланюуша на нхъ. Половѣци же оужасоша сѧ, и отъ страха не възмогоша ни стѧга поставити, нъ повѣгоша хвѣтающе конѧ, а дружинѧ пѣши повѣгоша: нашн же почаша сѣщи, женоуше ѧ, а дружны роуками имати, и гнаша ноли до Хорола. оубиша же Таза, Боникова брата, а Соугра ѧша и брата ѧго, а Шароуканъ ѧдва оутече. отъѣгоша же токара своего, нже възыша роустьни вон, мѣсяца августѧ въ вѣторый на десѧте днь, и възвратиша сѧ въ сѧомъ сѧ съ повѣдоу великою. Свѣтополкъ же приде въ пещерскый монастырь на заоутреню на оуспѣниѧ свѣтымъ богородица, и братнѧ цѣловаша и съ радостнѧ великою, глаголюще: ѧко врази нашн повѣждѧнѧ быша, молитвамъ свѣтымъ богородица и свѣтаго отца нашего Θεодосиѧ. такъ бо обычай имѧше Свѣтополкъ: коли идыше на войноу или инѧмо, поклонивъ сѧ оу грѧва Θεодосиѧева и молитвоу възьмъ оу нгоумѧна тоу соуцаго, та же идыше на поутъ свой. въ тожде лѣто прѣставн сѧ книгъинѧ, Свѣтополчѧ мати, мѣсяца генварѧ въ четвертый днь. томъжде лѣтѣ, мѣсяца тогожде, иде Владимѣръ и Давыдъ и Ольгъ къ Пѧпѣ и друггомоу Пѧпѣ, и сѣтвориша миръ. и помъ Владимѣръ за Юргѧ Пѧпинноу дѣщеръ, Пѣкневоу вноукоу, а Ольгъ помъ за сына Пѧпинноу дѣщеръ, Гиргенѧвоу вноукоу, мѣсяца

генваря въторгый на десите днь. (а февралъ пятый тресе
сы земаи прѣдъ зорями въ ноши).

LXXXIX. Въ лѣто .*x*сх^{xi} заложена бѣсть церкы
святаго Муханла Златоврухаи Свѣтополкома княземъ въ
первый на десите ноули мѣсица. и коньчаша трапезницю
пещерьскаго монастыри при Θεоктистѣ игоуменѣ, иже ю и
заложн повелѣниемъ Глѣбовомъ, иже ю и сътижа. въ се
же лѣто вода бѣсть велика въ Днѣпрѣ и въ Деснѣ и въ
Припяти. въ семь же лѣтѣ вложи Богъ въ сердце Θεо-
ктистоу, игоуменоу пещерьскомоу, и нача възвѣщати князю
Свѣтополкоу, да бы въписалъ Θεодосии въ синодикъ. и
радъ бѣвъ обѣща съ сотворити, и повелѣ митрополитоу
въписати и въ синодикъ. и повелѣ въписывати по всѣмъ
епискоупишамъ, вси же епискоупи съ радостноу въписаша,
поминати и на всѣхъ съборѣхъ. въ се же лѣто прѣстави
сы Катерина, Бсєвлажда дѣщи, мѣсица ноули въ первый
на десите днь. въ се же лѣто коньчаша верхъ свитыи бо-
городица на Кловѣ, заложнѣ Стефаномъ, игоуменоу пе-
щерьскимъ.

Въ лѣто .*x*сх^{xi}. прѣстави сы Евпракси, дѣщи Бсє-
влажда, мѣсица ноули въ деситый днь, и положена
бѣсть въ пещерьстѣмъ монастыри оу двѣрнй иже къ
оугоу. и съдѣлаша надъ нею божанъкоу, иже лежить
тѣло юи. въ тожде лѣто мѣсица декабри въ въторгый
днь Дмитръ Иворовиць възвѣжа половьчьскимъ оу
Дону.

XC. Въ лѣто .*x*сх^{xi}. идоша веснѣ на Половца Свѣ-
тополкъ и Владимѣръ и Давыдъ. и дошѣдъше Бонны вра-
тиша сы. томъжде лѣтѣ бѣсть знаменнѣ въ пещерьстѣмъ
монастыри въ первый на десите днь февралѣ: иви си
столпъ огньнъ отъ земаи до небеси, а молнии освѣтиша
всю земаю, и въ небеси погрѣмѣ въ часъ первый ноши. и
весь миръ видѣ. съ же столпъ первѣю ста на трапезници
каменьнѣй, иже не видѣти бѣсть креста, и постомѣвъ ма-
ло състоупи на церквѣ, и ста надъ гробомъ Θεодосие-
комъ, и по томъ стоупи на верхъ акы къ вѣстокоу лицемъ,
и по томъ невидимъ бѣсть. се же бѣаше не огньнъ
столпъ, нъ видѣ ангельскъ: ангелъ бо сице шлаетъ сы,

Ово столпомъ огньномъ, ово же пламенемъ. шкоже рече Давыдъ: твори ангелы свои доухы и слоугы свои огнь плашца. и шлени соуть повелѣниемъ божиемъ, аможе хощеть владыка и творецъ всѣхъ. ангелъ бо приходить, къде благамъ мѣста и молитвенни домови, и тоу показуеть нѣчто мало видѣнии своего, шко мощно видѣти чловѣкомъ, нѣ мощно бо зрѣти чловѣкомъ ющества ангельскаго, шко и Мойси великый не възможе видѣти ангельскаго ющества: вождашеть бо ѡ въ днь столпъ облаченъ а въ ношь столпъ огньнъ, то се не столпъ вождаше нхъ, нъ ангелъ идыше прѣдъ ними въ ноши и въ дне. тако и се шелению нѣкоторою показываше, юмоуже бѣ быти, юже и бысть: на въторою бо лѣто не съ ли ангелъ вождъ бысть на иноплемьнникы и соупостаты, шкоже рече: ангелъ прѣдъ тобою прѣдъ идеть, и пакы: ангелъ твой боудн съ тобою?

Игоуменъ Силвестръ святаго Муханла написахъ книги сны, лѣтописецъ, надѣи си отъ Бога милость! прияти, при книзи Владимѣрѣ, книжацю юмоу Кыевѣ, а мѣнѣ то врѣми игоуменщию оу святаго Муханла, въ .дсхка., инѣдикта .д. а ниже чьтоуть книги сны, то боудн ми молитва нхъ.

Конецъ.

ADDITAMENTA.

I. LOCI CHRONICORUM NESTORIS DE PROMPTI E SCRIPTORIBUS GRAECIS.

1. E Georgio Hamartolo.

Vide huius editionis caput I.

Καὶ κατακληροῦται τῷ μὲν πρωτοτόκῳ υἱῷ Νῶε Σῆμ ἀπὸ Περσίδος καὶ Βάκτρων ἕως Ἰνδικῆς καὶ Ῥινοκουρούρων τὰ πρὸς ἀνατολήν, τῷ δὲ Χάμ ἀπὸ Ῥινοκουρούρων ἕως Γαδεύρων τὰ πρὸς νότον, τῷ δὲ Ἰάφεθ ἀπὸ Μηθίας καὶ ἕως Γαδεύρων τὰ πρὸς βορρᾶν. αἱ δὲ λαχοῦσαι χῶραι τῷ μὲν Σῆμ εἰσὶν αὗται· Περσίς, Βακτριανή, Τρκανία, Βαβυλωνία, Κόρδουνα, Ἀσσυρία, Μεσοποταμία, Ἀραβία ἢ ἀρχαία, Ἐλοματς, Ἰνδική, Ἀραβία ἢ εὐδαίμων, Κοίλη Συρία, Κομμαγηνή καὶ Φοινίκη πᾶσα καὶ ποταμὸς Εὐφράτης. τῷ δὲ Χάμ Αἴγυπτος, Αἰθιοπία ἢ βλέπουσα κατὰ Ἰνδοῦς, Αἰθιοπία ἑτέρα, ὅθεν ἐκπορεύεται ὁ ποταμὸς τῶν Αἰθιοπῶν, Ἐρυθρὰ ἢ βλέπουσα κατὰ ἀνατολὰς, Θηβαῖς, Λιβύη ἢ παρεκτείνουσα μέχρι Κυρήνης, Μαρμαρίς, Σύρτις, Λιβύη ἄλλη, Νομιδία, Μασσυρίς, Μαυριτανία ἢ κατέναντι Γαδεύρων· ἐν δὲ τοῖς κατὰ βορρᾶν τὰ παρὰ θάλασσαν ἔχει· Κιλικίαν, Παμφυλίαν, Πεισιδίαν, Μυσίαν, Λυκαονίαν, Φρυγίαν, Καβαλίαν, Λυκίαν, Καρίαν, Λυδίαν, Μυσίαν ἄλλην, Τρωάδα, Αἰολίδα, Βιθυνίαν, τὴν ἀρχαίαν Φρυγίαν. καὶ νήσους πάλιν ἔχει· Σαρδανίαν, Κρήτην, Κύπρον καὶ ποταμὸν Γειῶν τὸν καλούμενον Νεῖλον. τῷ δὲ Ἰάφεθ Μηθία, Ἀλβανία, Ἀρμενία μικρὰ τε καὶ μεγάλη, Καππαδοκία, Παφλαγονία, Γαλατία, Κολχίς, Βοσπόρη, Μαιώτις, Δέρβιξ, Σαρμάτις, Ταυριανίς, Βουταρνίς, Σκυθία, Θράκη, Μακεδονία, Δαλματία, Μολοσσοί, Θεσσαλία, Λοκρίς, Βοιωτία, Αἰτωλία, Ἀττικὴ, Ἀχαΐα, Πελληνὴ ἢ καλουμένη Πελοπόννησος. Ἀρκαδία, Ἡπειρώτις, Ἰλλυρίς, Λυχνίτις, Ἀδριακὴ, ἐξ ἧς τὸ ἀδριακὸν πέλαγος, ἔχει δὲ καὶ νήσους· Βρεττανίαν, Σικελίαν, Εὐβοίαν, Ῥόδον, Χίον, Λέσβον, Κοθήρην, Ζάκυνθον, Κεφαλληνίαν, Ἰθάκη, Κέρκυραν καὶ μέρος τι τῆς Ἀσίας τὴν καλουμένην Ἴωνίαν καὶ ποταμὸν Τίγγριν τὸν διορίζοντα μεταξὺ Μηθίας καὶ Βαβυλωνῶν.

E cod. bibliothecae palat. vindob. hist. graec. 40. fol. 18. b., in auxilium vocato textu Phil. Krugii, Forschungen I. 145.

2. E Georgio Hamartolo.

Vide huius editionis caput XI.

Ἐν γὰρ ἐκάστη χώρᾳ καὶ ἔθνει ἐν τοῖς μὲν ἔγγραφος νόμος ἐστίν, ἐν τοῖς δὲ ἢ συνήθεια, νόμος γὰρ ἀνόμοις τὰ πάτρια δοκεῖ ὦν πρῶτοι Σῆρες οἱ τὸ ἄκρον τῆς γῆς οἰκοῦντες νόμον ἔχουσι τὸ πατρῶον ἔθος, μὴ πορνεῦειν ἢ μοιχεύειν ἢ κλέπτειν ἢ λοιδορεῖν ἢ φονεῦειν ἢ κακουργεῖν τὸ σύνολον. νόμος δὲ παρὰ Βακτριανοῖς ἦτοι Βραχμάνοις καὶ Νησιώταις ἢ ἐκ προγόνων παιδεία τε καὶ εὐσέβεια, μὴ κρεοφαγεῖν ἢ οἰνοποτεῖν ἢ λαγνεύειν ἢ παντοίαν κακίαν διαπράττεσθαι, διὰ πολὺν φόβον θεοῦ καὶ πίστιν, καίτοι γε τῶν παρακειμένων αὐτοῖς μαιφονούντων καὶ αἰσχροπραγούντων ἐμμανῶς τε καὶ ὑπερφῶς, ἐν δὲ τοῖς ἐσωτέροις μέρεσι τούτων ἀνθρωποβοροῦντες μάλιστα καὶ κατεσθίοντες ἀλλήλους ὡς οἱ κύνες. ἕτερος νόμος Χαλδαίοις καὶ Βαβυλωνίοις, μητρογαμεῖν καὶ ἀδελφοτεκνοφθορεῖν καὶ μαιφονεῖν καὶ πᾶσαν θεομισθὴν πράξιν ὡς ἀρετὴν ἀποτελεῖν, κἂν πόρρω τῆς χώρας αὐτῶν γένωνται. ἄλλος δὲ παρὰ Γηλαίοις νόμος, γυναῖκα οἰκοδομεῖν καὶ γεωργεῖν καὶ τὰ ἀνδρῶν ἔργα πράττειν, ἀλλὰ καὶ πορνεῦειν, ὡσὰν βούλωνται, μὴ κωλύμεναι παντελῶς ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν ἢ ζηλούμεναι, αἱ ὑπάρχουσι καὶ πολεμικώταται, καὶ θηρῶσι τὰ μὴ λίαν ἰσχυρότατα τῶν θηρίων, ἄρχουσι δὲ καὶ τῶν ἰδίων ἀνδρῶν καὶ κορνεύουσιν. ἐν δὲ Βρετανίᾳ πλείστοι ἄνδρες μᾶ συγκαθεύδουσι γυναῖκαί, καὶ πολλαὶ γυναῖκες ἐνὶ ἑταιρίζονται ἀνδρὶ, καὶ τὸ παράνομον ὡς νόμον καλὸν καὶ πατρῶον πράττουσιν ἀζήλωτον καὶ ἀκώλυτον. Ἀμαζόνες δὲ ἄνδρας οὐκ ἔχουσι, ἀλλ' ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ἄπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ περὶ τὴν ἑαρινὴν ἰσημερινὰν ὑπερόριοι γίνονται, καὶ μιγνόμεναι τοῖς γειτνιώσιν ἀνδράσιν ὡς πανήγυριν τινα καὶ μεγάλην ἑορτὴν τὸν καιρὸν ἐκείνον ἡγοῦνται, ἐξ ὧν κατὰ γαστρός συλλαβοῦσαι παλινδρομοῦσιν οἴκαδε πᾶσαι, τῷ δὲ καιρῷ τῆς ἀποκοήσεως τὸ μὲν ἄρρεν φονεύουσι, τὸ δὲ θῆλυ ζωογονοῦσι καὶ ἐπιμελῶς ἐκτρέφουσι.

Locus transcriptus e cod. bibliothecae palat. vindob. hist. graec. 40. fol. 13. a. descriptionis huius auctor est Syrus Bardesan, qui floruit circa medium saeculum secundum, cuius liber in versione anglica Guilelmi Cureton inscribitur *Book of the laws of countries*: vide *Spicilegium syriacum*. London. 1855. III. et 16. e *Barde-sano eam deprompsit Caesarius frater Gregorii Nazianzeni*: vide opus eius: *Quaestiones theologicae et philosophicae, graece et latine editae ab Elia Ehingero*. Augustae Vindelicorum. 1626. 92. vel *Gallandi Bibliothecam veterum patrum Venetiis*. 1765. VI.; saeculo nono Georgius Hamartolus has notitias in sua chronica recepit, e quibus tandem migrarunt in *Nestorem nostrum*.

3. E Georgio Hamartolo.

Vide huius editionis caput XXIV.

Καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Τριανεύς ἐγνωρίζετο περὶ πόλεων καὶ πανταχοῦ ποιῶν εἰς τὰς πόλεις καὶ χώρας δαιμονικὰ ἀποτελέσματα. ἀπὸ Ῥώμης δὲ ἐλθὼν πρὸς τὸ Βυζάντιον καὶ παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐνοπίων ἐποίησε ταῦτα· φυγαδεύσας τὸ πλῆθος τῶν ὄψεων καὶ σκορπίων ἐκ τῆς πόλεως, ὥστε μὴ ἀδικεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τῶν ἵππων τὴν ἀταξίαν χαλινώσας ἐν ταῖς συνελύσεσι τῶν ἀρχόντων. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰς Ἀντιόχειαν παραγενόμενος καὶ δυσωπηθεὶς ταῦτα ἐποίησε· τυραννούμενοι γάρ οἱ Ἀντιοχεῖς ὑπὸ τῶν σκορπίων καὶ τῶν κωνώπων, ποιήσας χαλκοῦν σκορπίον καὶ χύσας αὐτὸν ἐν τῇ γῇ καὶ μικρὸν στήσας κίονα ἐπάνω προσέταξε καλᾶμους βαστάζειν τὸν λαόν· καὶ περιερχομένους ἐν τῇ πόλει κράζειν, τοὺς καλᾶμους ἐπισιόντας· ἀκώνωπα τῇ πόλει. καὶ οὕτως ἐξηφανίσθησαν ἐκ τῆς πόλεως οἱ τε σκορπίοι καὶ οἱ κώνωπες. αἰτηθεὶς δὲ καὶ περὶ τῶν ἐπικειμένων αὐτῇ σεισμῶν στενάξας ἔγραψεν ἐν διπτόχῳ ταῦτα· οὐαὶ σοι, τάλαινα πόλις, ὅτι σεισμοῖς πολλοῖς καὶ πορσοῖς κατενέχθειης, κλαύσεται δὲ σε καὶ ὁ παρ' αἰγιαλοῖς Ὀρέντης. περὶ οὗ μὲντοι καὶ ὁ μέγας Ἀναστάσιος Θεουπόλεωσ φησι· Ἀπωλλωνίου δὲ μέχρι νῦν ἐν τισὶ τόποις ἐνεργοῦσι τὰ ἀποτελέσματα ἰσάμενα, τὰ μὲν εἰς ἀποτροπὴν ζῶων τετραπόδων καὶ πετεινῶν βλάβειν δυναμένων ἀνθρώπων, τὰ δὲ εἰς ἐποχὴν ῥευμάτων ποταμῶν ἀτάκτως φερομένων, καὶ ἄλλα εἰς ἕτερα ἅτινα ἐπὶ φθορᾷ καὶ βλάβῃ ἀνθρώπων ὑπάρχοντα ἀποτροπαια ἴστανται. καὶ γοῦν οὐ μόνον ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ ταῦτα καὶ τοιαῦτα εἰργάσαντο οἱ δαίμονες δι' αὐτοῦ, ἀλλὰ γε καὶ μετὰ τὴν τελευτήν αὐτοῦ παραμένοντες τῷ μνήματι αὐτοῦ, σημεῖα τινὰ ἐπέτελεσαν ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ πρὸς ἀπάτην τῶν ἐλσεινῶν ἀνθρώπων, τῶν βράδιως ὑποκλεπτομένων εἰς τὰ τοιαῦτα ὑπὸ τοῦ διαβόλου. τί ἂν τις εἴποι περὶ τῶν κατὰ Μανέθωνα μαγικῶν ἔργων; ὅς τοιοῦτος ἄκρως γέγονε τῇ μαγικῇ ἀπάτῃ, ὅτι ἀεὶ ἔσκαπτε προδήλως τὸν Ἀπολλώνιον, ὡς μὴ ἀκριβῆ τὴν κατ' αὐτοῦ φιλοσοφικὴν ἐμπειρίαν ἐσχηκότα, εἶδει γὰρ αὐτόν, φησὶν, ὥσπερ ἐγὼ, λόγῳ μόνον ποιεῖν, ἅπερ ἐβούλετο, καὶ μὴ ἀποτελέσμασι ἐπιτρέπειν τὰ παρ' αὐτοῦ πραττόμενα. ταῦτα δὲ πάντα συγχωρήσει τοῦ θεοῦ καὶ ἐνεργεία τῶν δαιμόνων γίνονται πρὸς τὸ διὰ τῶν τοιούτων πραγμάτων δοκιμάζεσθαι τὴν ἡμετέραν ὀρθόδοξον πίστιν, εἰ ἐδραία ἐστὶ καὶ παγία προσμένουσα τῷ κυρίῳ, καὶ μὴ ὑποσυρομένη ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ διὰ τῶν φαντασιωδῶν τεράτων καὶ σατανικῶν ἔργων, τῶν πραττομένων ὑπὸ τῶν δούλων καὶ ὑπηρέτων κακίας. οὐ μὴν δὴ ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα κυρίου προσφήτευσάν τινες, ὡς Βαλαάμ καὶ Σαοὺλ καὶ Κατάφας, καὶ δαιμόνια πάλιν

ἐξέβαλον, ὡς Ἰούδας και υἱοὶ Σκευᾶ. οὐκοῦν και εἰς ἀναξίους ἢ χάρις ἐνεργεῖ πολλάκις, ἵνα ἐτέρους ἐβεργετήσῃ, και γὰρ Βαλαάμ ἀμφοτέρων ἀλλότριος ἦν, βίου ἀρίστου και πίστεως, ἀλλ' ὅμως ἐνήργησεν εἰς αὐτὸν ἢ χάρις διὰ τὴν ἐτέρων οἰκονομίαν. και Φαραὼ τοιοῦτος ἦν, ἀλλὰ κἀκείνῃ τὰ μέλλοντα προέδειξε. και ὁ Ναυουχοδονόσορ παρανομώτερος, ἀλλὰ γε και τούτῃ πάλιν τὰ μετὰ πολλὰς ὑστερον ἐσομένα γενεὰς ἀπεκάλυψεν, ὄθεν δῆλον, ὅτι πολλοὶ και τῶν ἐναντίων ἐχόντων φρόνημα ἐπὶ τῷ προσχήματι τοῦ Χριστοῦ τεράστια ποιοῦσιν ἐτέρῃ τέχνῃ τινὶ πρὸς ἀπάτην ἀνθρώπων ἀπειροκάλων, υἱὸς ἐγένετο Σίμων ὁ μάγος και Μένανδρος μετ' ἐκείνων και ἄλλοι τοιοῦτοι, δι' οὓς εἰκότως ἐφη· μὴ θαύμασιν ἀπατάσθαι προσήκει μήτε μὴν ἐπαγγελία δαφιλεῖ, δοκιμάζειν δὲ τῶν λεγομένων τὴν ἀλήθειαν.

Locus transcriptus e cod. bibliothecae palat. vindob. hist. graec. 40. fol. 169. a.

4. E Methodio Patarensi.

Vide huius editionis capita LXXIX. LXXXI.

Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον και τῷ τότε καιρῷ ἐποίησε μετ' αὐτῶν ἔλεος, και ἐλυτρώσατο αὐτοὺς ἐξ αὐτῶν διὰ τοῦ Γεδεῶν, και ἠλευθερώθη ὁ Ἰσραὴλ ἐκ τῆς δουλείας τῶν τέκνων τοῦ Ἰσμαήλ· οὗτος γὰρ ὁ Γεδεῶν κατέκοψε τὰς παρεμβολὰς αὐτῶν, και ἐκδιώξας ἐξήνεγκεν αὐτοὺς ἐκ τῆς οἰκουμένης γῆς εἰς τὴν ἔρημον Ἐθριβ, ἐξ ἧς ἐτόγγαγον. και οἱ ὑπολειφθέντες δέδωκαν συνθήκας εἰρήνης τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, και ἐξήλθον ἐπὶ τὴν ἔρημον τὴν ἐξωτερὰν ἐννεὰ φοραὶ, και μέλλουσιν ἐξιέναι ἄλλο ἄπαξ και ἐρημῶσαι τὴν γῆν και κατακρατῆσαι τὴν οἰκουμένην και τὰς χώρας κ. τ. λ.

Οὗτος (Ἀλέξανδρος) κατελθὼν εἰς τὴν ἡψάν ἀπέκτεινε Δάρειον τὸν Μήδην, και κατεκυρίευσεν χωρῶν πολλῶν και πόλεων, και περιενόστει τὴν γῆν, και κατήχθη ἕως τῆς θαλάσσης τῆς ἐπονομαζομένης Ἠλίου Χώρας, ἐνθα και ἐώρακεν ἔθνη ἀκάθαρτα και δυσειδῆ· εἰσὶν δὲ ἐκ τῶν υἱῶν Ἰάφεθ ἀπόγονοι, ὧν τὴν ἀκαθαρσίαν θεασάμενος ἐμυσάχθη, ἦσθιον γὰρ ἅπαντες αὐτῶν καθαρσιδῶς μυσσὰρ τε και κίβδηλα, κύνας, μύας και ὄφεις, κάτας, ἀμβλώματα, ἐκτρώματα, ἐμβρυα μήπω τελείως ἀπαρτιοθέντα ἢ τινα τῆς διαπλάσεως ἀποσώζοντα χαρακτηρα, και ταῦτα οὐ μόνον κτηνῶν, ἀλλὰ και πᾶν εἶδος θηρίων ἀκαθάρτων, τοὺς δὲ νεκροὺς οὐκ ἔθαπτον, ἀλλ' ἦσθιον αὐτούς. ταῦτα Ἀλέξανδρος ἰδὼν γινόμενα ὑπ' αὐτῶν τὰ μυσσὰρ και ἀθέμιτα, δεδιὼς, μὴ ποτε μάνωσι πᾶσαν τὴν γῆν, ἐδεήθη τοῦ θεοῦ περὶ αὐτοῦ, και προστάξας συνήγαγεν ἅπαντας αὐτούς τε και τὰς γυναῖκας αὐτῶν και τὰ τέκνα αὐτῶν και πᾶσας τὰς παρεμβολὰς αὐτῶν, και ἐξαγαγὼν αὐτοὺς ἐκ

τῆς ἡφας γῆς κατεδίωξεν ὀπίσω αὐτῶν, ἕως οὐ εἰσῆχθησαν ἐν τοῖς πέ-
 ραισι τοῦ βορρᾶ, καὶ οὐκ ἔστιν οὔτε εἴσοδος οὔτε ἔξοδος ἀπὸ ἀνατολῶν
 μέχρι δυσμῶν, δι' ἧς πρὸς αὐτοὺς περάσαι καὶ εἰσελθεῖν. αὐθις οὖν παρε-
 κάλεσε τὸν θεὸν Ἀλέξανδρος, καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ τῆς δεήσεως, καὶ
 προσέταξε κύριος ὁ θεὸς τοῖς δύο ὕρσι, οἷς ἔστι προσηγορία οἱ Μαῖοι
 τοῦ βορρᾶ, καὶ ἐπλησίασαν ἀλλήλοις ἄχρι πηγῶν δύο καὶ δέκα, καὶ
 κατεσκεύασε πύλας χαλκᾶς, καὶ ἐπέχρισεν αὐτάς ἀσύγχυτον, ἵνα, ἐάν
 βούλωνται ἀνοιξαὶ αὐτάς ἐν σιδήρῳ, μὴ δύνανται, ἢ διαλῶσαι αὐτάς
 πυρὶ, μὴ ἰσχύσουσιν, ἀλλ' αὐτίκα τὸ πῦρ ὑπ' αὐτοῦ σβέννεται· τοιαύτη
 γὰρ ἡ φύσις τοῦ ἀσυγχύτου ἔστιν, ὅτι οὔτε σιδήρου ὄφισταται κατάλυσις,
 οὔτε πυρὸς διάλυσις, πάσας γὰρ τὰς τῶν δεισιδαιμόνων ἐπινοίας ἐώλους
 καὶ κενὰς ἀπεργάζεται. ταῦτα τοῖνον τὰ ἐναγῆ τε καὶ κίβδηλα καὶ μυσ-
 ρώτατα ἔθνη πάσαις ταῖς μαγικαῖς κακοτεχνίαις κέχρηγται, καὶ ἐν
 τούτοις αὐτῶν τὴν ῥοπαρὰν καὶ ἀπάνθρωπον, μᾶλλον δὲ λέγειν μισόθεον
 κατήργησε δυναστείαν, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε πυρὶ, μήτε
 σιδήρῳ ἢ τινι ἑτέρῳ ἐπινοίᾳ τὰς τοιαύτας ἀναμοχλεῖσαι πύλας καὶ
 ἀποδρᾶσαι. ἐν δὲ τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς κατὰ τὴν τοῦ Ἰεζεκιὴλ προ-
 φητεῖαν τὴν λέγουσαν· ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῆς συντελείας τοῦ κό-
 σμου ἐξελεύσεται Γῶγ καὶ Μαγῶγ εἰς τὴν γῆν τοῦ Ἰσραὴλ, ἃ εἰσὶν
 ἔθνη καὶ βασιλεῖς, οὓς καθείρξεν Ἀλέξανδρος ἐν τοῖς πέρασιν τοῦ
 βορρᾶ κ. τ. λ.

Locus descriptus e codicibus bibliothecae palat. vindob. med. 13.
 fol. 38. b. 84 b. et theol. 200. fol. 121. b. Cod. med.: Τοῦ ἐν ἀγίοις πα-
 τρὸς ἡμῶν Μεθοδίου, ἐπισκόπου Πατάρων, τοῦ μάρτυρος, λόγος ἠκριβω-
 μένος περὶ τῆς βασιλείας τῶν ἐθνῶν καὶ εἰς τοὺς ἐσχάτους καιροὺς ἀκριβῆς
 ἀπόδειξις. Cod. theol.: Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Μεθοδίου, ἐπισκόπου
 Πατάρων καὶ μάρτυρος, περὶ τῶν Σαρακηνῶν καὶ τῶν Ῥωμαίων παρα-
 τάσεως καὶ τῆς τοῦ θεοῦ βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως καὶ περὶ τῆς παντε-
 λοῦς ἐκδιώξεως καὶ ἀφανισμοῦ τῶν Σαρακηνῶν καὶ περὶ τῆς τοῦ κόσμου
 συντελείας. Slavice apud Karamzinum » Методий , епископа
 патарскаго, слово о царствѣ мзыхъ послѣднихъ вѣкменъ.

Notabis, ambos codices scaterere erroribus, praeferendum tamen
 esse medicum theologico, quare in concinnando textu secuti sumus
 priorem in auxilium vocato posteriore et versione latina, quae legitur
 in Magna Bibliotheca Veterum Patrum. Parisiis. 1654. XV. 612—614.
 et versione slavica, quam e bibliotheca Synodi protulit Karamzinus 2.
 nota 64. ἐξιέναι: διεξιέναι lat. exeant. περιενόσσει: lat. demultavit
 sl. ОБИДЕ. ДУСЕИДЪ: ДУСΩДЪ lat. aspectu horribiles. ἡ σφιδιον
 γὰρ ἅπαντες αὐτῶν καθαρσειδῶς μισαρὰ
 τε καὶ κίβδηλα lat. comedebant enim hi omnem canticorum (sic) spe-

ciem, omne inquinabile: legendum fortasse πάν ἀκάθαρτον εἶδος sl. въскѣкъ нечистый видѣ. ἐδεήθη τοῦ θεοῦ περὶ αὐτοῦ: lat. deprecatus est dominum deum, ut coniungeret montes (scil. circum eos); desunt igitur quaedam inter θεοῦ et περὶ, et pro αὐτοῦ legendum esse videtur αὐτῶν. ἀσούχουτος: med. ἀσουχῆτ et ἀσουχίτου sl. асннгитѣ, асннгитоеѣ lat. assurim, in Pseudo-Callisthene ἀσοκίτω, ἀσοκίτιω pro ἀσουχῆτ et ἀσουχῶτ alius codicis. vide editionem C. Müller. Parisiis. 1846. 138. 143. non dubito, quin vera lectio sit ἀσούχουτος, lexicographis ignotum, unde Nestoris ἀσοῦνηχитѣ vel соῦνηχитѣ pro codicum соῦνηκитѣ σύγκλητος. in Alexandreide hispanica habes argamassa mortarium. vide Wolf, Studien 76.

De fabulis medii aevi Alexandrum Magnum spectantibus vide Studien zur Geschichte der spanischen und portugiesischen National-literatur von Wolf. Berlin 1859. 68; Alexander, Gedicht des zwölften Jahrhunderts vom Pfaffen Lamprecht. Von H. Weismann. Frankfurt a. M. 1850 II. 263—468 et A. N. Пурин, Очеркъ литературной исторіи старинныхъ повѣстей и сказокъ русскихъ. Ученыя Записки IV. 45.

II. NOMINA PROPRIA SCANDICAE ORIGINIS.

Prior numerus paginam, posterior lineam editionis huius indicat.

адоулеъ adulb 25. 30: audhúlfr ags. eádwulf theot. audulf Förstem. 180. — audhr divitiae et úlfr pro vúlfr lupus.

адоунѣ adun 25. 30: audhun pro audhvin ags. eádwine angl. edwin theot. audowin Förstem. 179. — audhr divitiae et vinr amicus. *

актевоу aktevu pro agatevu 16. 35: anganthiur, saepissime angantýr pro anganthýr ags. ongentheów theot. angandeo Einhardi annales in Monum. Germ. I. 198. Förstem. 88. — angan deliciae et thýr servus.

акоунѣ akunj adj. possess. 25. 25: hákon, hákun cf. theot. chunihoh Förstem. 315. v. икоунѣ jakun.

алвардѣ alvard 25. 28: hallvardhr — hallr lapis et vardhr, vördhr custos. nota, codices habere алвадѣ alvad, quod etiam ex алвалдѣ allvaldr nasci potuit.

алданѣ aldan 25. 33: hálfdan, apud Saxonem haldanus —

- hálfr semis et danr danus. cf. theot. halbwalah, halbthuring Förstem. 596. et dano Förstem. 931.
- алданъ aldanj adj. possess. 26. 27: алданъ hálfdan. v. алданъ aldan.
- амонъдовъ amundov adj. possess. 25. 26: hámundr — há altus et mundr donum.
- аръфастовъ arfastov adj. possess. 25. 24: harfastr, herfastr — har, herr exercitus et fastr firmus. cf. theot. fastheri Förstem. 402. cf. гонастръ gunastr.
- асмоудъ asmud 30. 36; 32. 33: ásmundr — áss deus et mundr donum theot. ansemund Förstem. 109.
- аспоукранъ aspubran Kunik 2. 178. pro поукъкаръ pubksar et апоуккаръ apubkar codicum: aspbrandr — asp populus tremula et brandr ignis, gladius vel ásbrandr — áss deus et brandr ignis, gladius theot. ansprand, ansprand Förstem. 104.
- африкъ afrik, офрикъ ofrik Kunik 1. 140; 2. 172-175. hafrekr — haf mare et rekr heros. cf. etiam freki lupus.
- берновъ bernov adj. possess. 25. 27: björn, bern ursus theot. bero Förstem. 224.
- блудъ blud 45. 12; 45. 13; 45. 17; 45. 19; 45. 26; 45. 29; 45. 33; 46. 1. Kunik 2. 187. scandicum esse putat, affrens nomina composita cum blundr: blundketill, hrísablundr; blundr proprie est nictatio, somnus cf. theot. plinta Förstem. 270. nota tamen etiam nomen čech. blud čas. mus. česk. 1832. 60.
- броунъ bruny 25. 31. броунъ brun Kunik 2. 178: brúnn, brúni fuscus theot. bruni Förstem. 283.
- буѣфастъ bujefast 25. 20: búfastr appellat., hodie bufast, bofast — bú domicilium et fastr firmus. nota, búa, bú saepius esse prius membrum nominum propriorum compositorum. codices habent буѣфастъ vujefast; apud Tobbien 17. legitur etiam нбуѣхатъ ibujechat. cf. theot. buo, buman, burad Förstem. 286. 287.
- варыгъ varjag saepissime; Gaufredo Malaterra in Historia Sicula lib. III. cap. 27. (Muratori vol. V. pag. 584. a. b.) waringi, graecis βαράγγοι: nota, saeculo decimo quarto

prope ecclesiam S. Sophiae Constantinopoli fuisse μονόδριον εἰς ὄνομα τιμώμενον τῆς πανοπεράγνου θεοποίνης καὶ θεομήτορος καὶ ἐπικεκλημένον τῆς Βαραγγιωτίσσης
 Acta et diplomata graeca edita a Fr. Miklosich et Ios. Müller I. 423. vaeringar i. e. edsforbundne sacramento coniuncti Munch, Det norske Folks Historie I. 2. 84., cui vocabulo respondet graeco-romanum φοιδεράτος — vár ags. vaer sacramentum. alii cum вѣрагъ contulerunt aut a вѣрагъ derivarunt Solov. 1. nota 148. cf. Kunik 1. 43. T. C. F. Tafelius putat esse corruptum e φράγκος. Komnenen und Normannen 216., cui astipulari non possumus.

варяжъко varjažko 46. 3. nomen derivatum a вѣрагъ varjag ope suffixi ѣко ѣко.

вѣрѣмоудъ vermod 15. 27; 16. 34: vermundr — var in verjan defendere et mundr donum theot. warimund Förstem. 1261. вѣрѣмоудъ velmud, quod pro вѣрѣмоудъ in quibusdam codicibus legitur, conferatur cum vilmundr — vili voluntas et mundr donum.

войковъ vojkov adj. possess. 25. 26: alii legunt нковъ ikov, quod confer.

войствъ vojst 25. 26.

волчий хвостъ volčij chvost cauda equina 49. 23. Kunik 2. 189. suspicatur esse versionem slavica nominis cuiusdam scandici.

вѣзлѣкъ vuzléb 25. 33. fortasse corruptum e визлѣкъ vizléb: vísleifr.

глѣкъ gléb saepe: hleifr panis theot. laib: nota tamen, scandicum h a slavici abiici: аковъ, лѣвардъ, алданъ, алданъ, амовъ, амовъ, арьфастовъ, африкъ, quapropter Kunik 2. 168. glibr conferendum putavit. nota locum hlibov in Galicia.

гомолъ gomol 25. 30: gamall senex, nomen proprium usitatissimum cf. theot. gamalbold, gamalbert, gamalberga etc. Förstem. 466.

grimъ grim 25. 24: grimr severus vel grimr notum nomen proprium theot. grimo Förstem. 547.

гудовъ gudov adj. possess. 25. 29: v. гудъ gudy.

- ГОУДЪМ gudy 16. 34 cum ГОУДЪМ gudy hundi potius conferremus quam godhi sacerdos, quod nomen proprium non est, nisi obstaret slavicum g pro scandico h cf. ГАРЪКЪ gléb. nota conferri posse gudhr, gunnr bellicosus (cf. mannr, madhr) et góðhr bonus.
- ГОУНАРЪВЪ gunarev adj. possess. 25. 29: gunnarr proprie gunnharr — gunnr bellum et har, herr exercitus theot. gundachar Förstem. 562. ags. gudhhere.
- ГОУНАСТРЪ gunastr 25. 32. Kunik 2. 178: gunnfastr — gunnr bellum et fastr firmus. mirandum tamen, r finale hic non esse abiectum cf. АДОУЛЕЪ, АКТЕВУ, АЛЕВАДЪ etc.
- ДИРОВЪ dirov adj. possess. 11. 37: dýrr v. диръ dir.
- ДИРЪ dir 10. 28; 11. 24; 11. 30; 11. 31; 11. 34. Kunik 2. 138: dýrr carus.
- ЕВАНСКОВЪ evliskov adj. possess. 25. 26.
- ЕГРИ egri 25. 26: in hoc nomine fortasse latet eirikr, hodie erich.
- ЕМИГЪ emig 25. 31: hamingr articulus pedis, nomen proprium usitatum theot. haming Förstem. 600, qui aliter explicavit.
- ЕТОНОВЪ etonov adj. possess. 25. 28. cf. jötun gigas.
- ИВОРЪ ivor 25. 19: ivar, proprie ivharr — iv, unde ý, taxus baccata (theot. íwa) arcus et har, herr exercitus.
- ИГГИВЛАДЪ iggivlad, quod graece scriberetur ἰγγιβλαδ̄ i. e. ingivlad 25. 30: ingivaldr — ingr, ingi numen gothicorum Ingvionum vel Ingaevonum et vald potestas theot. ingold Förstem. 786, qui aliter explicat.
- ИГГЕЛЪДЪ igeld 25. 32. rectius fortasse ИГГЕЛЪДЪ ingeld cf. tamen gramm. I. 66: ingildr, ingjaldr, proprie ingjaldr — ingr, ingi, de quo supra, et gjald, gild; theot. ingild Förstem. 784. cf. ИНЪГЕЛЪДЪ ingeld.
- ИГОРЕВЪ igorev adj. possess. 25. 20; 25. 21: ingvarr v. игоръ igor.
- ИГОРЪ igor saepe Kunik 2. 156; graecis ἰγγωρ, ἰγγορ apud Leonem Diaconum ed. Paris. 65. 89. et apud Constantinum Porphyrogenitum, De admia. imp. ed. Bonn. 74; inger apud Liudprandum: ingvarr pro ingvharr — ingr, ingi, de quo supra, et har, herr exercitus theot. inguheri Förstem. 785.

- икморъ ikmor, apud Leonem Diaconum. ed. Paris. 92. *ѣморъ*
Кunik 2. 185: *ingimar* theot. *inguimerus* — *ingr, ingi,*
de quo supra, et mar, uti nobis videtur, nomen habens,
theot. ingomar Förstem. 786.
- иковъ ikov adj. possess. 25. 26: *ik* pro *ing* cf. theot. *ingo*
Förstem. 783.
- ингваръ ingvar circa annum 1214, quod nomen etiam ингоръ
ingor scribitur **Кunik 2. 158:** *ingvarr* pro *ingyharr* v.
нгоръ igor. nota, etiam in lingua palaeo-slovenica conso-
nam nasalem posse eüici gramm. 1. 66.
- ингелдъ ingeld 16. 34: *ingjaldr, ingildr* cf. *нгелдъ igeld.*
искоусевъ iskusev adj. possess. 25. 21: *isgautr* cf. theot.
isingaud Förstem. 807. Grimm, Gesch. 1. 440; de con-
sona finali cf. синюсъ sineus.
- истръ istr 25. 26. **Кunik 2. 178.**
- канимаръ kanimar 25. 22. **Кunik 2. 177:** male *канницаръ ka-*
nicar.
- карлъ karl 15. 27: *karl,* quod *virum* significat, theot. *carl*
Förstem. 303.
- карлы karly 16. 34: *karli* cf. *карлъ karl.*
- карнъ karn 16. 35. *slavicum крѣнѣ* diffissus huc ne trahas.
каршевъ karšev adj. possess. 25. 25. **Кunik 2. 178.**
- каръ karu 25. 25. *kar* **Кunik 2. 178. 194:** *kári, kárr* *genius*
venti.
- клековъ klekov adj. possess. 25. 28: *kloeingr, male klængr*
— kló ungula et suffixum ingr, quod patronymicis for-
mandis inservit.
- колбыгъ kolbjag in *Pravda ruska: Kylfingar, efter hvilke*
Gardarike ogsaa stundom kaldes Kylfingaland, ere de
i den aeldste russiske Lovbog saakaldte Kolbjager, og
synes at vaere Efterkommerne af de gamle Russer, der
maaskee allerede formedelst Blandingen med Slaver
talte noget gebrokkent (kylfdu til ordhanna) Munch,
Det norske Folks Historie I. 1. 487.
- колъ kol 25. 28: *kol* *carbo* vel *kollr caput* cf. theot. *colo*
Förstem. 319, qui aliter sentit.
- коробичъ korobič 25. 34: *separatio vocum hic dubia.*
- коуци kuci 25. 31.

- ЛИБИ** libi 25. 24: cf. líufr amatus theot. liuha Förstem: 848.
- ЛИДУЛА** lidul 16. 36: leidhúlfr, apud Norvegos hodie leidul — leidh via et úlfr lupus, nota, in АДОВАСЪ aduľb f in b mutatum, hic vero abiectum esse.
- ЛЪБЕДА** lybed 4. 33; 5. 15: soror Kyji, vere rivulus prope Kioviam 38. 24; 47. 1. cf. N. Zakrevskij, Létopiś i opisanie goroda Kieva in Čtenija v obščestvé istorii i drevnostej rossijskich 1858. II. ЛЪБЕДА libed cf. Solov. 1. nota 290. hoc quoque nomen scandicæ videtur esse originis: lifandi part. praes. act. f. a lifa vivere, ergo vivens, viva. cf. nomina slavica pendentia a radice živ, quae collegimus in dissertatione academica de formatione nominum propriorum slavicoꝝ. vera scriptio ЛЪБЕДА lybjad esse videtur.
- ЛЮТЬ** ljut 43. 17: ljótr deformis, notum nomen proprium. nobis scandicum videtur, quamquam a ljut saevus slavi nomina propria derivent.
- МАЛЪФРИДА** malfrid 79. 11. МАЛЪФРѢДА malfréd Kunik 2. 165. malfridis karamz. 2. nota 241. málfriđhr vel málmfridhr; Norvegorum regina, Mstislavi filia, mortua 1125, modo málfriđhr, modo málmfridhr vocatur — máł tempus vel máłmr metallum, ensis et fridhr pax cf. theot. malfred Förstem. 900, qui parti priori alium sensum tribuere videtur.
- МОНЪ** mony 25. 33. МОНЪ mon Kunik 2. 178: cf. mann, madhr homo theot. mannus, manni Förstem: 903; máni luna ne conferas.
- МОУТОУРЪ** mútur 25. 29.
- НИФОРЪ** nifov adj. possess. 31. 7, quod in uno Laurentiano pro reliquorum codicum НИКИФОРОВЪ nikiforov legitur Kunik 2. 181, hnefi contulit.
- ОЛБЕГЪ** olbjag 142. 4, quod nomen scribitur etiam ОЛБЕГЪ olbeg et ОЛБЕХЪ elbech.
- ОЛЪМА** olma 11. 36. cf. hólmr, quod quamquam insulam significet, tamen designandis personis inservit. cf. tamen etiam theot. helm galea; unde helminus, helmuni, helm-bald etc. Förstem. 654.
- ОЛЪМИНЪ** olmin adj. possess. 11. 35: v. ОЛЪМА olma.

- оагга** olga f. saepe Kunik 2. 142; graecis ελγα apud Constantinum Porphyrogenitum: helga sancta, proprie valida cf. goth. hails et nomina theot. pendentia a hailag Förstem. 587.
- оагъ** oleg saepissime Kunik 2. 142: helgr, helgi sanctus, proprie validus, palaeo-slovenice esset **оагъ** jeleg cf. gramm. I. 376. theot. hailag Förstem. 587. vide nomina slavica pendentia a **свѣтъ** svѣt.
- оагъ** oléb 25. 31. karamz. 2. nota 307: óleifr, áleifr, óláfr, áláfr — an theot. ano avus et leif reliquiae cf. nomina slavica pendentia a léky et a prok et germanica derivata a laif Förstem. 824.
- осколдъ** oskold 10. 28; 11. 24; 11. 27; 11. 30; 11. 31; 11. 33. Kunik 2. 138: hōskuldr nomen usitatum; haskuldr vel askuldr ex askvaldr, quod non usurpatur — prioris vocabuli pars prior hask explicari nequit; posterioris pars prior est askr fraxinus, hāsta fraxinea: ambobus vocabulis additur vald, de quo supra cf. theot. ascolt Förstem. 128.
- прастѣнъ** prastén 25. 23; 25. 24; 25. 27: freysteinn v. **фрастѣнъ** frastén.
- прѣтичъ** prētič 38. 6; 38. 14; 38. 19. videtur esse patronymicum derivatum suffixo **ичъ** ič, palaeo-slovenice **иштъ** išt, a fretr Kunik 2. 185.
- рагужао** ragujlo Poln. Sobr. I. 137. 37; 138. 13. et Lét. Perej. 58. 26; 59. 2, quod Kunik 2. 191. scandicum esse putat, slavicum certo non est: nota tamen, editionem anni 1767. II. 17. habere **рагужаиовичъ** ragajlovič.
- рагужаиовичъ** ragujlovič 162. 2. patronymicum nominis **рагужао** ragujlo, quod vide.
- рогдай** rogđaj in cantilena russica, quod Kunik 2. 190. contulit cum rōgn pl. et dagr: e rogđaj natum videtur **рагдай** rachđaj; **рагъ** rach tamen apud karamz. 4. 175. nihil commune habet cum rog et rach in rogđaj et rachđaj, sed slavicum est: cf. serb. rahoje, rahac, rašo, raša, rašan, raško et čech. rach, ráš, rašek, rašica.
- рогъволдъ** rogvold 44. 15; 44. 19; 44. 27. Kunik 2. 148:

- ragnvaldr, rögnvaldr** — *regin plur. rögn numina et vald potestas theot. raginald, reginald Förstem. 1025. nota rogvobodum in inscriptione anni 1171: vide Bulletin histor. - philol. 12. 33.*
- рогъволъждь rogvold** adj. possess. 44. 23. a rogvold, quod vide.
- рогънѣднъ rognédin** adj. possess. 44. 22. a rognѣдъ rognéd, quod vide.
- рогънѣдъ rognéd** f. 44. 25. Kunik. 2. 148: ragnheidhr — *regin numen et heidhr femina theot. reckinheid Förstem. 1018.*
- роуалдъ ruald** 16. 35; 25. 33. **роладъ roald** 25. 32: hróaldr ags. hróvald — *hródhrr laus, gloria et vald potestas theot. hrodowald Förstem. 741.*
- роуаръ ruar** 16. 35: hróarr (ags. hrodhere) aut pro hródh-harr e hródhrr laus, gloria et har, herr exercitus aut pro hródhgeirr, hródhgar (rógeir, roger) e hródhrr laus, gloria et geirr iaculum theot. hrodgar Förstem. 727; cum hrejdharr confertur in Istoríc. čtenija 1. 22.
- роулавъ rulav** 15. 27; 16. 34: hrolláfr, hrolleifr — *hródhrr laus, gloria et leif reliquiae theot. hrodleif Förstem. 735.*
- рюрикъ rjurik** 10. 10; 10. 15; 10. 29: hroerekr e hródhrekr, in runis hrurikr, apud Islandios hraerekr theot. hrodric, ruodrich Förstem. 740. — *hródhrr laus, gloria et rikr potens cf. Kunik 1. 123.*
- самбатъ sambat**: *σαμβατὰς, τὸ κἀστρον τὸ Κιόβα (Κιόβα, Κίαβος, Κίαβον) τὸ ἱππομαζόμενον σαμβατὰς Constant. Porphyrog., De admin. imp. ed. Bonn. 75. Dobrovský e suecico conatus est explicare: sam (scand. sam-r, sam-t) unâ et båt (scand. båt-r) navis, ergo locus, ubi naves conveniunt Wiener Allg. Literaturzeitung 1814. 403. Slovanka 1814. 246.*
- свѣнальдиць svénaldišč** 43. 16; 43. 19: svénaldi filius, patronymicum derivatum a свѣнальдъ svénald, quod vide.
- свѣнальдъ svénald** 43. 12; 43. 21: sveinaldr — *sveinn juvenis, servus et vald.*
- свѣнъ svén** 25. 33: sveinn juvenis, servus.

- сннгоуць sinens 10. 11; 10. 15: signjótr. — sigr victoria et njóta, njóta frai cf. Kunik 1. 133.
- сннкъ sin 25. 34. legimus сннкъ коробичъ sin korobič. si legemus сннко робичъ sinko robič, possemus сннко sinko conferre cum sveinki, deminutivo nominis sveinn.
- слодѣтъ sludy 25. 21.
- стегги steggi 25. 28. cf. skeggi barbatus: vide Sprache Nestors §. 69; si cum sequenti ετονοуъ etonov iunctum legere mavis стеггнετοноуъ steggietonov, conferes nomen legati norvegici gudmund stegitan sunu in foedere anno 993 vel 994 facto a Norvegiae rege Olaf cum Angliae rege Aethelred. Thorpe, Leges anglosax. 121. Monum. hist. brit. 1. 580.
- стемидѣ stemid 15. 27; 16. 36: steinfinnr, steinfidhr, apud Adamum Brem. steinfinn; aliud nomen est steinvidhr. Cf. theot. steining, stainfrid Förstem. 1120; quidam codices habent стемирѣ stemir, quod quidam minus bene contulerunt cum стѣнимирѣ stanimir Istorič. čtenija 1. 21.
- стирѣ stir 25. 33: styrr cuspis iaculi, bellam.
- студѣковѣ studkov adj. possess. 25. 25. cf. stundingr; Kunik 2. 178. habet тудковѣ tudkov.
- судѣтъ sud 10. 36; 12. 21; 18. 31; 35. 38: sund fretum; non est κέρας sinus ceraticus, sed τὸ στενόν: stenum ita dictum igne vastaverunt Memor. popul. 2. 969.
- сфанѣда sfanda 25. 23. сфанда sfanda Kunik 2. 177: codices habent сфанѣдрѣ sfandr et сфанндрѣ sfaindr cf. sveinn.
- сфенгѣ sfeng σφάγγος apud Cedrenum 2. 464. Memor. popul. 2. 1010. karamz. 2. nota 23. Kunik 2. 169: sveinki.
- сфенкелѣ sfenkel σφέγγελος apud Leonem Diaconum ed. Paris. 83. 85. 89. karamz. 1. nota 407. σφάγγελλος apud Cedrenum 2. 395. 402. σφάγγελλος apud Scyhtzem cf. Leo Diac. ed. Paris. 239.; Kunik 2. 186: contulit svenkel, formatum a sveinn uti arnkel, askel, grimkél etc. ope suffixi kel.
- сфирка sfirka 25. 29: suec. sverkir, sverki, sverkvir, sörkvir — svark fuscus.
- сфирковѣ sfirkov adj. possess. 25. 24: v. сфирка sfirka.
- тирей tirej 25. 34.: tírr gloria.

- тpоуадоеъ** truadov adj. possess. 25. 29. а тpоуадъ truad: thróandr, unde thróndr, а verbo thróa angl. thrive felici successu uti cf. тpоуанъ truан.
- тpоуанъ** truан 16. 35: thróandr, unde thróndr, а verbo thróa angl. thrive felici successu uti; rectius fortase тpоуадъ truad, quod vide sub тpоуадоеъ truadov.
- тpоуворъ** truvor 10. 12; 10. 15: suec. thróvardhr pro thórvárdhr — thórr deus tonans et várdhr, vórdhr custos cf. trugils et truid pro thórgils et thórvíð.
- тpоурдоеъ** turdov adj. possess. 25. 23; 25. 26. а тpоурдъ turd: thódr e thórr deus tonans et ródr e ráðha consulere cf. turdus apud poetam persicum Nisámi Kunik 2. 185.
- тpоуръбернъ** turbern 25. 33: thórbjörn, Danis hodie torben — thórr deus tonans et björn, bern ursus.
- тpоуръбидъ** turbid 16. 31: thórfíðhr, thórfíanr.
- тpоуръ** tury 44. 20. про тpоуръ tur aliorum codicum: thórr deus tonans Kunik 2. 148.
- оуалебъ** ulebl adj. possess. 25. 23. nominis оуалебъ uleb, quod vide.
- оуалебъ** uleb 25. 22: úlfr; apud Karamzinum 2. nota 307. et apud Kunik 2. 192. habes оуалебъ uléb: posterior contulit ulifr cf. оалебъ oléb.
- оустинъ** ustinj adj. possess. 25. 30. nominis оустинъ ustin: austein, unde eysteinn — au, ey insula et steinn lapis.
- фарлофъ** farlof 15. 27; 16. 34: cf. fríðhleifr. — fríðhr pax et leif reliquiae theot. fríðuleib Förstem. 427. cf. фрелафъ frelaf.
- фостъ** fost 16. 36: fastr, fasti firmus theot. fasta f. Förstem. 401.
- фрастёнъ** frastén 25. 32: frausteian, unde freysteian — frauþ, frey dominus et steian lapis cf. theot. froja, frawilo, frawíðald etc. Förstem. 414. vide праствъ prastén.
- фрелафъ** frelaf 16. 35: fríðhleifr. — fríðhr pax et leif reliquiae theot. fríðuleib Förstem. 427. In Istorič.: čtenija 1. 22. cum hoc nomine collatum lego frjalafr. cf. фарлофъ farlof.
- фриандъ** friand Kunik 2. 172; 2. 174: frjandi part. praes.

- act. a frjá (slav. pri) favere, unde fraendi cognatus theot. friunt Förstem. 431.
- фрoудн frudi 25. 29: fróðhr, fróðhi prudens theot. frodo Förstem. 432.
- фрoутанъ frutan 25. 31.
- фoуръсткнъ furstén 25. 32.
- шварнъ švarn Kunik 2. 175. cf. svarinus apud Saxonem Gramm. 1. 32, 33.
- шифридъ šibrid 25. 28: sigfridhr — sigr victoria et fridhr pax theot. sigifrid Förstem. 1091.
- шихъбернъ šichbern 25. 23; Kunik 2. 177. legit шигoбернъ šigobern; idem 2. 188. habet ждъбернъ ždebern, quod e sigbern natum putat: idem dicendum de жидъбернъ židbern, quod e codice musei Rumjancov depromptum legitur apud Solov. 1. nota 244.: sigbjörn — sigr victoria et björn, bern ursus theot. sigipero Förstem. 1088.
- шкoунъ jakun 91. 25; 91. 27; 92. 1; 92. 2; 93. 3: hákon, hákun — há, hár (goth. hauhs) altus et kon, kun e kvin, unde kyn goth. kuni genus, quapropter legitur etiam hákvin, lat. saepissime haquinus, apud Einhardum haucwin; male hancwin. hákon igitur graece est ὄφ:γένεθλος altam originem habens (cf. theot. chunihoh Förstem. 315), minime vero cocles, uti alii explicandum putarunt Kunik 2. 172. Žurnal minist. narod. prosvéščenija 98. II. 32—58; de oу pro o cf. gramm. I. 34. 302.
- шастагъ jastjag 25. 27; астнгаръ astijag apud Tatiščev, ат-тгаръ attjag apud Kunik 2. 178: cf. hastingus normannus Monum. Germ. 2. 632; 2. 642. — nomen hoc derivatum videtur ab azds genus (theot. art cf. Grimm. Lex I. 568.) ope suffixi ing Kunik 1. 12; librarii шастагъ jastjag confuderunt cum штвгаръ jatvjag, quod est nomen gentis Iazvingorum: штвгари 48. 16. Karamz. 1. nota 432. 493. Sreznevskij, Izvéstija VII. 351.

III. NOTAE CRITICAE ET EXEGETICAE.

CORRIGENDA. ADDENDA.

Ch. Clébnikovianus saec. XV. E. Editio Commissionis Archaeographicae. I. Ipatianus saec. XIV. L. Laurentianus saec. XIV. (1377.) N. Niconianus saec. XVII. editus 1767. P. Perejaslavljensis saec. XIII. editus 1851. R. Radzivilianus saec. XV. vel XVI. S. Sofijskij vremennik saec. XVI. editus 1820. Sk. Skabanja o Borist i Gléba isdal I. I. Sresnevskij. Peterburg. 1860, I. T. Trejcentijs saec. XIV. vel XV. v. Polnoje Sobranije russkich létopisej 1. pag. I—XX.

1. 11. Коуансоурина: pro Коуаиn ex archeographo graeco.
16. Соуръти: Суртик Е. 17. въ соуцихъ: соуцимъ
L. 25. Дрѣвн Дѣрвѣ: nota codicem vindob. habere Δέρη.
29. отъ немже ex archeographo graeco.
2. 4. си: всн. 11. Ноуръмане: cum Оурмане L. cf. theot.
Ormanie in Gudrûn. Моурманн N. Ноурманн S. 12. Га-
личане: Galizoland; Normanni totam paeninsulam pyre-
naeam ita vocabant. Kunik, Bulletin histor.-philol. VII.
71. 14. съкдѣтъ: L. addit си cf. 160. 5. 16. оурокъ
положиша addidimus e Schloezero 1. 63. 30. кысть N.
S. тъ N. S. 35. Норци: Норци I. Ch. T. N. Нарци
L. Норича, нже соутъ Гловени Sk. X. cf. λογγοβαρδων
καὶ νόρων καὶ γάλλων apud Caesarium: Cureton; Spi-
cilegium syriacum 39.
3. 9. ante пришьдъше P. habet съ Доунаш. 15. течѣтъ S. N.
16. post же S. N. addunt: и поставиша старкѣшнноръ
Гостомысла. 25. 26. 29. 31. 33. течѣтъ S. N.
4. 18. въ зѣман словѣкнѣсткѣ N. 23. вмакъоутъ I. Ch. R.
T. P. жиен N. P. 30. владѣюще — своимъ оице cum S.
5. 2. post дъне S. addit sequentia: вмахоу же тогда погани,
жроуше озеромъ и колодыземъ и рошенемъ, шкоже и
прочн погани. 6. post градуу N. addit слово и ратью.
8. нко ante великоу eiectum est. 21. сѣверъ: на сѣ-
веръ N.; de Séverianis non cogitans verte: et ad se-
ptentriones, si spectes Krivičos, ad Bêlo Jezero sedent
Vesi. de отъ cf. 5. 19; 71. 34. 31. Норъва: Нерома
си рѣчь Жемонтъ P. 38. оубо P.
6. 7. post жинъ P. addit доуагелъ. 24. Оуганчи: Оулоучи
L. cf. 12. 17. et vide Nadeždin in Zapiski odesskago

- obšcestva istorii I. 235. Solov. 1. nota 45. cf. tamen Šaf. Starož. 546. 36. въдадоуци: оузакономо P. LXXVI.
7. 5. игрица fortasse eiiciendum. 25. кожны additum ex archegrapho graeco. нео R. T. S. нео мѣк L. таче deest in S. нео etsi: нео сѣктнльннкомъ сжштема̄ καὶ ταῦτα λαμπάδων οδοῶν glag.-cloz. 166. 26. гнѣкли-во про кѣсанк̄ respondet graeco ἔμμανως. и addidimus. 27. странѣ: странѣ нхъ L. 31. добродѣтѣля: дѣтеле L. 36. ловыть N. S. зѣкръ крѣпѣкый: ge-ctius fortasse зѣкръ не крѣпѣкый cf. archegraphum graecum 184.
8. 4. вѣсннѣмъ: вѣсннѣмъ E. N. S. 7. отъ судоу: nota, textum graecum habere οἰκασ. отъ сѣк S.: legendum fortasse къ сѣк. 9. моужаскъ полъ N. S. отроча E. 14. ианко зѣмля: nota, nos и addidisse, et зѣмля hic vim habere vocabuli людине (otkradoha Maruša, zakaraha Maruša agrantska zemja. bulg. apud Verk. I. 78. cf. bulg. chora); vertes igitur: nos vero christiani, et omnes populi, qui credunt etc. 27. нхъ additum e P. 28. острома̄ cf. Schloezer 1. 136.
9. 29. шко additum. 33. вѣси и: вѣсхъ cf. Schloezer 3. 15. вѣсхъ P. 5. 11. 37. изгнаша: изгнаша Гловѣне P. 5. 13.
10. 7. вѣсь: вѣси L. 10. post придоша P. 5. 20. addit ко Гловѣномъ, и съдѣлаша градъ Ладогоу; I. Ch. R. T. habent и придоша къ Гловѣномъ перкоу, и сручѣнша городъ Ладогоу, и сѣде старѣйшнй въ Ладозѣ, Рюрикъ. 15. прии власть Рюрикъ: прии Рюрикъ власть всю едннѣ, и пришедъ къ Илмерю съдѣла градъ надъ Вѣлѣховомъ, и прозва и Новъ Градъ P. 5. 24; idem habent R. T., addentes раздалъ колости моужимъ своимъ и городы роукити. 22. нъ: ни L. cf. tamen Karamz. I. nota 282. 33. лѣто P. 5. 37. deest in L. R. T. 34. и дошь-дъшю vide P. 5. 38.
11. 21. вѣсь: вѣк L. въ Кривичи: съ Кривичи L. cf. Solov. I. nota 174. 27. посла P. 6. 16. 35. Олѣминъ: Олѣинъ P. 6. 31. 36. Олѣма unus I. habet. и на той могилѣ поставиша церквѣ сънтаго Николоу P. 6. 22.

12. 17. Оугачи: Оугачи L. cf. 6. 24. 37. положены: cum Dobrovio malimus hoc quam прѣложены.
13. 8. а дрозди нмако P. 7. 11.
14. 6. ab. Илюричь usque ad . . . зѣл. 23. 15. ласца ест in L. 15. въ ante Моравы eiecimus. 26. нмъ. S. cf. N. 35. post Ольгоу P. 8. 17. addit: остроумноу и корня и основанне вѣркъ хрестиньскѣи: и намъ: вожда.
15. 2. толковины Е. тѣлковины P. 8. 21. vocabulum ignotum, pro quo quidam Гловкѣи scribendum putarunt. 3. post см P. 83. addit отъ Грѣкѣ. 29. нмъ P. 30. ключъ: чловѣкъ P. оукладъ deest in P. 34. сѣльвиное: члѣк-ное. Е. сѣлювиное P. 35. про хотять P. rectius legit оурично.
16. 4. сѣломъ: словомъ Е. P. Роуси rectius excidet 8. го-стие additum е P. 9. 12 19. непринимъ cf. Schloezer 3. 289. alii кропивиць, кропивиць, кроупиць ibid. кро-пивиць Е. кропивиць Ch. R. T. cf. bulg. коприва, quod hodie sericum significat. 31. ридъ: rectius ридъ.
17. 4. по хотѣио: похотѣиимъ L. 8. прѣста словесимъ: прѣсповодисимъ L. 9. нъ addidimus. 12. по вожий миръ и люкъвъ cf. Tobbiea 21. 15. въдамъ: въда-димъ L. 18. прочинухъ и въсѣгда айтъ: въ прочинухъ и въсѣгда айтѣхъ. 20. неподенжаноу: непостыжноу L.; fortasse непостыдноу. 24. аше: нмъ L., fortasse иже. 26. нмѣимъ: нмѣютъ L. ивлени: ивлени L. 27. да каиеть см: да не каиеть см; про: иже ищеть нмѣтию вѣдъ legendum fortasse не итѣ (вмѣтъи) ѿй вѣрк i. e. ne iuret pars illa, quae actionem instituit, quin fides ei habeatur. 33. вѣдеть; по законоу: fortasse вѣдеть по законоу сошmateposito post законоу. 34. на L. post: иже eiecimus. нмѣтъ: да нмѣтъ L. 34. то-лицѣмъ же. прибоудеть: fortasse legendum илицѣмъ-же прѣбоудеть cf. Karamz. 1. nota 321, quamquam et ita sensus sit impeditus. 36. тѣжа sing, gen.: тѣжи L.
18. 1. виенниа: оувиени L. законоу: законоу L. 4. про-цк: прочк L. 10. прѣтивить: прѣготовить L. 15. сѣ-трѣити сѣтворити. 17. доучени: ивѣчатъ Pogod-ia, Nestor 144. насцанима: насцѣ L. 18. нѣтъ: нѣтъ

- нан. 24. нан: ан L. 25. възвратити: възвронити L.
 27. нхъ deest in L. 28. аше: ти аше L. 29. такожде:
 rectius такожде. близъ земам additum cum Strojev S.
 124. 36. възытоу быти чемоу: быти что L. что взы-
 то R. T. о ткхъ: отъ ткхъ L.
19. 9. югда: югдаже. почести: почисти aut почестити.
 10. ерѣми юанко: ерѣми и юанко. totus locus sub-
 obscurus ita videtur vertendus: si (Russi) voluerint
 (in Graeciam) militatum ire vel negotiatum, et voluerint
 honorem habere imperatori vestro, quodcumque ve-
 nerint et quodcumque, et voluerint ultro manere apud
 imperatorem vestrum, maneat. nihil e margine hic in
 textum receptum esse putamus. cf. Karamz. 1. nota 324.
 12. locus impeditissimus. adstipulor Karamzino 1. nota
 324. dicenti, hic plura e margine irrepsisse in textum.
 rectius fortasse, omissis et mutatis non paucis, sic le-
 getur: отъ коимъ любо страны пришьдъше Роуць и
 продаемн въ хрестинны; аше же и хрестинне отъ
 коимъ любо страны приходише въ Роуць продаемн вы-
 кають,..... по .к. злата, и да придоуть въ Греки;
 et ita vertetur: Russi undecunque venientes et ven-
 diti in Graeciam; et si Graeci undecunque venientes in
 Russia venduntur, possunt redimi vicenis libris auri,
 et (Graeci) ire in Graeciam. nota, idem valere de Russis,
 hi quoque eodem pretio possunt redimi et reverti (in Rus-
 siam). post выкають addes да искоупить ся. 23. доу-
 шой i. e. servum etiam suum. Schloezer 3. 329. Tob-
 bien 36: cf. φυχάριον mancipium Constant. Porphyrog.
 De admin. imp. ed. Bonn. 77. 155; maxima pars codi-
 cum habet правдоу 36. неановомъ писаниемъ Karam-
 zinus. 1. 327., secutus Krugium Chronol. 79., et Pogodin
 Nestor 134. malunt кинноварьномъ i. e. διὰ κιννοβάρεως.
 notabis tamen, in diplomatibus Serborum, qui in pluri-
 mis Byzantinos imitati sunt, scribam aliquoties nominari
 cf. Monum. serb. IV. ꙗ Радос днѣкъ кань писахъ anno
 1189; LXV. и снѣ писа Петроуць днѣкъ anno 1305—
 1307; CXLIX. при логодетѣ Драгославѣ anno 1360.
20. 9. мѣсца септѣмри въ .к., а въ недѣлю .и., въ лѣто

сѣзданныи мироу. .xсук.: lege мѣсца септисери, въ
вѣтороую недѣлю, индикта .ii., въ лѣто сѣзданныи
мироу .xсук. nota, codices haec habere: L.: м. с.
въ .в. а въ недѣлю .ii. въ .л. etc. Ch.: с. .в. въ
недѣлю .ii. R.: с. .в. недѣли и. T.: с. вторымъ недѣ-
ли .ii. S.: с. .в. недѣли .ii. N.: с. въ .в. недѣлю
.ii. въ лѣто. vocabulum индикта latere puto in и.,
quod R. habet post недѣли, et quod Krugius Chronol.
108. Münzk. 126. 187. numerum octonarium putabat
indicare. лѣто indictionem esse probari nullo modo pot-
est Karamz. I. nota 283. 317. 12. ѣфоудными: codi-
ces, quibus nititur editio Commissionis Archaeographi-
cae, et hic et 127. 18. habent фофоудны, quod Ka-
ramz. 2. nota 215. per кафтанъ vertit, et 1. nota 330.
contulit cum Ducangii vocabulo rarissimo et obscuro
φοοφοοδοτός. nobis scribendum videtur ѣфоудны vel cum
P. 9. 23. фодны ab usitatissimo graeco ἐφόδιον, quod
viaticum i. e. res in itinere necessarias significat cf.
Sprache Nestors §. 55. 22. не: ѡже нѣ. 28. кѣдши:
издши cf. Sprache Nestors §. 1. 29. на нь Ch. R. T.
на конь L. 33. пѣтою: пѣтою же.

21. 9. юго до: юго и до. 13. Яполоний Тишанининъ: Яполо-
нитшининъ E. 21. антиохинномъ: антиохомъ L., quod
ferri potest. 29. оплачеть: ополчать L. сый Ориштин:
Сюршти L. 32. сѣтворини: створена L. животь-
номъ четвероногымъ: четвероногъ L. 37. та: така L.
22. 3. чѣто оубо кѣто: кто оубо что L. о творящихъ
etc.: о творящихъ колшевныхъ дѣлъ L. отъ Мана-
дона deest in E. 4. шко: шко то L., quod recte se ha-
bet cf. шко сѣ. 6. не истовою: не истовьствоу recipere
cum L. 11. православнѣй: преславныи L. 17. благо-
дать дѣйствоуееть: благодатствоуееть L. 18. благо-
дательствоуееть: сѣдательствоуееть L. 21. боудущаи
прѣдъпоказа: прѣди боудущаи показа i. e. прѣди
показа. 24. прѣдобразомъ: прѣдъ образомъ L. 25. зна-
мении творить: знаменаютъ L. 30. сѣжде: сѣ же.
31. заратнша сѣ: затвориша сѣ Solov. 1. nota 189.
23. 1. сѣжде: сѣ же. 5. post сѣ pone punctum. 7. cf. тѣу

- Ἀδριανού, ἣν Ὀρέστην φασὶ κολλῆσαι τὸν τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὅτε τὸν πλάγον ὄρεστη μετὰ τὴν ἀναίρεσιν Κλυταιμνήστρας, τῆς ἰδίας μητρὸς, ἐξ ἐκείνου τε Ὀρεστιάδας κεκλήσθαι τὸ πρότερον, Ἀδριανὸν δὲ Ἀδριανοῦ ὀνομάσαι **Leo Diaconus 130.** τὴν Ἀδριανούπολιν, ἣτις τὸ πρὶν μὲν Ὀρεστιάς ἐκαλεῖτο ἐξ Ὀρέστου, δε ταύτην (Κλυταιμνήστραν) ἀποκτείνας λίαν ἐκμέμηγεν, καὶ ἐν τῇ συνελεύσει Ἐβρου, Ἄρξου τε καὶ Ἀρτάκου τῶν τριῶν γε ποταμῶν λουσάμενος τῆς νόσου ἀπήλλακτο **Theophanes continuatus libro VI. in Constantino Porphyrog. 387. vide Th. L. C. Tafelii Constantin. Porphyrog. XXV. 23. περκοῖε usque ad Ουγγρῶν 25. omnia desunt in L. 28. ἰακο non quadrat. 33. σογδᾶ: Γογδᾶ. 37. же свѣтъхъ цѣрквнн̄: же и свѣтъхъ цѣрквнн̄.**
24. 9. ολιδεχᾶ: λιδεχᾶ cf. χελάνδιον. 24. сежде: се же. 24. haec linea deest in L., habent I, Ch.
27. 20. ѡже прннесл̄: ѡже чѣто прннесл̄ si quid attulit. 31. по ουσταвоу и по законуу роуьскѡмоу Solov. 1. nota 197. legendum putat гречьскѡмоу.
28. 33. колнко: rectius fortasse въ колнко.
29. 13. цѣрквн: цѣрквн.
31. 5. вѣздолѣ: вѣздае: fluebat enim eo tempore aqua secundum i. e. prope collem Kioviensem. cf. вѣзде Га-на 172. 37. et подьле 118. 37. 19. за кннзѣ за: за кннзѣ нашѣ за. 21. не: нѣ. 25. 31. ѣдеиѣ: идеиѣ. 38. поуци quomodo vertam, nescio. notabis, поуци aequivallere vocabulo крѣпче Istorіč. čtenija I. 208: fortasse igitur sensus hic est: maior est (vindicta) nobis Igorii morte i. e. quam pro Igorii morte. alia huius vocabuli significatio est ἄλγεινότερος miserabilior: поуцише вьскѣхъ чѡрѡкѣхъ ѡсма I. Corinth. 15. 19. cod. šišat. pag. 94.
32. 10. тоу: и тоу. 24. ити: nota eodices habere ити, ипо P. excepto, qui praebet прнити 11. 40.
33. 2. dele signum interrogationis: conscii enim sibi erant, se ipsos occidisse principem, et ad quam rem se traderent (ad mortem nempe). 27. цѣра Karamz. 1. nota 374. цѣра съ огнемъ; rectius чирѣ, quod hodieum apud Russios in usu est: I. habet чѣра, Ch. чира.

- жичи: *rectius* Дорогожичи. 32. Капичимъ: *rectius* Капичимъ. 36. того: тогожъ P. i. e. тогожде.
45. 3. льстихоу: льщахоу *omnes praeter L.* 15. пристрипати I. Ch. S.: подѣстоупити P. 19. про и рече L. *habet* льстиче i. e. льстици, *quae forma gerundii vim habet* Gramm. 3. §. 322: *legendum* fortasse и льстици рече. 21. изъ града: за градъ L., *quod stare potest.* 38. подѣста: *fortasse* потыста.
46. 4. *verba*: и много воюва съ Печинкѣтъ на Владимѣра I. Ch. R. *uicis include.* 13. прияхомъ: *rectius* прѣяхомъ. 22. юли: ю ли *si vero*, *intellige: hoc feceris.* 27. Съморьгла и Мокъшь: Гима, Рыгла и Мокъшь *καὶ οἱ ἄνδρες Χοῦθ ἐποίησαν τὴν Ἐργέλ, καὶ οἱ ἄνδρες Αἰμάθ ἐποίησαν τὴν Ἀοιμάθ* 4. Reg. 17. 30. *vide praemature philologiae slavicae erepti Petri Preis disputationem in Žurnal minist. narod. prosvěšč. vol. XXIX. IV. 37.*
47. 1. же: , юже: *quam habitare fecit.* 8. вѣ несуть: вѣ и юще несуть P. 12. *primum же deest in S.* 16. оустъноу: *nota* оустъ *est L.* 22. же *addidimus.* 25. бысть: и бысть S., *reliqui* владасть. 26. дѣющъ: *rectius* *aut* дѣи *aut* дѣющій P. 27. брашно: брашьно. 35. моудитъ: *excedit omnes, quod ferri potest.*
48. 34. жити: жить *omnes, quod servari potest.*
49. 2. единого: ѡдиного. 3. потрѣкоуете: претрѣкоуете L. перетрѣкоуете имъ I. Ch. перѣтрѣкоуете съ имъ S. посккоша: *nota* подѣсккоша P. 10. *cf. narrationem de S. Andrea c. V. 17.* отъчника I. Ch. R. T.: *nota* откника L. S.: 22. Рѣцѣ: рѣцѣ.
50. 2. не: нѣ не S. 3. како: кака I. Ch. 7. дастъ: дастъ въ S.
51. 23. соуть: и соуть S. 26. тѣхъ: то L. 37. скажю: съкажю.
52. 35. а ли: *rectius* *fortasse* ю ли, *unde* оли, али *facile nasci potuit cf. 46. 22.*
53. 24. почъте: *nota* почѣсти S. почти L. 30. погрѣкоста: погрѣкоста и S. 33. тою: того *omnes.*
54. 5. сѣжнь: сѣжнь. 16. и вѣ старѣйшина (имъ S.) Невродъ *in omnibus codicibus, uno L. excerpto.* 26. оуче-

- нию: оуцинию cf. 91. 16; 105. 34. 35. началникъ:
начальникъ.
56. 26. Мойси: Мойсий. 37. аще кѣто колико: и кѣто аще
колико.
57. 3. твонухъ: монухъ. 9. послуша: послуша юго. 20. идѣ-
аше: идаше. 33. вѣложи: вѣложи ю.
58. 1. вѣшьдѣшоу: же вѣшьдѣшоу. 5. изъ сего: и-сего L.
13. него: юго cf. 101. 31; 108. 18. 24. самоу: самоу
же S. 37. въ Данк: въ Енданк omnes cf. вь Adv 3.
Reg. 12. 29.
59. 6. отриноу: отриноу и S. 7. и dele. 10. перѣый: пер-
вою L. S.
60. 18. чловѣкомъ: чловѣкомъ.
62. 21. вѣша: вѣша.
63. 15. въ небо: на небо L. 38. божи: божий.
64. 1. оубо: omnes male eo. 32. Болъгар: Болгар.
65. 1. дѣють dicunt: дѣють L. дѣють и вѣроуетъ S. дѣй,
дѣй i. e. дѣй R. T. 9. избраша: избра S. cf. tamen
рѣша 10. 20. на оутри: на оутрию. 25. нде: нде
царь S. 1.
67. 2. дѣвою: дѣвою sing. instr., quem omnes habent.
5. посигати и дашти unus I. 31. аще ли: I. Ch. ad-
dunt ни; Strojev S. 80. 1. aliquid omissum putat.
68. 17. ко: adde cum omnibus Богъ отаць. 23. подоко-
соуцинь: пота подовенъ соуцинь L. подокио соуцинь
S. 28. Доухъ: Доухъ ли L.
69. 32. поклонитъ: кланяють L.
70. 1. цѣловати unus Ch. habet. 8. сѣмо non quadrat:
сима ideo (quia mater est) vel чемоу. 11. прѣкъма:
перѣкъма. 17. Григорий: отъ Цари Града Григорий.
29. вѣроу unus Ch. habet.
71. 2. понмъ: cum codd. понма aor. 12. Роучай: rectius роу-
чай, intelligendus esse videtur rivulus Glubočnica cf. N.
Zakrevskij, Létopis i opisanie grada Kieva in Čte-
nija v obščestvé istorii i drevnostej rossijskich 1858. II.
15. чловѣкъ, велий: чловѣкъ. велий. 17. чѣтомъ:
чѣстимъ, пам чтимъ omnes habent. 18. Роучаю:
роучаю cf. supra 12. 23. проиде: и проиде S. 28. ра-

- вотанъ: работникъ L. 34. отъ нѣтъ non longe a
 гира cf. Полочане, отъ нѣхъже Кривичи 5. 19: сѣверъ
 отъ нѣхъ 5. 21.
72. 3. южѣ: южѣ omnes; nam serviebant mihi. 14. църкъ-
 вѣмъ: църкъви. 17. Пероунъ: fortasse Пероунъ. 20. на-
 рочитымъ: rectius нарочитымъ. 28. и addidimus. 29. па-
 кычѣтны: вѣтны omnes.
73. 1. възрадоуемъ: rectius възрадоуимъ. 13. кающемъ:
 каюшимъ cf. Luc. 15. 7. 37. погымѣ: ногымѣ.
74. 14. юста: южѣ I. Ch. 17. отъ: отъ. 19. одолати: ода-
 лати. 36. прѣхѣа: прѣхѣа.
75. 6. прѣхѣаша: прѣхѣаша. 11. юго: во юго Na omnes.
 13. чркъвѣ: чркви L. чркъвѣ T. чркъвѣ R., recte чркъ-
 вий, unde nslov. črčvelj uti vrabelj а враний. князь:
 князь. 16. съ нѣ ita recte: съ него. L. Ch. съ онѣ T.
 25. жѣ: во: omnes. 33. за нѣ прѣа славоу отрокѣ тѣ
 L. Ch.; quae vera potest esse lectio; перислави отрокѣ
 I. перислави отрокоу томоу нѣмѣ R. T.; dubitari ne-
 quit, nomen urbis Периславль derivandum esse a no-
 mine personae Периславъ: fallitur enim in hac re Ka-
 ramz. 1. nota 471.
76. 37. милоушнѣ милоушнѣ.
77. 6. нѣ: а omnes. 13. мисѣ: отъ мисѣ omnes. 22. съ:
 и съ omnes. 33. а нѣжѣ вѣра locus obscurus: оже вѣра
 L. S. а нѣжѣ I. Ch.; de sensu vide Karamz. 1. nota 480.
78. 1. се: се же omnes. 8. нѣ: а omnes. 17. въ чѣто: чѣто
 въ S. 19. отроушнѣ: отроушѣ recte omnes. 24. ме-
 доу лоушнѣ: лоушнѣ медоу S. 31. талинѣ: nota 28. apine
 tantum obsidis mentionem fieri. 32. post моужа S. ad-
 dit въ родѣхѣ.
79. 8. талин ском: at Pečenégi obsides non dederant. atta-
 men haec in eiusmodi narratiunculis videntur posse
 negligi. 11. сѣжде: malo nunc се же. 26. сѣго нѣ даши:
 nota, I. Ch. habere поча сѣго нѣ даши. 31. Продлакѣ:
 omnes addunt жѣ. 33. се: се же omnes. 38. Vladimé-
 rum in ima aedium parte putamus mortuum esse, mor-
 tuum vero in superiorem esse tractum, unde facile po-
 tuit demitti, quin paries perfringeretur, cum in parte

- superiore aedium locus esset apertus cf. стнн 48. 38; 106. 19; 165. 17: in haec vero partem traxerunt eum, nolentes cadaver per portam efferre Weinhold Altnord. Leben 476. Solov. 1. nota 380. Leo Diac. I. IX.
80. 10. поскѣждѣ: послѣждѣ. 12. аще-Богома 81. 2. in I. Ch. 20. съ unus Ch. habet cf. S. 30. занмъ отѣдасть: nota, in L. legi занмъ соудъ лѣжю отѣдасть. legendum fortasse соудолжю. 33. комоуждо: nota комоуждо L. 34. добръма: rectius добрыма cf. 22.
81. 5. то: то и S.
- 82, 28. люенмъ, quod cum dativo iunctum sensum activum habet: люенмъ въ книгамъ 94. 30. amans erat librorum. 29. rectius fortasse пригвозднн съ роукама яго. 36. servum, qui super eum se iecerat, perfoderunt una cum Boriso, amans enim erat (servus) eius (et ideo se super eum iecerat) cf. 81. 28.
83. 4. грнвлюу — прочь 5. legitur in I. Ch. R. T. 29. зълъ: а зълъ L. 38. юмоу cum S. еісе.
84. 1. зрѣимо: зрѣимо юдино S. 24. словесънаи: rectius словесъна.
85. 2. цѣльбнныи: rectius цѣльбнны. 23. божинухъ: rectius божий. 27. божинни: rectius божин.
86. 20. хошеть: L. addit дасть. 33. съмысльна и: смѣрина L.
87. 13. Шрославъ: Шрославъ створи вѣчь на поли S. 30. обѣ оба полъ: оба полъ, гесте оба полъ 88. 16; 166. 9. 32. коювода нача: нача коювода S. къди: изди. вълъ: вълъ. 37. юго потънемъ: потънемъ и S. 38. въ cum S. еіциendum.
88. 1. своюю cf. Polnoje Sobr. 3. 1. S. 1. 106. 4. пондоша: тои ноци пондоша S. 9. и въ тѣгда Шрославъ лѣтъ двою десѣтоу и осми: и въ тѣгда Шрославъ въ Новѣ Градѣ лѣтъ два десѣти и осмъ cf. Каганъ. 2. nota 9. Solov. 1. nota 297. 18. Боудн: Боудъ S. 30. Докръма: rectius Добръминнъ S. 37. градомъ: unus L. singularem habet.
89. 5. и повѣди — Грнтополка 6. in I. Ch. 17. оувиццю и гордаго: гордаго оувиццю S. 20. икоже: акаже L.

24. pro genuino сткѣ S. habet страхъ. 26. стгающе: recte стгающий deleto commate. 36. post посланам S. addit на нь. 38. post съвизанъ S. addit въ днѣ адоу.
90. 23. Соудомирн: Соудомирѣ S.; Karamz. 1. nota 21. legendum putat Соудомѣ. 30. томоу: юмоу S. 35. твою: cum S. ante твою adde азъ.
91. 16. наоучению: наоущенню cf. 54. 26; 105. 34; 111. 9; 112. 1; 115. 17; nota, 108. 38 et 111. 4. omnes habere наоущеннѣ. 21. наводитъ i. e. казнѣ. 29. Стверъ: Стверу S. 33. юмоу: rectius fortasse сткѣ cum S.
92. 2. лоуды: S. addit свои. 4. стченъ: cum S. lege нестченъ. 7. свои: male, S. habet люди мои, ergo мои. сѣди: сиди S. 18. по Днѣпръ роуьскоюю землю: роуьскоююземлю по Днѣпръ ex S. 31. сежде: се же.
93. 33. въ бо habet S. 34. на: на.
94. 4. ante n comma delendum. 18. икоже: fortasse юже. 29. въсприемлютъ: въсприемлетъ.
95. 13. хъзы: кожи S.
96. 33. Антипа: hoc nomen legitur in supr. et perejaslavljensi 45, A. Kubarev id post Nestorem fictum putat. Čtenija v občestvé istorii i drevnostej rossijskich 1858. III. 122.
97. 4. post Горы P. recte addit съ товою, et pro ико praebet и. 15. чрѣзъ днѣ semel die cf. 120. 4. 27. чѣтомъ: omnes чѣтимъ pro чѣстимъ. 38. жити R. T.
98. 4. post николиже addunt никаможе I. Ch. 34. 35. Дмитри, Дмитрию: Дѣмитри, Дѣмитрию. 36. богатъ сткѣ loc. habent I. Ch.
99. 3. Дмитрию: Дѣмитрию. 7. икоже etc. videtur esse legendum: кѣто коле (во?) въ васъ икоже Θεодосий послушанѣ, кроткѣ, смѣренѣ? quis vestrum Theodosio obedientior, mansuetior, humilior? cf. P. 45. 33. 12. нача praecedente поча videtur abundare.
100. 6. подѣ въ deest in S. 14. post Периславль T. S. addunt а Игорю Колодимеръ cf. 34; 101. 3. 18. post помагай S. addit по немъ. 25. въ соуботоу etc. фѣвралѣ въ .к. въ соуботоу .а. недѣли (въ соуботоу .а.)

- поста I. Ch. въ святаго Феодора днь I. мѣсца февралѣ въ .к. въ соуботоу .а. недѣли поста на память святаго мученика Феодора N. 1. 144. мѣсца февралѣ въ .к. днь въ соуботоу .а. недѣли поста на память святаго великомученика Феодора тирона S. 28. люднѣ: всѣ люднѣ S. 38. пришълн: вѣша пришълн S.
101. 6. бо deest in S. 7. заводнѣше etc. за не воднша и ротѣ: цѣловавъ крестъ вѣсть чернѣемъ ех S. 14. друзи: друзини. 32. .хзфог. I. Ch.
102. 8. сего же: югоже S. 10. бо non quadrat. 11. иного: а иного P. 13. югоже etc. aliquid hic minus recte se habet. 14. се же etc. снѣ же знаменнѣ бѣвають S. 18. людемъ solus P. habet. 19. обѣмляющемъ: обоимъ мвляють сѣ S. 30. вѣше recte deest in P. 33. шестоногъ: о шести ногъ P. о шти ногъ S. 36. вѣсть abundare videtur praecedente 35. вѣсть. отрѣвахоу: отрѣвахоу. 38. възвѣли сѣ: възли сѣ omnes male.
103. 1. pro gen. трѣи пѣпришѣ rectius ponetur acc. 3. ѣзыка: ѣзыкѣ S. 6. prius на addidimus. 10. н въ нѣхъ странахъ: оу нѣхъ странѣ S. i. e. apud alias gentes. 11. 14. 19. 21. котопанъ: котопанъ κατὰ πᾶν satrapanus cf. Du Cange. 14. хоцю etc.: здравъ боуди, хоцю ти пнѣ S. 27. Бричиславъ: pal.-slov. Брашти-славъ. 32. шнтѣ: шнтѣ S.
104. 3. прѣдидоушю; S. addit: а Бѣсславоу по немъ ндоушоу. 9. Ялтоу: Лѣто L. Ялто Ch. N. S. Олто R. T. 14. възвратитъ сѣ: възпоманоутъ сѣ L. I. Ch. R. T. 21. въ немъже etc. mihi obscurum est. 35. nota vim particulae тоу.
105. 32. оустрѣсти: вѣсрищемъ, вѣстрѣчю I. Ch. R. 33. post свинню quidam codd. addunt: нли конь лѣсъ cf. Kaganz. 2. nota 113. cf. N. 1. 157. 34. сн: сѣ omnes. 35. друзи: друзини.
106. 15. Бричиславлѣ: Бришиславлѣ. 23. възвѣли fortasse murgurare coeperunt; nota възвѣсли сѣ S.
107. 5. друзи: друзини. Сновѣ: Сновѣ omnes. 13. показннѣ: показннѣ S. 20. крестъ etc.: крестомъ ко въ

- скорѣ изъавляемъ съ ех Ch. 33. аще ли: а ли S., quod ех оли, жан.
108. 9. чадн: моужь S. ислѣпиша: ислѣпи; слѣпи S. 13. распоуца: распоусти S. 15. торгъ plebem videtur significare. 21. въ: въ. 22. на Бѣдовъчи ех I. Ch. 32. измѣннн съ: измѣннн съ S. 33. смѣхуотъ съ R. T.: antiquius смнхуотъ съ; насмѣхуотъ съ I. Ch. S. 38. наоучнѣше: наоустнѣше.
109. 10. инѣхъ deest in S. 14. сѣмо: и сѣмо S. 15. ико etc. ико юста юго юмоу книзи S. 26. ни I. Ch., reliqui Ины. 27. обратн: обратнѣ S. 36. лѣжа то: лѣжета I. Ch. S. 37. съставленъ: fortasse съставль.
110. 8. васъ omnes. 12. прѣстоулк: S. addit на нввсн. 14. 16. aut съверженъ aut ннзверженъ еициendum. 18. и юмъ юго: юго въ огни вѣчннкъ ех S. 19. и recte omittit S. 23. можешн: намъ про нама addit S. 26. проскѣпомъ: розъщепомъ S. 29. поусти: adde и. 33. на habet L.
111. 14. о мраченнн: о омраченнн. 28. крилатн: крила ти cf. крила нмоуше и хвосты P. 48. 21. 32. оумреть unus P. habet. 36. quid лѣпота hic sibi velit, non assequor.
112. 3. въ вѣси: въ снн cf. и нынѣ P. 48. 29. 7. во deest S. 9. ово: овогда S. 10. много: инѣ S. 13. Коунопъ est Кѹноф Сynops, cuius fit mentio in vita apostoli et evangelistae Ioannis theologi, 26. die septembris, ed. venetae pag. 167. Кѹноф δέ τις οὐκῶν ἦν ἐνταυθί etc. мѣчтаннѣ вѣсовско: мѣчтаннѣмъ вѣсовскымъ ех L. recte.
113. 7. вѣзмѣше еициendum: cf. 5, et nota, Laurentianum 118. 9. post одержимъ addere прнннсмхуотъ; eundem 120. 13. post солныца repetere вѣснн, quod deest in menaeo leopol.; 122. 5. post такожде reverti вѣ; 122. 11. post пакостнн repeti нача. 8. держащнмъ: nota omnes habere держащн cf. сѣщнносцѣмъ и ннокомъ N. 12. вонн благы еице: deest in P. et N. 32. свѣтнть съ: свѣтнть съ L., quod malo; свѣднть съ P. свѣтають съ Ch. R. T. N. 33. на L., ubi male E. насъ.

114. 6. прии оубнйство omnes. 15. пооучити: omnes и по-
оучивъ. 19. въжагающе имъ: вгажающе емоу L. 21. post
възвранити supple подобаетъ cf. 30; 115. 3. 28. ко-
дромъ: въдромъ; водроу L. 31. снмъ: снмъ во
omnes. 32. въскъмъ: къ въскъмъ. 35. хожденнємь
omnes. 38. снм: rectius снхъ.
115. 8. ко non quadrat. 17. оушннне: оученнне omnes.
116. 6. изити: rectius изити ми те exiturum esse.
13. отъстоупиша R. T.: отстоупивши L. 20. пострн-
жинъ R. T.: пострнганъ L. 21. Лтъца: nota Лтъца
Л. Т. Лѣца Ch. 22. тьгда: rectius fortasse olim.
36. има omnes habent excepto L. 38. кою: чьто omnes.
117. 3. изнемагающе: aut юмоу addendum, aut legendum
изнемагаи. 4. аще usque ad Богъ еициendum videtur,
et pro ти (то L.) legendum аще. 7. приеыкати adde
vel subintellige начьноутъ черноризьци cf. 9. 16. ин-
дикта etc.: индикта въ .ал. лѣто. 32. и addidimus.
34. prius и addidimus.
118. 7. ти L.; post юмоу addendum videtur ничьсожи.
9. принисахоу post одержимъ eiecimus cf. 113. 7.
22. сьмѣживъ omnes, excepto L., qui сомжаривъ ha-
bet. 30. комоу: къ немоу ex L. 36. цѣкъкъ I. Ch.
цѣкъкы L.
119. 9. post оутренюю I. Ch. addunt: братни отъпкъ-
ши заоутреню. 20. подале: подале. 22. ко non quadrat.
30. въ мирѣ еице: юще юмоу соушоу въ мирьстѣмь
житни cf. menaeum leopol. 36. ante ими pone e me-
naeo leopol. мирьскою.
120. 4. чръкъ днь cf. 97. 15. 7. того: rectius fortasse
тако. 10. оли paene, pro qua particula menaeum leopol.
habet дажъ. cf. pal.-slov. ѡл, ѡлѣ, лѣ et serb. поле.
13. post солнца repetitur въснм cf. 113. 7. ико etc.:
ико зракоу члокъчю отимати сь cf. menaeum leopol.
14. два оуноши: rectius fortasse двѣ оуноши. 18. имѣ
addidimus e menaeo leopol. 24. ать: ать I. Ch. cf. 121.
26. 32. ндѣжъ e menaeo leopol. 33. изнесъши e menaeo
leopol. 35. имать бьти: rectius юмоу бьсть e menaeo
leopol. 37. изъ Луховъ: menaeum leopol. addit .дсѣоз.

- мам .i. изъ Бѣсслава; *ibidem* про книзи Бѣсслава; про изъ Ch. R. T. *legunt* за.
121. 4. до сего мѣста L. до снхъ дний I. Ch. до сего дни R. T.: *lectio L. ferri potest, habet enim I.* до снхъ мѣста *usque ad hoc tempus.* 10. полѣваше: павѣаше L., полнѣаше I. Ch. R. T.; *многажды potius ad полѣваше trahendum.* вѣкынихоу си: вѣмѣтахоу си *menaeum leopol.* 13. чюдѣно и днѣвно: *rectius чюдо днѣвно; днѣвно чюдо menaeum leopol.* 23. нѣ ли *niisi?* 31. вѣмѣт *unus L. habet.* 38. правошнихъ-протѣпѣтаныхъ: вѣ пѣсницѣхъ *раздраныхъ e menaeo leopol.*
122. 2. *post движаше adde* си. 6. иди и ими: иди, ими *omnes, recte.* 14. *prius* Антоий е *menaeo leopol.* 15. вѣше *additum.* *post оуныхъ menaeum leopol.* *addit* отъ мирьскыи чади. 18. *поднимаше menaeum leopol.* про *принимаше* 19. же *menaeum leopol.* про *bo reliquorum codd.* 23. *post изѣтѣ menaeum leopol.* *addit* ничимаже не вѣжденѣ.
123. 4. *bo male.* 37. *моужи бо etc. i. e. tibi acquirant.*
124. 9. вѣ *usque ad Бѣсѣвладѣ I. Ch.* 20. вѣ .i. днѣ *in uno L. deest.*
125. 6. *post* лишенѣ *eiocimus вѣхъ.* 7. про *сѣтворихъ praestat сѣтворихъ.* 14. вѣ Черниговѣ I. Ch. 17. Стрѣжени про *стрѣженни, стрѣженей codicum cf. Solov. 2. nota 68.*
126. 12. *крѣвѣды I. Ch.* *крѣваго L.* *крѣва R. T. cf. правдоу eadem linea.*
127. 23. *Козарѣ in uno deest L.*
128. 15. вѣ *чиноу I. Ch.* 21. .хѣфчд: .хѣфче. I. Ch. 26. *наоушина: наоушины L.* *къмоу: и L.* 29. про то тѣ *fortasse legendum* то тѣ. *Solov. 2. nota 32: этотъ врагъ меня покончилъ.* 32. *Койкына dubium.*
129. 15. *вѣздоша: вѣзде L.* 16. вѣ *usque ad Перѣмышлю* 17. I. Ch. 21. *томажде: томъ же L.*
130. 3. *навѣ юе: навѣ юе.* 5. *просторекъ: просторѣщи L.* 9. *пристроен ю великою пристрою: пристрою (прикроутоу) вѣ ней великою сѣтвори omnes praeter L.* 11. же

- во L. бѣк во тогда L. addit ante многа. 38. оутроуднѣтъ сѣ I. Ch. T.: троуднѣтъ сѣ L.
131. 1. начахомъ: начахъ L. 5. 9. часть: чиннъ L. R. T. гесте. 26. видѣхомъ мощи юго лежаща: лежаща мощьми L.; sic fortasse legendum: видѣхомъ и лежаща мощьми. 28. на манътню и възьмъше на ramo: вариманътъю L. 31. Маринъ гоурьгевскый deest in L. 37. post .дѣ. L. addit лѣта.
132. 2. праваше: правыцю L. 3. же: во L.
133. 35. стонаше sopus erat: станаше L.
134. 22. .а.: .а. лѣто L.
135. 38. изима сѣлы въсажда и: изънимаеъ сѣлы всажа и; lege ergo: изимаеъ сѣлы въсажда и.
136. 4. поустниша сѣ по земаи: стоупниша Половци L. 38. противоу deest in L.
137. 16. и иде: пришедъ L. 19. сѣ: сѣ I.
138. 9. великыхъ: и неправды addit L. 31. видѣннѣ въсыко показаннѣ: видѣннѣ въсыкого показаннѣ L.
139. 6. аше addidimus. 31. томъжде: томъ L. 32. неколю: колю.
140. иже: male omnes иже. 7. страждую: стражующе L. 9. опоустнѣвъше: описнише T. повѣдѣвъше I. Ch. 19. тѣмъже: имъже L. 34. пожаже etc. пожже около града и монастырѣк пожже L. около града посады и церкви S.; церкви rectius fortasse eiicies.
141. 20. лѣпкѣшею: лѣпшею L. лоучшею I. Ch. 31. вала omnes praeter L., qui валы praebet. 38. Биндюкъ: Биндюкъ L.
142. 3. приѣдѣте: rectius приидѣте. 5. ѡй: и L. Олвигъ: Ольвигъ L. Бльбехъ, Блбехъ I. Ch. 14. вальбоуды I. Ch. R. вальклоуды L. 15. и: и omnes. 17. посласта: посла L., quod servari potest. 21. нама omnes praeter L., qui omisit. 27. Битчевѣк: Битчевѣк R. T. Битчевѣк L.
143. 35. отъ вечера cf. nslov. odvečera post meridiem.
144. 4. .ла. omnes praeter L., qui .л. habet. 20. мѣртеа: мѣртеого L. 23. ндоушимъ: ндоуше omnes. 30. и addidimus. 38. и delendum.

145. 12. *принати*: omnes codd. *принмуть*. 13. *огнь ст҃агнй*:
 уготованіи огню ст҃агному unus L. *habet*. 24. *прло*:
 ita L. cf. Sprache Nestors 33. *Vergl. Gramm.* 1. 216.
 27. *въ осмь*: осмь L. 29. *post scribit addendum vide-*
 tur Можеам или. 32. *Пгарини*: sic scribendum vide-
 mus pro Гарини omnium codicum. *имы*: имена.
 146. 4. *нареченный*: наречитѣмъ L.; *verte*: a Iaroslavo dictus
 in baptismo Basilius, russo nomine Vladimér a patre
 dilecto, et a matre Monomachus. aliter Solov. 2. nota
 93. 9. *сѣлаудѣ*: сѣлаудъ L. 13. *люба*: любо L. cf. 18.
 14. *и*: а L. *не*: и не L. cf. 147. 11. 15. *такождѣ*: тако
 же и L. 17. *творщице*: творш L. 20. *юси*: си L. бо
 rectius fortasse leges *оубо*. 21. *и рѣша*: рѣша L.
 23. *иже си*: иже L. 26. *псалтырю forma minus usitata*.
 ю: и L. 35. *възищиши мѣста юго, и не окрещиши*:
 възищеть мѣста своего, и не окрещеть L.
 147. 1. *оружие*: оружиш L. 2. *напригоша*: наприже L.
 6. *съкроушати сѣ*: скрушитсѣ L. 8. *правдѣданныи же*
 милоуеи и даиеть: праведнымъ же милуш и даиеть L.
 11. *не*: и не L.; и in apodosi eiectum est cf. 146. 14.
 27. *моужь*: мужа L. 28. *шко*: и шко L. 30. *оустнѣ*:
 и устнѣ L. 31. *такѣ*: шко L. 35. *шкоже*: шкоже бо L.
 36. *тоу quid hic sibi velit, non assequor*. 37. *тѣлеси*
 хоудѣ i. e. оубоша: хуау i. e. *всѣау* L. 38. *иди и*:
 иди L.
 148. 6. *не стрѣкати оучити льгѣкыхъ*: monet, ne ferventio-
 res irritemus 7. *власти ни въ коуже имѣти etc. pro*
 nihilo ducere imperium et vulgi honorem. и *иже etc.*
 καὶ τὴν παρὰ πάντων τιμῆν. и *fortasse* *nasладити сѣ, quod а чаетъ pendeat*. 10. *rectius*
гоучьстнѣ: благоучьстнѣ L. 20. *сѣтшиемъ*: сожжемъ
 L. 23. *скверны*: крови L. 24. и *свѣтодавицю*: свѣто-
 давицю L. 27. *то иже ita dubitantes scripsimus*: то
 оже L. 31. и *пакы и до живота нашего*: addendum for-
 tasse *кажетъ*. 32. и *бши*: бш L.
 6. *рыцѣмъ*: ричемъ L. 8. *иже si*: иже L.; *apodosis*
tamen deest; legendum fortasse ieci etc.: ecce, quis non
etc. 13. *оукрашены*: украшено L. 15. *сѣзда*: создакъ

L. 16. *сѣ addidimus*. 17. лица: лица L. 19. *non vox ignota*. Karamzino 2. nota 230. *assentire non possumus*. а перѣкѣ въ наши роуцѣк quid significet, nobis quidem non liquet: in перѣкѣ fortasse latet verbum парити. 24. иже: иже L. 27. чловѣкѣмъ веселитѣ тиѣ uti videtur, ita vertendum est: per homines i. e. laetitiam afferentes hominibus te laetificant. 36. слезѣмъ: и слезѣмъ cf. 146. 14; 147. 17.

150. 1. лежаще сѣ: лежа сѣ L. cf. 146. 17. 2. не грѣшитѣ etc. ne omittite singulis noctibus, si potestis, (saepius) vos inclinare usque ad terram; si vero non potueritis, saltem ter. 4. а rectius еиісіес. 6. тѣмъ: а тѣмъ L. извѣдѣютѣ i. e. сего. 7. издыше gerundium cf. Vergl. Gramm. 3. §. 322. 10. лѣпальши: лѣпши L.; post hanc vocem aliquid videtur excidisse. 14. аще: rectius аще и etsi. 16. и лихо и добро: rectius fortasse и лихоу и доброу. 19. и ли si: али L. 20. таже: тоже L. cf. Laurent. in Poln. Sobr. I. 103. linea 12. 21. епискоупи etc. quod attinet etc. 24. отъ Бога: rectius оу Бога, къ Богоу. 27. гробѣк: гробѣ L. чѣто нѣмъ: чѣстнѣмъ L. 30. младѣмъ: addendum fortasse люби cf. 148. 2. 31. не зрѣтѣ не confidite cf. 33; 155. 31. 32. домоу: и дому L. 33. вышѣдѣше: вышѣдѣ L. cf. 146. 17; 150. 1. 36. таже: тоже L. 37. а оружѣи etc. arma ne abiicite nimis festinanter, loco prae incuria non explorato.

151. 6. оуниѣна vox dubia. Karamzini 2. nota 232, et Ševyг. Istor. russk. slov. 2. 195. opinio minus videtur probanda. Solov. 2. nota 41. putat esse бѣднякѣ. legendum fortasse оуниѣца. волѣ: и волѣ L. нѣ приѣѣщавѣше: не приѣѣчавѣше L. 12. женѣмъ своимъ: женѣмъ своѣмъ L. 14. сего: всего L. 16. югоже: а егоже L. 17. икоже: икоже во L. 19. въсѣмоу adde зѣлоу. 21. добрѣк по quadrat. 24. съвершени: fortasse и съвершени. 25. отъдавѣше, оузрѣкѣше sunt gerundia cf. 150. 7. сѣдѣше 151. 30. 26. прославити: и прославити L. 27. иже: и L. 29. прокъ in posterum. 33. о тѣ чинѣ cf. praefatio-

- nem: отъ чина L. 34. иже: recte fortasse иже; оже L. 38. отиде: и отиде L.
152. 1. та: то L. cf. Laur. in Poln. Sobr. I. 103. linea 8, 9, 10, 12, 13, 15, 23. 2. 3. таи: то и L. 4. влюдохъ: влюды L.; de antiquiore aoristi forma non cogitandum. градъ тѣхъ nota влюсти iungi cum gen.: городъ тѣхъ L. 5. Бѣутѣскоу: Бѣтейскѣ L. 8. ходиухъ: ходиень L. 9. въ: и въ L. 23. пришѣдъша: пришѣдше L. таи: то и L. cf. 2, 3. 26. обровѣ: Обровѣ E. 28. не: и не L. 35. се мѣчи dubium: се мѣчи L.
153. 4. изъихахомъ: rectius въихомъ. 8. прѣдъ брати-юю locus impeditus cf. Solov. 2. nota 98. 9. идѣуца: идѣуци L. срѣктоша: и срѣктоша L. 11. ради videtur abundare. 13. жнеа: жнеого L. 18. яскны: яснны L. cf. bulg. яскны. 33. не: и не L. 34. братоу отца юго мѣсто: братоу отца своего мѣсто L. i. e. Černigov. 35. изидохомъ: внидохомъ L. 37. дружини: дружинѣ L.
154. 5. и извѣща L. 6. и: и L. 9. Бѣгъ sic fortasse legendum: вогъ L. и съ: съ L. 12. Читѣкѣвничи cf. 153. 4.: Ичитѣкѣвничи L. 13. и идохомъ: идохомъ L. 16. но ли ои quid sit, nescio. 22. за ны: за не L.; rectius, ni fallimur, на ны. 25. Ясною cf. 32.: Япою L. 32. и хотѣша: хотѣша L. и къ: къ L. 33. оциютѣвшѣ: очитѣвшѣ L. 34. иже quia cf. srb. jer.: оже L. 38. нестижъ interpretamur: tanta celeritate, ut nemo nos consequi posset: нестишь L.
155. 4. при отци etc. aut vivo patre et eo mortuo, aut praesente patre et absente. дам скота etc. dans pecuniam etc. 7. Овчинны error esse videtur. 11. вѣдохъ, исккохъ: вѣдъ, исккѣ L. 12. не съ .с. uti videtur: non pauciores ducentis. 15. нмъ даромъ: fortasse legendum оударомъ caesim. 16. кромѣ иного лова, кромѣ Тоурова, иже etc. non intelligo: fortasse тоурова i. e. лова, pro иже legendum videtur иже. 19. конь еициendum. же: иже L. по Роси е coniectura: по рови L. 27. своѣй: своѣй вѣрѣднхъ L. 31. post творнаъ adde

- юсмь. 33. та: то L. 34. о истрикѣхъ: въ etc. L. 35. таже: тоже L. 37. ни: но L.
156. 2. съблюде: сблюдѣ L. 3. и на: на L. 7. звѣри: отъ звѣри L. нѣ rectius eiicies. 8. юже si: оже L. 9. съпадаи см: adde не вѣдихъ см: не вѣдихъ enim inter см et см excidit. 11. юже: нже L. 12. нѣ аще: но отче L. 15. доуше: доушѣ L. за не не таѣньнѣ: занѣ таѣннѣ L. 16. post стати addendum videtur намъ. 17. съмирени: смѣрени L. 18. нже во молвнѣ: молвнѣ во нже L. 22. нѣ брати: братѣ L. 23. се de iis, quae sequuntur: все L. наоущеніе: наученіе L. cf. 108. 38, ubi omnes codices наоущеніе habent et наоущеніе дивволю in vita Theodosii. 24. дѣтѣхъ: дѣтѣхъ L. блаженыхъ: при блаженыхъ L. 29. съмирнѣ см: смѣрнѣ см L. 38. pro своею lege aut таже aut обою, сими во словесы etc. his vero verbis te anteverti et humilitate et poenitentia, quam a te exspectavi.
157. 2. оставлени addidimus. 4. нже въ мгновени ока etc.: нже хощеть, въ мгновени ока все створити хощеть L. 7. лиси mali: ли си E. cf. рѣчь молвище, и лихо и добро 150. 16; не лиха, нѣ добра 158. 21. не сътворила юсвѣк лиха ничѣтоже 158. 26. 11. чимъ има порти? rectius fortasse чемоу: quid eis profuerunt vestes? in quibus magnam divitiarum partem apud populos antiquos sitam fuisse demonstrant lat. vestiarium, pal.-slov. ризьница γαζοφιλάχιον, ризьно θησαυρός. ipse Vladimér Monomachus narrat, se Polonorum principibus dedisse скота много и многы порты свои 155. 4.: L. habet по ротѣ. 11. не: но L. nonne id tantum secum tulerunt (къзвста) etc. 12. послакъше gerund. 13. дѣти мое и твою: твою i. e. югоже юси хрестилѣ 156. 27. смнѣ твоей хрестыный 158. 18. aliter Solov. 2. nota 112. 14. више: и више L. 14. више тѣбѣ, оузрѣкъше кровь юго и тѣло юго оувиноувѣше, яко цѣтѣ новѣ процвѣтѣше, юкоже агньць заколенѣ, рещи више tibi videnti sanguinem eius et corpus eius marcidum, quod uti flos recens ef-

- floruerat, videnti eum, qui tanquam agnus fuerat
 mactatus, dicendum erat: и више тѣк' үзрѣвши кровь
 его и тѣло үкынувшю, яко цѣкту нову процектушю,
 якоже агнцю заколону, и рещи више L. 16. въ по-
 мыслахъ: помысли L. 17. пождаетъ его визоумни: in-
 sidiatus amentiae eius. 20. яко визаконниѣ моеѣ haec
 verba a nobis addita sunt. 22. нъ прѣлюкодѣшннѣ съ-
 творнѣ: прѣлюкодѣшннѣ створи L. 23. и отъда: от-
 да L. 24. и — и: а — а L. 25. къ мѣнѣ rectius eiicies.
 26. обимъ ю: обунмъ L. cf tamen неовоуменинъ е
 cod. saec. XI., ubi неовенинъ ἀχάταληκτος expectave-
 ris. 30. словомъ, fortasse pro съломъ, quae vocabula
 saepius confunduntur. post да eiice не: ut, cum ea la-
 crimarum faciens finem, collochem (eam) in hoc loco. на
 мѣстѣ etiam alibi ponitur pro на семъ мѣстѣ. 32. дѣди
 и отъци наши: дѣти отци нашихъ L. 33. а не: а L.
 35. отъ сюда dubium est. 37. чи: ци L. да юже: да
 же L. cf. 158. 5. 38. десятю и: десятѣ L.
158. 2. нѣ: не L. 3. наоучиша: rectius наоучиша; на-
 оучити et наоучити saepissime confunduntur. 7. тай:
 то и L. 13. ю ан: али L. 14. юже: оже L. 15. ан
 dubium. да то изыкомъ etc. locus obscurus.
 20. юан: али L. 22. тако: rectius то. 23. мила съ
 дѣюща по тѣк': и милаүсияча L.; Solov. 2. nota 115.
 legit милоүюще съ 26. нъ: ни L. 27. юже: оже L.
 28. юмоу еициendum videtur. 30. fortasse не по Бозѣ
 i. e. творю', пишоу се: locus obscurus. 31. legendum
 fortasse: да не на страшнѣй при etc.
159. 2. въ зълыхъ: отъ злыхъ L. 7. и addidimus.
 15. испромѣтаемъ: испрометастъ L. творимъ: тво-
 ритъ L. послушание: послушени L. 17. приношение:
 послушани L. 22. вського: всеко L. 24. земан и:
 земан L. 26. облѣши: обрати L. 31. ти: си L. me
 ad filium tuum clamantem.
160. 5. есть: людѣ есть L. съсѣдять R. T.: сѣдять L.
 cf. 2. 14. 8. нѣнѣ I. Ch. 12. rectius и нѣсть разоу-
 мѣти. 18. мѣнѣ же рекъшю къ Гоуритѣ: да котори
 се люднѣ? онъ же рече vide P. 51. 35. 20. Александръ

- etc. omnes praeter L., qui habet и взидѣ. 22. Голнчюю N. Голнчы L.; pro видѣхъ lege видѣвъ, post quod vocabulum excidisse videtur негодова θεαοδμενος ἐμδσάχη cf. Karamz. 2. nota 64. 25. изврагы: изврагы P. 51. 36. 30. . вѣ. локотъ L. 32. асоунхитомъ: соунклантомъ L. възыти: огнемъ взыти L. 33. ни огнемъ могуѣтъ ижеши: не възмогуѣтъ ижеши L. асоунхитова: соунклантова L. 36. ante изидоуѣтъ ponendum videtur югда.
161. 11. се бо мы: fortasse съ бо мы hic enim etc. 13. моего же qui idem meus est.
162. 4. Прославъ: Прославъ. 11. монастырьскый omittendum videtur. 13. юже вѣ даль и съ селы i. e. monasterio: юже вѣ создалъ митрополитъ Ефремъ, и съ селы N. 2. 17. 15. post къ dele comma.
163. 14. Ризаньци: ризаньци.
164. 22. 23. товары, товаръ: станы N. 2. 20. cf. Karamz. 1. nota 470.
165. 2. онѣгды: N. 2. 20. habet ономедни.
166. 13. именемъ: именемъ. 21. здвиженъскъ: въздвиженъскъ Solov. 2. nota 117. cf. Karamz. 2. nota 182.
167. 12. бороу videtur esse nomen proprium. 32. notabis въсвѣлаждюю et 168. 1. въсвѣлаждамъ.
168. 11. sic legendum videtur, quamquam ne ita quidem omnia recte se habeant. 30. си ноши nslov. споѣ: rectius сѣи ноши N. 2. 25. 33. fortasse да вратитъ съ. cum вѣдѣ съ cf. не вѣдихоу съ камо вѣжати 93. 26.
169. 4. а мой Теревовъ etc. verte: mea tamen erit regio Terebovlj, mea ditio, si et nunc exspectavero, perseveravero. 18. 20. Берендичи: rectius fortasse Берендичи. 25. посадити и оу себе sibi subiicere.
170. 4. ходыщю къ роукоу его cum essem in potestate eius (Svjatopolki); въ роукахъ Святѣполчихъ N. 2. 27. 15. и пролиа кровь неповинноу delendum videtur. 22. а люко etc. si vero pugnare nolueritis. 36. да бы etc. deus sit ultor cf. 98. 23: da nobis collem illum.
171. 34. на поли на Рожьни locus ignotus Karamz. 2. nota

189. cf. рожеъ поле 284. рожеямполь Solov. 2. nota 126. земля на коей рожеъ съють Zubr. 2. 33.
172. 25. на воропъ: nota, N. 2. 30. habere изгономъ; male, uti videtur, наворопъ Karamz. 2. nota 191. 28 cf. тамъ наврапъ σκῶλα manubiae Vostokovii Lexicon. застоупы: заставы N. 2. 30. cf. Karamz. 2. nota 191. 34. съенша и въ мичъ: въ мечъ N. 2. 30. Боникъ — мичъ 35. omittendum videtur. hic N. 2. 30. про мичъ habet клоукъ glomus; vertendum fortasse: in turba conferta.
173. 3. на Лыхы: rectius въ Лыхы in Poloniam. 28. и: и.
175. 2. въ остроук cf. Karamz. 2. nota 195. Solov. 2. nota 133. 20. въ ракоу male, ni fallimur. 38. Новоградьци: новоградьци.
176. 21. rectius fortasse дроугъмъ дроугъмъ i. e. cinctus erat sol tribus arcibus (pluviis), quorum terga (partes convexae) sibi obversa erant. 28. пришедъшия про придоушия.
177. 10. сътвориши: створиши omnes. 15. а Гвѣтополкъ: и omnes. 21. въскдше: въшедъ L. 32. трѣбовани: трѣбованы omnes cf. instr. praecedentes коутыю et милостыню. 38. половычъстни habent I. Ch.
178. 5. post достоупивъше omnes eo male addunt. 7. punctum potius pone 8. post мкъсца. 17. вѣдъ hic adverbii vim habet cf. Gramm. 3. §. 883. 21. твою i. e. quem tu effudisti. 23. съ днь, нже locus obscurus. 35. Прославъ potest eiici.
179. 11. rectius Бришиславъ. 19. 24—27 verba uncis inclusa habes in I. Ch. 32. Инь: Инь.
180. 2. Евпракси: Еупракси cf. tamen 181. 20. 2. Изъмгнѣкъ: rectius Съзмгнѣкъ. 8. кроуга: кроугъ omnes. 17. и additum. 20. ноли: оле, оан R. T. 23. нже: еже omnes male. 27. галголюще ех N. 30. ноан ante поклониеъ delevimus, secuti N. 32. та же: то же omnes male.
181. 1. 2. verba uncis inclusa habes in I. R. T. 11. синодикъ: сѣнаникъ. 12. сътвори: и створи omnes. и ad-

ditum. 30. post февраль adde мѣсяца. 36. лицемъ ex I. Ch. лицъ L.

182. 5. показаютъ: omnes показаютъ. 14. рече cf. гааго-
летъ 80. 15; eodem modo пишутъ saepe ponitur pro
pro пишутъ съ. 20. ante то adde въ. 21. чьтоуть:
omnes чтьтъ; aliquid tamen minus bene se habet.
189. 12. post aspubran adde 25. 34. 21. post hanc lineam
pone: вѣрнъ bern Sk. 76: björn, bern ursus. 29. post
hanc lineam pone: коуды budy 88. 17, quod sine du-
bio scandicum est.
191. 6. pro 29. scribendum 27.
192. 22. verba: adj. possess. delenda sunt.
193. 35. dele verba: cf. tamen usque ad 38.
194. 25. cum рагоујло ragujlo cf. lit. ragajlas, quod ac-
ceptum referimus Stanislaо Mikucki.

F i n i s.

Typis et Charta Leopoldi Sommer.

UNIVERSITY OF MICHIGAN

3 9015 02668 7338

Digitized by Google

